HISTORIJA PORODICE ALIBEGOVIĆ: TRANSFORMACIJA IZ BEGOVSKE ZEMLJOPOSJEDNIČKE U MODERNU GRAĐANSKU PORODICU



Husnija Kamberović
University of Sarajevo

Husnija Kamberović

HISTORIJA PORODICE ALIBEGOVIĆ



UMHIS

HISTORIJA PORODICE ALIBEGOVIĆ Husnija Kamberović

Husnija Kamberović je bosanskohercegovački historičar koji se bavi historijom društvenih promjena u Bosni i Hercegovini tokom 19. i 20. stoljeća. Pisao je o zemljišnim posjedima bosanskohercegovačkih begova, o društvenim promjenama u Bosni i Hercegovini u doba socijalizma, o nacionalnim identitetima i historijskim mitovima, a autor je i nekoliko političkih biografija istaknutih ličnosti iz bosanskohercegovačke historije. Redovni je profesor historije na Univerzitetu u Sarajevu.



Husnija Kamberović

HISTORIJA PORODICE ALIBEGOVIĆ

Husnija Kamberović

HISTORIJA PORODICE
ALIBEGOVIĆ



Ovo je knjiga o razvoju begovske porodice Alibegović od najstarijih do najnovijih vremena. Pripadnici ove porodice su se sredinom 19. stoljeća počeli baviti trgovinom. Alibegovići su primjer na kojem se može pratiti fenomen transformacije muslimanske zemljoposjedničke elite u građansko društvo. Zahvaljujući činjenici da je njihova transformacija i uključivanje u moderne društvene i privredne tokove krenula koncem osmanske uprave, u vrijeme austrougarske uprave pripadnici ove porodice su se etablirali kao moderni trgovci, pa se i njihov život kao građanske porodice u razdoblju između dva svjetska rata znatno razlikovao od ostalih begovskih zemljoposjedničkih porodica. Poslije 1945. porodica Alibegović je manje-više doživjela istu sudbinu kao i ostale malobrojne građanske porodice u novom, socijalističkom društvenom ambijentu. Knjiga prati historiju porodice sve do najnovijih vremena, ukazujući na najznačajnije predstavnike i na zamršenu mrežu odnosa sa ostalim begovskim porodicama u Bosni i Hercegovini.

UMHIS

Husnija Kamberović

Historija porodice Alibegović: Transformacija iz begovske zemljoposjedničke u modernu građansku porodicu

Studije za historiju BiH, knjiga 9.

Udruženje za modernu historiju/
Udruga za modernu povijest (UMHIS)

Za izadavača:
Vera Katz

Glavni i odgovorni urednik:
Amir Duranović

Recenzenti:
Vera Katz
Amir Duranović

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

929.52ALI

KAMBEROVIĆ, Husnija
Historija porodice Alibegović : transformacija iz begovske zemljoposjedničke u modernu građansku porodicu / Husnija Kamberović. - Sarajevo : Udruženje za modernu historiju/ Udruga za modernu povijest, UMHIS, 2021. - 182 str. : ilustr. ; 25 cm. - (Studije za historiju BiH ; knj. 9)

Bibliografija: str. 178-180 ; bibliografske bilješke uz tekst.

ISBN 978-9926-477-08-0

COBISS.BH-ID 43629062

Husnija Kamberović

HISTORIJA PORODICE ALIBEGOVIĆ: TRANSFORMACIJA IZ BEGOVSKE ZEMLJOPOSJEDNIČKE U MODERNU GRAĐANSKU PORODICU

Sarajevo 2021.

SADRŽAJ

Predgovor 7

Porijeklo porodice Alibegović 11

Kapetani kobaške kapetanije.. 15

Isprepletenost historije i legende – zagonetne sudbine pojedinih pripadnika porodice.. 17

Dolazak u Derventu 21

Austro-Ugarska okupacija Bosne 1878. godine 25

Između lojalnosti prema upravi i vlastitih interesa 27

Neslaganja sa lokalnim vlastima u Derventi 29

Odnosi u lokalnoj zajednici - «preko vode do kafane» 33

Rustan-beg gradi poštu i bolnicu – izgradnja *Prkos kuće* 43

Trgovački poslovi 51

Zemljišni posjedi porodice Alibegović 65

Uzeir-beg Alibegović: I beg i trgovac 69

Sudjelovanje u političkom životu 81

BIOGRAFIJE POJEDINIH PRIPADNIKA PORODICE ALIBEGOVIĆ 93

Ali-beg Alibegović (?) 95

Almas-beg Alibegović (oko 1849-1888) 97

Rustan-beg Alibegović (oko 1830 – 23. oktobra 1900) 105

Derviš-beg Alibegović (? – 1886.) 116

Reuf-beg Alibegović (?) 121

Fehim-beg Alibegović (oko 1856. - 18.4.1908) 124

Uzeir-beg Alibegović (?) 142

Asim-beg Alibegović (1886-1938) 153

Esad-beg Alibegović (1889 – 1986) 156

Ismet-beg Alibegović (1917 – 2004) 164
Asim Alibegović (1954) 165
Meliha Alibegović (1950) 167
Amira Alibegović (1951) 167
Rešad Alibegović (1919-1945.) 168
Sead Alibegović (1917-1996) 169
Dževad Alibegović (1923 – 1981) 170
Derviš Alibegović (1953) 174
Rešad Alibegović (1955) 176
Vedat Alibegović (1960) 176
Samir Alibegović (1968) 177
Literatura 179

Predgovor

Rad na mojoj doktorskoj disertaciji i kasnije knjizi pod naslovom *Begovski zemljišni posjedi u Bosni i Hercegovini od 1878. do 1918.* doveo me je do saznanja da je u ovome periodu niz begovskih bosanskih familija prolazio kroz težak period prilagođavanja velikim promjenama koje su zapljusnule Bosnu i Hercegovinu. Ovo vrijeme bogato dramatičnim političkim, ekonomskim i kulturnim promjenama rezultiralo je propadanjem ili slabljenjem brojnih begovskih familija koje nisu uspjele da u kratkom vremenu prelaska Bosne i Hercegovine iz Osmanskog u Austrougarsko carstvo, nađu svoj put transformacije i prilagode se novom vremenu. Činjenica da je porodica Alibegović bila u velikoj mjeri izuzetak i da je uspjela da se transformira u kratkom vremenu iz zemljoposjedničke u trgovačku begovsku familiju, a kasnije time izbori i svoj bolji socijalno-politički značaj, pobudila je moj istraživački interes. Kroz opis familije, njenih generacija i pojedinaca želio sam pokazati da je transformacija bosanskih begovskih porodica ipak bila moguća, a nekada i vrlo uspješna.

Istovremeno, član ove familije doktor Asim Alibegović koji živi u Švedskoj pročitao je moju knjigu o zemljišnim posjedima bosanskih begova koja mu je otkrila neke do tada nepoznate podatke o njegovoj familiji. Kontakt između nas koji je ubrzo uslijedio motivirao me je da napišem ovu knjigu. Interes je bio obostran, a rezultat svega je ova knjiga. Mada je proteklo dugo vremena od odluke da pišem ovu knjigu, do njenog konačnog objavljivanja, vjerujem da će se čitatelji saglasiti da čekanje nije bilo uludo potrošeno vrijeme.

Pisanje ove knjige počeo sam sa već ranijim saznanjem o specifičnostima porodice Alibegović: bila je to begovska porodica čiji su se pripadnici sredinom 19. stoljeća počeli baviti trgovinom stvarajući na taj način prve slojeve muslimanske građanske klase. Ova porodica je primjer na kojem se može pratiti fenomen transformacije muslimanske zemljoposjedničke elite u građansko društvo (taj proces je bio prisutan, kao što pokazuje i povijest ove porodice, ali nije bio tako snažno razvijen), pa je rad na ovakvoj jednoj monografiji mogao biti dobra prilika da se pokušaju uočiti modeli te transformacije.

Cilj ovoga moga istraživačkog rada na povijesti ove familije je bio pokušati prikazati jedan od modela transformacije jakih zemljoposjedničkih begovskih familija krajem 19. i početkom 20. stoljeća. Naime, većina zemljoposjedničkih

begovskih porodica je na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće jednostavno propadala bez uključivanja u moderne privredne i društvene tokove. To je bilo posebno primjetno između 1918. i 1941. godine, da bi poslije 1945. taj trend samo bio dokrajčen. Porodica Alibegović je prkosila tom trendu i to zahvaljujući činjenici da je njihova transformacija i uključivanje u moderne društvene i privredne tokove krenula koncem osmanske uprave; u vrijeme austrougarske uprave pripadnici ove porodice su se etablirali kao moderni trgovci, pa se i njihov život kao građanske porodice u razdoblju između dva svjetska rata znatno razlikovao od ostalih begovskih zemljoposjedničkih porodica. Poslije 1945. porodica Alibegović je manje-više doživjela istu sudbinu kao i ostale malobrojne građanske porodice u novom, socijalističkom društvenom ambijentu.

Ovom knjigom sam želio pokazati kako se porodica Alibegović postepeno, tokom gotovo dva stoljeća (od sredine 19. do početka 21. stoljeća), transformirala i prilagođavala novih društvenim uvjetima, a koliko je sama sudjelovala u kreiranju novih društvenih i socijalnih vrijednosti. Da li sam u tome uspio prosudit će čitatelji. Ipak, Alibegovići su pokazali kako su se uspješnom transformacijom u građanski sloj mogli prevazići teški izazovi pred kojima su se našli bosanski begovi krajem 19. i početkom 20. stoljeća. Bilo je ogranaka i u porodici Alibegović koji su potvrda nedostatka vizionarstva i sposobnosti sagledavanja novonastalih političkih prilika. To je samo potvrda neminovnosti transformacije koja je, eto, mimoišla čak i neke ogranke ove porodice koji su ostali živjeti u Kobašu, mjestu odakle potječe čitava porodica. Dio porodice koji je odselio u Derventu i uključio se u trgovinu postat će najznačajniji i najjači ogranak porodice ali i značajan faktor u novonastajućem građanskom društvu.

Porodica Alibegović je zahvalna za istraživanje i zbog toga što pokazuje koliko su begovske porodice bile uhvaćene u čvrstu mrežu porodičnih veza. Alibegovići su bili u porodičnim vezama sa Gradaščevićima, bijeljinskim Pašićima, dubičkim Cerićima, travničkim Ibrahimpašićima. Pokazuje se da su te bračne veze bile višestruke i ponavljale su se u nekoliko generacija.

Osnovu izvorne građe za ovu knjigu čini trgovačka prepiska članova porodice Alibegović koja se čuva u Historijskom arhivu u Sarajevu. Međutim, zbog velikih oštećenja mnoga pisma je bilo nemoguće pročitati. Osim toga, dio građe potječe i iz Arhiva Bosne i Hercegovine, prije svega iz fondova Agrarne direkcije i Vrhovnog šerijatskog suda.

Veliku pomoć u pisanju monografije pružili su mi članovi porodice. Posebno Asim Alibegović, doktor, mr. med. sci., primarijus i kirurg koji radi u Švedskoj i doktor Derviš Alibegović, oftalmolog koji živi i radi u Zagrebu. Oni su nesebično prikupljali informacije i fotografije i dostavljali mi ih na dalje korištenje, na čemu im se puno zahvaljujem.

Zahvaljujem se i kolegi Fahdu Kasumoviću, sa Odsjeka za historiju Filozofskog fakulteta u Sarajevu, koji je preveo nekoliko natpisa sa nišana pojedinih članova porodice. Zatim uposlenicima arhivskih i bibliotečkih ustanova u kojima sam radio dok sam pisao ovu knjigu. Posebno sam zahvalan mojoj porodici, koja je imala razumijevanja za moje nesudjelovanje u pojedinim porodičnim poslovima za vrijeme pisanja ove knjige.

Sarajevo, mart 2021.

Porijeklo porodice Alibegović

Daleka povijest porodice Alibegović, jednako kao i mnogih drugih begovskih porodica u Bosni i Hercegovini, obavijena je brojnim zagonetkama. Zbog nedovoljno sačuvanih pouzdanih povijesnih izvora, što je posljedica pomalo teških vremena kroz koje je Bosna prolazila u svojoj povijesti, a pomalo i nemara samih članova porodice, svako bavljenje daljom prošlošću pojedinih porodica stavlja istraživače pred teško savladive prepreke utvrđivanja precizne hronologije razvoja porodice. Tu je ključno pitanje odnosa pojedinih porodica prema vlastitoj arhivi. Krajem 19. stoljeća Ibrahim-beg Defterdarević je opisao stanje «arhive» svoje porodice ističući, kako je slična situacija i sa arhivskom ostavštinom kod ostalih begovskih porodica. On je navodio kako je sa razvojem porodice i njezinom podjelom dolazilo i do rasipanja arhive, na taj način što je svaka grana porodice «sve povelje i pisma, što su na nju dolazila, sama zadržala i sačuvala. Što se tiče pohrane tijeh povelja i pisama, dosta je spomenuti, da nije bilo posebnog mjesta, gdje bi se čuvala, nego su se povlačila – a i danas nije drukčije – po raznim škrinjama ili sanducima, rafama, dolafima, ili bi se, što nije baš rijetko bivalo, zatakala za gredu u tavan. Da nije kod tako slabe pažnje i čuvanja bilo teško, da se izgubi i zametne trag kojoj makar i prevažnoj povelji i pismu, o tome ne treba ni govoriti, a valja da se još sjetimo, da je u nas u mnogo čemu do najnovijeg vremena trajao srednji vijek. Sredovječni viteški duh vremena, u kojem su naši stari živjeli, te rijetkost pismenijeh ljudi otkrivaju nam uzrok ovog maćuhinskog postupanja u čuvanju starih povelja i pisama, a da u tom pogledu ni u najnovije vrijeme nijesmo naprijed kročili, kriva je konzervativna naša narav, koja nam ni u drugim stvarima neda naprijed».[1]

Porodica Alibegović je, ipak, u značajnoj mjeri izuzetak od takvog općeg pravila odnosa begovskih porodica prema vlastitoj arhivskoj građi. Naime, ova porodica je kroz zadnjih nekoliko generacija uspjela sačuvati izvjesnu familijarnu arhivu koja je dominantno trgovačka, što i nije teško razumjeti jer je trgovina davala ton svakodnevnom životu cijele familije. Iza familije Alibegović ostalo je devet kutija prepiske članova ove porodice koje se čuvaju u Historijskom arhivu u Sarajevu. Arhiva je sačuvana sticajem niza pogodnih okolnosti. Naime, 1957. Arhiv u Doboju je od Esad-bega Alibegovića otkupio tu građu, koja je kasnije prešla u posjed Historijskog arhiva u Sarajevu. Većinu

---

[1] Ibrahim beg Defterdarević, Stare listine porodice Resulbegović. *Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini*, IX, Sarajevo 1897, str. 194-195.

arhivskog materijala čini sačuvana korespondencija, a najvećim dijelom se odnosi na razdoblje austrougarske vladavine ali ne pokriva, nažalost, u cijelosti ni to doba. Prepiska za mnoge godine je nestala, pa sačuvana pisma ni izbliza ne pružaju dovoljno materijala da se detaljno prate svi segmenti iz života ove porodice. Ipak, sačuvana prepiska sadrži mnogo informacija dovoljnih da se utvrde ključni događaji iz života ove porodice. Šteta je što je danas ta korespondencija u dosta lošem stanju, pa mnoga pisma nije bilo moguće uopće pročitati.

Ključni problem je, međutim, u tome što nedostaje informacija o najranijoj historiji ove porodice. Nije moguće na temelju dosad poznatih povijesnih izvora utvrditi porijeklo porodice. Predanja koja su sačuvana ne razlikuju se puno od predanja o porijeklu nekih drugih begovskih porodica. Česta je verzija o tome kako se jedan predak istakao u sastavu osmanske vojske prilikom pohoda prema zapadnoj Evropi, i kao zasluge za uspjehe i iskazanu hrabrost u pohodima stjecali su posjede. Takvo predanje, koje se ne može potvrditi pouzdanim povijesnim izvorima, veže se i za porijeklo porodice Alibegović: jedan predak se istakao u osmanskom pohodu na Beč, i kao zaslugu dobio je posjede u Kobašu, tu je podigao čardake i postao zapovjednik u odbrani graničnih bosanskih područja prema Slavoniji. Jedan član ove porodice, po imenu Ali-beg, stekao je čin pukovnika (miralaja) u osmanskoj vojsci, i postao zamjenik komandanta grada Pešte. Thalloczy za Alibegoviće kaže da se ne zna za njihovo porijeklo, osim što se zna da se zovu Kobašlije, po mjestu Kobašu, te da su početkom 20. stoljeća imali preko 300 kmetskih selišta.[2] U porodici je ostalo upamćeno i uvjerenje da su Alibegovići porijeklom iz Amasije u Maloj Aziji,[3] odakle su, kako se vjeruje, porijeklom i tešanjski Mešići. U jednom pismu koje Fehim-beg, Rustan-begov sin, piše bratu Uzeir-begu negdje oko 1910. godine povodom pisanja neke osobe iz Novog Sada o porijeklu Alibegovića, navodi se da Alibegovići potiču iz Amasije. Pismo je 1985. u rukama imao Derviš Alibegović, ali se od tada tom pismu izgubio trag. Također, Šaćira, kćerka Uzeir-begova, je znala za sebe reći da je prava Anadolka, vjerovatno, također, zbog uvjerenja da su njezini preci došli u Bosnu iz Anadolije, odnosno iz mjesta Amasije. U porodici postoji sjećanje da je Asim-beg Alibegović početkom 19. stoljeća bio naručio da se istraži porijeklo familije u Istambulskom arhivu, što je navodno i učinjeno, a nađeni

2 L. Thalloczy, A Bonyak-Herczegovinai «beg» czimrol. *Turul.* A Magyar Heraldikai es Genealogiai Tarsasag. Közlönye. Budapest, 1915.

3 Pismo dr. Derviša Alibegovića upućeno autoru, Zagreb 23.1.2005.

dokumenti su potvrđivali tursko porijeklo familije. Ovi su papiri tokom dramatičnih godina Drugog svjetskog rata nažalost izgubljeni.[4]

Ipak, i dalje će ostati nemoguće precizno odgovoriti na pitanje o porijeklu ove porodice. Milenko Filipović, koji je istraživao porijeklo stanovništva u sjeveroistočnoj Bosni, tvrdio je da su Alibegovići porijeklom iz Pešte, odakle su se doselili u Kobaš,[5] gdje su bili kapetani Kobaške kapetanije. Iz Kobaša se jedan dio odselio u Derventu, a dio je sve do današnjih dana ostao u Kobašu. Historiju ovog ogranka u Derventi, koji će postati najznačajniji ogranak porodice, moguće je dosta dobro pratiti od sredine 19. stoljeća do najnovijih vremena, dok za ogranak koji je ostao u Kobašu ne postoji puno sačuvane izvorne arhivske građe.

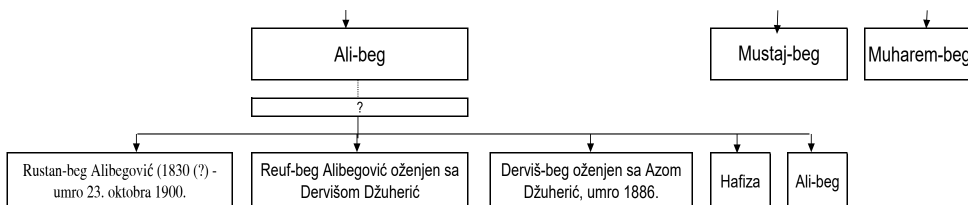
4 Kazivanje dr. Asima Alibegovića autoru knjige

5 Milenko Filipović, *Prilozi etnološkom poznavanju severoistočne Bosne*. ANUBiH. Građa, knjiga XVI, Odjeljenje društvenih nauka, knjiga 12. Sarajevo 1969, str.67; Hamdija Kreševljaković, *Kapetanije u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo 1980, str. 162.

Kapetani Kobaške kapetanije

Kobaš je mjesto na obali Save, koje je ime dobilo po kobašima, majstorima koji su pravili lađe (kobe). U srednjem vijeku je bilo u vlasništvu slavonskih plemića Berislavića. Osmanlije su ga osvojile u prvoj polovini 16. stoljeća, a početkom 18. stoljeća postao je sjedište najmlađe kapetanije osnovane u Bosni i Hercegovini.[6]

Prema narodnom predanju, Gazi Husrev-beg je jednom stigao iz pravca Dubočca na uzvišenje Kobaški Lug, gdje se danas nalazi naselje Nova Ves, i pogledavši prema vrhovima Motajice i Forumu Giletu, obasjanom zracima zalazećeg sunca, s ushićenjem uzviknuo: „Kjobaš!". *Kjobaš* je turska riječ i koja znači „lijepo mjesto, koje utišava srdžbu i ljutnju", te se od tog momenta ustali naziv Kobaš za naselje. Cijenivši važnost Kobaša za daljnje napredovanje prema Požegi, Gazi Husrev-beg dade nalog da se odmah obnovi stari grad i utvrdi mostobran na rijeci Savi kod Kobaša te da se podigne džamija na ime Gazi Hodavendigara i da se uspostavi Kobaški kadiluk. Pod nadležnost Kobaškog kadiluka spadale su sve župe - nahije bivše Jajačke banovine, kao i Banja Luka. Prenoseći ratna djejstva zapadnije od Požege, gubi se primat Kobaša, a Banja Luka dobija sve veći značaj. U ovo vrijeme kobaški kadija sve više boravi u Banjoj Luci te uskoro dolazi i do stvaranja Banjalučkog kadiluka, kojemu sad pripada i Kobaška nahija. Nakon Karlovačkog mira, Bošnjaci utvrđuju graničnu među na Savi i osnivaju Kobašku kapetaniju sa dva tvrda grada: Kobaš i Kotor. Kobaš je bio pod austrijskom okupacijom od 1718. do 1739. godine, a za to vrijeme kobaški kapetan sjedio je u Kotoru.[7]



Poznato je nekoliko kapetana ove kapetanije, ali se ne zna da li su svi bili iz iste porodice, niti znamo koja je to porodica. Pouzdano se zna da je prvi beg na čelu kapetanije bio Ali-beg, koji je tu dužnost obnašao do 1789. godine,

[6] H. Kreševljaković, *Kapetanije*, str. 159.

[7] Pismo dr. Asima Alibegovića autoru.

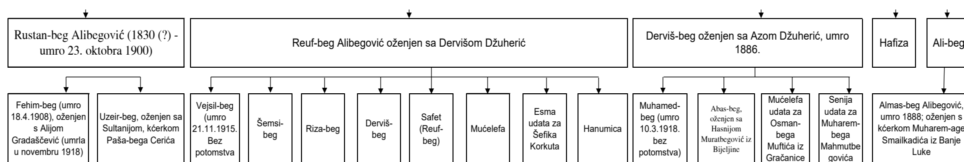
ali se ne zna u kakvom je srodstvu sa ranijim kapetanima. S obzirom da se kapetanska dužnost nasljeđivala u krugu porodice možemo pretpostaviti da je to pravilo vrijedilo i u ovom slučaju. Umro je prije 30. septembra 1789, kada je sastavljen popis njegove ostavštine. Hamdija Kreševljaković je tvrdio da Ali-beg uopće nije imao djece, nego su ga nakon smrti naslijedili udovica Umihana i braća Mustaj-beg i Muharem-beg. Očito je ovdje Kreševljaković pogriješio, jer je Ali-beg morao imati barem jednog sina, od koga potiču kasnije Alibegovići, dok su Mustaj-begovi nasljednici kobaški Kapetanovići. Thalloczy od pripadnika porodice Alibegović početkom 20. stoljeća spominje Rustem-bega, Derviš-bega i Fehim-bega Alibegovića. Thalloczy nije uvijek pouzdan sa svojim informacijama. Tako on od pripadnika obitelji Alibegović navodi Derviš-bega (mada je Derviš-beg umro 1886), Rustan-bega (koga spominje pod imenom Rustem-beg) i njegovog sina Fehim-bega, dok je sve ostale pripadnike propustio spomenuti, mada se sa sigurnošću može tvrditi da je u to doba bilo još članova porodice Alibegović. Postoje, ipak, neke nedovoljno razjašnjene okolnosti u vezi s genealogijom ove obitelji i za razdoblje druge polovice 19. stoljeće, koje prošlost ove porodice smještaju u prostor na granici između historije i legende.



Dr. Asim Alibegović na mezarlucima u Kobašu među brojnim mezarima Alibegovića

Isprepletenost historije i legende – zagonetne sudbine pojedinih pripadnika porodice

U vezi s genealogijom porodice za 19. stoljeće jedino nije sporno da je Rustan-beg imao brata Derviš-bega, jer postoje sačuvana pisma koja su oni upućivali jedan drugom u doba austrougarske uprave u Bosni i Hercegovini. Rustan-begovi i Derviš-begovi nasljednici su poznati, ali zabunu mogu izazvati nasljednici Reuf-bega Alibegovića, za koga nismo u mogućnosti u cijelosti odrediti mjesto u genealogiji porodice. Naime, za Reuf-bega saznajemo iz *Urudžbene isprave* kotarskog šerijatskog suda u Prnjavoru od 15.12.1920, na temelju koje se vidi da je 21.11.1915. umro Vejsil-beg Alibegović, sin umrlog Reuf-bega, a njegove nekretnine, na temelju ostavinske rasprave obavljene pred tim sudom 22.12.1918, nasljeđuju Derviša Đuherić, udovica Reuf-begova, zatim Reuf-begovi sinovi Šemsi-beg, Riza-beg, Derviš-beg i malodobni Safet (Reuf-beg), te Reuf-begove kćerke Mućelefa, Esma i Hanumica. Iz ovoga dokumenta se, dakle, može zaključiti kako je Reuf-beg umro prije Prvoga svjetskog rata, da je bio oženjen sa Dervišom Đuherić, koja je poslije rata još uvijek bila živa, a kao jedini malodobni sin se spominje Safet (Reuf-beg). S obzirom da se radi o puno djece, te da je jedno dijete (Vejsil-beg) umrlo 1915. može se pretpostaviti da je Reuf-beg živio u drugoj polovici 19. stoljeća, ali ne možemo precizno utvrditi u kakvom je srodstvu sa Rustan-begom i Derviš-begom. Sigurno je da su sve to pripadnici jedne porodice Alibegović, jer se kasnije njihovi nasljednici pojavljuju kao suvlasnici zemljišnih posjeda.

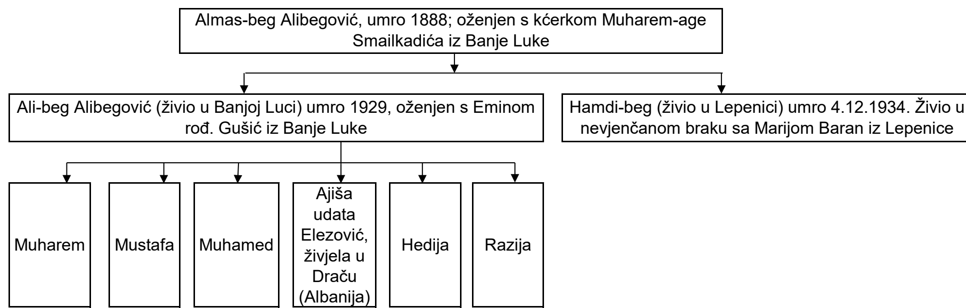


Veliku nepoznanicu, osim ovoga ogranka, predstavlja i sudbina ogranka porodice čiji su pripadnici Almaz-beg i njegovi nasljednici. Ključnim se u tom dijelu spominje sudbina Ali-bega, za koga neki, posebno članovi porodice, vjeruju da je Rustan-begov i Derviš-begov brat. Sve to, a posebno Ali-begova misteriozna sudbina, kao i sudbina, odnosno misteriozni nestanak njegovog sina Almaz-bega, historijat ovog ogranka porodice Alibegović obavija velom tajne. Naime, list «Zastava» iz Novog Sada je 26. avgusta (7. septembra) 1873.

prenosi neke članke iz lista «Politika» u Pragu o stanju u Bosni. Između ostalih priča, koje su pričali prebjezi iz Bosne, spominje se i ona o smrti Ali-bega Alibegovića. Prema toj verziji, Ali-beg je imao lijepu suprugu i s njom živio u selu Kaoci («Zastava» krivo navodi ime sela kao «Kavzi») kod Kobaša. Međutim, njegova žena se sviđala izvjesnom Juzbaši-agi.

> »Jedanput seđaše Ali-beg sam sa svojom ženom kod svoje kuće. U jedan ma upade u kuću služak juzbašin arnaut Ombaša, i to ni levo ni desno, nego upravo u konak gospođin. Ali-begu pukoše zvezde pred očima, kad vide tu smelost sluge juzbašine, ščepari ga za prsi i počne ga pitati: koga šalje i kako se smeo crv usuditi, pasti u krilo žene, nad kojom muž stoji. No Arnaut poteže pištolj, opali i na mestu svali Ali-bega. Na pucnjavu puške sleže se silan svet oko dvora Ali-begova. Glas o ubijstvu Ali-begovu puče po svim krajevima i najbližim komšilucima. Silan svet, koji je smotrio pravoga ubicu, kad je posle svršena dela iz kuće pokojnikove izleteo, povika :Ubijca je riđobrad izgledom i visok uzrastom. Arnaut zaista taki i bješe, i žena pokojnikova potvrdi, da je ubica povisok i da ima dugačku riđu bradu. Na svoju velju žalost, i na radost muslimanima, baš taki izgledaše i srpski pop u selu Đuro Davidović. Pobesnela i tim strašnije razdražena turska svetina, ode po popa, ščepari ga za prsi, i dovede nad mrtvo telo Ali-begovo. Popu pođe za rukom, da dokaže, da on nije ubijca i on srećno besnilu turskom umače. No na skoro pograbiše Turci opet pop Đuru, izvedoše ga i u tavnicu baciše. Ali-Riza paša obećavaše mu, da će ga pustiti, ako mu 100 dukata dade.
>
> Dve godine je trunuo siroma pop Đuro u strahovitom turskom zatočenju i tek, kad se ravno dve godine navršiše, osvanu pop Đuro pored svi izkaza i dokaza o nevinosti svojoj, crn petak - jednog lepog jutra obesi pop Đuru po nagovoru Fejim efendije Mutaserif Ćamil o jabukovo drvo u Brčkom».[8]

[8] *«Zastava» o Bosni i Hercegovini 1871 – 1873*. druga knjiga. Sarajevo 1953, str. 296-297.



Ubojstvo ovoga Ali-bega Alibegovića, kako je opisano u novosadskoj «Zastavi» ostalo je upamćeno po tome što je za njegovu smrt nepravedno optužen i pogubljen pravoslavni pop Đuro Davidović iz sela Kaoci. To je, prema nekim mišljenjima, bilo povod da je 1888. godine također nevin poginuo Ali-begov sin Almaz-beg Alibegović, očito iz osvete. O tome je zanimljivu, mjestimice epski obojenom naracijom, zabilješku ostavio Jovan P. Jovanović u priči pod naslovom Pop Đuro Davidović.[9] Jovanović je kao motiv za svoju priču iskoristio slučaj nestanka mladoga bega 1888. godine (Jovanović ga imenuje Ferhad-begom) kako bi napravio priču o ljubavnoj vezi begovice, supruge Ali-bega Alibegovića, s jednim vojnikom, i Ali-begovom ubojstvu za koje je optužen pop Đuro Davidović. U ovoj priči Jovanović se razračunava ne samo sa "Turcima" nego i sa mitropolitima fanariotima u Bosni, optužujući mitropolita da je uzeo novac od popa Đure kako bi podmitio «turskog» pašu, ali je novac zadržao za sebe. Jovanović namjerno izmišlja neka imena, pa umjesto Almaz-bega kao Ali-begovog sina spominje Ferhad-bega što je sasvim uobičajeno u ovakvoj vrsti literature. Činjenica je, ipak, da je ovaj Almaz-beg, sin Ali-

[9] Jovan P. Jovanović, Pop Đuro Davidović. *Stražilovo*, god.l VI, br. 47, Novi Sad, 21. novembra 1893, str. 738-742; *Stražilovo* br. 48, Novi Sad 28. novembra 1893, str. 753-758. U porodici je također ostala upamćena slična priča. Derviš-beg Alibegović u pismu autoru ove monografije prenosi pričanje Esad-bega Alibegovića u vezi s time: «Moj djed Esad-beg 1982.god. u Derventi mi je ispričao slijedeću priču: Ali-beg (Rustan- begov brat) je živio na periferiji Bosanskog Kobaša sa suprugom i sinom Almas- begom. S njima je bila i Ali- begova sestra Hafiza. U večernjim satima u njihovu kuću je ušla zamaskirana osoba. Ali- beg se s njim počeo hrvati i tako su izašli u hodnik. Nakon kratkog vremena se čuo Ali-begov jauk. Sestra Hafiza ga je našla ranjenog i ubrzo je umro. Za njegovu smrt je optužen pravoslavni pop koji je zbog toga pogubljen. 20 godina poslije je njegov sin Almas-beg jedno jutro krenuo u svoje selo i morao je proći kroz Motajicu. Ubrzo se pred njegovom kućom pojavio njegov konj, a Almas-beg nikad nije pronađen». U ovom porodičnom sjećanju, dakle, nedvojbeno se tvrdi da je Ali-beg Rustan-begov brat, o čemu će biti više riječi u drugom dijelu monografije.

begov, doista na misteriozan način «nestao» ("zagubljen 11.V.1888. između Kobaša i Lepenice"). Iza njega su ostala dva sina: Alibeg (umro 1929, oženjen s Eminom rođenom Gušić iz Banje Luke i s njom imao sinove Muharema, Mustafu i Muhameda, te kćerke Ajišu, udatu Elezović u Drač – Albanija, i Raziju) i Hamdi-beg (umro 4. 12. 1934, živio nevjenčano sa Baran Marijom, koja je imala djecu Johfko, Adam, Rudolf, Jovan i Emilija Baran iz Lepenice). Zanimljivo je da Almaz-beg nije proglašen mrtvim nego "zagubljenim" pa se svo imanje (mulk i mirije u Bos. Kobašu, zk br. 63, vrijednost po 1.000 dinara – ukupno 2.000 dinara; te mirie u Lepenici zk br. 56, 31, 161, 62 ukupne vrijednost 24.000 dinara) vodilo kao njegovo vlasništvo sve dok 1934. nije umro Hamdi-beg Alibegović, kada se postavilo pitanja podjele toga imanja.[10]

Inače, Almaz-begovu smrt, ali bez šireg elaboriranja, u jednom pismu spominje i Rustan-beg, koji izražava zabrinutost za život njegove djece. Iz pisma što ga Rustanbeg Alibegović piše 30. juna 1888. Muharem-agi Smailkadiću može se zaključiti da je Almaz-beg bio oženjen iz Banje Luke s kćerkom Muharem-age Smailkadića. U pismu stoji:

> „Razumili smo od Sahitbega kadje došo iz Banjaluke daste mu govorili za Almazbegovu kuću da se isprazni i dabi djeca Almazbegova došla u Kobaš. To baš nebi bilo lijepo ni pametno nikako učiniti vi dobro znate da oni prve noći nemaju rane i da imaju najviše lakoće rasuti kad budu sami jerbo onda nejma ni najmanje dase oće zanjija pobrinuti i nagledati, a vi dobro vašu šćer poznajete daće ona od svoje dobrote i djelovanja propast (...), drugobi bilo da sam ja u Kobašu nebi joj bilo nužda nikuda ni ići iz Kobaša, ja ovo ne nalazim za pravo daju šaljete nikuda otalen, a ako se nemože s vama u kući vašoj slagat sa njekim fala bogu ima kuća u Banjojluci pod kiriju dosta a idara mislim da jim more biti od njihova dobra, tj. ako ih uznagledate i uzzaštitujete ako dojdu u Kobaš propali su za dvi godineće uputiti sve paćemo ondi imati posli briga više i muke svi a ovako čekajući more ako bog da i dobro biti a vi dobro znate šta su djeca sitna bez starješine, a (...) na svaki način i radi dječine budućnosti boljeje da su tude".[11]

[10] Vidi o tome opširnije u ABiH, VŠS, 223/1942.

[11] IAS, Alibegovići, k. 2. Pismo Rustan-bega Alibegovića upućeno 30. juna 1888. Muharem-agi Smail Kadiću u Banju Luku.

Dolazak u Derventu

Sredinom 19. stoljeća najznačajniji pripadnik porodice Alibegović bio je Rustan-beg, koji je živio u Kobašu, i pripadao velikim zemljoposjednicima sa oko 340 kmetskih selišta. Za njega se u porodičnoj tradiciji veže slijedeća priča, koju je Muhamed Bego Gradaščević zabilježio 5.10.1981. u Derventi od Esad-bega Alibegovića, Rustan-begovog unuka:

> «Šejh Omer je putovao sa Rustan-begom na posjed u Ljupljanicu. Za vrijeme puta desi se prolom oblaka i svi su pokisli jer se putovalo na konjima, jedino šejh Omer nije pokisnuo. Ovome su se svi putnici začudili. Kada su došli u Ljupljanicu kod prijatelja te za vrijeme kahve u razgovoru Rustan-beg reče kako bi rado popio derventske vode. Domaćin se počeo izvinjavati kako nema derventske vode, a šejh Omer ustade sa ćilima, okrenu se i otvori dulaf gdje stoje dušeci i izvadi bokal i reče: "Bujrum, Rustan-beže".
>
> Na samrti okupi se oko šejh Omera društvo, tu su bili i neki hafizi, te umirući šejh Omer reče: "Ja ću umrijeti danas, a ko u Derventi umre u srijedu, za dva dana, ukopajte ga kod mene. U srijedu u sabah umrije u Derventi supruga šejh Omerova te je i zakopaše pored njega. I danas postoje dva mezara u turbetu šejh Omera. Svi mještani bez razlike na vjeroispovijest stavljaju pare na ovo turbe"[12].

Iz sačuvane Rustan-begove prepiske vidi se da je on sve do 1876. živio u Kobašu, jer su sva pisma njemu upućivana adresirana na Kobaš, dok su pisma iz 1876. i nadalje adresirana na Derventu, što znači da je on te godine iz Kobaša preselio u Derventu. U pismu od 17. novembra 1881. upućenom Jusuf-begu Filipoviću u Sarajevo, Rustan-beg se dotiče i načina na koji je došao u Derventu ističući da je, nakon pobune srpskih seljaka 1875, odlučio spasiti svoj i život svoje djece i radi toga preselio u Derventu. «Kupijo sam plaz za pet hiljada forinti i sa velikom radošću kuću pravijo, jerbo sam se ufo

[12] Bilješke Muhameda Bege Gradaščevića. Slično predanje zapisao je N. ALAGIĆ; *Derventa*, str.33, samo što on veli kako je šejh Omer došao u Derventu "početkom 19. stoljeća za vrijeme derventskog kapetana Muhamed-bega" [očigledno je greška i radi se o kapetanu Mahmud-begu (kapetansku dužnost obavljao od 1822, a umro 1864/65)]. U ovoj verziji, koju iznosi Alagić, umjesto Rustan-bega (Alibegovića) pominje se, dakle, kapetan Mahmud-beg (Begović). Šejh Omerovo turbe je kao i Gradska džamija u Derventi minirano i uništeno od srpskih trupa 1992. godine. Tokom 2007. počela je ponovno gradnja turbeta ali na pogrešnom mjestu, oko 10 m sjeverno od ranijeg mjesta gdje se turbe nalazilo (Pismo dr. Asima Alibegovića autoru)

da će biti sigurno red u Bosni kad AustroUgarska zasjedne».[13] Da je Rustan-beg 1876. godine preselio u Derventu pokazuje i jedno pismo od 26.10.1900. što ga je Uzeir-beg Alibegović uputio Jusuf-begu Filipovića obavještavajući ga o Rustan-begovoj smrti. U tom pismu Uzeir-beg piše kako su oni iz Kobaša došli u Derventu 1876. "a znate i to dasmo mi Kapetanovići po didu, a po očinom ocu Alibegovići".[14]



Rustan-beg Alibegović, portret u ulju napravljen na osnovu fotografije s kraja 19. stoljeća. Fotografiju je 1975. napravio Rešad Alibegović, sin Dževadov. Portret je ukraden 1992. iz kuće Alibegovića u ratnim pljačkama kada je i kuća Alibegovića bila u potpunosti opljačkana

Prema zabilježenoj porodičnoj tradiciji, jedan trščanski trgovac, Aleksandar Obradović, koji je bio Rustan-begov poslovni partner, nagovorio ga je da se iz Kobaša preseli u Derventu "jer se priprema okupacija Bosne i Hercegovine od strane Austrije, Srbije ili Rusije.[15] Razlozi za njegovo preseljenje u Derventu su sigurno bili opravdani, jer su se njegovi posjedi našli na udaru pobunjenih seljaka. Sigurno se zna da su u vrijeme ustanka njegovi posjedi u mjestima Kaoci i Brusnik, u kotaru Gradiška, bili popaljeni. U pismu upućenom 29. avgusta 1879. kotarskom sudu u Staroj Gradiški Rustan-beg se žali na to da Sud od njega traži da plati poreze za razdoblje od 1875. do 1877. On, međutim, veli da su u tom vremenu njegove kuće u tom kotaru (radi se o zemlji koja se nalazi u mjestima Kaoci i Brusnik) zapaljene, kmetova nije bilo pa ni on nije ništa uzimao sa te zemlje, te stoga nije pravo da se od njega traže porezi za to vrijeme, jer, veli on, postoji zapovijed Zemaljske vlade da se ne uzima porez gdje nije bilo kmetova. U nastavku pisma on veli kako je njegov brat, Derviš-

[13] IAS, Alibegovići, kutija 1. Pismo Rustan-bega Alibegovića upućeno Jusuf-begu Filipoviću, 17.11.1881.

[14] IAS, Alibegovići, kutija 7. Pismo Uzeir-bega Alibegovića upućeno Jusuf-begu Filipoviću, 26.10.1900.

[15] Bilješke Muhameda Bege Gradaščevića.

beg, greškom platio porez za to vrijeme, pa traži da mu se porez vrati. Rustan-beg objašnjava kako su Derviš-begu "soldati došli pred magazumu, a osobito mislio je da je za ovu godinu nije se bio dobro porazumio (…)".[16]

Rustan-beg je već u Kobašu imao trgovačke veze sa raznim partnerima iz Austro-Ugarske monarhije, pa je u Derventi samo nastavio dalje razvijati trgovinu, uprkos raznim izazovima koji su mu stajali na putu. Neke od tih izazova spominje Rustan-beg u pismu Jusuf-begu Filipoviću kada ističe da je, odlučivši se preseliti u Derventu nakon što je shvatio da će «Austrija okupirati Bosnu», kupio plac «za pet hiljada forinti i sa velikom radošću kuću pravijo» a potom «trgovački zanat na kuću metno, svi su mi se bezi protiv bili», što će mu priskrbiti određeni ugled u novoj sredini, ali također i stvoriti brojne protivnike zbog kojih je Rustan-beg koncem 1881. isticao kako bi se mogao čak iseliti ne samo iz Dervente nego i iz Bosne i Hercegovine.



Rustan-begove kuće u Derventi i jedan od dva magacina koje je napravio u blizini kuća. Kuća u sredini je napravljena 1876. (?), a kuća na slici lijevo 1889. i to za svega četiri mjeseca koja je u stvari bila poslovna zgrada sa poštom i telegrafom, a na gornjem katu je stanovao doktor. Rustan-beg je sa familijom stanovao na gornjem katu bijele kuće dok su u prizemlju bili dućani i prostorije za poslovne razgovore. Sobe su bile raskošno velike za ono doba, a u zidovima hodnika su bile ugrađene peći za grijanje dok su u sobama bile velike kaljave peći. Namještaj je u najvećoj mjeri kupovan u inozemstvu.

Rustan-begova kuća u centru Dervente bila je na kat dimenzija 14x14 metara (u sredini na gornjoj slici). Dok je gradio kuću imao je probleme s građevinskim materijalom i majstorima, jer su Begovići, pripadnici druge velike derventske porodice, na razne načine pokušavali otežati i onemogućiti gradnju. Kad je kuća napravljena bila je najveća i najljepša u Derventi i po mnogo čemu ispred svog vremena.

16 IAS, Alibegovići, k. 1, Pismo od 29.08.1879. upućeno Kotarskom sudu u Staroj Gradiški.

Poslovni dio nalazio se u prizemlju i imao je dvije velike trgovine do ulice, a u stražnjem dijelu su bile prostorije u kojima je primao poslovne prijatelje i partnere. Svaka trgovina je imala svoj ulaz s velikim metalnim vratima i po dva prozora. Ukupna površina obje trgovine je bila oko 60 m². Trgovine su bile visoke oko 4,50 metara. Cijelo prizemlje je na prozorima imalo metalne rešetke, a vrata s unutarnje strane su se mogla dodatno zatvoriti poprečnom metalnom šipkom. Rustan-beg je živio sa svojom obitelji na katu u 6 velikih soba i taj dio kuće je imao svoj ulaz i bio odvojen od poslovnog dijela. Oko 30 metara od svoje kuće napravio je veliki zidani magacin površine 200 m².[17] Magacin je bio smješten do jedne od najljepših zgrada u Derventi napravljene u pseudomaurskom stilu koja je služila u razne svrhe, a najčešće kao škola. Magacin je na svoja dva kata i tavan mogao primiti do 80 vagona žita.[18] Osim ovoga Rustan-beg je imao još jedan magacin koji je bio smješten uz njegovu kuću sa sjeverne strane, a imao je nešto manji kapacitet (na slici na prethodnoj strani zgrada sasvim desno). Oba magacina su spaljena 1945. nakon ulaska partizanske vojske u Derventu. Manji magacin uz samu kuću Alibegovića je bio nacionaliziran i u njemu je Tvornica obuće Derventa, čiji je dugogodišnji uspješan direktor bio Rustan-begov praunuk, Dževad Alibegović, držala svoj dućan cipela i priručni magacin.[19]




Glavni derventski trg na kome su Alibegovići imali pet poslovnih zgrada koje su bez naknade nacionalizirane nakon Drugog svjetskog rata.

Osim Rustan-bega, koji je preselio u Derventu, ostali pripadnici porodice Alibegović su ostali u Kobašu. Najviše podataka imamo o djelovanju Derviš-bega, koji je također bio trgovac, ali je živio u Dubočcu.

[17] Pismo Derviša Alibegovića iz Zagreba upućeno autoru, 16. aprila 2006.

[18] Pismo dr. Asima Alibegovića autoru, na temelju kazivanja njegovog oca Ismet-bega Alibegovića.

[19] Pismo dr. Asima Alibegovića autoru.

Austro-Ugarska okupacija Bosne 1878. godine

U vrijeme Austro-Ugarske okupacije, Rustan-beg Alibegović, kao i ostali pripadnici porodice, bili su lojalni novom režimu. Osvrćući se nekoliko godina nakon okupacije na svoju ulogu u doba uspostave austrougarske vladavine Rustan-beg je pisao kako je on dočekao austrougarskoga generala barona Josipa Filipovića u Derventi, te «poznato je svakome da sam (...) ja (...) učuvo carsku vojsku (...) i štogod sam imao u mojoj magazi namirivao sam vojsku jesti i piti i ja sam garantirao za Derventu i imetkom i životom i sve kasabe do Tešnja molijo da budu mirne». Doista, prilikom nadiranja glavnine austrougarske vojske, koju je činila 6. divizija, iz pravca Broda preko Dervente prema Doboju i dalje prema Sarajevu, nije bilo otpora. Glavni problem u prodoru austrougarske vojske bili su loši putevi, pa je pohod od Broda do Dervente trajao dva dana. Vojska se zadržala jedan dan u Derventi i 1. avgusta 1878. neometano nastavila dalje prema Doboju i Maglaju, gdje je tek naišla na prvi otpor.[20] To pokazuje kako je Rustan-beg bio djelomično u pravu kada je pisao kako je on imao utjecaja u tome da prodor austrougarske vojske ne nailazi na značajniji otpor. Kada je sredinom 1881. bio u Beču, u sastavu jedne delegacije koja je posjetila carski dvor, Rustan-beg se susreo i sa generalom Filipovićem „i odma mi je gosp. Filipović kazao da sam još od početka prijatelj bio i s nama je bio moi sin Fehim-beg i bilo je naše deputacije četrest ljudi iz Bosne i Ercegovine".[21]

Rustan-beg je kasnije često kao svjedoka za svoje dobro ponašanje, koje „cijela Austro-Ugarska i Bosna poznaje", navodio „velikoga generala Filipovića koji me dobro poznaje kakav sam čovjek moja kuća do danas štrofa nije platila nikada".[22]

Ovo pokazuje kako je Rustan-beg bio svjestan novih vremena, novih državnih i društvenih okolnosti, te prihvatanja novoga sistema vrijednosti. Za Rustan-bega to i nije bilo toliko teško, jer je on, kako je sam pisao u jednom pismu, rođen uz austrijsku granicu i dobro je poznavao austrijski red. To

20 Mehmedalija Bojić, Svrgavanje turske vlasti i odbrambeni rat Bosne i Hercegovine protiv austrougarske invazije 1878. godine. *Naučni skup Otpor austrougarskoj okupaciji 1878. godine u Bosni i Hercegovini*. ANUBiH, Posebna izdanja, knjiga XLIII, Odjeljenje društvenih nauka, knjiga 8, Sarajevo 1979, str. 78-79.

21 IAS, Alibegovići, k.1, sv. II, Pismo upućeno Šipuš i drug., 21. maj 1881.

22 IAS, Alibegovići, k. 1, sveska II, Pismo upućeno Jusuf-begu Filipoviću, 8. novembar 1881.

poznavanje „reda“ podrazumijevalo je, prije svega, nužnost transformacije iz zemljoposjedničkog u građanski sloj. Rustan-beg je najznačajniji pripadnik porodice Alibegović i najbolji primjer uopće u bosanskom begovskom sloju te društvene transformacije. On je svoj ugled gradio na uspješno vođenoj trgovini, dobrom odnosu prema svojim podređenim, prije svega prema svojim kmetovima, razumijevanju i lijepom odnosu prema članovima svoje porodice, islamskom duhu života, poštovanju prema svojim sugrađanima, koji su mu uzvraćali također poštovanjem.

O tome kako su se ostali članovi porodice Alibegović ponašali u vrijeme ulaska austrougarskih trupa u Bosnu ne postoje pisani tragovi, ali se može pretpostaviti da su prihvatili novu upravu. Naime, nije zabilježen slučaj napuštanja Bosne i seobe prema drugim dijelovima Osmanskoga carstva, kakvih je slučajeva bilo kod dijela drugih begovskih porodica, koji su u Austro-Ugarskoj monarhiji vidjeli prije svega jednu katoličku državu koja predstavlja opasnost za muslimane u Bosni i Hercegovini. Alibegovićima, koji su bili na granici sa Austro-Ugarskom monarhijom i održavali trgovačke veze sa partnerima iz te zemlje, austrougarska administracija nije bila tako nepoznata i zbog toga oni nisu podlegli izazovu seobe sa svojih imanja. Iako ne postoje informacije o djelovanju svih pripadnika porodice, zna se da su se braća Rustan-beg i Derviš-beg bavili trgovinom, ali su imali i stanovite zemljišne posjede od kojih su također dobivali određene prihode.

Između lojalnosti prema upravi i vlastitih interesa

Mada nisu dovodili u pitanje svoju lojalnost prema novoj upravi, ali ne zbog te uprave kao takve nego prije svega zbog razumijevanja novih okolnosti koje su otvarale mnogo više mogućnosti za transformaciju iz čistog zemljoposjedničkog u moderniji građanski sloj, Alibegovići su ipak najviše računa vodili o vlastitom statusu. Zbog toga su znali ući i u sukobe sa novom administracijom ukoliko su njihovi interesi ili prava bili ugroženi. Tako su se već na početku Alibegovići sukobili sa novom administracijom zbog raznih poreza. Naime, nova je administracija već za 1879. naplatila samo od Rustan-bega sa posjeda u kotaru Gradačac, i to „silom" žali se on u jednom pismu, iznos od 750 f, što je, prema njegovom mišljenju bio jako visok iznos s obzirom da je on 1879 sa tih posjeda imao ukupnu trećinu od 3800 f., pa bi njegova obaveza bila da za tzv. dohodarinu, koja je iznosila 3% od trećine, trebao platiti svega f 114, a razliku od f 636 Rustan-beg je tražio da mu se vrati. On je angažirao i advokata, Jusuf-bega Filipovića iz Sarajeva, koji je i inače čitavo vrijeme bio njegov advokat i prijatelj. U pismu upućenom 4. aprila 1881. Jusuf-begu Filipoviću u Sarajevo Rustan-begov sin Fehim-beg moli Jusuf-bega da nastavi tražiti da se vrati novac.[23] "Molim dokažite kod Visoke Vlade da blagoizvoli na gradačački Porezni ured javiti dami se uplaćeni novac povrati". Kaže da će u protivnom biti prinuđen žaliti se Ministarstvu, pa čak i samom caru neka vidi šta se sve čini sa ljudima koji su uvijek bili vrijedni, bavili se trgovinom i bili pokorni caru i Vladi „i svakome sudu na ruci i u poslugama svakim". Također izražava nadu da će se vlada „sažaliti i sačuvati ih od neprilika", pogotovu što su mnoga porodična imanja, a naročito u Gradačačkom kotaru, „od kojekakvih besposlenika" bila zapaljena. Ako Vlada ne bude imala razumijevanja prema njihovoj teškoj situaciji „kako mi onda moremo biti žitelji bosanski: prvo naša familija ciela nemore ostati u Bosni kad bude ovako što se tiče časti naše. Mismo ljudi nismo lole da nas gule po katarima kao pustahije". U pismu dalje Fehim-beg traži od Jusuf-bega neka to pismo pokaže Zemaljskoj vladi.

> „Mi se nismo nadali da ovo smije biti otvoreno guljenje. Moj se je otac danas meni zakleo i vjeru zadao, ako mi ove novce nepovratite da će on stog (...) ići u Beč i daće ići kod samog Nj. Veličanstva Milostivog cara i za ovu stvar kazati pet puta, i proći se neće dok novce nevrati. Mene ovo svakog dana jede i nemogu spavati mirno ćrez toga i vas kao brata molim da mi što prie za ovu stvar

[23] IAS, Alibegovići, k. 1, sveska II, Pismo upućeno Jusuf-begu Filipoviću, 4. april 1881.

> odgovorite preko mog oca u Derventi. Pak gore navedenu štetu u selima dobara naši što smo pretrpili. Mirno vrieme, bar danas da nas vis. Vlada sačuva od nepravde. U drugim kotarevima u ljudima po 500 kuća ima pak ni kraicare od dohodarine dao nie. Zaboga zašto bi od mene samo da naplati".

Nije poznato kako je sve ovo završilo u vezi sa plaćanjem poreza, ali se zna da je Rustan-beg 1881. odbijao platiti porez Poreznom uredu u Gradačcu za 1880. godinu, tražeći da se taj porez namiri „od poreza kojega su nepravedno uzeli za prošlu godinu".[24] Rustan-beg veli da vjeruje da se i Jusuf-beg slaže s tim njegovim potezom, a ako oni „pođu naprečac moraću onda ja sam tamo u Sarajevo doći". U pismu od 7. oktobra 1881. Rustan-beg piše Filipoviću da je u Gradačac došla Vladina odluka da se nekim begovima uplaćena dohodarina ponovo obračuna i uplaćeni eventualni višak vrati, ali to nije odobreno Alibegovićima. Rustan-beg je tamo poslao sina Fehim-bega, kome je poreznik kazao „ako dođe na Vaše ime da se odobri ja ću vam i odobriti kao i ostalijem u Gradačcu nepriznaju drugačije već hoće da na svako ime baška dođe zapovjed, to im je zadaća da nas više muče (…)".

[24] IAS, Alibegovići, k. 1, sveska II, Pismo upućeno Jusuf-begu Filipoviću, 8. juli 1881.

Neslaganja sa lokalnim vlastima u Derventi

Osobito velika neslaganja Rustan-beg je imao sa kotarskim predstojnikom u Derventi koncem 19. stoljeća. Razlog za stvaranje te zategnutosti je bio, po njegovom mišljenju, svrstavanje kotarskoga predstojnika na stranu Jusuf-bega Begovića, koji se pokazao kao najvatreniji protivnik Rustan-begov. Odnosi između njih dvojice nisu bili zaoštreni do sredine 1881. godine. Kada se Rustan-beg spremao krajem aprila 1881. da u sastavu jedne delegacije uglednika iz Bosne i Hercegovine posjeti Beč i Budimpeštu, s njim je trebao putovati i Jusuf-beg Begović sa sinovima. Kada je Rustan-beg pisao u Beč svom trgovačkom partneru Finziju da mu rezervira sobu u hotelu, on je predlagao i Jusuf-begu Begoviću da mu Finzi također rezervira sobu, što znači da su njih dvojica tada još uvijek imala dobru komunikaciju.[25] Tada ni odnosi sa kotarskim predstojnikom nisu bili zategnuti, što svjedoči i jedno pismo koje je Rustan-begu poslao sin Uzeir-beg. Naime, dok je Rustan-beg bio na putu u Beč i Budimpeštu trgovinu i svu korespondenciju je vodio sin Uzeir-beg i svakodnevno obavještavao oca o svim događajima koji su se dešavali. U pismu od 4. maja 1881. Uzeir-beg prenosi ocu pozdrave od kotarskoga predstojnika, što upućuje na njihove dobre odnose.[26] Odnosi između njih dvojice su se počeli zaoštravati nakon toga. U pismu od 11. jula 1881. Rustan-beg moli Jusuf-bega Filipovića da se angažira kod Zemaljske vlade da se onemogući Jusuf-begu Begoviću da pravi kuću u blizini Rustan-begove kuće. Pismo nije dovoljno čitljivo, ali se može razumjeti kako Rustan-beg veli da tu nije nešto čisto, jer se tu namjerava napraviti kuća, a širi se priča kako će se tobože samo "sokaci ukrašavati". Slično pismo je Rustan-beg pisao 15. avgusta 1881. i Muhamed-begu Kapetanoviću u Sarajevo. Rustan-beg se u pismima posebno žali na ponašanje kotarskoga predstojnika. „G. Prestojnik misli da je ovo mala stvar ovdi ili ćemo mi ostati ili on. A Visoka Vlada ako mu je naložila da nas istrofuje (sic!) on je naš protivnik to nije u Zakonu, Vlada treba da pošalje svog povjerenika i da izvidi stvar ili nas da u Sarajevo pozove, kad bude g. Prestojnik i Hadži Jusuf-beg raditi otvoreno krivo, mi smo prinuđeni Visokoj Vladi dokazati stvar s molbom".

---

25 IAS, Alibegovići, k 1, sv. II, Pismo upućeno Moize Finziju u Beč, 28. april 1881. U ovom pismu Rustan-beg piše kako će s njim u društvu biti h. Jusuf-beg Begović sa sinovima. «Jasam mu govorio da vam depešira da mu uzmete sobu pak neće mislim da će preko gosp. P. Hadži Ristića narediti nevjerujem jerbo treba oko (nečitko koliko novca, H.K.) potrošiti." Ovo ukazuje da su njih dvojica komunicirali, ali također upućuje na to da je Rustan-beg imao mišljenje o Jusuf-begu kao škrtom begu.

26 IAS, Alibegovići, k. 1, sv. II, Pismo od 3. maja 1881.

Već sredinom septembra 1881. Rustan-beg se u pismu svom advokatu Jusuf-begu Filipoviću u Sarajevu žali na to da nema od njega nikakvoga odgovora „za plac pred mojom kućom kako ste tamo razumjeli kako stom stvari molim vas pišite nam štogod".[27] Ovaj problem sa nastojanjem Jusuf-bega Begovića da napravi kuću pred Rustan-begovom kućom bit će razlog Rustan-begova velikog sukoba sa kotarskim predstojnikom u Derventi, i o tome će biti više riječi u nastavku ove monografije. Rustan-beg je u jednom pismu 10. decembra 1881. za kotarskoga predstojnika navodio da „što god je ovdi državnog i narodnog posla nebrine se vjeruite ni za dve kraicare što vriedi. Svi se oficiri čude kako ide ova varoš natrag, a ovo ti je danas najzadnje miesto u Bosni."[28] Rustan-beg ga je stalno optuživao da se ne bavi svojim poslom, nego samo „okuplja partaje" oko sebe. To znači da više politizira nego se bavi poslovima lokalne zajednice.

Drugi razlog Rustan-begova neslaganja sa lokalnim predstavnicima austrougarske vlasti vezan je za odnos vlasti prema njegovom sinu Fehim-begu Alibegoviću. U pismu od 2. septembra 1881. Rustan-beg je pisao Jusuf-begu Filipoviću u Sarajevo kako je tamošnji kotarski predstojnik „ustao na veliko zlo, a osobito na me i moju kuću, omrzla mu", te se žali kako predstojnik njega i njegovu porodicu „nemore da gleda, sada je ustao na moga sina Fehim-bega u Kobašu nemore u njeg da miruje (...). Ovdanji Prestojnik nezna drugo nego praviti partije po kasabama. Fehim-bega je ružno opiso tamo vladi čujemo, a Fehim-beg niti zašto ono niti šta njegova krivica u tome i što ga cieli Kobaš brani". Rustan-beg je objašnjavao okolnosti pod kojima je predstojnik došao u sukob sa Fehim-begom.

> „Fehim-beg kupio jednu zemlju u Kobašu od derventskog jednog bega, pak jedan seljak pjan došo (painazan, nečitko) u kobašku čaršiju i počeo s neba i (nečitko) udarati na Fehim-bega za istu zemlju. Fehim-beg onda pobjego kući i nije ništa nase odgovorio drugi dan isti seljak opet pjan došo i udario na kasapa u kasapnicima nepriličnom (nečitko) i štogod bude ljudi bilo u čaršiji išćeraju iz čaršije, onda seljak dođe na ovdašnji sud i tuži sve Kobašane, pak sada Prestojnik ide samo na to da Fehim-bega okalja, a Kobašani svi svedoče i soldati serežani (sic?) da Fehim-beg tada nije bio u čaršiji, a Prestojnik to nesluša nego je piso u

[27] IAS, Alibegovići, k. 1, 2v. II, Pismo od 14. septembra 1881. upućeno Jusuf-begu Filipoviću.

[28] IAS, Alibegovići, k. 1, sv. II, Rustan-begovo pismo od 10. decembra 1881. upućeno Jusuf-begu Filipoviću

Sarajevo na Visoku Vladu i optužio Fehim-bega što je mogao grđe i otvoreno ovdi kazuje Kobašanima kako će ga uništiti i da neće sjediti u Bosni, i danas je ovdi dobavio iz Kobaša gradonačelnika Fehim-bega Kapetanovića i onog mladog hodžu Fehimbegova i kazao je, i osudio je danas hodži da odma ide u carigrad da nesmije više biti kod Fehim-bega nikakav hodža, jerbo kaže da vi hodže kazujete u džamiji nekakve vazove proti Vladi, narodu, a to nije nego što ga nesretni hadži Jusuf nagovara, nemogu meni ništa nego da mi sina u Kobašu sramote, koje danas teško je onakvog poštenog mladića u cjeloj Bosni naći kako što je moi sin Fehim-beg, cjela će Bosna, a i Austrija otvrditi našu kuću i familiju i naše pošteno postupanje, pak sada viđati se jeli ovdašnji Prestojnik za ovolikog kotara Derventskog, koji negleda Carske poslove nego pravi neprilike, vićete znati ako išta god treba prestaviti vašim prijateljima kod Visoke Vlade“.[29]

Rustan-beg je akcenat u ovim pismima uvijek stavljao na nepravedan odnos vlasti prema Fehim-begu, mada će se iz kasnijega razvoja događaja vidjeti kako je Fehim-beg sam davao puno razloga za takav odnos. Ubrzo će i sam Rustan-beg doći u sukob sa Fehim-begom, pa će čak i nakon Rustan-begove smrti Uzeir-beg, koji je naslijedio očevu trgovinu, imati stanovitih problema sa Fehim-begovim rasipničkim načinom života, o čemu će biti riječi nešto kasnije u ovoj monografiji.

[29] IAS, Alibegovići, k. 1, sv. II, Pismo od 2. septembra 1881. upućeno Jusuf-begu Filipoviću.

Odnosi u lokalnoj zajednici: "preko vode do kafane"

Dugo vremena je jedna od glavnih tema u Derventi, a koja je vezana za porodicu Alibegović i njene odnose sa drugim značajnim begovskim porodicama, posebno sa porodicom Begović, bila tzv. Prkos kuća, o kojoj postoje različite priče.[30] Izgradnja te kuće dovest će do velikog neslaganja pripadnika tih dviju porodicu, ali su ta neslaganja očito imala i svoju nešto dužu predhistoriju, i počela su ubrzo nakon austrougarske okupacije Bosne i Hercegovine. Do sredine 1881. njihovi odnosi još uvijek nisu bili prekinuti, budući da su početkom maja bili skupa u velikoj delegaciji bosanskih prvaka koja je posjetila Beč i Budimpeštu. Nakon toga je Jusuf-beg Begović odlučio praviti jednu kuću u blizini Rustan-begove kuće.[31] Tada počinje jedno dosta teško razdoblje u odnosima Rustan-bega Alibegovića i Jusuf-bega Begovića, koje se može dosta detaljno pratiti iz pisama koje je Rustan-beg upućivao svome advokatu. U pismu 7. oktobra 1881 upućenom Jusuf-begu Filipoviću u Sarajevo Rustan-beg piše: „Zašto sam naiveću brigu imo razumijo sam jutros ako bude istina da je došlo od Vlade na ovdašnju Oblast i na Belediju da se ne smije ništa praviti pred mojom kućom i da će se ono dignut što imade, a Vi ćete tamo bolje znati je li Vlada što ovamo pisala jerbo su zvali Ađi Jusufbega i njegove partaje u sud, ima osam dana pak su objesili glavu ništa nekazuju meni, ja sam dozno od beledijanskog pisara ...".[32] Nešto kasnije, u pismu od 2. novembra, Rustan-beg veli da se zahvaljuje i „gospodaru Kapetanoviću" u Sarajevu na pomoći oko povoljnog rješenja za plac pred njegovom kućom. Međutim, stvari se nisu baš odvijale tako povoljno po njega. Tek što je napisao i tu zahvalnost Kapetanoviću, u nastavku pisma Rustan-beg piše kako je upravo u tom trenutku dobio Odluku kotarske oblasti po kojoj Jusuf-beg Begović i njegove pristaše „mogu praviti kafu pred mojom kućom, eto Vam odluku ulažem u punomoćiju, sada kako znam ufamse daćete moći razvaliti". U nastavku pisma Rustan-beg objašnjava kako je mjesto gdje Jusuf-beg Begović namjerava praviti kafanu „carski plac, a nije kao što oni navađaju Vakufa (vlasništvo ?, op. H.K.) nego samo ono što je voda pritisla". Rustan-

30 O tome je sa dosta detalja, ali i značajnih nepreciznosti, te dobrim fotografijama, pisao Nedžmudin Alagić, *Derventa između dva svjetska rata*. Sarajevo 2001, str. 49-53.

31 IAS, Alibegovići, k. 1, sv. II, Rustan-begovo pismo upuićeno 11. jula 1881. Jusuf-begu Filipoviću. U ovom pismu Rustan-beg moli Jusuf-bega Filipovića da se angažira kod Zemaljske vlade da se to onemogući.

32 IAS, Alibegovići, k. 1, sv. II, Rustan-begovo pismo Jusuf-begu Filipoviću, 7. oktobra 1881.

beg u pismu izražava uvjerenje da će Jusuf-beg Filipović pronaći načina kako da obustavi tu izgradnju, „samo gledajte u frišku, jerbo ćedu početi praviti ja troška nežalim". Rustan-beg moli Jusuf-bega Filipovića da zatraži da na teren izađe stručna komisija inženjera i na licu mjesta ispita teren na kojoj Begović namjerava praviti kafanu, jer „ovo sve radi Prestojnik i Ađi Jusufbeg, nedaj Bože ako oni ovdi namjeste nemogu ja ovdi ostat", jer je položaj zgrade takav da Rustan-beg kolima ne može ući u svoju avliju, prilaz trgovini mu je posve zatvoren, a povrh toga „put carski se prifaća, vjerujte ja sam sultanu davo godišnje f. 10.000 kojekakvi vergija, a ovome dajem preko f. 25.000 mogu dokazati mojim knjigama, pa šta sam ja u tome zgriješio da rade takvu štetu meni". Rustan-beg izražava nadu da Vlada sigurno nije dobro informirana u vezi s tom gradnjom, te u nastavku pisma gotovo panično moli advokata da se spriječi gradnja, ne pitajući za cijenu, „jer nemogu spavati, oni to jest ova partaja ide da sa lažijom prevare". Kao argument zbog čega se ne bi trebalo dopustiti Begoviću da pravi kafanu, Rustan-beg navodi da je tu „nekad nešto bilo, pak Osmanpaša razvalijo", a potom očajnički ističe da „preko mene živa nemogu napraviti, a kad mene ubiju nek onda prave, jerbo pošto kafu naprave ondabi odma Hađi Jusufbeg do kafe pravijo doli magaze a gori bircaju (?) spram moi penđerova, koito već govori", a od vlasti niko se tome ne bi suprotstavio je su „u Beledije (...) njegovi su svi (...) saanlizi *(sahanlizi o.a.)*".

Rustan-beg se i 3. novembra 1881. u povodu iste stvari obratio pismom Jusuf-begu Filipoviću u kojem opet pojašnjava kako se u čitavoj toj stvari Predstojnik neprofesionalno ponaša. U ovom pismu Rustan-beg objašnjava kako je tu bila neka "voda" (česma?), koju je nekada davno dao podići Osman-paša „i oko nje otvorijo plac i kazao je među putovima carskim da se nesmije ovdi više ništa napraviti". Međutim, veli Rustan-beg, h. Jusuf-beg Begović i njegove pristalice su defter o tome sakrile, mada čitava kasaba želi na ljeto opraviti staru česmu. Dalje objašnjava da na mjestu gdje se sada nalazi česme prije 16 godina je bio mekteb.

> „Osmanpaša digo meitef na bedem gradski i kazo da nesmije ništa biti među putovima carskim osim voda, pak ja mislim nemaju snage vode dignuti kasaba neda, ja nemogu dopustiti. Beledija je dužna istražiti njezin tefter i (...) koliko god nestigne novaca da se voda opremi jaću donamiriti mojim novcima ovo su mi rekli Srbi i katolici i neki moji komšije da vam ovo dostavim (...), nek Vis. Vlada zabrani i komisiju neka pošalje. Uzmite fetvu od muftije da se voda ne more razvaliti".

U nastavku pisma Rustan-beg ističe kako nije moguće dopustiti Jusuf-begu Begoviću da pravi započetu kafanu, jer po zakonu put treba da je širok 12 metara (ili 18 aršina), a u slučaju da se kafana napravi jedan sokak pred Rustan-begovom kućom bio bi širok 8 aršina, a drugi sokak svega 3 aršina. On se nada da neće zbog toga morati pisati žalbu caru, te da Vlada neće dopustiti da sve kuće u gornjoj mahali imaju dovoljno širok put, „a moja kuća kad je naibolja i naiviša radnja da se zatvori", uprkos nastojanjima kotarskog predstojnika koji je „jučer sobom dozvolu donijo i Ađijusufbegu i Ađiću da mogu praviti (dao) i čestito im veselje". Međutim, na kraju pisma Rustan-beg izražava radost, jer baš „pri zatvaranju pisma" došao mu je Mustafa ef. Sarajlić i potvrdio da to mjesto nije nikakav vakuf. Veli da ef. Sarajlić to sigurno zna, jer je dvadeset godina u osmansko doba bio „carski muširʺ. Rustan-beg tvrdi da Mustafa ef. ima i „tefter od vode" kao i „burulutija i malbata od gornje maale kako su dali Osmanpaši da nemogu biti brez vode", ali na kraju ipak ističe kako mu je Mustafa ef. obećao sve dokumente o tome pronaći i dostaviti. Efendija Sarajlić je tvrdio kako su mještani uoči okupacije Bosne i Hercegovine 500 groša potrošili na popravku česme. „A najposlie ako ovi Prestojnik ima ovdi ovoliku snagu, nevalja zanas sviju će nas raselit".[33]

Međutim, već 5. novembra 1881. Rustan-beg ponovo šalje telegram Jusufbegu Filipoviću u kojem veli da su Begović i njegova grupa navodno dokazali Vladi da je taj plac vakuf, a Vlada se ne želi miješati u vakufske poslove. Na temelju takve Vladine odluke kotarski prestojnika je Jusuf-begu Begoviću izdao dozvolu da već „u ponedjeljak" možete početi graditi kafanu, bez obzira što „sva Derventa svedoči da nije vakuf, senet lažljiv pokazali Huđeta nemaju". Na kraju panično moli Jusuf-bega Filipovića da protestira kod Vlade i zatraži da se gradnja zabrani dok se ne provede temeljita rasprava o tome. „Brani carske puteve[,] nedaj vode porušiti[,] ona ima svoje novce[,] našli smo teftere[,] opravićemo vodu na ljeto[,] nedaj moje kuće zatvarat[,] opširno pisano primićeš[,] troška nežalim".

Ubrzo nakon ovog pisma, Rustan-beg 8. novembra 1881. piše Jusuf-begu Filipoviću telegram u kojemu stoji kako mu poštom šalje „vasijetnamu od vode sa muhurima od ove mahale iz koje će uviditi vlada kako stoji stvar". Podcrtava kako je haži Jusuf-beg Begović Vladi pokazao „neki senet (...) na staru ćagetu novom jazijom za platz da je vakuf", premda je sve to obična prevara, jer postoje dokazi kako to nije vakuf nego mjesto gdje je postojala

[33] IAS, Alibegovići, k. 1, sv. 2, Rustan-begovo pismo Jusuf-begu Filipoviću, 3. novembar 1881.

česma, čije temelje Begović uklanja i namjerava započeti gradnju temelja za buduću kafanu, zbog čega moli Jusuf-bega Filipovića da radi kako zna da se gradnja obustavi dok se ne provede temeljita rasprava i dok se o tome ne dobije mišljenje stručne komisije.

U opširnom pismu od 8. novembra 1881. Rustan-beg piše Jusuf-begu Filipoviću o tome da on ima posebnu vasijetnamu iz koje se može vidjeti kako je na mjestu gdje Begović želi napraviti kafanu nekada bila česma, te optužuje kotarskog predstojnika, čija je dužnost „da brani carski plac i vodu", a on to ne radi, nego „to ja branim, a on složio sa Ađijusufbegom i sa njegovom partajom i savjetuje i kako ćedu se vladati". Rustan-beg piše kako je kotarski predstojnik vršio pritisak na Mustafu ef. Sarajlića da se prestane družiti sa Rustan-begom, tvrdeći kako će on predložiti Zemaljskoj vladi da protjera Rustan-bega iz Dervente, „a M. E. Sarajlić kazo mu da će faliti utome", dokazujući kako je on, Mustafa ef. Sarajlić „služio (sam) 20 godina otomansku vladu, a ovu služim 3 godine vjeran sam svakom caru, štogod me Vis. Vlada upita kazaću štogod znam, nemoreš me naćerat da odem Hadži Jusufbegu ruci – reko mu Sarajlić". U nastavku pisma Rustan-beg se žali na ponašanje kotarskog predstojnika, koji već dvije godine Rustan-begu čini razne nepravde i nastoji ga poniziti u čaršiji. Zbog takvog ponašanja Rustan-beg veli da će ga tužiti Vladi, a ako Vlada ne može ništa učiniti ima u Sarajevu ljudi koji mogu zaštititi njegovu čast, jer „ovakvi prestojnika niesam prinuđen trpiti". Predstojnik „nikakva posla negleda da valja", nego se sprijateljio sa hadži Jusuf-begom Begovićem, koji ga „vuče za nos, kupuje mu, neplaća za kuću, belediju pokvarijo, od moje kuće do grada znate koliko ima nemore se proći brez čizama, blato otvorili, fenjera neimamo po sokacima, hljeb nam u čarši nevalja ninašto negledaju samo drže partaje. A ja jedini idem kako Visoka vlada želi". Zbog toga Rustan-beg ističe da će moliti Vladu neka provede anketu u kotaru i provjeri šta narod misli „kakva je moja kuća i kakvo je moje postupanje". Uvjeren je da takva nepravda nije učinjena nikome u Bosni kao njemu, pa se uzda u Filipovića i Kapetanovića da će isposlovati da kotarski predstojnik, Begović i njihove pristalice ne izgrade kafanu nego da „ostane platz čist" kako bi se mogla obnoviti česma. Rustan-beg dodaje da je hadži Jusuf-beg Begović kod svoje kuće kamenjem pregradio pola puta, zbog čega je teško putem prolaziti, a ni općina ni kotarski predstojnik ništa ne preduzimaju da se to ukloni, nego su se svi okomili na Rustan-bega, zbog čega se on pita šta je to zgriješio „da sve kuće u gornjoj maali i veće i manje ostanu na širokome sokaku, a da se moja naibolja kuća i najprva radnja zatvori". Rustan-beg ponovo objašnjava

kako postoje dokazi da je tu bila „voda“, a „tefter kod Mustafa efendije je pod muhurom Osmanpašiniem“, iz čega se vidi da to nije bio vakuf. Rustan-beg navodi i imena ljudi koji su svojedobno izgradili vodu „zarad haira“.

Međutim, dok je Rustan-beg bio zaokupljen pisanjem žalbi, Jusuf-beg Begović je nastavio graditi kafanu. U jednom telegramu 15. novembra 1881. Rustan-beg piše Jusuf-begu Filipoviću kako ne samo da nije u mogućnosti spriječiti tu gradnju, nego je čak dobio odluku da mora platiti kaznu u iznosu od 10 forinti:

> „Topa neimam za pojasom da se protivim, kao što se niesam nikad ni protivijo, a f 10 – lahko je dati, ama se časti tiče, a kad god se da onda se nevraća, žao mi je što nijesam došo tamo dok nijesu počeli praviti ovde kolibe, a sad već što je htjelo biti bilo je, moja se kuća zatvori, a vidim da Vis. Vlada neide da putova carski uzčuva niti ide da se ukrašuje“.

Rustan-beg pojašnjava da je podnio tužbu protiv Jusuf-bega Begovića zbog gradnje te kafane, zakazano je ročište, ali on ne vjeruje puno u uspjeh tužbe, jer „kako htjedne Prestojnik onako će se i izvršiti“. Veli da će na ročištu moliti da se odgodi gradnja dok se ne ispitaju sve okolnosti i dok se parnica ne završi, uzdajući se u to da jedna takva građevina ne može se graditi na mjestu gdje je „carski put“, naglašavajući da se takva građevina sigurno ne bi mogla praviti da je bilo koji inženjer na licu mjesta provjeravao stanje. „Nisam znao da more ovako biti nepravedno od današnje Vlade da sve bude u gornjoj maali do najmanje na širokom sokaku, a da se moja kuća sa najboljom radnjom zatvori, liepo mi je učinito, ali neznam zašto, nijesam znao da Hađi Jusufbeg more austrijske činovnike vucati za nos kao i otomanske“. Ponavlja prijetnju da će se iseliti iz Bosne ako se prema njemu bude tako postupalo, jer „volim biti aman na drugom mjestu negoli ovakvu nepravdu trpiti, kad budu upravljali kojekakve lole bosanske ko otomanskog vremena što su radili, kogod je pošten u Bosni ostati neće, nije mi žao na Vladu ni na Sud nego na naše muzevire (spletkare, op. H.K.) Vlada je Vlada kako joj se dokaže onako i čini, samo treba i ona na poštene ljude da se obazre koi su i državi i narodu na ruci i u interesu“.

Pismo slične sadržine Rustan-beg je poslao i Zemaljskoj vladi. Uz njega pismo je potpisalo 12 uglednih Dervenćana, koji odbijaju platiti kaznu od po 10 f, na šta su bili osuđeni, nego će svi radije „u aps po 2 dana“. Istodobno, žalili su se i Ministarstvu u Beč, ali izgleda sve bez rezultata. U nastavku Rustan-beg veli da je čuo da ga je Jusufbeg Begović tužio:

> „Jučer su predali tužbu Prestojniku to jest mazbatu name i na Mustafa efendiju Sarailića, pak neznamo ili će nas ovdi pozivati ili je poslao Mazbatu tamo na Vladu, samo čujemo od drugiju da su pisali što su mogli grđe i lažnie ko Hađi Jusufbegova lažija, on misli staroe vrieme, a ako Bog da ova će Mazbata biti povrh njega. Čujemo tako da su pisali da ja i Mustafa efendija bunimo i pravimo partaje i da narod okrećemo zasobom i da ne priznajemo vlade ni suda nikakva i kako ne mogu nikakva posla od nas viditi i da nas dvoicu dignu iz Dervente ili njiha, a Prestojnik je svemu povod kako se razumijemo, ali ja se nebojim njiha sviju božjom pomoći ja nemam oraha na leđima kao u njih da zveči".

Rustan-beg ističe da iza svega stoje kotarski predstojnik i Jusuf-beg Begović, koje podržavaju neki lokalni begovi (hadži Osman-beg Kapetanović, Šemsi-beg Širbegović, i još neki „naši stari asumi" koji izmišljaju optužbe protiv Rustan-bega Alibegovića i Mustafe efendije Sarajlića, ali „oni još neznaju šta je čest trgovačka pak more stvar izići na golemo". U nastavku objašnjava da Begović ne može trpjeti što se Mustafa ef. Sarajlić, «koji ima kiraet pak im muka gdi se samnom pazi". Navodi da se on jedino zalagao da se obnovi česma i tražio „kafu da neprave pod mojim penđerom." Ističe da ga u tome podržava čitava Derventa, „a ja vjerujte od posla trgovačkog neimam kud glave dignuti, a osobito sad oko šljiva, vjeruj meni od Ramazana nijesam u sud nijednom otišo, ja mislim kad je Austrija okupirala da ovakve ljude sačuva kao moju kuću od koje ima i država i narod koristi svaki dan, a nemislim gdi ću čije oteti".

Uprkos tome, Rustan-beg piše kako se „kafa (...) zida išćerali su zida tri aršina, i idući ponedeljak biće Feimbeg na sudu oko obustave građevine javićuvam".

U pismu od 6. novembra 1881. Rustan-beg piše Jusuf-begu Filipoviću da „ima u Belediji zapisnik kako niesu dali praviti Ađi Mehmed Alibegu kod vode ništa a sad Ađi Jusufbegu dopušćali na volju pak šta hoće to i izrađuje", a 19. novembra 1881. on mu šalje poštom pismo sa zaključkom općinskog poglavarstva od 1880. po kojem se na tom placu, gdje sada Begović pravi kafanu, ne može ništa graditi. Zbog toga moli Filipovića da se pozove na tu odluku i traži od Vlade da obustave građevinske poslove.

> „Molim protestiraj kod vis. Vlade odi neka vidi vis. Vlada kakve se nepravde po kotarevima rade, i pokaži im zaključak derventskog poglavarstva. Ako Vlada nebi htjela zabraniti građevinu kafe, te ću onda biti prinuđen sa istim zaključkom kod Nj. Veličanstva za ovu stvar ići sobom nositi u Beč".

Rustan-beg 21. novembra 1881. šalje depešu Jusuf-begu Filipoviću u kojoj javlja kako je toga dana bila rasprava na sudu, ali sudac nije htio donijeti odluku po kojoj bi se obustavila gradnja kafane, nego je odredio kauciju od 30 forinti koju je Begović morao položiti „ako bude rušiti građevinu da protivnici plate trošak kad sudac sastavi aktove izdaće odluku koja stranka gubi – odugovlače dok se kafa sagradi".

U pismu od 10/22. novembra 1881. Rustan-beg piše Jusuf-begu Filipoviću da je dobio njegovo prekjučerašnje pismo i da ga raduje „da idete sa svijem poslovima našiem u napredak". Istodobno je javljao

> „da je bila jučer murafa čitav dan kod sudca i građevinu kafane sudac nije htijo da obustavi nego samo onoj stranki uzeo 30 forinti kaucie, ako bude rušiti građevinu kafane da oni njihovijem troškom ruše, a njima dopustijo da rade po želji Prestoinikovoi Sudac ide i ništa ne razumije kako će suditi Prestojnik Vi znate da Hađi Jusufbegovu stranku otvoreno podupara. Sudac je jučer kazo da će sastaviti aktove i pregledati zakonito pak će izdati odluke koja stranka gubi, a kad će izdati to nitko nezna samo znamo da će izdati po želji Prestonikovoj i Ađi Jusufbegovoi, samo svi pisari kažu da su naši aktovi bolji i zakoniti i da mi imamo pravo, košto najbolje dragi Bog znade i sav narod".

Rustan-beg izražava žaljenje što se nije ispoštovala ranije odluka „Beledije da se ne smije ništa praviti na istom platzu, kaže novija je dozvola Vladina da se pravi. Veli kako su Jusuf-beg Begović i njegove pristaše 1880. htjeli da „ruše vodu", ali im je to zabranjeno, jer bilo kakva gradnja na tom mjestu „pokvariće svoi Derventi plan i putove će carske zatvoriti". Veli da je svojedobno, kada se pravio put od Broda prema Sarajevu ostalo samo 7 aršina širine puta, a svaka dodatna gradnja bi taj put još više sužavala, „a snama je sva Derventa što god ima pravog Muhamedanca i Srba i katolika i Evreja i svi tebi hair dovu čine da braniš vodu da se metne u prvo stanje i da se ne zatvara naibolji plaz u Derventi".

U nastavku pisma Rustan-beg objašnjava kako je hadži Jusuf-beg Begović „deset aršina metno kamen pred svojom kućom carskim putem, samo da se nemore onda prolaziti, ovakve krivde i ovakvog alčakluka u cielom svietu nema." Jusuf-beg Begović i njegove pristaše su u tužbi protiv Rustan-bega i Mustafe ef. Sarajlića naveli i to kako „ima nekoliko Srba s nama koji smetaju u sudu svaki poso izrađivati, izvolili su toliki sviet nase, nas još niesu zvali, njiha

je jedanest muherlisalo na nas petstotina duša sprema se s nama doći u konak, a ja još narod molim da negovore ništa mi smo se kadar braniti i odgovoriti sami." Rustan-beg nalazi za potrebno da još jedanput podcrta da mjesto gdje je nekada bila česma, a gdje sada Jusuf-beg Begović sada pravi kafanu,

> „nie vakuf nego mera carska i voda za koje je vezana mukata (...) mi ovdi ništa nemoremo učiniti, ti si naš zastupnik i tamo i ovdi, nek se voda u prvo stanje povrati, pak će mukata vodu dovesti, on je već došlo do kuća derventski pred okupaciju čunkovi za vodu, a što mukata ne izmogne, ima tko namiriti, a ja ću moiem troškom flasterovati isti plaz pak nek ostane za varoš, i moli Vis. Vladu da ne zatvara moe kuće prvog lica u Derventi a da ostanu u gornoj maali sve kuće na širokom sokaku; Ađi Jusufbegovim partajama ako treba kafa nek prave pred svoim kućama ima plaza, ovo nije mala stvar. Ako Vis. Vlada na ovo ne pogleda nas će dvadeset otići njegovom veličanstvu premilostivom caru u Beč".

Nekoliko dana nakon ovoga pisma, 28. novembra 1881. Rustan-beg šalje telegram Jusuf-begu Filipoviću u kojem stoji da je doznao iz Prnjavora kako je jedna komisija sa inženjerima bila na mjestu gdje se pravi kafana i izražava nadu da će komisija predložiti obustavu izgradnje. «*Mi smo u napredku. Osudu dok dobijem u ruke rezultat javićuvam kafa je pokrivena ali rušićese, čudne Hadži Jusufbegove sramote moj Filipoviću*». Na kraju Rustan-beg veli da komisija svu krivicu prebacuje na općinsku vlast («komisija krivi Poirgermaistora») i izražava nadu da će se sve dobro završiti.

Stvari su se, ipak, odvijale na način kako to Rustan-beg nije očekivao. U opširnom pismu od 6. decembra 1881. on piše Jusuf-begu Filipoviću da je derventski sud odlučio sve spise u vezi s tim slučajem poslati Vrhovnom sudu u Sarajevo. «*Istu odluku kad vidite imaćete se čemu smijati neima nikakva temelja sudac odbija samo od sebe nije mogao drugačije dati čerez dozvole g. Prestojnika*». Rustan-beg je u prilogu poslao i prepis Odluke ovdašnjeg suda upućene Vrhovnom sudu i uz to još jedanput zamolio Filipovića da isposluje da se sruši kafana, a ponovo sagradi česma.

> „Pak sad vas molim dragi brate podupri se svom snagom da srušiš kafanu a vodu da u prvo stanje postave na istom mjestu koje porušijo. A za vodu dovesti inđiniri su mjerili od vrela vodenog pak do česme pred mojom kućom 1200 metara daljine, i našli su da čunkova vodeni ima zdravi tri tala a četvrti dio je istrulo. I

> njezin prihod ima i što nebi moglo isteći ima tko namiriti. Voda je sasvijem dobra na njezinom vrelu. Inđiniri je dobro begenišu, i jako žale što je zapušćata; a što su metli inđiniri popravke vodenih cjevi f 4000 neće otići na neto ni f 1000. Kuća vodena što su je srušili vrijedila je f 500 a kafa je sva koštala 350; Ađi Jusufbeg dao je u kafu 300 groša, a odnio je iz nje mermere Osmanpašine koje su vrijedili 20# (?) i pokupijo je od svoji partaja kurbanske kože pak i je u kafanu utrošijo".

Na kraju Rustan-beg se piše o atmosferi prilikom otvaranja kafane: «*Moi Jusufbeg čudna turskog rizaleta, našta je muhamedanska vjera došla da vidiš jučer i danas od njihove partaja oko kafe veselja da nesmijem iz svoje magaze izići*».

Rustan-beg gradi poštu i bolnicu – izgradnja *prkos kuće*

Rustan-beg nije mogao spriječiti gradnju kafane 1881. pred svojom kućom. Prošlo je nekoliko godina, a on je sredinom 1889. godine započeo sa gradnjom nove kuće čija će izgradnja dovesti do novih neslaganja sa Jusuf-begom Begovićem. Naime, u pismu 3. maja 1889. Rustan-beg piše svom prijatelju Šipušu u Sisak da je dogovorio gradnju nove kuće, čija je dužina 17 metara, bit će na dva sprata, a planira jedan sprat izdati za poštu i telegraf, a drugi za ljekara. Cijena izgradnje kuće iznosit će 12 hiljada forinti, a njezina izgradnja počinje 15. maja 1889. godine.[34] Rustan-beg je plac za tu kuću kupio od Daniela Saloma, a računao je da će od kirije za tu kuću dobivati 850 do 900 forinti.[35]

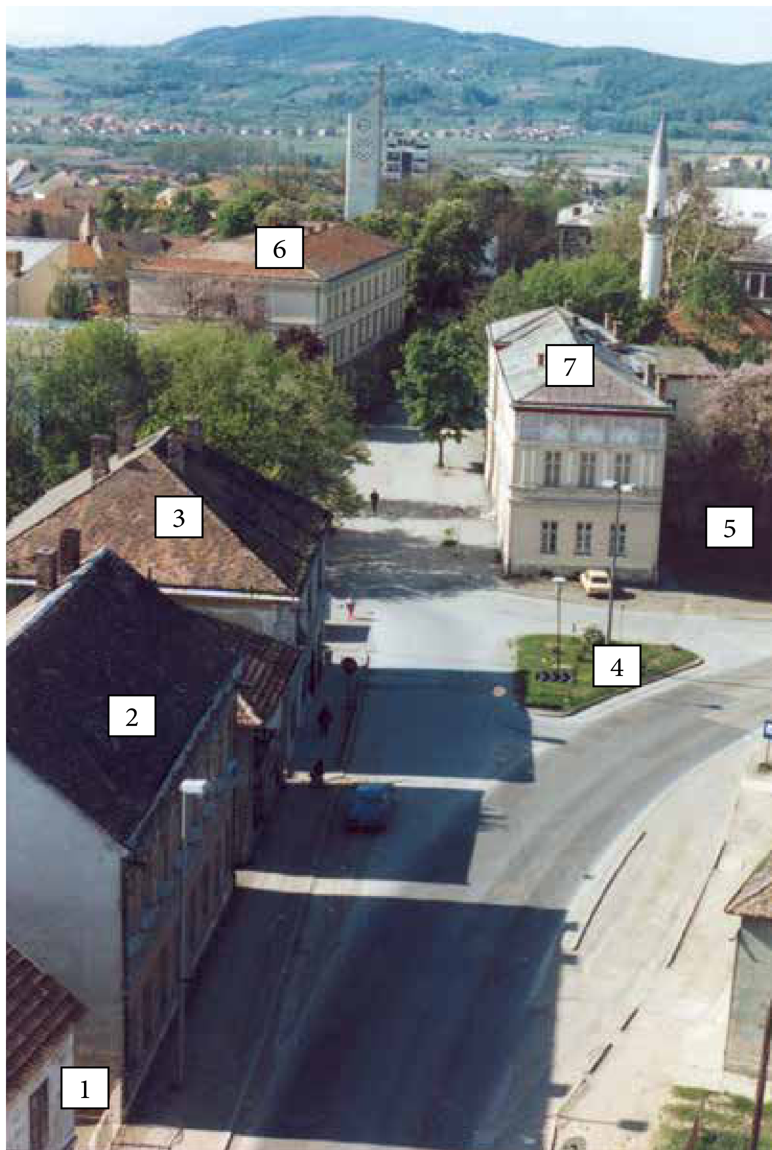


Lijevo kuća Begovića (od kamena) i do nje kuća Alibegovića

---

[34] IAS, Alibegovići, k. 2, sv. 1, Rustan-begovo pismi upćeno Šipušu u Sisak 3. maja 1889.

[35] IAS, Alibegovići, k. 2, sv. 1, Rustan-begovo pismo Danielu I. Salomu, 22. maja 1889. U ovom pismu Rustan-beg piše: „pravimo zidanu kuću na onom placu štosmo od vas uzeli bili u Juniju gotova koštalame f 10000, aliće biti najfinija kuća u Derventi, u prvi kat daću Poštu i telegram, a u drugi doktor mislim kirije dobiti f . 850/900. Dragi efendija nemoj me ružiti što sam zašo u trošak i opet ja tvoj Rustanbeg vladaćemo se isto kao i dosad trgovački a treba i vi malo koliko je moguće da me podupirete do jeseni a opet na jesen bit će novca dok se skupe tefteri i roba oblakša a i sad što nam odpada slaćemo vam kafe prodaću vam u Juniju sad se najviše zabavljamo šaljemo zob i kukuruz u Sarajevo mnogo se troši u Sarajevu kukuruza“.



Na fotografiji u lijevom donjem uglu (1) dio kuće Begovića, slijede dvije kuće Alibegovića (2 i 3) i između njih u novije vrijeme napravljena kuća Dževada Alibegovića praunuka Rustan-begovog. Mali skver, (4) pokriven travom u sredini, je mjesto gdje se nalazila glasovita Prkos kuća koju su srušile komunističke vlasti nakon Drugog svjetskog rata. Na tom mjestu je bila i Shellova benzinska pumpa koju su držali Alibegovići. U praznini (5) desno od zgrade u pseudomaurskom stilu (7) nalazio se je veliki magacin Alibegovića koji je porušen 1945. Velika zgrada ispod crkvenog tornja je zgrada općine Derventa (6).

Fotografirao Asim Alibegović sa munare Gornjogradske džamije koju su srpske snage porušile 1992., neposredno prije završetka gradnje

Izgradnja kuće tekla je dosta brzo. Već 5. septembra Rustan-beg piše svom prijatelju Danielu I. Salomu u Beč kako će te jeseni izdati gornji sprat nove kuće za kancelarije (iz pisma se ne vidi tačno kojoj firmi) za godišnju kiriju od 400 f, dok će pošta plaćati godišnju zakupninu za donji sprat u iznosu od f 450, te napominje da će gradnja kuće definitivno biti završena do 15. septembra 1889. godine. U pismu od 17. novembra on javlja Danielu I. Salomu da je prije dva dana u njegovoj novoj kući na prvom spratu otvorena pošta. Rustan-beg u ovom pismu hvali izgled i veličinu svoje nove kuće, posebno potcrtavajući da su kuću „molovali“ isti oni majstori koji su „Evropu i džamiju Begovu u Sarajevu molovali“.[36]

Narednih nekoliko godina u toj je kući bila pošta. Međutim, krajem 1900, ubrzo nakon Rustan-begove smrti, Uzeir-beg Alibegović u jednom pismu upućenom Poštanskoj direkciji u Sarajevu, piše da poštanski ured u Derventi ne plaća na vrijeme kiriju, te on zbog toga „otkazuje stan“ poštanskom uredu.[37]

Izgleda je ovom novom kućom Rustan-beg pokrenuo sujetu kod svojih komšija Begovića, koji su odmah naredne godine započeli sa gradnjom tzv. Prkos kuće. Jednu verziju priče o gradnji Prkos kuće iznio je N. Alagić, koji se ne upušta u preciznije datiranje nastanka kuće, ali kao dva glavna aktera spominje Rustan-bega Alibegovića i Jusuf-bega Begovića.[38] Već 26. marta 1890, dakle odmah na proljeće nakon što je Rustan-beg Alibegović napravio svoju novu kuću, Rustan-beg piše Milutinu Kukuljeviću Sakcinskom u Sarajevo jedno pismo u kojem ga moli da mu pomogne, jer „protivnici materijal meću na plac Plentaj kaže daje u smislu predloga Okružne oblasti Vlada dozvolila građu.”[39] A u pismu 5. septembra 1890. upućenom advokatu Bertholdu Krassu u Sarajevo, Rustan-beg nešto opširnije opisuje kako se odvija gradnja tzv. Prkos kuće: „Begović zida kuću na po glavne ceste pred mojim kućama pak mi je sad kuću zatvorijo. Kafanu metno sa istom zgradom. A vlada je uprav nas prevarila u ovoj stvari, jerbo je Begović tražijo 10 godina da pravi na putu a mismo se uvik protivili u toj stvari.“ Rustan-beg kaže da bi i on mogao sada praviti novu zgradu, ali „mi nećemo praviti i uzaludu trošiti“. Žali se kako je Vlada ranije njemu obećala da se neće dopustiti gradnja kuće Begoviću, pa mu je čak i ministar Kalaj obećao da se neće dopustiti gradnja, ali „eto su sad dozvolili“. U

36 IAS, Alibegovići, k. 1, sv. 1, Rustan-begovo pismi upćeno Danielu I. Salomu u Beč, 17. novembra 1889.

37 IAS, Alibegovići, k. 6, Rustan-begovo pismo Poštanskoj direkciji u Sarajevo, 3.10 (ili 3.11) 1900.

38 Nedžmudin Alagić, *Derventa između dva svjetska rata*. Sarajevo 2001, str. 49-53,

39 IAS, Alibegovići, k. 1, sv. 1, Rustan-begovo pismi upćeno Milutinu Kukuljeviću Sakcinskom u Sarajevo, 26. marta 1890.

nastavku naglašava kako on nije zaslužio da mu se „ovaki prkos napravi", jer je on od okupacije učinio ne samo za Vladu, nego i za državu i narod više zasluga „nek iko u Bosni i Hercegovini", a još uvijek je bogatiji „nek sva Derventa". Međutim, zbog takvog odnosa vlasti prema njemu, on će morati napustiti svoja imanja. „ko god dojde sa strane čudi se ko strašilo 20 metara dugačko s jednu stranu 3 metra široko a zdruge strane 4 metra a 10 metara visoko. Za živiti unutra nemere nitko samo za prskos napravito da stoji na putu".

Tokom 1890. tekli su određeni pregovori i dopisivanja u vezi s tom gradnjom. U pismu upućenom 17. jula 1891. Milutinu Kukuljeviću Sakcinskom, okružnom predstojniku kod Zemaljske vlade u Sarajevu, Rustan-beg Alibegović piše slijedeće:

> „Oprostite mi dragi moj prijatelju što vam moram a i velkame nužda nagoni da vam more biti i dosadjujem. Razumijo sam danas ovde da je Visoka zemaljska vlada izdala dozvolu Šemsi-begu Begoviću ovde da može praviti kuću na poznatom vam placu pred mojom kućom ja nisam mogo ni pomisliti da on može tu dozvolu ikada dobiti na ovaki plac. Jer kako sam uvik držo sigurno i kako poznajem da bi se barem imalo u obzir uzeti uredjenje ulice u varoši. A ja već vidim dasam ja napušćen i moja kuća jednoj budali i balavčetu pustit dami toliku pakost čini mlogo mi je žao na ovu dozvolu jerbo ja nisam ovo zaslužijo da od sada nerahat u vašem zdravlju u mojoj kući živim i što moram i prisiljen sam moju kuću ostaviti. Jerbo vi fala bogu vrlo dobro poznajete muhamedanski zakon. A kad se ja što moram po njemu uzvladam onda mi nije moguće sa mojom familijom ostati u kući jerbo će mi biti od ove nove gradnje velka Kavala (?) jerbo će biti pendjeri napra mojih pendjeri a takodjer i vrata. A sasvim je blizu jedno drugoga oboje samo jedino i velka pakost od strane Begovića.
>
> Jerbo ova kuća što se namerava graditi nije ni za kakovi interes niti ni za kakovu potrebu na ovom bilom svitu nisam mislijo ni u snu sanjo do sada da se more dozvoliti da se pakost čini. A to je proti meni dozvoljeno to i najmanje dijete vidi a ja ovo nisam zaslužijo ni kod nikog pak će mi biti teško nositi nezasluženo. Najposli ću morati pregoriti sve moje dobro i odavlen oseliti makar u drugi kotar a kolko god meni smeta ova gradnja i neprilike donosi i takodjer još šesterici ljudi smeta što se moraju izseliti iz svoji kuća a sa uzroka ove gradnje a što čitavu ulicu sasvim kvari to je ekstra

ja vrlo dobro znam da je ovo Begovića vlasništvo a i to znam kako je došo u posjed istog placa ja ne kažem da je trebalo njemu oteti nego platiti po komesinskoj procini kao i u drugim varošima što je dužnost beledije.

A ja kad ćednem pakost činiti a Visoka Vlada to dozvoli kader sam vratiti Begovićima tu pakost mogo bi i ja napram njima koju zgradu napraviti i smetnju im učiniti kad bi bijo nečojek Bože sačuvaj koštosu oni fala bogu meni se nije potrebno prestavljati poznat sam i ja i moj poso pak eto vidite kakvu dobivam plaću pak sada uzdam se opet u vašu veliku pravednost i milost da od mene otklonite ovu pakost i da mi sačuvate baš ovaj čas razumijo sam da je Begović i majstore pogodijo."

Odmah nakon toga (nedatirana depeša, ali se vidi da je sredina jula, između 17. i 21. jula 1891.), Uzeir-beg piše Fehim-begu Alibegoviću u Karlesbad,[40] da je od kotarskoga predstojnika dobio potvrdu da je Vlada izdala dozvolu da Šemsi-beg Begović može praviti kuću, inženjeri su toga dana već izvršili određena mjerenja, a „sutra se počinje zgrada praviti kad budeš u Beču otidi svakako Kalaju naćeš pismo kod Hadji Ristića". Bio je to veoma jak udarac Rustan-begu Alibegoviću. Vidi se da je tada već bio umro h. Jusuf-beg Begović, njegov stari protivnik, s kojim se početkom 1880-ih godina prepirao oko istoga placa, ali je sada Jusuf-begov sin, Šemsi-beg Begović, uspio napraviti kuću koja će se kasnije prozvati Prkos kuća, jer je napravljena „iz inata" i prkosa zbog toga što je Rustan-beg napravio veliku kuću i počeo je rentirati te na taj način modernizirati način privređivanja. „Pravi razlog je bio pokazati svoju materijalnu snagu i veličinu, koju je hadži Rustan-beg umanjio svojim građevinskim radovima i uspješnom trgovinom. To je bio sukob starog i novog načina života. Stari način privređivanja je bio vezan za zemlju, a novi za trgovinu, koja se odvijala unutar velike Austro-Ugarske monarhije."[41]

[40] To je češko kupalište Karlove Vari

[41] Pismo Derviša Alibegovića iz Zagreba upućeno autoru 16. aprila 2006.



Prkos kuća

No, priča o Prkos kući nije se time završila. Šemsi-beg Begović je,[42] poput Rustan-bega Alibegovića, ovu kuću izdavao pod kiriju, ali izgleda ne tako uspješno. Iz jednog pisma kojega je Uzeir-beg Alibegović, Rustan-begov sin, uputio 4. oktobra 1902. Abdagi Foču u Sarajevo vidi se da je do tada ta zgrada izdavana pod kiriju raznim kiridžijama, ali da nije donosila veliki prihod, te je te godine Šemsi-beg Begović pokušao kuću iznajmiti Islamskoj zajednici za potrebe derventske mektebi ibtidaije. Uzeir-beg u pismu moli Abdagu Foču da obavijesti reis-ul-ulemu da ne prihvati prijedlog koji je došao od derventskoga kadije da se mekteb otvori u toj kući, jer je predložena mjesečna kirija od 20 f visoka, „a nije ona kuća nikako za tu sverhu jerbo po imenu se indaći zove se prkos naš kadija brz čojk". U nastavku Uzeir-beg piše da se treba malo potruditi, jer ima tu i drugih, i jeftinijih kuća, „a ova baš nikako ne odgovara mektebskoj nastavi osobito kako je namištena sada je 12 godina i nije kiriju uzimala mnogo (…) 10 forinti najviše, a što je kadija ovdašnji obreko 20 f nerazumi to nitko". Na kraju moli Abdagu da ode kod reis-efendije i isposluje da ne odobri da se ta kuće prihvati za mektebsku nastavu.

42 Šemsi-beg Begović, koji je bio oženjen s Umihanom Džinić, umro je 1893, a naslijedile su ga pet kćerki: Senija udata za Edhem-bega Uzeirbegovića, Sejda udata za Muharem-bega Kapetanovića u Derventu, preudata za Hifzi-bega Teskeredžića, Mubera udata za Ismet-bega Gavrankapetanovića, Šuhreta udata za Hašim-bega Hafizadića i Vasvija udata za Mustaj-bega Kapetanovića.

O tome je Uzeir-beg pisao i Ibrahim-begu Bašagiću, direktoru vakufa (pismo nije datirano, ali je između 4. i 10. oktobra 1902.), u kojemu opet piše da Prkos kuća nikako ne odgovara za mekteb, "jerbo nema nikake komocije pervo nema zahoda niti bašče a ni avlije a vi fala bogu znate da te stvari trebaju i di su dva insana a kamoli 200 duša", a ni inače ta kuća nikako ne odgovara za mekteb, pogotovo što je kirija skupa, jer se može iznajmiti bolja kuća za kiriju od 10 f mjesečno na ljepšem mjestu. "Prkos kuća ima 12 godina kako je sagradita iz tiju 12 godina sigurno nije primila niti 120 f kirije a prominila je 20 kiridžija i to nijedan nije bio ni 3 mjeseca a kirija je bila mjesečno od 8 do najviše 10 f mjesečno te se iz ovoga vidi da je naš kadija u hitrini prevaren."[43]

Izgleda da Uzeir-begove intervencije nisu polučile pozitivan ishod. Kasnije je u prizemlju ove kuće bilo smješteno Vakufsko-mearifsko povjereništvo, dok su dvije prostorije na spratu služile kao mekteb za mušku i žensku djecu. Jedno vrijeme između dva svjetska rata u prizemlju je bila smještena gradska kafana. Nakon Drugog svjetskog rata Prkos kuća je, na temelju urbanističkoga plana uređenja Dervente, što ga je 1956. načinio Republički urbanistički zavod u Sarajevu, porušena, a od nje je ostalo samo sjećanje. „Kada je počelo rušenje Prkos kuće mnogi građani sa sjetom su gledali kako nestaje zgrada koja je odražavala, u određenom smislu, simbol stare Dervente i njeno duhovno biće, a mnogi su se sjećali kako su učili prve osnove o islamu iz sufare pisane arebicom. Materijal od zgrade upotrijebljen je za dogradnju Tvornice obuće Derventa."[44]

[43] IAS, Alibegovići, k. 7, sv. 1, Rustan-begovo pismo Abdagi Fočo, te nedatirano pismo upućeno Ibrahim-begu Bašagiću.

[44] N. Alagić, *Derventa*, str. 51-52. Derviš Alibegović u pismu autoru od 16.4.2006. osporava tvrdnje N. Alagića da se Esad-beg Alibegović 1956. zalagao za rušenje Prkos kuće. „Moj djed Esad-beg je bio protivnik rušenje Prkos kuće, jer je znao da nova vlast ruši i uništava sve ono što podsjeća građane na prošla vremena. Ona je bila simbol ne samo prkosa nego i moći dvije najjače begovske obitelji iz Dervente. Svoj stav je iznosio isključivo u krugu obitelji, jer da je nastupao javno svi bi rekli da nastoji veličati stara vremena. On je bio jako oprezna osoba i bio je svjestan toga da je nova vlast nemilosrdna u obračunu sa svima koji misle suprotno. (...) Kao bivši trgovac i veleposjednik nije imao nikakav utjecaj na zbivanja u Derventi nakon II svjetskog rata. Politički sistem koji je nastao surovo se obračunavao s onima koji su nešto značili i imali ugled u svojoj sredini prije dolaska komunista na vlast (...) Na njemu su u poslijeratnom periodu primjenjivani svi novi zakoni, koji su izglasavani da se raniji vlasnici zemlje i svih nekretnina ne samo materijalno unište nego i da im se uništi bilo kakav utjecaj i ugled. (...) Kao takav nije mogao utjecati na bilo kakva društvena zbivanja. Sistem koji se stvarao uništavao je ljude i sve ono što je podsjećalo na ranija vremena. Tako je srušena i Prkos kuća. Lokalni moćnici su odlučivali o sudbini ne samo ljudi nego i građevinskih objekata."

Trgovački poslovi

Alibegovići su najbolji primjer transformacije begovskog, zemljoposjedničkog u građanski sloj. Oni su već sredinom 19. stoljeća postali poznati trgovci, a u Derventi je Rustan-beg bio jedan od najuspješnijih trgovaca. Detaljnija trgovačka korespondencija sačuvana je tek za razdoblje nakon 1878. godine, ali se iz nje može zaključiti kako su i prije toga postojali razvijeni kontakti sa trgovcima sa prostora Austro-Ugarske, počevši od trgovaca iz Slavonskog Broda, Siska i Zagreba, do Trsta, Beča i Budimpešte. Iz Rustan-begove prepiske se može vidjeti kako on jako dobro prati cijene na tržištu izvan BiH, prati koliko se šta uvozi u hrvatske luke – Rijeka, npr., da li se uvozi kukuruz iz Vlaške, i slično, pa prema tome reagira: poručuje veće ili manje količine, povećava ili smanjuje cijene robi i slično. U jednom nedatiranom pismu, koje potječe s jeseni 1879, Rustan-beg Alibegović nudi Danijelu Salomu iz Trsta „600 tovara šljiva", i istodobno poručuje „100 vreća kafe, i to zelene, jer se ona najbolje prodaje."[45] Iz prepiske se može vidjeti da on trguje raznom robom: kafa, brašno, svijeće, limun, pomorandže i drugo. U pismu od 22. septembra 1879. upućenom Siegendorfer Zuker-fabrik u Siegendorfu, Rustan-beg Alibegović ističe da je preko Reich-Hürschner & Comp. iz Zagreba primio 20 buradi šećera. Dalje ističe da njemu treba godišnje oko 200-300 buradi šećera „samo ako nam se roba dopadne", te se zanima kakve bi mogle biti cijene u budućnosti. Istoga dana u pismu firmi Herrn Carl Häfner & Son u Neusatzu, on piše da je dobio pismo od 9. septembra u kojem se javlja da mu je poslano 115 vreća brašna.[46] Rustan-beg veli da će, čim dobije pošiljku, potvrditi primitak i račun platiti. „Samo smo čuli da je isto brašno na Rači zastalo zbog male vode". Odmah nakon toga on potvrđuje u pismu upućenom Herrn Reich-Hürschner & Comp. iz Zagreba da je obavijestio šećeranu u Siegendorfu o primitku šećera, ali ističe da još očekuje od Herrn Reich-Hürschner & Comp. 20 vreća šećera i 10 sanduka svijeća („javite mi da znam, da ne nabavljam zdrugoga mjesta ako će te poslati"). U pismu od 24. septembra Rustan-beg piše firmi Herrn Reich-Hürschner & Comp. da je dobio šećer, ali da nije dobio kafu i svijeće:

[45] IAS, Alibegovići, k. 1, sv. 1, Rustan-begovo pismo Danielu I. Salomu u Trst, jesen 1879. godine.

[46] U pismu od 9. oktobra 1879. Rustan-beg javlja Herrn Carl Häfner & Son u Neusatz da je primio 115. vreća brašna, ali veli da je to stiglo preko gosp. Rafaela L. Merkadiča iz Broda. Ističe da odmah putem brodske pošte plaća taj račun u iznosu od f. 1629,457 "paket R.B.A.A 5 pod našim pečatom koje kada sretno primite naš račun soldirajte i nama odgovorite i javite nam cienu od brašna i kaže mi gospodar Miljković iz Broda da ste mu obećali brašno na 3 mjeseca ako imate taj običaj – javite nam" (fol. 133).

> „Vidio sam kod gosp. Miljkovića[47] i gosp. Tasovca[48] što su od vas kafu kupili da im je došla a meni što ste prodali 20 vreća kafe nemam računa, jerbo vidim da nie poslata a baš dame niste ponudili ja vam nebi ni kupio jerbo od g. Angelo Veneziani netrebam robu nikakvu, on sa dobrim kućama nie običan raditi. Kad nisam primio dosad kao drugi nemojte se truditi ni slati kaffe, jerbo neću primiti. Kaffe imam dosta kod kuće, a moja kuća neuzima na 20 vreća nikada, a i za svieće kada niste dosad poslali nemoite ni slati. Kupio sam gotovu robu od druge fabrike, jerbo ne mogu primiti ni svieće kasnije. Ja sam i prije uvrieđen od Veneciani kao što vam je poznato".

Nekoliko dana kasnije (29. septembra 1879.) Rustan-beg u pismu upućenom Siegendorfer Zuker-fabrik potvrđuje da je primio 20 buradi šećera.

U jednom pismu upućenom Kredit Bank u Buda Pest (nedatirano, ali se odnosi na 1879) Rustan-beg pita za cijenu morske i kamene soli koju imaju u Dubočcu („pošto bi dali polak za gotovo polak obično vrieme?").[49] Ova prepiska pokazuje da je Rustan-beg već prve godine austrougarske uprave u Bosni i Hercegovini imao dobro razvijene trgovačke odnose, te da je trgovao sa različitim proizvodima, i da je bio veoma odgovoran trgovac koji je tražio i od svojih partnera da se odgovorno i korektno odnose u trgovini. Zbog toga on ne prihvata suradnju sa trgovcima koji se ne pridržavaju uobičajenih procedura i dogovorenih rokova. Pokazuje to i jedno pismo upućeno 6. juna 1881. firmi Hilfred i Moeno Haim iz Beča. Rustan-beg, između ostaloga, navodi da je primio robu koju je poručio, ali ipak „*sanduk cigar papira bijose je zagubio u Derventi, uzrok što nije bilo moje marke na njemu, a meni nije običaj primiti robe brez marke pak dami dadnete u po ciene, drugi put vas molim pazite bolje ja robu koju kupim hoću da imam moju marku na koletu svakome*".[50]

S druge strane, to pokazuje da je on već bio uspješan trgovac koji utiče na trgovačka kretanja, i o njegovim stavovima moraju voditi računa trgovci u tom trgovačkom lancu ne samo na Balkanu nego, kako vidimo, i u srednjoj Evropi.

---

[47] Đoko Miljković, trgovac iz Broda s kojim je Rustan-beg dosta surađivao.

[48] Michael Tasovac, trgovac iz Broda (na kovertama se pojavljuje ime Michael Tassovac, Brod, Slavonien)

[49] IAS, Alibegović, k. 1. sv. 1, Rustan-begova pisma upućena raznim trgovcima tokom jeseni 1879.

[50] IAS, Alibegovići, k. 1, sv. 1, Rustan-begovo pismo firmi Hilfred i Moeno Haim, 6. juna 1881.

U pismu Danielu I. Salomu u Trst 27. aprila 1881. Rustan-beg piše da se sprema na jedan put u Beč, gdje namjerava kupiti „100 metara šećera u glavama i možebiti f 3 do f 4000 pamučne robe ipak što kupimo račun ćemo okrenuti preko Vas". Iz ovoga pisma saznajemo da je toga proljeća vrijeme bilo više kišovito negoli lijepo, da su šljive iscvale što obećava dobar urod. Također vidimo kako Rustan-beg trguje. On, naime, javlja svom trgovačkom partneru da su Posavac i Marković u oktobru 1880. kupili 60 vreća kafe od putnika g. Anđelo Venecianog po f 56½, pa Rustan-beg traži od Saloma 25 do 30 vreća kafe po cijeni od f 55 do 56, dakle jeftinije od svojih trgovačkih konkurenata, kako bi mogao oboriti cijenu u maloprodaji. „*Vidio sam i u drugiju ovdi gdi dobavljaju od jeftinije kvalitete slabiju robu*".

Sutradan (28. aprila) Rustan-beg je pisao gospodinu Šipušu u Sisak, iz kojega se vidi da je poručio 160 vreća kafe i još neke robe. Iz ove Rustan-begove prepiske saznajemo da on za prevoz robe koristi lađe svoga prijatelja Tasovca, zatim Milovana Milićevića, ali i neke druge lađe. Saznajemo, također, da Rustan-beg ima svoje magaze u Dubočcu, gdje istovara robu, a kasnije je prodaje.

Uspješno se baviti trgovinom značilo je imati i veliku konkurenciju. Rustan-beg u nekoliko pisama spominje kako mu u trgovini pokušava konkurirati čak i vlastiti brat, Derviš-beg Alibegović. U pismu upućenom Rafaelu L. Markoviću 7. juna 1881. u Brod, Rustan-beg se žali da je u Derventi slaba trgovina, „*a osobito velika konkurencija nit se more prodati što na haznu nit kupiti. Moi brat vidi se sada otvoreno da je došo konto mene ovdi konkurirati. Zob uzima ispred moje magaze*" premda će sigurno na njoj izgubiti dok je preveze u Dubočac, a i "*so su oborili Derviš-beg i Đorđe Tasovčev ovdi pod glavne pare*". U pismu od 10. juna 1881. upućenom firmi Šipuš u Sisak Rustan-beg navodi kako je u Derventi velika konkurencija „*i svi bez hasne radimo. Kupijo sam u Pešti od Banke nekidan kad sam bijo 2000 metara soli kamene i sitne i čim sam ja istu ovdi dobavio Tasovac i Derviš-beg oborili su so pod glavne davati, ali ja opet imam hasne na soli makar 3% a oni nemaju ništa, jerbo sam ja sa Kredit bankom na neke uvjete učinio drugojačije što oni još nisu dostigli.*"

Rustan-beg je najviše izvozio šljive. Godina 1881. nije bila rodna što se tiče šljiva u Bosni. Rustan-beg piše 13. novembra 1881. firmi Šipuš u Sisak da je «*Derviš-beg ove godine kupijo 1000 tovara, ja kupijo 620 tovara nevjerujem još u našem predjelu da bi se moglo kupiti, daklen moramo računati ove godine 2000 tovara šljive na brodsku skelu bosanske robe, a lanske godine bilo je 30000 tovara na brodsku skelu, pak potom vidite razlika kolikaje (…).*»

U pismu 4. novembra 1881. upućenom Danielu I. Salomu u Trst Rustan-beg piše da pristaje da Salom proda Rustan-begove šljive, koje se nalaze u Sisku, i to *„56 buradi šljiva po 7.14 zlata, i 7 bur. starih da povučete tamo i prodate i kako se more neka se novci vade a roba je dobra (…) Ovde su velike vode, putevi na vrlo mlogo mjesta pokvareni, željeznica dva dana nije putovala i sad ne može direkte da putuje već makina od štacije do štacije preuzima*". U nastavku se žali kako sa bosanske strane Save zbog naraslog vodostoja nema dobrog prilaza rijeci. „*Sava velika, sve potopila kasabe koje su kraj nje i jednako dolazi, sutraće biti na mjeru kao uz okupaciju što je bila*". Veli da ima dobrih šljiva, 90 do 100 buradi, i nastoji ih prodati preko Dubočca „*jerbo je ćuprija u Derventi na Ukrini nova napravita (...) šljive su dobre i nove i stare kao zlato, te ću ih poslati direkte tamo preko Šipuša nezadržano u Sisku: ako se kakva tražnja pokaže javite nam. Sava voda dosta je štete i dangube počinila, ona nije na ostale vode nalik, ona dok dođe i opadne to mjesec dva traje (…)*".

Iako je jesen 1881. bila veoma kišovita, ta je sezona za Rustan-begovu trgovinu šljivama bila veoma korisna i važna, što se vidi iz njegove prepiske sa Merkadićem (Brod), Danijelom Šipušem (Trst), Danielom Salomom (Trst) i drugim trgovcima. Iz te se prepiske vidi da on šljive za prodaju upućuje u te krajeve, a kupuje ih po Bosni (Zenica, Maglaj …). Rustan-beg je kupovao šljive i izvan Bosne i preprodavao ih dalje. U pismu od 17. novembra 1881. upućenom Kredit-Bank u Budimpeštu, Rustan-beg, između ostaloga, piše: „*Jučer smo na Vas poslali iz Broda preko gosp. Merkadića vodom preko 60 buradi novi šljiva (...) Roba je upravo iz Đermanije jerbo je krupna i crna sa dobrijem glancom, bolja je negoli što smo vam mustru poslali (…)*». Ovu robu je poslao lađom, ali javlja da ima još 150 centi šljiva kod kuće, koje namjerava poslati željeznicom. „*U nedelju ću pakovati stare šljive u burad koje mislim da će biti cirka 90 buradi. Mislim se da i njiha pošaljem tamo vama, pak zato molim vas kad ovo moje pismo primite telegrafite mi kući pošto bi se mogle tamo stare prodati, pak ako mi uzpodnosi poslo bi i odma tamo na Vas, roba je dosta prilična i crna, ljepša nego što je mustra. Novi šljiva više ovdi neima niti dolazi a i stari vrlo malo, što je bilo to je izišlo*".

U jednom pismu od 8. decembra 1881. Rustan-beg piše jednoj trgovačkoj firmi u Trst da ima još 95 buradi starih šljiva, koje su dobre, a nalaze se kod Daniela I. Saloma, te predlaže da ih otkupi od Saloma, jer „šljive su vrlo dobre roba crne krupne i slađe su nek neke nove."

Dok je bio zabavljen poslovima sa prodajom šljiva, Rustan-beg nije zaboravljao i ostalu trgovinu. U pismu Mustafi Atiboviću iz Zenice 18. decembra 1881.

Rustan-beg piše da će Ivi Đumburu narednih dana poslati jedan vagon sitne soli, te moli Mustafu da u njegovo ime naplati dugove sitnijih trgovaca koji su ostali dužni Rustan-begu.[51]

Osim toga, Rustan-beg je trgovao i ostalim proizvodima. U pismu od 22. maja 1889. Rustan-beg piše firmi Šipuš u Sisak, između ostaloga, da je tih dana za Sarajevo poslao 3 vagona kukuruza, 4 vagona zobi, a osim toga još je imao 4-5 vagona zobi.[52] Nekoliko dana nakon ovoga pisma, Rustan-beg 29. maja 1889. piše Danielu I. Salomu kako je u Sarajevo tih dana već prodao 26 vagona zobi i kukuruza. Ipak, iz ovoga pisma saznajemo da u vrijeme kada pravi novu kuću Rustan-beg kupuje i zemljišne posjede, ali i veoma razgranava trgovačke poslove. On nagovještava da te godine neće biti dobar urod šljiva,[53] što se vidi iz pisama upućenih firmi Šipuš u Sisak[54] i Izraelu Russou u Budimpeštu.[55] Ipak, te godine on je jako puno trgovao šljivama. U pismu od 23. septembra 1889. Rustan-beg Alibegović piše Danijelu I. Salomu u Trst, između ostaloga, kako „*ovde nevalja poso sa šljivama nikako više kupovača nego šljiva i kupuju skuplje nego tamo i u Pešti, u Doboju pada kao na vatru što dojde kao drago kamenje (…)*". Veli da sve što je kupio u Doboju prebacio je u Derventu, pa ima „*u magazi vagon čitav, a nejma u svemu našemu kotaru neznam oćeli biti svega 25/28 vagona što nedolazi u pijacu ovamo seljaci mustre donose i špekuliraju*". Vidljivo je kako on, premda dobro napreduje u poslu sa šljivama, piše kako trgovina šljivama više nije unosna, pa on, tobože, namjerava posve

51 „Dragi Mustafa molim tebe i Ivu da mi naplatite od Luke 600 groša, i da mi naplatite od Sadika Osmanbašića 2103,20 groša, Sadik je već pet puta išo u Brčko sa moim parama dosta je bilo odma mi išći novce moje, i naplatimi od Muharema Bairamovića 800 groša i 10 para i molim vas iste pare kad ovamo pođe Pero Đumbur i Pavo po njemu pošaljite mi, jerbo Pero mi piše da će naskoro ovamo poći. I kažite Mehi Asimici neka mi pare pošalje i Ivo Đumbur ako bude para što skupijo neka mi pošalje po Peri Đumburu, te vas molim kažite Mehi Asimici i Sadiku ako nepošalju para po Peri Đumburu jaću tamo doći na njihov trošak da znadu. Molim vas Mustafaga tu mi dobrotu učinite. Šećer nadam se da mi do dva dana dođe čim prispije poslaću Ivi 2 ili 3 tovara što mi je piso."

52 IAS, Alibegovići, k. 2, sv. 2, Rustan-begovo pismo firmi Šipuš i drug, 22. maja 1889.

53 „Moremo vam javiti za šljive ima i ovuda gusionice većinom u ravni i mnogo šljive opadaju jerbo su većinom (nečitko, nešto kao bučine) i nefali se nikakvo mjesto da će biti dobro u rodu šljivarskome mnogo (nečitko) neće biti ni polak kolikosmo mislili".

54 U pismu od 4. juna 1889. Rustan-beg piše Šipušu u Sisak između ostaloga i slijedeće: „(…) za šljive nestoji dobro (…) osobito kraj vode seljaci govore daće biti negdje branje od polovine a negdje tretina, u Tešanjskoj još manje a u Posavini čujemo da je dobro (…)".

55 U pismu Izraelu Russo u Budimpeštu 5. juna 1889. Rustan-beg piše da je urod šljiva veoma slab (polovice ili trećina od prošlogodišnjega uroda) „čujemo u Posavini u Brčkome predjelu daje bolji rod …".

prestati time trgovati, osim „*ako trefim koji tovar i to po cjeni kako ja hoću i uzeću nisam šljiva nikome dužan, ja mome sinu Uzeiru ostavljam testamenat ovaki ako izamene ostane da neradi sa šljivama, mismo naime gubili nekoliko puta po 20 oka dukata, pravili smo 3 vagona pekmeza u Modriči i sušili smo i (nečitko) kupili 2 vagona šljiva naredijosam da se odmah pošalju u Peštu krupne su, i u Modričoj zaustavijo sam kupnju, jerbo nevalja brez računa idu kupci to je nješto šljiva naših bilo iz našega sela a nješto smo i kupovali, pravilismo jesenas zgrade u selu štalu i magacin i kukuruzanu i cigli smo nabavili za kuću diće nam momak stanovati, te ćemo popraviti na proljeće*". Na kraju pisma se opet vraća na slab posao sa šljivama „*i u Pešti nevalja ništa, jedan poso što smo imali sa šljivama to je pokvareno da nemore biti gore, kao sami što poznajete od više godina*". Iz kasnijih pisama se vidi da je Rustan-beg te jeseni 1889. itekako puno trgovao šljivom, ali često, kao u jednom pismu upućenom g. Russu i Haim u Budimpeštu, ističe kako mu te godine posao ne ide baš najbolje, ali „bože zdravlja za ubuduće."

U pismu Georg Hannemanu u Brčko 24. septembra 1889. Rustan-beg piše da ima jedan vagon šljiva koje bi prodao na brčanskoj pijaci, te 3000 vreća plave rige i 1500 vreća crne rige „Vi znate pošto sam ja kupijo, ja ću dati 1x jeftinije ili 2x, ako ostanu neću platiti fabriki do druge jeseni".

U pismu od 12. novembra 1889. Rustan-beg piše Russu i Haimu da prodaju njegove šljive koje imaju, jer je stanje sa šljivama loše „pošto god uzmemo nemoremo izvaditi, već vas molimo trudite se to naših šljiva što ima tamo da prodate da se kutarišem (...), mi sada kupujemo zob i kukuruz, u nas je ove godine zob čista i bjela što je ima". U pismu od 14. novembra upućenom firmi Šipuš i drug. u Sisak Rustan-beg piše da „*u nas šljiva ne dolazi u našu pijacu i što dojde, malo i sitno. Ja ne kupujem ima 15 dana već tako se je trefilo da mi je jedan seljak donijo 4 vreće iz Prnjavorskoga kotara (...) tako dobra roba da nijesam vidijo ima 5 godina suha i sasvijem fina i od iste robe zadržali smo nama za kuću 1 vreću, a vama poslali od istiju danas preko Sjekovca.*"

Osim šljivama, Rustan-beg je jako puno trgovao kukuruzom, i to tako što je kupovao kukuruz po Bosni i prodavao trgovcima iz Trsta, Siska, Beča i drugih gradova. On, doduše, veli da će 1889. godine i kukuruza biti „upola manje nego prošle godine" mada su „dobro izrasli", ali ipak računa na veliku zaradu.[56]

[56] IAS, Alibegovići, k. 2, sv. 2, Rustan-begovo pismo firmi Šipuš u Sisak, 9. avgust 1889.



Na motoru Dževad Alibegović, pranuk Rustan-bega, ispred nacionaliziranih dućana

U trgovačkim poslovima često je dolazilo i do nekih nesporazuma. Rustan-beg je vodio česte trgovačke sporove, a znalo je dolaziti i do nesporazuma čak i sa stalnim trgovačkim partnerima. Tako je, na primjer, sredinom 1889. došlo do određenih nesporazuma s Hadži Ristićem iz Beča. U pismu upućenom P. Hadži Ristiću u Beč 4. jula 1889. Rustan-beg piše o nesporazumima s njim oko neke robe:

> „(…) dragi Hadži Ristiću kad vi meni nevjerujete za potpisani 6 džakova šećera u kojemu morate namjeriti naša je kuća sa vašom kućom imala prijateljstvo 38 godina do danas, a od danas prestaje sa vama nemogu više raditi kad vi meni nevjerujete više nevjerujem ni ja vama više (…) viste meni uvredu učinili što neću nikada zaboraviti za 6 glava šećera, to se tiče moje časti, a moja je kuća do danas pošteno (?) (…)“.[57]

Izgleda da je uzrok ovim nesporazumima bilo ponašanje Rustan-begovog sina Fehim-beg Alibegovića, o čemu će biti riječi kasnije u ovoj monografiji. Iz kasnije prepiske se vidi da su oni ipak nastavili trgovati, i da su ti nesporazumi prevaziđeni.

Tokom 1891. jedan veći sudski spor Rustan-beg je vodio protiv trgovca Varmana, koji je bio stari Rustan-begov poslovni partner. Stvar je bila u tome da je Varman ponudio Rustan-begu 500 metara kukuruza po 6,10 f, ali je kasnije odustao i prodao taj kukuruz nekom drugom. Rustan-beg ga je tužio

[57] IAS, Alibgovići, k. 2, sv. 2, Rustan-begovo pismo P. Hadži Ristiću u Beč, 4. juli 1889.

zbog toga, i tražio odštetu („diferenciju“) od f 300, računajući da je on taj kukuruz mogao prodati u Sisak po 7 f.

Kasnije je ovaj spor okončan na način da je donesena odluka po kojoj je Rustan-beg trebao platiti trošak f 50, a skinuta je sekvestracija, pa je Varman odvezao svoj kukuruz. Rustan-beg kasnije traži od svoga advokata Krasse da se žali, te da njemu Varman plati ovih 300 f, a ne da Rustan-beg plati f 50. U jednom pismu od 18. maja 1891. on traži od Krasse da se dogovori sa Varmanom, ako ne može drugačije kako bi naplatio barem dio troškova, ili da barem isposluje da Rustan-beg ne mora platiti ove troškove. Da stvar bude još gora, Rustan-beg je zbog sekvestracije morao položiti kauciju od 400 f, pa kada je izgubio jedva je dobio nazad kauciju, i to samo 300 f, jer se Varman žalio da je osuda od 50 f malo, pa je tražio 100 f. Rustan-beg je nakon toga tražio od advokata Krasse da se nekako dogovori sa Varmanom „kako vi znate, ja ću pristati“. U jednom kasnijem pismu Krassa je javljao da Varman ne pristaje ni na kakvu nagodbu.



1. Ivo pl. Šipuš, 2. Rustan-beg Alibegović, 3. gospodin Tominac - knjigovođa tvrtke Šipuš, 4. gospodin Benović - član tvrtke Šipuš. Sisak oko 1890.

Zanimljiv je još jedan spor koji pokazuje koliko je Rustan-beg bio uporan, ali i pošten trgovac. U pismu od 18. novembra 1891. Rustan-beg Alibegović objašnjava advokatu Krassi iz Sarajeva kako je on 27. oktobra 1890. (dakle godinu prije) bio u Doboju kod Vase Munešića i Jeftana Kovačevića i tom prilikom zatekao u magazi puno šljiva koje su njih dvojica, kao i svake godine,

kupovali za Rustan-bega uz proviziju. Do ručka napravili su mu račun i kazali da imaju u magazi ukupno 400 tovara, od toga 260 Rustan-begovih, a 140 njihovih. Rustan-beg je od njih kupio tih 140 tovara po cijeni od 27 for. za tovar i odmah im platio 2000 for. Oni su željeznicom poslali u Derventu Rustan-begu njegovih 260 tovara i još drugih 70 tovara (od ukupno 140 koje je kupio). Budući da su u međuvremenu šljive poskupile na 35 for. po tovaru oni mu nisu poslali ostatak, pa je Rustan-beg tražio da mu isplate razliku („diferenciju") po 8 for po tovaru.

> „I nadalje što su kupovali meni na proviziju jedan vagon prodali su kradimice Vinterštajmu iz Pešte a kako nije bilo šljiva puno ja sam se moro pokrivati u Pešti diferencije. Kroz mjesec dana došo je Jeftan Kovačević u moju magazu i ja sam se ćeo ljutiti i larmati onda se Jeftan pokorio i meni obećo pred njekoliko ljudi dasu falili i rečemi daće mi sve namiriti i izpuniti i ono 70 tovara što je ostalo i za oni vagon rečeni da će drugi kupiti pa makar izgubijo i opet drugi dan došoje i potvrdijo. Na ovo imam svedoke i ja ću se zakleti. Pa sad kad pregledate pismo pišite moguli Jeftana tužiti za krivu prisegu.(…)".

Sudski spor u vezi s tim doista je pokrenut. U pismu od 18. decembra 1891. upućenom advokatu Rossingeru u Banju Luku, Rustan-beg piše o tome šta on misli o tužbi protiv Munešića i Kovačevića „*moremoliji tužiti i dobiti u kaznjenom predmetu. Jerbo jasam ji ovde tužijo za oni 116 for. kod kotarskoga suda. Jedanput imalismo raspravu i ročište je odgođeno na 15. januara 1892, jerbo jasam na Vas i pozvo se na svidoke kako je Munešić lanske godine ovde kazo pred istim svedocima da šljive koštaju 32 for. a nama je račun dao po 34,5 for. pak sad kotarski sud zaključijo da se imaju isti svedoci preslušati pak ja se nadam da nećemo izgubiti jerbo imamo pravo*". Stoga Rustan-beg traži od advokata mišljenje da li imaju izgleda da ih dobiju na sudu, posebno Kovačevića zbog krive prisege.

U pismu od 29.decembra 1891. Rustan-beg piše braći Galijašević (Ahmet-aga i brat) u Tešanj da mu prikupe i pošalju informacije („samo iz daleka da se nebi sitijo moćićete razumiti iz razgovora") o tome kada je Galijaševićev muhtija prodao šljive Vasi Munešiću, koliko tovara šljive; da li je izvjesni Vuko te šljive zatim kupio od Munešića i kojega datuma, te pošto je bila šljiva u vremenu od 27. oktobra do 6. novembra 1890 godine. Rustan-beg ne piše zašto mu trebaju te informacije, ali je očito to u vezi sa sporom kojega je on namjeravao pokrenuti protiv Munešića i Kovačevića.

Bilo je primjera da su se u trgovačkom lancu neki partneri ponašali mimo uobičajenih pravila trgovanja. Tako, na primjer, u jednom pismu što ga je uputio 25. novembra 1899. R. Đuriću u Gradišku, Rustan-beg piše da mu ne šalje lađu „*na moj račun amo u Dubočac jerbo nesmijem tovariti ćerez vašega karmanoša jerbo sada sam u Sisku razumijo daje moja šenica pokradena (…) ja znam da ste vi pošten čovjek samo treba da u vašu lađu i karmanoša poštena najdete. Sada u Arnautovića lađi nije mi niti kila zobi falila a u vašoj preko 15 metara šenice što košta preko 100 forinti (…)*".

Kako se kretalo Rustanbegovo trgovanje može se vidjeti iz jedne njegove narudžbe od tršćanskoga trgovca Daniela Saloma. Naime, Rustan-beg 3. decembra 1899. od Saloma poručuje da mu kupi i pošalje:

«*30 vreća kafe dobre kano zadnji put*

20 vreća kafe malo slabije jeftinije za 5 f

40 vreća mali (?) po 31 kilo obojeno u istoj (?) broj kano što ste nam zadnji put poslali u dobro zeleno

30 vreća pirinča Ingleskog dobra po 100 kila

40 vreća iste robe po 50 kila

20 sanduka pomorandži po 160 komada

10 sanduka pomorandži po 200 komada

10 sanduka limuna po 200 komada

500 kila sitnih smokava u vrećama po 25 kila

100 kila u vincima (?) smokava samo molim vas da smokva bude roba dobra taze

Mi kafe imamo još 20 vreća ali ufamo se sada malo bolje pazara pred Ramazan imati (…)".

O obimu trgovačkoga posla vidi se i iz jednoga pisma što ga Rustan-beg upućuje Ivanu Ivanoviću u Tuzlu 20. januara 1900, u kojemu kaže da mu šalje željeznicom 5 vagona po 1000 vreća zobi u Mostar, a da će „u sridu" poslati još pet vagona u Sarajevo, te ga pita da li će mu trebati još zobi, jer bi mu on mogao prodati 20 vagona, za koje ima kupce „ali bih volijo sa vama imati posla". Kasnije, 28. januara 1900, Rustan-beg piše Ivanoviću da se čudi Ivanovićevom pismu u kojem mu je pisao da je zob koju je Rustan-beg poslao za njega u Sarajevo bila vlažna. Rustan-beg veli da je to nemoguće, da on ima dobre i suhe magaze, da je njegov sin osobno pratio utovar zobi, a da je

moguće da su Ivanoviću „vaši konkurenti što podbacili (…)". Veli da je on od ljetošnje zobi 30 vagona prodao u Sisak i Rijeku i da nikakvih primjedaba nije imao. O tome je on pisao i nekom Ivankoviću u Sarajevo, u kojemu veli da je prodao Ivanoviću i Stokanoviću u Tuzlu 40 vagona zobi, te da mu se Ivanović žalio da je 10 vagona (pet u Mostar, a pet u Sarajevo) vlažna. Rustan-beg moli Ivankovića da se malo raspita („ali tajno") da li je Ivanovićev posrednik Mičić od njega kupljenu zob „za leferaciju predao".

Nakon Rustan-begove smrti trgovačkim poslom se uspješno nastavio baviti Uzeir-beg Alibegović, koji je i ranije, kada je Rustan-beg bio odsutan, često vodio trgovačke poslove i korespondenciju. Zvanično, Rustan-beg je Uzeir-bega krajem 1891. upisao u trgovački registar kao prokuristu i ovlastio ga da može u Rustan-begovo ime sve potpisivati. Tu obavijest on je tih dana slao svim svojim poslovnim partnerima, sačuvano je i pismo koje je u vezi s tim 7. decembra 1891. poslao Danielu I. Salomu.[58] Uzeir-beg je bio uspješan trgovac kao i njegov otac, o čemu svjedoči trgovačka korespondencija, i to dobrim dijelom sa starim trgovačkim partnerima. Iz pisama s početka 20 stoljeća se vidi da je on jako puno trgovao pšenicom, a po čitavoj Bosni je kupovao zob i prodavao je preko Save u druge centre, bilo u Hrvatskoj bilo dalje po Austriji, Mađarskoj i Italiji. Osim toga, on je čak i proširivao trgovačke poslove. Saznajemo to i iz jednog pisma iz sredine 1902. u kojemu Uzeir-beg navodi da trguje raznim stvarima, a „ja imam 10 vagona zobi te sam sada sa jednom kućom u pogodbi za 10 vagona, (...) a imam i šenice i kukuruza fala bogu (...) ja sam zaslužijo i kod šljivarskog posla preko 3000 kruna a tako sad na kukuruzima 1000 k a fala bogu i kod zobi ima hasne".[59]

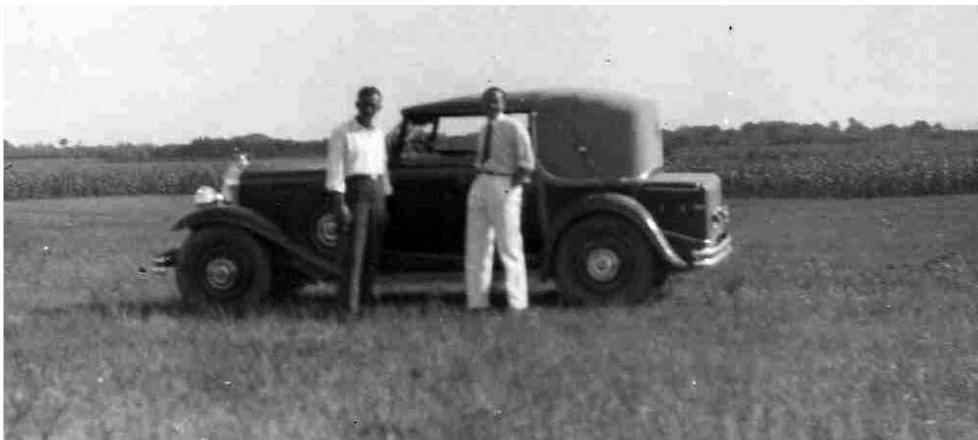
Ovi podaci pokazuju da se porodica Alibegović već od sredine 19 stoljeća uspješno uključila u trgovačke poslove i započela transformaciju jedne begovske zemljoposjedničke porodice u sloj bošnjačke građanske klase. Pripadnici ove porodice će zbog bavljenja trgovinom, posebno sa partnerima izvan Bosne, sve više prihvatati suvremene načine življenja i unositi modernizaciju u bosansko društvo, o čemu će biti riječi kasnije u ovoj monografiji. Ipak, oni su se i dalje oslanjali i na prihode od svojih zemljišnih posjeda.

Uzeir-begovu trgovinu su naslijedili njegovi sinovi Esad-beg i Asim-beg. Trgovina je u vremenu između dva svjetska rata nosila naziv „Uzeir-bega Alibegovića sinovi" i imala je veleprodaju i maloprodaju. Trgovali su, kao i

[58] IAS, Alibegovići, k. 3, sv. 1, Rustan-begovo pismo upućeno Danielu I. Salomu, 7. decembra 1891.

[59] IAS, Alibegovići, k. 6, Uzeir-begovo pismo gosp. Russo i Hajam u Budimpeštu, 9. jula 1902.

njihovi prethodnici, prehrambenom robom: brašnom, šećerom, rižom, soli, kahvom. Njihova zajednička firma je imala automobil Itaku, a nakon njene prodaje kupili su Horch-kabriolet.



Automobil „Horch“ koji je kupljen 1920-tih godina. U porodičnoj tradiciji ostalo je sačuvano sjećanje na ovaj automobil kao na veliku vrijednost. Automobil je, prema sačuvanoj porodičnoj tradiciji, koju je autoru knjige prenio dr Asim Alibegović, imao 12 cilindara i maximalnu brzinu 145 km na sat. Smještan je u klasu najskupljih i najboljih auta tog vremena - koštao je kao 300 krava. Horch je uskoro fuzioniran u Mercedes i nestao kao samostalna marka. Kada je auto isporučivan, bio je praćen sa predstavnikom firme Horch iz Njemačke do Dervente. Pričalo se da je ovaj automobil tokom stajanja na vozu na Zagrebačkom Glavnom kolodvoru izazvao veliko interesovanje i privukao niz znatiželjnika. Ovim automobilom su Asim-beg i Esad-beg Alibegović sa članovima familije putovali od Dubrovnika do Opatije, od Vrnjačke Banje do Rogaške Slatine.



Izlet automobilom (Horch) kraj Ukrine. Druga s lijeva Šaćira Alibegović, sestra Asim-bega i Esad-bega

Držali su građevinski materijal: rezana drvena građa, cement, kreč, cigla, crijep i drvene pragove za polaganje željezničke pruge. Posao sa željezničkim pragovima obavljen je u suradnji sa trgovcem drveta Sabrijom Prohićem iz Gračanice. U sklopu trgovačke firme imali su Schell-ovu benzinsku pumpu gdje su osim benzina prodavali motorna ulja i auto gume Pyrelli i Continental. Na području Bosanske Posavine otkupljivali su pšenicu, kukuruz i zob, koje su prodavane raznim mlinovima preko firmi Hirsche u Zagrebu, Schlossberg u Beogradu i braće Gaon iz Sarajeva, a važna djelatnost bio je otkup suhih šljiva za potrebe vojske.[60]



Benzinska pumpa «Schell», Derventa, prije Drugog svjetskog rata, Fotografirao: Esad- beg Alibegović



Benzinska pumpa Fotografirao: Esad- beg Alibegović

[60] Pismo Derviša Alibegovića iz Zagreba upućeno autoru.

Zemljišni posjedi porodice Alibegović

Alibegovići su primjer krupne zemljoposjedničke porodice koja je sredinom 19. stoljeća započela trgovačku aktivnost i od tada je svoju moć i ugled uglavnom temeljila ne na zemljišnim posjedima nego na trgovačkim poslovima. Ipak, porodica je krajem osmanske vladavine u Bosni i čitavo vrijeme austrougarske vladavine pripadala krugu još uvijek veoma krupnih zemljoposjedničkih porodica. Takva postepena transformacija zemljoposjednika u građanski sloj nije nikakva rijetkost u evropskim društvima, ali u Bosni i Hercegovini takvih primjera nije bilo puno. Zbog toga je porodica Alibegović dobar primjer te transformacije koja omogućava sagledavanje uvjeta i načina izrastanja građanskoga društva.

Ne postoji dovoljno pouzdanih podataka o razvoju zemljišnih posjeda ove porodice u doba osmanske uprave. Zna se da ti posjedi nisu bili mali, i da su se nalazili najvećim dijelom na prostoru od Kobaša do Dervente, Prnjavora, Modriče i Gradačca. Rustan-beg je 7. aprila 1881. prodao Anti Šimići njivu u Brodskom kotaru imenom *Ostrvo* za 100 carskih dukata i o tome izdao priznanicu, ali ne kaže se kolika je površina ove njive.[61] U osmansko doba oni su sigurno te posjede dobivali zbog zasluga koje su imali u društvu. Vremenom su njihovi čifluci postali dosta brojni. Sredinom 19. stoljeća samo je u rukama Rustan-bega Alibegovića bilo oko 340 kmetskih čifluka. On je bio „bogat ali rasipan“ pa je 1851. založio dio svog imanja za dug od 170.000 pjastera. „Pošto nije isplatio dug, imanje mu je prodato, a novi vlasnik je postao H. Ali-paša“. Francuski vicekonzul, Vjet, je branio Rustan-bega i nastojao da se ta prodaja poništi, intervenirao je čak i kod bosanskoga valije, ali ništa nije uspjelo. H. Ali-paša je, čak, bio pristao vratiti Rustan-begu imanje, ako mu ovaj isplati dug i novac koji je uložio u poboljšanje zemljišta. Rustan-beg je zatražio potrebni novac od jedne banke kojoj je na čelu bio Jevrejin Haim. Haim je bio pristao dati Rustan-begu potrebni novac, ako bi mu ovaj založio imanje pod zakup na pet godina, ali kada je saznao da je u međuvremenu Rustan-beg već 30 čifluka prodao, odustao je od toga. Nije poznato kako se ova afera završila, ali je izvjesno da je ona 1855. bila povodom zategnutih odnosa francuskog vicekonzula Vjeta i bosanskoga valije Huršid-paše[62]. Kasnije se Rustan-beg pojavljuje kao posjednik koji je prodao svoje šume (u okolici Odžaka?) firmi Jarić - Vranicani za izradu dužica[63].

[61] IAS, Alibegovići, k. 1, sv. II, pismo od 7. aprila 1881.

[62] G. ŠLJIVO: *Bosna i Hercegovina 1854 - 1860*, str. 94

[63] G. ŠLJIVO: *Bosna i Hercegovina 1854 - 1860*, str. 573

U doba austrougarske vladavine posjedi Alibegovića su se postepeno smanjivali, ali je u ovom razdoblju zbog bolje sačuvane arhivske građe puno lakše pratiti ne samo razvoj zemljišnih posjeda, nego i sudbinu tih posjeda. Postoje sačuvana pisma iz kojih se vidi da su posjedi ove porodice tokom 1878. popaljeni od strane pobunjenih seljaka, jer su se Rustan-beg i njegov brat Derviš-beg prvih godina austrougarske uprave žalili zbog toga što vlast pokušava od njih naplatiti poreze za godinu 1878, a kao razlog zbog čega oni ne bi trebali platiti porez navode činjenicu „*da su nam prije okupacije po našim selima dobra pogorela, a osobito uz okupaciju u gradačačkom kotaru što su nam dobra pogorela u selu od kojekakvih besposlenika*.“[64]

U pismu od 15. aprila 1881. upućenom Paji Keglevići u Šamac Uzeir-beg Alibegović spominje to što je Pajo našao kupca za Kruškovačke Urije i spominje cijenu od f 15.000. te piše da je o tome već obavijestio Rustan-bega, koji je otišao u Trst i da će za nekih osam dana dobiti odgovor od Rustan-bega, pa predlaže da Pajo zadržava kupca do odgovora.[65] Međutim, izgleda da će se tada stvari oko ovoga posjeda malo zakomplicirati, što se vidi iz jednog pisma što ga je Rustan-beg 30. maja 1881. uputio Iliji Mijatoviću u Suboticu. U ovom pismu Rustan-beg se čudi jednom pismu što mu ga je uputio Ilija 27. maja 1881. („sigurno bili ste pjani, ja sam mislio da sam imo sa ljudima poso“), te objašnjava kako je te zime Ilijin sin „prvi put došo kod mene sa vašim čovjekom pogodio je samnom Kruškovo polje to jest selo pod kmetovima zemlju kako stoji i (...) kako leži u tapijama carskim“. Rustan-beg glasinama i lažima naziva vijesti kako taj posjed tobože nije njegovo vlasništvo, te kako je on, tobože, tuđe posjede prodao Mijatoviću.

> „Vama sam na taj način prodo svoje dobro, a ne tuđe, a nisam se obavezao kmetove dignuti, ne što mi vi pišete da sam vam tuđe dobro prodo. Vi ste jedan veliki lažac od prvi što mi lažete otvoreno a vi kada vjerujete kmetovima i Šamačkijem lolama vi ste gori nego oni, a kod mene je sveta stvar da znaš dobro: Vaš je sin u Gradačcu predamnom tražijo kontrakt na Sudu da mu kmetovi kontrakt dadnu kakoćedu biti uredu i kakose lijepo sa vama raspolagati i vas slušati. Sud mu je kazo da kontrakt nemože učiniti s kmetovima dok na sebe ne prepiše i vlastima nepostane, a kad prepiše onda ćemu sama Zemaljska vlada reći da učini kontrakt s kmetovima kao što ima carska gruntovnica da bolja biti nemože za

[64] IAS, Alibegovići, k. 1, sv. II, Rustan-begovo pismo upućeno Jusuf-begu Filipoviću, 4. april 1881.

[65] IAS, Alibegovići, k. 1, sv. II, Uzeir-begovo pismo Paji Keglevići u Šamac

gospodare, a Vaš je sin kazo onda da sad neide napolje prepisivati već kazo je da ide kući i da Vas kao otca pošalje kaže neka otac nasebe prepiše on će biti svakako vlasnik i svakako nisam ovdi sa sobom novce donio neka otac isplati kad donese, tako je sve bilo, koje će sve gradačački sud dokazati pismom pak je onda meni Vaš sin kazoje da ćete vi (...) kroz deset dana prepisati i vi niste došli na rečeno nego kroz dalje vrijeme pisalistemi kojekakova lažljiva pisma i dotegliste do ovoga vremena sa svojom špekulacijom kao što ste iskazali u početku na šest mjeseci na vjeresiju.

Ali meni nije sada ovako pravo vrijeme je prošlo kaparu gubiti na svakome sudu. Sud me nikako prisiliti neće da vam vratim a svaka će vlada i sud potvrditi da je moje Kruškovo polje to se vas nikad niučemu ne bojim (...) kod Suda sam rođen, pošten sam svakad bio i ostajem, svako poznaje kakav sam čovjek.

Ja imam od 17. januara 1881. od Vašega sina pismo u kojem piše da je od mene kupijo Kruškovo polje pod kmetovima kako stoji i Urije (sic!) za f 25000 (dvadesetpethiljadaforinti) gotovi i u januaru da prepišete i da platite pak kako morete drugojačije sad govoriti a ne obzirat se na Vaše pismo. Vaš sin sa mojim kad je prvi put otišo u Gradačac, Sud nije htio bez mene prepisati".

Rustan-beg u nastavku pisma objašnjava kako je on Kruškovo polje, koje mu je bio prodao „*na carskom sam sudu kupio i tapiju primijo, a i vama ću na carskom sudu dati otvoren po tapijama samo akomi isplatite kao što vam gore navedo*".

Iz ovoga pisma se vidi da je posjed u Kruškovom Polju bio uglavnom sastavljen od kmetskih selišta, ali su oni imali i tzv. begluke. Godine 1880. u mjestu Garevci Rustan-beg je poklonio katolicima zemljište vrijedno 1000f za izgradnju crkve, a 1881. u istom selu i zemljšte vrijedno 100 dukata za izgradnju škole.[66]

Posjed u Kruškovom Polju je po mnogo čemu zanimljiv, posebno zbog toga što je bio posjed sa velikim brojem kmetskih selišta u vlasništvu ove porodice. Kao što se vidi iz Rustan-begove prepiske, on je čitavo selo kupio još u doba osmanske vladavine, a početkom austrougarske uprave dao ga je na upravu sinu Fehim-begu. Iz pisma što ga je Rustan-beg uputio sredinom 1888. Fehim-

[66] IAS, Alibegovići, k. 1, sv. II, Rustan-begovo pismo Jusuf-begu Filipoviću, 17. novembra 1881.

begu, može se zaključiti da je tada u Kruškovom Polju bilo 66 kmetskih selišta, a u još tri sela u Rustan-begovom vlasništvu bilo novih oko 270 kmetskih selišta.[67] Sredinom 1889. Rustan-beg je pisao Zemaljskoj vladi u vezi s tim posjedom ističući kako je on to selo davno kupio, ali je uvidom u gruntovnicu uočio da je Vlada jedan dio posjeda, kojega je Rustan-beg smatrao za begluk, u gruntovne knjige uvela kao vlasništvo zemaljskog erara, zbog čega on traži da se takvo stanje ispravi.[68]

Najveći dio posjeda porodice Alibegović nalazio se u Posavini, i njih je, na različite načine, uglavnom stekao Rustan-beg Alibegović. U jednom pismu iz sredine 1888, u kojem se raspravlja sa sinom Fehim-begom, Rustan-beg veli kako je uložio jako puna truda „dok sam osvojio tebi Posavinu", te naglašava kako je, općenito, jako proširio svoj posjed koji će naslijediti Fehim-beg sa bratom. „Moje nije u dugu kadbi živijo 10 godina najviše to bi bilo puno a more se trefiti i mnogo brže u božijoj je ruci pa ti more više od mene pripasti nego meni što je od moga otca ostalo".[69] Zna se da je u prvoj polovini 1889. kupio 16 kmetskih selišta, jer u pismu od 29. maja 1889. on piše Danielu I. Salomu u Trst između ostaloga, da je kupio „ovih 16 kuća kmetova sa puno zemlje i šljivika za f 5000 bijonam trgovac dužan f 2000, a f 3000 položilismo gotova".[70]

Ti su posjedi donosili velike prihode. Prema jednom Rustan-begovom pismu vidi se da su samo posjedi koji su pripadali njegovom sinu Fehim-begu 1888. donijeli prihod od 10.000 f što se smatralo dovoljnim za udoban život jedne porodice („*Kruškovo Polje bacilo više i od f 2000 osim troškova jerboje bilo*

67 IAS, Alibegovići, k. 2, Rustan-begovo pismo Fehim-begu u Kladare, 9. juli 1888. U pismu Rustan-beg kritizira sina zbog velikih dugova koje ima, i veli kako je sramota zbog toga jer „ti vidiš sam na jednu glavu 330 kuća pa ne moreš kraj s krajem uvatiti i dugovati na suho sramota je". Iz dosta nečitkoga pisma se može zaključiti kako Rustan-beg kritizira sina, pogotovo što je dobio informacije kako se neki čovjek u Brodu hvalio da mu je Fehim-beg nešto prodavao „od ova 4 sela (...) ali nemogu vjerovati to nebi trebalo činiti i kad nebi bilo zgrada u selu toseje njekad činilo kad nije bilo zgrada u selu ovo nemoj kazivat nikome...".

68 „Ja doli ponizno podpisani posjedujem u Gradačačkom kotaru selo Kruškovopolje. Istomije selo kroz kupovinu pripalo, po uvidu gruntovni knjiga u Gradačcu vidijosam da je katastralna čestica broj 500 kroz 28 gore pomenutog sela na Visoki zemaljski erar upisata. Ja Visoku Zemaljsku Vladu najponiznije umoljavam dabi slavno ista blagoizvolila gore pomenutu česticu milostivo pokloniti i u moj posjed prepisati, sa otim što skorije jer namjeravam na istom zemljištu potrebitemi zgrade sagraditi za pobiranje tretine, a drugoga zemljišta kao što se Visoka zemaljska vlada osvjedočiti može u istom selu kako sam vlasništvo begovište ne posjedujem". IAS, Alibegovići, k. 2, Rustan-begovo pismo Zemaljskoj vladi, 25. avgust 1889.

69 IAS, Alibegovići, k 2. Rustan-begovo pismo Fehim-begu Alibegoviću, 31. avgust 1888.

70 IAS, Alibegovići, k. 2, Rustan-begovo pismo upućeno 29. maja 1889. Danielu I. Salomu u Trst.

dosta kukuruza i šenice (...) Kobaš prošle godine njegova vlasništva (tj. Fehim-begova, op. H.K.) štose tiče f 2000, a sela u Posavini preko f 8000, toje na jednu familiju dosta na godinu u blagu da živi“).[71] Ponekad bi ti prihodi bili i veći.

U pismu upućenom 31. oktobra 1891. Danijelu I. Salomu u Trst, Rustan-beg piše kako Fehim-begova imanja u Posavini donose godišnji prihod 25-30. hiljada for, a i imanja u Kobašu donesu prihod 2-3 hiljade for „i opet nejma kraja (…)“. U nastavku pisma Rustan-beg piše da njegovo selo Kruškovo Polje vrijedi 80 do 100 hiljada for, a da Fehim-beg u tri sela ima još 300 kmetskih selišta koja vrijede pola milijuna for „da je u dobrim rukama davo je jedan grof iz Beča 400 hiljada for ali to se ne smije prodati (…)“.[72]

U jednom pismu upućenom 1891. P. Hadži Ristiću u Beč, Rustan-beg piše da je 1881. dao svome sinu Fehim-begu selo Kruškovo Polje sa 66 kmetskih selišta za 100 f godišnje, „*a njemu je isto moje selo bacalo 4000 for. a ja to nisam gledo samo nebili se ustanovijo te sam ja primijo moje selo evo dvije godine pa držim za sebe pami baca oko 4000 for. a on je držo 10 godina 30 hiljada forinti što me je ogulijo. (...). Ja njemu kažem što moje to je i njegovo jabi danas milijarder bijo da mi bog pokloni*“.[73] Iz ovoga se vidi da je Rustan-beg selo Kruškovo Polje dao na upravu sinu Fahim-begu 1879, koji se oženio i 1881. odselio od oca, te upravljao tim imanjem, ali dosta neracionalno praveći velike dugove, o čemu će kasnije biti više govora u ovoj monografiji. Godine 1889. Rustan-beg je ponovo preuzeo upravu nad kmetskim selištima u selu Kruškovo Polje.

Uzeir-beg Alibegović: I beg i trgovac

Nakon Rustan-begove smrti 1900. njegov posjed je pripao sinovima Fehim-begu i Uzeir-begu. Međutim, Fehim-beg je svoj dio prodao Uzeir-begu, koji je tako uz naslijeđenu očevu trgovinu preuzeo i najveći dio zemljišnih posjeda. U pismu 2. maja 1902. upućenom Pašagi Topčagiću u Zavidoviće, Uzeir-beg piše kako je nakon očeve smrti morao bratu Fehim-begu njegov dio ostavštine u novcu isplatiti.[74] Osim toga, on je morao vraćati brojne Fehim-begove dugove. Iz pisma od 31. avgusta 1902. upućenom Brodskoj štedionici u Brod vidi se da on štedionici šalje mjenice koje je potpisao Fehim-beg kao dužnik, a Uzeir-

[71] IAS, Alibegovići, k. 2, Rustan-begovo pismo Fehim-begu u Kladare, 25. februara 1888. i Rustan-begovo pismo P. Hadži Ristiću u Beč, 12. marta 1889.

[72] IAS, Alibegovići, k. 3, Rustan-begovo pismo Danijelu I. Salomu u Trst, 31. oktobra 1891.

[73] IAS, Alibegovići, k. 3, Rustan-begovo pismo P. Hadži Ristiću, 25. oktobra 1891.

[74] IAS, Alibegovići, k. 6, Uzeir-begovo pismo Pašagi Topčagiću, 2. maja 1902.

beg kao žirant, i moli štedionicu da obračuna kamate 7% za 4 mjeseca i neka onda pošalju njemu u Derventu.[75]

Uzeir-beg se pokazao veoma uspješnim trgovcem, ali je bio uspješan i u širenju zemljišnih posjeda. On je ne samo otkupio od Fehim-bega posjede koji su mu pripadali nakon Rustan-begove smrti, i na taj način sačuvao posjed u krugu porodice, nego je još taj posjed i znatno proširio kupovinom, što baš i nije bio često slučaj kod begovskih porodica, a posebno kod onog dijela begovskih porodica koje su započele proces transformacije iz zemljoposjedničkog u građanski sloj. U pismu od 30. januara 1904. Uzeir-beg Alibegović piše Danielu I. Salomu u Trst, između ostaloga, kako je iza smrti Šemsi-bega Širbegovića u Derventi, koji je umro prije dvije godine, ostalo puno dugova, a vjerovnici su tražili da se namire iz njegovih dobara, pa će 13. februara 1904. biti obavljena prodaja dijela dobara, i to kuća i zgrada, koja može biti magacin („njega je koštala oko 15000 f a sigurno ćese moći kupit za 5000 f“). U nastavku kaže da je iza Šemsi-bega u blizini Dervente ostao i begluk površine 1000 dunuma, koji vrijedi 15000 kruna, i tu još velika zidana zgrada, koja je njega koštala 10000 kruna i više. Uzeir-beg veli da bi se sve to moglo kupiti za 15000 k, dok će se 80 kuća kmetova kod Dervente prodavati kasnije. Uzeir-beg veli da je još njegov otac Rustan-beg imao veliku želju za tim imanjem, a i on sam, pa pita Saloma da li će mu posuditi novaca koliko bude trebalo. Jer, veli Uzeir-beg, on ima kapital, ali mora držati novce i u trgovini. U pismu 9. februara 1904. Uzeir-beg se zahvaljuje Salomu na spremnosti da mu posudi novac za kupovinu tog imanja, ali kaže da još ne zna koliko će mu tačno trebati, a nešto i on odmah može platiti, jer „imam nješto kod sebe novaca.“

U pismu od 29. aprila 1904. Uzeir-beg piše Danielu I. Salomu uTrst, između ostalog:

> „Kako vam je poznato kako sam Vam prije njekoliko puta piso kako sam kupijo zemlje i zgrade koje me koštaju sa prenosnom pristojbom Kr 25.000 te Vas sada molim kako našeg starog dosta pošaljite mi Kr 20.000 i mjenicu da mogu isplatit rečeni kup. Kr. 5.000 ja ću ovdje sam namirit pak ako Bog da uzdam se da ću Vam kao obično u redu isplatit. Ima u rani u šenici zobi kukuruzima mogo bi i sam isplatiti ali kako su cijene otišle natrag zato je i kupaca malo za sada ako Bogda kada dodjete ovamo obično kao i do sada u maju onda ćete vidit i procjenit ovu moju kupovinu

[75] IAS, Alibegovići, k. 6, Uzeir-begovo pismo Brodskoj štedionici, 31. avgust 1902.

i onde debelo janje u dobrom zdravlju pojesti. Sa poslatom mi kafom sasvim sam zadovoljan. Prijateljski vas pozdravljam sa osobitim poštovanjem".

U pismu od 30. aprila 1904. Uzeir-beg piše advokatu Sunariću u Banjaluku da je on kupio begluk i zgrade od Šemsi-bega Širbegovića 13. februara 1904. i tada položio kauciju, da je kupovina postala pravomoćna 30. marta 1904, ali da on još uvijek nije dobio odluku suda.

„U njekim kupljenim zgradama imaju kiridžije pa sam potražijo kiriju da mi plate od dana kupa pak mi kažu da nejmam pravo tražit rečenu kiriju išo sam sudcu i pito pak mi kaže i sudac da nejmam pravo i naredijo je da se kirija sudu donese pošto su Širbegovića jetimi fukare da se imaju otale izdržavat prilikom kad ste bili ovdje za istu sam vas stvar pito da li ja imam pravo od dana kupa pravo pobirat od rečeni zgrada dohotke onda ste mi rekli da imam pravo. To vas sada opet ponovo molim javite mi po kojem paragrafu ja to pravo imam da se znam ravnati ovdje kod suda."

I tokom 1905. Uzeir-beg je nastavio širiti svoje posjede. U pismu 11. februara 1905. on piše Danielu Salomu, između ostalog, slijedeće:

„Sada vam mogu javiti da će se prodavati i sigurno prodati sudbeno na 4 tog marta ov. g. ono selo zvano Bjelobrdo umrlog Šemsi-bega Širbegovića što je do mog spahiluka koji sam u prošloj godini kupio te kako smo ljetos kod sastanka u mene na teferiču rekli ste meni da ja rečeno selo kupim na svaki način. Dragi Šefket eff. ja doista imam veliki merak da rečeno selo kupim, ali Vi sami znate da sam ja iza smrti moga otca preko Kr 60.000 potrošio dok sam brata miraz iskupio, pa poslije znate da sam kupio spahiluk i kuću Širbegovića što me danas košta sa reparacijom Kr 36000, pa sam kupio poznati Vam magacin od Daviće (?), a kupovao sam još dosta zemalja, ali fala Bogu sve je jeftino kupito i mogao bih na svakoj stvari dosta ćariti. Rečeno selo broji 70 kuća kmeta dunuma 12600 to je 3500 jutara mislim da će se moći uzeti 60000 do 65000 kruna godišnji dohodak netto Kr 6000 te Vas molim bili se ja smio upuštati da kupim rečeno selo hoćete li mi Vi dati novac da isplatim, a ja mislim ako Bog da da ne bi dugo trajalo i ja bih Vama isplatio, jerbo ja u taj poso od drugog nisam rad novce iskati premda bih mogo naći ja imam fala Bogu još nješta kapitala a i posao mi fala Bogu trgovački u redu."

Izgleda da se ipak, ovaj pokušaj kupovine malo iskomplicirao, jer Uzeir-beg piše 19. februara 1905. Salomonu Merkadiću u Brod u vezi s tim, zahvaljujući mu na trudu kod Šefket-eff, te veli da se malo razočarao u Šefket-eff.

> „U prošloj godini prilikom 2 puta njegova dolazka u Derventu on mi je dao povoda i obećao mi je i rekao da kupim rečeno selo makar 10 puta i da će on rečeni novac dati pa eto vidite sada petljancije, tobož obećao mi je dati u tok kup Kr 20000 a ne kupuje se za 20000 kada je vriednost sela 100000 jagma jaka, on misli da niukoga nema novaca osim u njega, ja sam pismeno zatražio od njega K 60000 a ne 20000 i sigurno ako Bog da za 1 mjesec dana bih mu vratio K 25000 jer kada sam vam pisao prodao sam 30 vagona zobi Srbbanki uz običnu kamatu a neću da povučem čitavu sumu dok ne predam zob a fala Bogu ja imam još preko prodate zobi 20 vagona a imam šenice 5-6 vagona a tako i šljiva 10-12 vagona, osim moga teftera i druge robe i osim moga nepokretnog imetka koje vriedi najmanjom procjenom K 300000 od kojeg sam ja danas fala Bogu slobodan gospodar….“

U pismu 25. februara 1905. Uzeir-beg piše Danielu I. Salomu u Trst da je ta prodaja imanja Šemsi-bega Širbegovića odgođena od 4. marta za 1. april, ali misli da se ni tada ta prodaja neće obaviti, jer je sudska procjena previsoka (96000 K), „*a po zakonu kod prve prodaje nesmije se prodati izpod procjene, a na gornju procjenu nejma kupca nikoga, a kod druge prodaje smije se po zakonu makar i za polovicu procjenbene vrijednosti prodati te ako Bog da ja ću biti onda kupac pravi i kupiti rečeno selo i opet ostati temeljiti i stalni i solidni i Beg i trgovac…*“.[76]

U pismu od 23. januara 1907. Uzeir-beg piše bratu Fehim-begu u Kladare da je čuo da je Fehim-beg prodao selo Miloševac i to po 9 forinti za dunum, pa pita da li je to istina. Inače, nema puno sačuvanih dokumenata koji kazuju o tome da su Alibegovići prodavali posjede. Postoji jedan podatak sa početka 1881. iz kojega se vidi da Rustan-beg prodaje jednu njivu Anti Šimiću u Brodskom kotaru za 100 carskih dukata i o tome je izdao priznanicu, ali se, osim činjenice da se njiva zvala Ostrvo, ne navode nikakvi drugi bliži podaci o površini toga posjeda niti o njegovoj daljoj sudbini.[77]

[76] Dio ovih posjeda koje je Uzeir-beg kupio nakon 1918. okolni seljaci su nastojali oteti pokušavajući dokazati kako su oni vlasnici tih posjeda. O tome opširno vidi u ABiH, AGD, 9758/23.

[77] IAS, Alibegovići, k. 1, sv. 2, Priznanica o prodatoj njivi, 7. aprila 1881.

Treba imati u vidu činjenicu da su i Rustan-begova braća također imala posjede, što znači da su posjedi čitave porodice bili koncem 19. i početkom 20. stoljeća puno veći. Iako se jedan ogranak porodice od sredine 19. stoljeća bavio, uglavnom, trgovinom, podaci pokazuju kako su pripadnici porodice Alibegović sve do sredine 20. stoljeća još uvijek bili i veliki zemljišni posjednici. Najveći zemljoposjednik je, nesumnjivo, bio Rustan-beg i njegovi nasljednici, ali su i posjedi koji su bili u vlasništvu njegove braće i njihovih nasljednika, bili također znatni. Koncem austrougarske uprave nešto veći njihovi posjedi nalazili su se u kotarevima Derventa, Prnjavor i Gradačac. Godine 1918. imali su ukupno 97 kmetskih selišta, te značajne komplekse beglučkoga zemljišta. Sa sigurnošću se, ipak, može potvrditi da su 1918. nasljednici Fehim-bega Alibegovića, Rustan-begovog sina, u mjestima Garevac, Kladari i Miloševac imali ukupno 871,752 dunuma begluka, od toga 730,511 dunum obradivog i 141,241 dunuma neobradivog zemljišta.[78] Prema dostupnim podacima koji se odnose na isplatu odšteta za kmetska selišta oduzeta početkom 1919. godine može se zaključiti da su na koncu austrougarske vladavine oni posjedovali 47 kmetskih selišta u kotaru Derventa, te još 49 kmetskih selišta u kotaru Prnjavor, a spominje se i jedno kmetsko selište u Modriči.

Katastarska općina	Ukupan broj selišta
Bukovica	34
Dubočac	3
Močila Donja	1
Odžak	3
Poloj	6
Ukupno (kotar Derventa)	**47**
Brusnik	1
Kaoci	38
Kobaš	1
Lepenica	8
Sitnež srpski	1
Ukupno (kotar Prnjavor)	**49**
Modriča	1
Ukupno (kotar Gradačac)	**1**
UKUPNO	**97**

Iz dostupnih dokumenata vidi se da je odšteta za oduzeta kmetska selišta isplaćivana slijedećim pripadnicima porodice:

[78] ABiH, AGD, k. 59.

Vlasnik	broj selišta	Kotar	kat. općina	Primjedba
Abaz-beg Alibegović iz Dervente sa 1/8, ostalo obitelj Udžvarlić iz Dervente	34	Derventa	Bukovica	Abaz-beg je umro, a naslijedili su ga sin Ismet i kćerke Emira i Sidika
Abaz-beg Alibegović iz Dervente sa 1/8, ostalo obitelj Udžvarlić iz Dervente	1	Derventa	Močila Donja	
Abaz-beg Alibegović iz Dervente sa 1/8, ostalo obitelj Udžvarlić iz Dervente	6	Derventa	Poloj	
Derviš-beg Alibegović iz Dervente sa 1/1	3	Derventa	Dubočac	Derviš-beg je umro, bio je oženjen s Azom rođenom Džuherić, naslijedili su ga sinovi Muhamed (umro bez potomstva 10.3.1918), i Abaz-beg, te kćerke Mućelefa udata za Osman-bega Muftića iz Gračanice i Senija udata za Muharem-bega Mahmutbegovića iz Bos. Šamca
Derviš-beg Alibegović iz Dervente sa 2/3, Reuf-beg Alibegović sa 1/6, Atifa rođena Alibegović udata Mehmedagić iz Dervente sa 1/6	1	Prnjavor	Brusnik	Derviš-beg je umro, bio je oženjen s Azom rođenom Džuherić, naslijedili su ga sinovi Muhamed (umro bez potomstva 10.3.1918), i Abaz-beg, te kćerke Mućelefa udata za Osman-bega Muftića iz Gračanice i Senija udata za Muharem-bega Mahmutbegovića iz Bos. Šamca; Reuf-beg je bio oženjen s Dervišom rođenom Đuherić, umro je, a iza njega su ostali: Vejsil-beg (umro 21.11.1915 bez potomstva) Šemsi-beg, Dedo, Rizan, Safet, Esma udata za Šefika Korkuta u Zvornik, Hanumica i Mućelefa
Derviš-beg Alibegović iz Dervente sa 2/3, Reuf-beg Alibegović sa 1/6, Atifa rođena Alibegović udata Mehmedagić iz Dervente sa 1/6	38	Prnjavor	Kaoci	
Derviš-beg Alibegović iz Dervente sa 2/3, Reuf-beg Alibegović sa 1/6, Atifa rođena Alibegović udata Mehmedagić iz Dervente sa 1/6	1	Prnjavor	Kobaš	
Fehim-beg umrlog Rustan-bega Alibegovića iz Bos. Kobaša sa 1/1	3	Derventa	Odžak	Fehim-beg je bio oženjen s Alijjom Gradaščević, umro je 18.4.1908, a njegova žena Alijja rođena Gradaščević umrla je u novembru 1918; iza njih su ostali sinovi Nadir-beg i Hrustan-beg, te kćerke Muhiba udata za Osman-bega Pašića iz Bijeljine i Atifa udata Mehmedagić
Fehim-beg umrlog Rustan-bega Alibegovića iz Bos. Kobaša sa 1/1	1	Gradačac	Modriča	
Hamdi-beg Alibegović umrlog Almas-bega nastanjen u Lepenica sa 1/1	8	Prnjavor	Lepenica	
Hamdi-beg Alibegović umrlog Almas-bega nastanjen u Banjoj Luci sa 1/1	1	Prnjavor	Sitnež srpski	

Veći udar na zemljišne posjede porodice Alibegović izvršen je nakon Prvog svjetskog rata kada je agrarnom reformom zemlja oduzimana od velikih zemljišnih posjednika i dodjeljivana bivšim kmetovima. Građa iz arhiva Agrarne direkcije u Sarajevu pokazuje kako je Iliji Dankiću iz Dervente dodijeljeno 86,850 dunuma begluka, a Gavro Damjanović iz Kruškova Polja je tražio 50 dunuma begluka vlaništvo Uzeir-begovih nasljednika. Sigurno je dio begluka u k. o. Podnovlje dodijeljen i Jovici Cvijetiću, jer se Uzeir-begovim nasljedenicima isplaćuje odšteta u iznosu od 6.484 dinara.[79]

Početkom Drugog svjetskog rata Nezavisna država Hrvatska je donijela Zakonsku odredbu o ispitivanju podrijetla imovine, na temelju čega je utvrđeno da je sva imovina koju su posjedovali početkom Drugog svjetskog rata predstavljala njihovu „starinu" i da nije stečena na nezakonit način u vrijeme poslije 1918. godine. Iz priloženih gruntovnih izvadaka vidi se da su još uvijek posjedovali velike komplekse zemlje, te je cjelokupna imovina tada procijenjena na 2.100.000 kuna. U pitanju su bila zemljišta, nekoliko kuća za stanovanje, magacini, skupocjeni kućni namještaj, dragocijenosti i vrijednosni papiri.[80]

U socijalističkoj Jugoslaviji dio posjeda od porodice Alibegović je oduzet. Zna se da je 1946. pod udar eksproprijacije došlo 651 dunum njihovog zemljišta,[81] ali ipak treba naglasiti da još uvijek nisu prikupljeni svi podaci o oduzetim posjedima. Pouzdano se zna da su partizani 1945. godine spalili imanje u Raščićima kod Dervente, te da je odlukom Okružne agrarne komisije Doboj broj 162/46, 20. jul 1946. godine ustanovljeno je da su samo Esad-beg i njegova supruga Emira posjedovali 539 dunuma i 396 m². Taj je posjed oduzet bez ikakve naknade[82].

---

79 ABiH, AGD, 14182/22; ABiH, AGD, 9758/23; ABiH, AGD, K. 149, Podaci o isplaćenim odštetama za oduzete beglučke zemlje.

80 Hrvatski državni arhiv, Ministarstvo pravosuđa i bogoštovlja Nezavisne države Hrvatske, Odjel za pravosuđe, Državno povjerenstvo za ispitivanje podrijetla imovine, D.P. 172/41, kutija 13 (zahvaljujem kolegi Zlatku Hasanbegoviću na ustupljenom dokumentu).

81 Izet Šabotić, *Agrarna reforma u Bosni i Hercegovini 1945 – 1948. godine* (doktorska disertacija odbranjena na Filozofskom fakultetu u Tuzli), str. 271-272)

82 Pismo Derviša Alibegovića iz Zagreba upućeno autoru, 16. travnja 2006.



Nasljednici iza umrlog Asimbega Alibegovića, bivšeg senatora, Derventa.

I.

Derventa, dne 17. prosinca 1941.

P. n.

Državno povjerenstvo za ispitivanje podrijetla imovine

kod Ministarstva pravosugja i bogoštovlja,

Z a g r e b .

Na temelju Zakonske odredbe o ispitivanju podrijetla imovine i oduzimanja imovine stečene nedopouštenim načinom od 26. rujna o.g. Narodne Novine broj 137 čast mi je ovim ispred nasljednika iza umrlog Asimbega Alibegovića, bivšeg senatora iz Dervente prijaviti Vam imovinsko stanje istih na dan 1. prosinca 1918. i 10. travnja 1941. kako slijedi:

1./ Násljenici iza umrlog Asimbega Alibegovića, bivšeg senatora jesu i to:

Mina Alibegović rogj. Gradaščević, rogjena 1890. Gradačac, Hrvatska, islam, domaćica, Derventa, Derventa,

Rizah Alibegović, rogj. 1913. Derventa, Hrvat, islam, bank. činovnik Derventa, Derventa,

Mujesera udata Ibrahimpašić rogj. Alibegović, 1909, Derventa, Hrvatska, islam, domaćica, Travnik, Derventa,

Ismet Alibegović rogj. 1917. Derventa, Hrvat, islam, posjednik-zemljoradnik, Derventa, Derventa,

Nasljenici iza umrlog Asimbega Alibegovića iz Dervente nisu u godini 1918. imali nikakovog niti pokretnog niti nepokretnog imetka, pošto se je nepokretna imovina vodila u gruntovnom uredu na imenu umrlog Asimbega Alibegovića, prema priloženom gruntovnom lustrumu.

Ovu nepokretnu kao i pokretnu imovinu naslijedili su iza njegove smrti u godini 1938. kako slijedi:

1./	Kuća za stanovanje danas vrijedi	Kn	300.000.-
2./	Kuća na sprat za trgovinu i magazin	"	100.000.-
31/	Kuća na sprat za trgovinu i magazin	"	150.000.-
4./	Kuća na pijaci	"	20.000.-
5./	Magazin masivan sa dvorištem	"	100.000.-
6./	Polovica magazina na hranu	"	100.000.-
7./	Oko 500 dun. zemlje kod Dervente oko	"	1,000.000.-
	ukupno	Kn	1,770.000.-

prema priloženom lustrumu iz gruntovnog ureda u Derventi.



II.

Prenos Kn 1,770.000.-

Pokretnine

sastoje se kako slijedi:

1./ Cjelokupni kućni namještaj	"	100.000.-
2./ dragocjenosti i vredn.papiri	"	200.000.-
3./ razna potraživanja	"	30.000.-
Cjelokupna imovina nasljednika iznosi	Kn	2,100.000.-

Nekretnine koje su naprijed navedene je naslijedio umrli Asimbeg Alibegović, bivši senatór iza svog umrlog oca Useirbega Alibegovića, bivšeg veletrgovca u Derventi, te je stanje istih bilo u godini 1918. isto kao i danas. Dakle za vrijeme od 1. prosinca 1918. do 10. travnja 1941. nije uopće nekretnina kupovao, pa se prema tome iste nisu niti povisile, a kao dokaz su lustrumi iz Gruntovnog ureda.

Pokretnine, koje su gore navedene takogjer su suksesivno nabavljane, ali u glavnom prije 1918. godine, kao n.pr. kućni namještaj, vrednosni papiri, te dragocjenosti. Dragocjenosti su kupljene prije 32 godine i iste je dobila kao poklon supruga umrlog Asimebega Alibegovića prilikom udaje za istog. Kod nas u Bosni je običaj prilikom vjenčanja predati dragocjeniji poklon mladoj, a naročito kod begovskih porodica, što se i danas provodi.

Da su gornji navodi istiniti pripravan sam to potvrditi časnom prisegom.

Prijavu imovine nisam mogao na vrijeme podnijeti s razloga, što sam bio u zarobljeništvu, odakle sam se prije pet dana povratio.

Moj brat Rizah Alibegović je bolestan, te nije mogao to učiniti, majka Nina Alibegović je starija žena i nepismena, a sestra Mujesera je udata u Travniku, gdje stalno boravi i nije znala, da to treba učiniti.

Učtivo molim poštovani naslov, da gornje razloge izvoli uvažiti ostajem

Za Dom spremni!

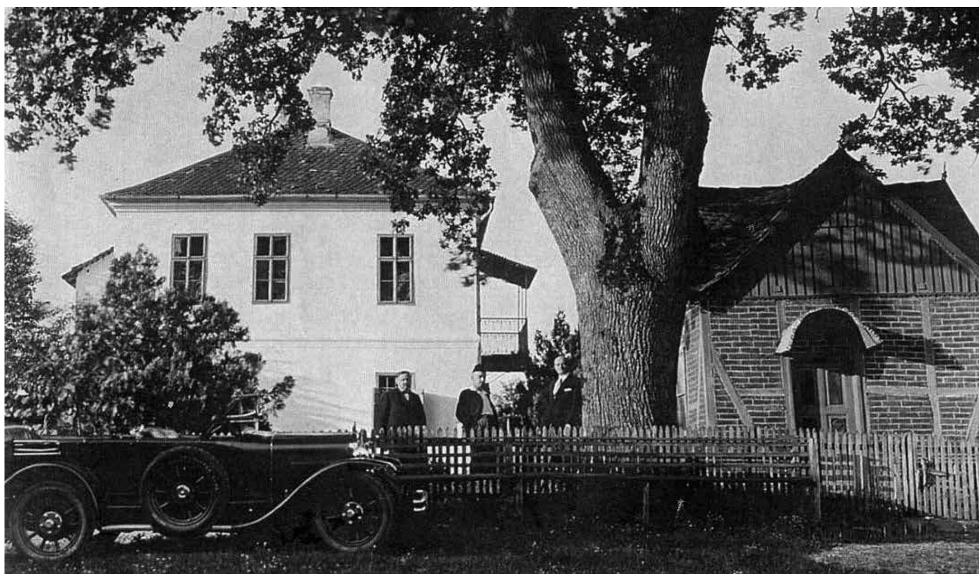
Za nasljednike iza umrlog Asimbega Alibegovića, bivšeg senatora i veletrgovca u Derventi

Ismet Alibegović
poljodjelnik i zemljoradnik
u Derventi

2 priloga.
preporučeno

Imovina Asim-bega Alibegovića je stečena legalno

U porodici Alibegović kao najljepši dio njihovog posjeda pamti se imanje u mjestu Raščići, gdje se nalazila velika sušnica šljiva. To je imanje bilo udaljeno od Dervente 2-3 kilometra na putu Derventa – naselje Begluci u neposrednoj blizini rijeke Ukrine. Bilo je okruženo izletištem Babino Brdo i putem od Begluka prema Bijelom Brdu i Dubočcu. Ukupan kompleks je, prema porodičnoj tradiciji, obuhvatao oko 1.000 dunuma zemljišta na kojem se uzgajala pšenica i kukuruz, a zatim je bio i voćnjak gdje su se uzgajale jabuke, kruške i šljive. U jednom odvojenom dijelu bio je prostor od oko 100 dunuma sa zasađenim šljivama. Prema podacima kojima se raspolagalo unutar familije u ovome šljiviku je bilo oko 10.000 stabala šljive od kojih mali broj i danas stoji. Taj je dio posebno uzgajan, a pripadao je kao dio miraza Asim-begove kćerke Mujesere, udate za Namik-bega Ibrahimpašića u Travnik. Od ulaza na imanje oko 300 metara na blagoj padini nalazio se zidani čardak, a oko čardaka bio je ograđen prostor zasađen mladim drvećem koje je pravilo ugodan hlad i cvijetnjak sa ružama i drugim cvijećem. Na pristojnoj udaljenosti nalazile su se gospodarske zgrade za smještaj konja i stoke, te poljoprivrednih alata. U blizini zidanog čardaka i gospodarskih zgrada imali su jednu zidanu kućicu čudnog oblika. Imala je tlocrt šestougaonika s više prozora, a kupola zgrade je bila pokrivena bakarnim limom i na vrhu krova staklena kugla u više boja.



Ljetno imanje Raščići familije Alibegović u Beglucima kod Dervente na putu za Kobaš, kupljeno 1904. od familije Širbegović veličine 10 hektara. Na fotografiji u sredini Asim-beg Alibegović, lijevo trgovac Ignjac Katz i desno Boško Tasovac, direktor filijale Zemaljske banke u Derventi. U prvom planu prvi auto koji je kupljen u familiji marke «Itala»

Vrata ove kućice su bila od masivnog hrastovog drveta ukrašena raznim ornamentima. U unutrašnjosti oko cijelog zida su bile sećije s minderlucima i jastucima i u sredini okrugli stol.[83] Nedžmudin Alagić se sjeća tog imanja: „Tu su Asim-beg i Esad-beg primali goste, častili se, pili kahvu i šerbe i vodili duge razgovore o životu u gradu i političkim prilikama. Ovaj prostor koristila su i njihova djeca sa svojim drugovima za igranje šaha, domina i tavle. Bilo je lijepo provoditi ljetne dane u Raščićima i u malom zamku. Na domak imanja bila je rijeka Ukrina u kojoj su domaćini i gosti uživali u kupanju za vrijeme ljetnih dana“.[84]

Postoji puno sačuvanih podatka o korektnom odnosu pripadnika porodice Alibegović prema svojim kmetovima. Rustan-beg Alibegović je u jednom pismu upućenom 17. novembra 1881. Jusuf-begu Filipoviću navodio kakav je bio njegov odnos ne samo prema kmetovima nego i prema ostaloj sirotinji:

> „Kada su se moji kmetovi povratili iz Austrijske Slavonije onda sam im uobće 1879. god. poklonijo trećinu po vladinoj želji koji sada spadaju pod prnjavorski kotar koji nevjeruje neka pitaju, pak smo poklonili u Gradačačkom kotaru u Garevcu lanske godine parocima zemljište za njihovu crkvu i za njihove staje što vrijedi f 1000 pak suviše ove godine u istome selu poklonili smo za škole zemljište koje vrijedi # 100 dukata katoličkom narodu to sve more Gradačački kotar dokazati, pak godine 1879. kad je bila oskudica i u cieloj Bosni za ranu ovdi su bezi bili digli na 20 kraicara oku kukuruze a ja sam 8000 metr. centi donijo iz Austrije kukuruza pak oborijo ovdi narodu po 10 i 11 kraicara oku pak sam cijeli kotar derventski izranijo i cijelu Zenicu i Žepče i Tešanj i kogod nije imao novaca davao sam na veresiju samo da se narod do novine obdrži pak i danas imam veresije od kukuruza po Zenici a ne samo po Derventi, pak dragi brate Jusufbeg! Koji je bega ovako u Derventi učinijo kao moja kuća, ovo se sve more svedočiti.“[85]

Zanimljivo je pismo koje je Rustan-beg 10. juna 1889. uputio svojoj kmetici Anđi Muškić (?) u Kruškovo Polje iz kojega se vidi da on izlazi u susret svojim kmetovima čak i onda kada to nije najpovoljnije za njega: „*Primijo sam vaše pismo izkojega sam razumijo šta vi želite, toje meni bilo teško dozvoliti jerbo nije za selo dobro a rasipatese a i meni je malo korist od kolibara nego ipak ja vam*

[83] Pismo dr. Derviša Alibegovića iz Zagreba upućeno autoru.

[84] Pisano sjećanje Nedžmudina Alagića dobrotom dr. Asima Alibegovića u posjedu autora.

[85] IAS, Alibegovići, k. 1, sv. II, Rustan-begovo pismo upućeno 17. novembra 1881. Jusuf-begu Filipoviću u Sarajevo.

dozvoljujem da napravite sebi kuću i da budeš sasvijem uredu osobito za moju tretinu i da se paziš dobro tude sa komšilukom, i od danas nemogu više nikomu dozvoliti nego što sam vama odobrijo jerbo meje molijo Stanko i Obrad za vas.“[86]

U porodici se priča o još jednom događaju koji se dogodio 1925. godine, a govori o odnosu kojega su pojedini članovi porodice imali ne samo prema svojim podređenim, nego lokalnoj zajednici općenito. Naime, te je godine Derventu pogodio snažan grád koji je na većini kuća razorio crijep.Tada je Asim-beg Alibegović otkupio sav crijep u Bosanskom i Slavonskom Brodu, transportirao ga u Derventu i prodavao po nabavnoj cijeni. Priča se da je Asim-beg uspio vlastitim automobilom stići u Sl. Brod malo prije nekog drugog trgovca koji je jurio u Brod da otkupi sav crijep, jer je u tome vidio veliku priliku za dobru zaradu. Međutim imao je nesreću da mu se pokvario auto na putu za Brod. Ovaj Asim-begov potez se smatra veoma plemenitim u porodici, a cijenili su ga i Asim-begovi sugrađani, pogotovo zbog toga što je grád padao 25. avgusta, znači na pragu kišne sezone kada krovovi kuća nikako nisu smjeli duže vrijeme ostati sa polupanim crijepom.[87]

Katolička Župna crkva na Plehanu čuvala je u svojim analima zabilježeno dobročinstvo Asim-bega Alibegovića. Kopiju tog zapisa poklonio je župan Plehanske crkve Asim-begovom sinu Ismetu gdje stoji da je Asim-beg poklonio cerade i time zaštitio cijelu crkvu kada je počela kiša padati u vrijeme obnove crkvenog krova i kada je prijetila velika šteta crkvenom enterijeru.

Prema jednom drugom familijarnom kazivanju Asim-beg je jednom prilikom postaklio razbijene prozore pravoslavne crkve u Derventi. Sve do prije dvadesetak godina znali su Asim-begovi suvremenici sjećati se Asim-bega ovakvim riječima: „za Asim-bega bih ruku dao i dan-danas. On bi znao izmisliti bilo kakav posao kada bi ljudi bez posla u kriznim vremenima molili da dobiju mogućnost da zarade.“

Prema sjećanjima unutar familije Alibegović smatralo se da je familija podnijela najveći dio troškova obnove Gradske džamije nakon požara koji ju je u velikoj mjeri uništio. Akcija je, naravno, podržana i od drugih familija, pa i suparničke familije Begović, ali je Uzeir-beg Alibegović donirao najveći dio potrebnih sredstava za obnovu džamije vjerovatno u skladu sa mogućnostima familije. Pričalo se isto tako da je familija Alibegović negdje u gradu držala besplatan konak za putnike i njihove konje koji su bili na proputovanju kroz Derventu.[88]

---

[86] IAS, Alibegovići, k. 1, sv. II, Rustan-begovo pismo upućeno 10. juna 1889. Anđi Muškić.

[87] Saopćenje dr. Asima Alibegovića iz Švedske dato autoru.

[88] Saopćenje dr. Asima Alibegovića iz Švedske dato autoru.

Sudjelovanje u političkom životu

Politička aktivnost pripadnika porodice Alibegović vezana je najznačajnijim dijelom za razdoblje između dva svjetska rata, a najaktivniji politički djelatnik je bio Asim-beg Alibegović, koji je u vrijeme pred Drugi svjetski rat bio izabrani senator u Senatu Kraljevine Jugoslavije. No, i u vrijeme austrougarske vladavine, na početku modernoga političkog djelovanja, pripadnici porodice Alibegović su se uključili u politički život. U ovoj je monografiji već bilo govora o odnosu Rustan-bega Alibegovića prema austrougarskoj upravi, o njegovom djelovanju u lokalnoj zajednici i njegovim kontaktima sa istomišljenicima izvan Dervente, ali je to bilo djelovanje u pretpolitičkom razdoblju, dakle u vrijeme kada nisu bile formirane političke stranke unutar kojih bi djelovali i pripadnici ove porodice.[89]

Sa pokretom muslimana za vjersku i vakufsko-mearifsku autonomiju, iz koga će izrasti prva moderna muslimanska politička stranka, počinje pravo razdoblje političkih stranaka i članovi porodice Alibegović nisu ostali izvan tog važnog procesa u historiji Bošnjaka. Iako je cilj pokreta prvobitno bio vrlo ograničen i sveden tek malo izvan okvira interesa jednog uskog društvenog sloja muslimana u Bosni i Hercegovini, pokret će se vremenom širiti i osim vjerskih i vakufsko-mearifskih zahtjeva rezultirati ostvarenjem krupnih političkih ciljeva. Na kraju se pokazalo da je taj pokret bio vrlo važna etapa u profiliranju muslimana kao nacije.

Pripadnici porodice Alibegović su se uključili u taj pokret. U to je doba još uvijek bio živ Rustan-beg, a njegov sin Uzeir-beg se aktivno bavio trgovinom, dok se drugi Rustan-begov sin, Fehim-beg, očito zbog svoga karaktera i načina života, uključio u politički život i sudjelovao je u muslimanskom pokretu za vjersku i vakufsko-mearifsku autonomiju. Godine 1900. on se našao u Budimpešti, u grupi sa najužim vodstvom pokreta. Iz toga vremena postoji jedno Uzeir-begovo pismo u kojem obavještava brata o teškoj očevoj bolesti i moli ga da se vrati u Derventu.[90]. Prema jednom Vladinom izvještaju iz 1902. opozicionari Fehim-beg i Uzeir-beg Alibegović iz Dervente su imali prilično pristaša, ali nisu bili suviše jaki. Ovdje je i Mahmut-beg Džinić imao jednoga pristašu u osobi Abas ef. Alepovića, ali je Alepović živio u neprijateljstvu sa

[89] Opširnije o tome vidjeti u: Robert J. Donia, *Islam pod dvoglavim orlom. Muslimani Bosne i Hercegovine 1878.-1914.* Sarajevo 2000.

[90] IAS, Alibegovići, k. 6. Pismom od 11. 10. 1900. koje Uzeir-beg piše svome bratu Fehim-begu u Budimpeštu (“hotel Pariz”): “Naš otac od noćas mlogo bolesniji ako vam je moguće dojdi amo”.

Alibegovićima, što je, prema Vladinom mišljenju, donekle paraliziralo njihov utjecaj na mase. U Derventi je bila i oformljena provladina struja koju je vodio Miralem-beg Begović.[91]

Osim toga, i Uzeir-beg je, kao ugledan trgovac, bio izabran u miletski odbor Muslimanske narodne organizacije u Derventi, a bio je i aktivan u muslimanskom društvu „Gajret", o čemo svjedoči i jedno njegovo pismo od 23. januara 1907. upućeno bratu Fehim-begu u Kladare.[92] U tom pismu on obavještava brata da je bio u Banjoj Luci, tamo razgovarao sa h. Mahmud-begom i Ragib-begom Džinićem o predstojećim pregovorima vodstva autonomnog pokreta i Zemaljske vlade,[93] te ga informira o stanju u Derventi, u kojoj se veliki broj ljudi upisuje u „Gajret". «*Kako ti je poznato prijašnje društvo nije niti valjalo, a ako ispane za rukom bit će od velike koristi za nas sad se samo uplaćuje po K 1 i K 2 u naprijed za 3 mjeseca, tako je i eksekutivni odbor upisao se a tako i mi radimo. Novac se šalje upravi "Gajreta". A kad pređe "Gajret" u naše ruke onda će biti dobrotvora i utemeljitelja po K 500, a utemeljitelji K 200 za sada nije za novac stalo nego da se stara uprava zamijeni novom*". Uz to, Uzeir-beg je bio potpisnik Proglasa Egzekutivnog odbora od 5. marta 1907, a nakon toga izabran je u milletski odbor u Derventi (skupa sa Miralem-begom Begovićem i Ferhat-begom Porobićem).[94]

Ipak, najznačajnija je bila politička aktivnost Asim-bega Alibegovića (Uzeir-begova sina). U njegovoj zvaničnoj biografiji objavljenoj u *Biografskom leksikonu članova Narodne skupštine i Senata* naglašava se da su se Asim-begovi preci bavili politikom i da su održavali bliske veze sa zvaničnicima iz Srbije, a protiv Austro-Ugarske okupacije. Za Rustan-bega se naglašava da je čak sudjelovao u ustanku protiv osmanske vlasti 1875-1878, a i za Uzeir-bega se posebno naglašava činjenica da je sudjelovao u muslimanskom autonomnom pokretu od 1899. godine. Ova je biografija dobar primjer kako se podaci iz biografija

[91] ABH, ZMF, prez. br. 1240/1902.

[92] IAS, Alibegovići, k. 7. Uzeir-begovo pismo upućeno 23. januara 1907. Fehim-begu Alibegoviću.

[93] Tokom trajanja muslimanskog autonomnog pokreta od 1899. do 1909. Vlada je pregovorima sa vodstvom pokreta nastojala određenim ustupcima umiriti nezadovoljne Muslimane. Pregovori su vođeni u nekoliko navrata, a ovi od 1907. do 1909. imali su karakter ozbiljnih političkih pregovora, s obzirom da je u ime Muslimana već nastupala politička stranka, Muslimanska narodna organizacija, formirana u decembru 1906. godine. Pregovori su na kraju rezultirali usvajanjem Vladinog prijedloga o uspostavi muslimanske autonomije u vjerskim, vakufskim i prosvjetnim pitanjima. Vidjeti opširno u: Nusret Šehić, *Autonomni pokret Muslimana za vrijeme austrougarske uprave u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo 1980.

[94] Esad-beg Alibegović: Muslimani bosanske Posavine u borbi za vjersko-prosvjetnu i političku autonomiju Bosne i Hercegovine. *Glasnik Vrhovnog Islamskog Starješinstva u SFRJ*, Sarajevo 1970. godine, broj 11-12, str. 575-586.

upotrebljavaju za suvremene političke potrebe. Premda se iz cjelokupne Rustan-begove trgovačke prepiske jasno vidi da je njegova trgovačka djelatnost usmjerene uglavnom na izvoz u ostale zemlje Habsburške monarhije, a i da nema nikakvih dokaza da je on sudjelovao u ustanku protiv osmanskog sultana, u ovoj zvaničnoj biografiji se baš to tvrdi, te naglašava kako je on bio dobar veliki prijatelj „sa velikim dobrotvorom srpskim kapetanom Mišom Anastasijevićem, pa je sa Srbijom održavao ne samo lične i trgovačke nego i političke veze", dok se za Uzeir-bega, Asim-begovog oca, naglašava da je zbog sudjelovanja u autonomnom pokretu „bio sistematski progonjen". Sve je to, prema piscima ove biografije, bilo presudno da i sam Asim-beg nastavi te kontakte sa Srbijom, pa je on poslije Prvog svjetskog rata prišao Narodnoj radikalnoj stranci.[95] Bio je vijećnik banskoga vijeća Vrbaske banovine.[96] Na drugom redovnom zasjedanju održanom 14-18. decembra 1931. on je kao vijećnik sreza Derventa držao govor u kojem je hvalio bana Milosavljevića, i zahvaljivao kralju Aleksandru I Karađorđeviću.[97]

Asim-beg je ispred Vrbaske banovine biran za Senatora (uz njega su na izborima, održanim 3. januara 1932, iz Vrbaske banovine izabrani još proto Pavle Ubavić iz Gerzova – koji je bio nosilac kandidatske liste, i dr. Vaso Glušac, direktor gimnazije i v. d. načelnika Prosvjetnog odjeljenja Banske uprave, u penziji, iz Banje Luke).[98]

Iz stenogramskih bilješki sa zasjedanja Senata vidi se da je Asim-beg Alibegović često govorio uglavnom se zalažući za pitanja vezana za razvoj Dervente ili uopće Vrbaske banovine. Na zasjedanju Senata u martu 1933. on je podržao izlaganje svoga druga dr. Vase Glušca, koji je govorio o prosvjetnoj politici u Kraljevini Jugoslaviji.

---

95 *Biografski leksikon. Senat, Narodna skupština*, Beograd, 1935. str. 8-9.

96 Bansko vijeće je bilo savjetodavno tijelo bana ustanovljeno 7. novembra 1929. Bilo je sastavljeno od 33 imenovana lica. Asim-beg nije bio imenovan u prvo vijeće. Tada je srez Derventu u banskom vijeću predstavljao Jovo Kostić, a Asim-begov punac Bećir-beg Gradaščević bio je banski vijećnik za srez Gradačac. Perko Vojinović. *Vrbaska banovina u političkom sistemu Kraljevine Jugoslavij*e. Banja Luka : Filozofski fakultet, 1997, str. 78-79.

97 Svetislav Tisa Milosavljević. *Memoari*. Banjaluka: Udruženje arhivskih radnika Republike Srpske, 2005, str. 159-160.

98 S. T. Milosavljević. *Memoari*, str. 169; P. Vojinović. *Vrbaska banovina*, str. 93. Prema Oktroiranom ustavu od 3. septembra 1931. ustanovljeno je Narodno predstavništvo u Jugoslaviji, koje se sastojalo od dva doma: Senata i Narodne skupštine. Poslanici za Narodnu skupštinu su birani na izborima. Prema Zakonu o izboru senatora od 30. septembra 1931. polovicu članova Senata birali su narodni poslanici svih srezova jedne banovine, svi banski vijećnici istog područja i svi predsjednici općina s određene banovine, dok je drugu polovicu imenovao kralj. Asim-beg je senatorom postao na izborima, a ne imenovanjem.

> „Dozvolite mi, gospodo senatori, rekao je Asim-beg, da u nekoliko dopunim izlaganje moga druga g. dr. Glušca. Od svih banovina Vrbaska banovina najslabije stoji u prosvetnom pogledu. Ovo naročito važi za srednjoškolsku nastavu. Od kako su uvedene banovine, osnovna nastava je prilično popravljena zahvaljujući ogromnim naporima merodavnih faktora i celog naroda Vrbaske banovine. Međutim, kako rekoh, srednjoškolska nastava apsolutno ni blizu ne odgovara stvarnim potrebama Banovine. Vrbaska banovina, iako ima preko jedan milion stanovnika, nema više na svom celom teritoriju od 4 gimnazije, i to dvije pune i dvije nepotpune. I ove četiri gimnazije tako su nezgodno raspodeljene da leže na jednom kraju banovine, takorekuć jedna do druge, dočim drugi istočni dio Banovine sa preko 400.000 stanovnika nema uopšte gimnazije. Zetska banovina, koja teritorijem i brojem stanovništva odgovara Vrbaskoj banovini, ima 11 gimnazija, a da i ne spominjem Savsku banovinu koja ima 31 gimnaziju. Da se još bolje vidi kako je Vrbaska banovina loše stala sa srednjim i stručnim školama, ovdje ću navesti podatke iz „Glasnika profesorskog društva“. Iz tih podataka prozilazi da od svih banovina Vrbaska ima najmanje srednjih škola, jer u njoj dolazi jedna srednja škola na 5109 km², a po broju stanovnika jedna srednja škola u Vrbaskoj banovini dolazi na 207139 stanovnika. Iz ovoga jasno se vidi da će se u Vrbaskoj banovini morati stvoriti ne jedna nego i više srednjih škola, ako se hoće udovoljiti potrebama naroda da bude stanje barem približno kao u drugim banovinama. Radi toga molim ministra prosvete da se za istočni deo Vrbaske banovine otvori gimnazija u Derventi. Derventa je bila jedino sresko mjesto u Bosni, koje je još prije rata imalo gimnaziju i time bila stavljena u red okružnih mjesta.“[99]

Važan je još jedan Asim-begov govor održan na XXXIV redovnom zasjedanju Senata održanom 30. marta 1933. godine. Taj se govor može tretirati kao jedan od najvećih antialkoholičarskih istupa jednog senatora. Tom je prigodom Asim-beg kazao:

[99] U Derventi je gimnazija osnovana 1913. godine, ali je bila neredovna nastava, zgrada je ustupana drugim školama. Godine 1929. gimnazija je pretvorena u građansku, a 1937/38 ponovo u gimnaziju. Lejla Vasić, *Školstvo u Bosni i Hercegovini 1918 – 1929* (neobjavljena doktorska disertacija). Banja Luka : Filozofski fakultet, 2000, str. 546.

„Gospodo senatori ukinućem trošarine na vino i rakiju, država je izgubila jedan siguran prihod od preko 180 miliona dinara, a opštine i banovine oko 80 miliona.(...) Da popuni ovu prazninju u budžetu, ministar finansija morao je znatno povisiti trošarinu na šećer i uvesti trošarinu na električno svetlo. Dakle, opterećene su životne namirnice zato, da se alkohol-otrov oslobodi od trošarine. Kad je ukinuće trošarine Narodnom predstavništvu predloženo, onda se to opravdavalo na razne načine, a uglavnom time, što će se seljačkom narodu znatno pomoći, prvo radi toga što će mu manji tereti biti na preko dinara 260 miliona, a drugo i radi toga što će seljak moći šljive skuplje prodavati, jer da šljiva, odnosno rakija, neće biti više opterećena trošarinom, i prema tome da će šljiva u trgovini biti mnogo skuplja. Ovako je to izgledalo prošle godine i ovako je donekle moralo logično biti. Međutim, gospodo senatori, kako se mnogo što šta ne događa logično i onako kako to zakonodavac zamisli, tako i ukinuće trošarine dalo je u praksi posve suprotne rezultate. Iako je trošarina ukinuta, šljiva nije prošle godine bila niti jedne pare skuplja od cijena koje su bile dok je trošarina postojala. Tvrdim sa ovog mjesta da narod u takozvanim prečanskim krajevima nije ukinućem trošarine dobio. Naprotiv, narod je ukinućem trošarine izgubio i moralno i materijalno, a evo kako: kod nas je narod bio priučen da plaća trošarinu na rakiju, i kada je trošarina ukinita, onda su naši seljaci, umjesto da prodaju šljivu trgovcima i za to pare prime, sami počeli peći rakiju, a posljedica toga bila je da je ispečenu rakiju popio i posle niti je imao rakije, niti šljiva niti novca. Prema tome, izgubio je materijalno, i ovo ne bi bilo toliko tragično, ali iza ovog materijalnog gubitka došao je moralni gubitak koji je kudikamo teži i gori od materijalnog. Za ilustraciju i dokumentovanje mojih navoda, ja ću vam, gospodo, ovdje, iznijeti žalosne slučajeve koji su se desili u mome Derventskom srezu. Naime, od onoga dana od kako je ukinuta trošarina, odnosno od jeseni prošle godine kad su seljaci počeli peći rakiju, bilo je u užem derventskom srezu bez ispostava Odžak i Brod 14 ubistava. Uglavnom sva ova ubistva desila su se u pijanom stanju. I sada, gospodo senatori, umjesto da svim silama suzbijamo ovo strašno zlo u glavnom i opet velim radi alkohola, mi i nehotice omogućujemo ukinućem trošarine neukom seljaku da i dalje nastavi putem propasti. Sve kulturne

države u svijetu pobijaju zlo alkohola; mi, na žalost, ne samo da ne pobijamo ovo zlo, nego ukinućem trošarine još i pomažemo širenje alkohola. Ovdje naročito podvlačim da govorim za prilike u prečanskim krajevima, specijalno za prilike u Bosni. Ja znam da ovako nije u Srbiji, jer se narod davno priučio da kao dobar domaćin manipulira sa šljivom, da za svoju pravu potrebu ostavi rakiju, a da višak proda. I zato kad bi to bilo moguće da u jednoj zemlji postoje dva zakona, onda bih tražio da se kod nas uvede trošarina, a oni krajevi države gdje nije postojala trošarina da i dalje ostanu bez trošarine.

Pokret za ukidanje trošarine nije potekao iz širokih slojeva naroda, jer narod po svom zdravom instinktu samoodržanja osjeća koliko je alkohol pogibeljan za zdravlje, moral, privredu i porodicu. Ta je ideja ubačena u narodne mase sa posve druge strane.

Favoriziranje alkoholne proizvodnje išlo je kod nas do apsurda: državna je kasa plaćala premije za izvoz alkohola, a u 1930. je izveden i atentat na disciplinu naše vojske, kojoj je ušprkos protivljenja vojnih komandi i protivno propisima po vojničkoj disciplini, naturena velika količina vina, za koje je državna kasa platila 12 miliona dinara. Svi su ti očajni pokušaji za pojačanje produkcije i potrošnje alkohola osuđeni na propast i treba od njih odustati već iz čisto praktičnih razloga, jer je alkoholna pića nemoguće u većoj količini izvesti u inostranstvo, a u zemlji se ni uz najbolju volju ne mogu popiti ogromne zalihe rakije i vina, koje stoje na skladištima, a kamoli i one koje će se i dalje proizvoditi. Mjesto favoriziranja alkoholnih pića, treba ići na ruku preorjentisanju naše voćne privrede u pravcu bezalkoholne produkcije. I sami producenti alkoholnih pića bili su sami od sebe počeli proizvoditi bezalkoholna pića, ali kad je ukinuta trošarina na vino i rakiju, a ostala na neopojna pića, bezalkoholna produkcija je rapidno opala na štetu naše privrede i narodnog zdravlja.

Kod pregovora o sklapanju trgovačkih ugovora sa stranim državama valja našem svežem voću, suhoj šljivi, pekmezu i marmeladi, osigurati povoljne uslove za izvoz. To je moguće, ali nije moguće osigurati izvoz vina i rakije, jer toga, naročito u državama oko nas, ima i previše. Čehoslovaci i Poljaci se čude

jugoslovenskoj privrednoj politici, što se ne stara da omoguće uvoz suvih šljiva i pekmeza za njihove države, gde odavno postoje potrošači koji te proizvode željno očekuju. Međutim, ta klijentela slabo može do njih doći, jer su radi našeg nehaja nezaštićeni od visokih carina, pa i široki slojevi koji su ih uglavnom i trošili, ne mogu nabavljati, i ako su na njih naučeni. Prirodno je da ja kao privrednik ne volim govoriti napamet, zato ću vam za ilustraciju ovoga što sam malopre rekao navesti brojke koje govore mnogo rečitije od mene. Prema službenim podatcima izvezeno je iz Jugoslavije u 1930. godini 1239 vagona vina, u 1931. godini 1702, a u 1932. godini samo 931 vagon. Za celu izvezenu količinu u 1932. godini uzeto je samo 17,000.000 dinara. Kako vidite, izgledi za eksport vina u strane zemlje očajni su, a za rakiju nikakovi. Dok stvari stoje ovako nepovoljno za alkoholna piće, sasvim je obrnuto za svježe voće, suhe šljive i pekmez, iako ovi prozvodi najviše našom krivnjom nisu dovoljno zastupljeni trgovačkim ugovorima. Ukupna vrednost izvoza našeg voća i voćnih proizvoda iznosila je: u 1930. godini dvesta trideset dva miliona, u 1931. godini dvesta dvadeset četiri miliona, u 1932. godini dvesta četerdeset dva miliona dinara.

U prošloj godini naši su privrednici uzeli za svježe voće 149,000.000 dinara, za suhe šljive 65,000.000, za pekmez 9,500.000 dinara (...)

U 1931. godini uzeto je za svježe voće 136 miliona dinara, za suhe šljive 35,000.000 i za pekmez 4,000.000 dinara. Po ovom se opaža da izvoz voća i bezalkoholnih prerađevina od voća napreduje usprkos krizi, a eksport alkohola opada. To se vidi iz slijedećih cifara.

Vina je izvezeno u 1931. godini 31 milion dinara, a u 1932. godini samo 17 miliona dinara. U Jugoslaviji ima još za izvoz suhe šljive oko 230 vagona u vrijednosti od probližno 7 miliona dinara, dok vina ima oko 800.000 hektolitara u vrijednosti od oko 150 miliona dinara. Kako se iz navedenih brojeva vidi, riješenje pitanja voćne proizvodnje samo se od sebe neminovnom logikom stvari nameće u sledećem smislu, da se podupre za život sposobna i unosna bezalkoholna privreda, a napusti povlašćena poizvodnja alkoholnih pića koja ne mogu naći prođe u inostranstvu. Rakija iz Jugoslavije ne može nigdje u stranim državama naći plasmana, a

kako se, radi ukidanja trošarine na nju, proizvodi u neverovatnim količinama, našem narodu preti prava vinska i rakijska poplava, od koje će stradati moralno, fizički i ekonomski.

Molim merodavne faktore da o svemu ovome razmisle i da se trošarina bilo u ovoj ili onoj formi ponovo uvede, a da se snizi trošarina na šećer, dok trošarina na električnu struju potpuno ukine.“[100]

Asim-beg Alibegović je govorio i na zasjedanju Senata u martu 1934. godine prilikom usvajanja budžeta za tu godinu. Istakao je da nije namjeravao govoriti, ali ga je senator Milan Simonović potaknuo da održi govor o bosanskom agrarnom pitanju. Alibegović je najprije napomenuo kako je govor senatora Simonovića ostavio mučan dojam u Bosni, i kod bivših bosanskih zemljoposjednika ostavio dojam kako će im se teško stanje u kojem se nalaze nakon oduzimanja zemljišnih posjeda još više pogoršati. Zbog toga je Asim-beg istakao:

„Da li namjerno ili nepoznajući pravo stanje stvari, od vajkada je govoreno i pisano o bosanskom kmetstvu, kao da je to bilo bespravno roblje izvrgnuto milosti i nemilosti svoga spahije – zemljovlasnika. Kmet je u Bosni imao svoje dužnosti, ali je imao i svoja prava garantovana zakonom, dok je u dugogodišnjoj praksi osim ovoga što mu je zakon pružao imao kmet u Bosni i Hercegovini i to, da je od zemljovlasnika dobivao sjemenja, da mu je zemljovlasnik davao marvu za obradu zemlje, kao i punu potporu u hrani u slučaju nerodnih godina. Vlasnik kmetovske zemlje nije mogao odstraniti kmeta sa zemlje sve dok je kmet uredno obrađivao zemlju i dok je zemljovlasniku davao ugovorenu trećinu. Kmet nije plaćao nikakvoga poreza, sve poreze, namete i prireze itd. snosio je sam zemljovlasnik. Osim toga, nikada se nije mogla od kmeta uzeti ugovorena prava trećina i kad se ova okolnost uoči, onda kmet stvarno nije zemljovlasniku davao niti jednu petinu ploda. Za vrijeme okupatorske Austrije bio je ozakonjen tzv. „fakultativni otkup kmetova“ i kmetovi su se ovim zakonom služili sve do oslobođenja, i na taj način ovi su kmetovi postali vlasnici kmetskih zemalja plaćajući otkup svojim sredstvima i manjom pozajmicom. Nakon oslobođenja zemljovlasnici su bili

[100] *Stenografske beleške Senata Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1933.

svjesni, da kmetovski odnošaj ne može dalje trajati, ali su bili svjesni i uvjereni da će im se kmetovska zemlja platiti.

Gospodo senatori, smjelo tvrdim u ovom visokom Domu da bi kmetovi u Bosni i Hercegovini i katolici i pravoslavni i Muslimani bili potpuno zadovoljni, da su odmah nakon oslobođenja postali vlasnici kmetovskih zemalja, a da pri tome ne bi ni pomislili da stavljaju zahtjeve i na tzv. „beglučke zemlje", koje su bile u punom i to ničim neograničenom posjedu zemljovlasnika. Ovdje naročito naglašujem i podvlačim, da u Bosni nije bilo spahija u onom smislu kakova su bila vlastela u Hrvatskoj i u ostalim dijelovima bivše Austro-Ugarske monarhije. Ogromna većina posjednika u Bosni bila je prava fukara prema vlasteli evropskoj, a za primjer navešću da su zemljovlasnici u Bosni imali poprečno samo po 15 kuća kmeta. Uz to su zemljovlasnici imali i nešto potpuno slobodne beglučke zemlje prosječno po 150 dunuma, tj. 15 hektara. Kada su se vodili pregovori među tadašnjim našim političarima i kada su se konačno sporazumjeli da se 7,000.000 dunuma ili 700.000 hektara kmetovskih zemalja bez kmetovskih šuma isplati vlasnicima u 4% obligacijama 250,000.000 dinara, onda je nakon sporazuma rekao pokojni premijer gospodin Nikola Pašić, da je on mislio da će tadašnji zastupnici zemljovlasnika tražiti za kmetovske zemlje najmanje milijardu i pet stotina miliona dinara. Pokojni premijer gospodin Nikola Pašić rekao je to radi toga što je 7,000.000 dunuma kmetovske zemlje otišlo za 250,000.000 dinara plaćeno u 4% obveznicama što je iznos pretvoren po prosječnom burzovnom tečaju u gotovu novcu dinara 62,000.000 ili za svaki dunum zemlje 9 dinara (slovima devet dinara) odnosno za hektar 90 dinara."

Asim-beg naglašava da zbog takvog načina isplate odšteta nisu zemljovlasnici za oduzete kmetovske zemlje dobili niti jednogodišnji prihod sa oduzetih zemalja. Međutim, iako su težaci takvim rješenjem bili zadovoljni, „nekom je išlo u račun i počelo se je agitovat i kod težaka propagandu voditi i na to ih nagovarati, da težaci imaju pravo i na beglučke zemlje." Kao posljedica toga su uzurpacije beglučkih zemalja, i to uz stalno ohrabrivanje na način da je „težacima govoreno 'vi slobodno uzurpirajte, što vas je briga, zemlja će biti vaša i vi nećete platiti ni pare'." U nastavku govora Asim-beg ističe kako su ranije zemljoposjednici ostali bez kmetskih selišta,

„a kada im je bespravno uzurpirana i beglučka zemlja, onda su posle naravno ostali u svojim oazama radi smetanja posjeda. Posljedica ovoga stanja je, da se je zametnulo na hiljade agrarnih parnica, i stvar je bila toliko zaoštrena da je na žalost više puta pala i bratska krv. Da ovo nesnosno stanje jednom prestane i da ne bude još većega zla, kraljevska je vlada donela zakon, koji je sve ove sporove likvidirao, a vlasnici beglučkih zemalja imali su biti plaćeni sa 6% obligacijama. Većina zemljovlasnika, a naročito onih koji su imali primiti veće svote, likvidirani su i naplaćeni. Dok manji posjednici, bolje rekuć sirotinja, ostali su i do danas neisplaćeni. U međuvremenu istekao je zakonski rok za podnošenje zahtjeva bilo po zemljovlasniku bilo po zemljoradniku.

U uvodu sam rekao da je plaćena kmetovska zemlja, a kmetovske šume ostale su neplaćene, zbog toga što nisu mogle biti procijenjene, jer im se onda nije znala katastralna vrijednost. Znajući kako je bijedno stanje bivših kmetovskih vlasnika i znajući da kmetovske šume nijesu plaćene, mi smo svi narodni predstavnici iz Bosne i Hercegovine ovo pitanje potakli i molili kraljevsku vladu, da se zakonom odredi isplata kmetovskih šuma. Vlada je našoj opravdanoj želji izašla u susret i tako je došlo do zakona, koji je u javnosti, pa čak i u Skupštini, nazvan „Zakonom Huseijina Kadića".

Gospodo senatori, ne samo da je pogrešno što se ovaj zakon naziva imenom Kadićevim, nego je to, da se blago izrazim, u najmanju ruku netaktičnost i prema Kraljevskoj vladi i prema Skupštini i prema Senatu. U ime moje, a radi toga što sam bio u Senatu članom i izvestiocem odbora koji je proučavao ovaj zakonski predlog kojim se likvidiraju kmetovske šume, odbijam riječi gospodina senatora Simonovića, kojima je rekao, da je i Senat kriv što je ovaj zakon donešen. Senat nije izvršna vlast i radi toga se ne može reći, da Senat nosi odgovornost što je ovaj zakon krivo primijenjen i da bi radi toga trebalo zakon povući.

Ovaj zakon koji napada g. senator Simonović nije ništa drugo nego onaj isti zakon iz godine 1928. u čijem je donošenju učestvovao i g. senator Simonović. Razlika je jedino u tom, što se rok prijava produžuje i to više u interesu zemljoradnika nego zemljoposjednika. Ovo produženje rokova moralo se učiniti ne

radi Kadića nego radi onih koji su promašili rok i koji imaju puno zakonsko pravo na svoj zahtev. Dati zemlju u posed zemljoradniku, da je i dalje drži u svom posedu protiv svih zakona, a ne obeštetiti zemljoposednika, bila bi nemoralna otimačina, pa mislim da ovakvo rešenje ne želi ni g. senator Simonović."

Asim-beg u svom govoru naglašava kako je taj zakon donesen da bi se

„jednom za svagda, likvidiralo jedno teško stanje, koje je na godine razjedinjavalo jednu krvnu braću. Kad bi znao g. senator Simonović u kakvom se bednom stanju nalaze bivši posednici, siguran sam, da ne bi tražio da se zakon povuče, a još manje bi tražio, da se svi zakonski postupci obustave i da se onim posednicima, koji do sada nisu primili odštetu, uopšte ista ne isplaćuje.

U pogledu afere Huseina Kadića imadem napomenuti da nije kriv sam zakon nego je kriva njegova primena. Nesavesni ljudi mogu izigrati najbolje zakone. U zakonu nigde ne piše da se hektar zemlje procenjuje sa 200.000 dinara. Ovde naročito naglašujem od Kadića nije naplatio likvidiranu zemlju po zakonu koga napada g. Simonović, i za koji traži da se obustavi, nego je Kadić naplatio ovu zemlju po starom beglučkom zakonu iz 1928. godine. Naplata po zakonu koga napada g. Simonović nije ni početa, jer 50 miliona obligacija, koje predviđa ovaj zakon, nisu ni do danas štampane.[101]

Gospodo, sasvim razumljivo je da je ta afera najviše ozlojedila posjednike, jer su po zlu iskustvu do sada mogli naslućivati, da se radi Kadića podigne paljba i na sam zakon, koji njima posjednicima koliko toliko obezbjeđuje njihova prava. Zato su posednici prvi od svih digli svoj glas protiv te nemoralne rabote i tražili od svojih predstavnika i u Senatu i u Skupštini, da se provedu izvidi i krivci najstrožije kazne. Najviše njihovom zaslugom ova je

[101] Tzv. Kadića afera je najveća agrarna afera u BiH između dva svjetska rata. Husein Kadić bio je narodni poslanik koji je 1933. predložio jedan Zakon o izmjenama i dopunama zakona koji se odnose na agrarnu reformu, i odmah nakon usvajanja Zakona „kinematografskom brzinom" naplatio od države gotovo 10 miliona dinara za 477 dunuma zemljišta u selu Japage kod Han Pijeska naplaćujući gotovo 200.000 dinara po hektaru premda je tržišna vrijednost 1 ha bilo oko 4.000 dinara. Zakon je predviđao, između ostalog, i štampanje 50 miliona u 6% obveznicama za šume, pašnjake i šikare bivših kmetskih selišta na kojima nije bila propisana zemljarina pa nije ni bila određena odšteta prilikom određivanja odšteta za oduzeta kmetska selišta. Kada je afera otkrivena Husein Kadić je optužen za mito. Vidi: Dr Milivoje Erić, *Agrarna reforma u Jugoslaviji 1918-1941*, Sarajevo 1958, str. 450-452.

afera u pravo vrijeme otkrivena. Ja molim Kraljevsku vladu i g. ministra finansija, da se oni sporovi koji su dokončani i koji su na zakonu nedvojbeno osnovani, da se obligacije za ove sporove čim pre uruče bivšim posedenicima.

Gospodo, što se tiče političke strane budžeta, ja ću za isti glasati ne samo kao disciplinovan član većine, nego i radi toga, što sam čvrsto uveren da je naše današnje političko stanje daleko bolje i za narod korisnije, nego što je bilo pre šestog januara.“[102]

U toku Drugog svjetskog rata pripadnici porodice Alibegović se nisu puno angažirali, ali jesu istupali u zaštitu svojih sugrađana. Tako je Esad-beg Alibegović sredinom 1942. pisao Adem-agi Mešiću pismo moleći ga da se zauzme da se zabrani prekrštavanje pravoslavnih u katolike. Povod je bio pokatoličavanje jedne gospođe po imenu Milka iz Dervente. Adem-aga je intervenirao i tadašnji župan je smijenjen i premješten iz Dervente[103].

Jedan Esad-begov sin, Rešad, bio je nemirna duha i 1943. otišao u partizane, da bi krajem rata prešao u domobrane. Nakon partizanskog ulaska u Derventu u aprilu 1945. Rešad je uhapšen i odveden u zatvor u Prnjavor gdje mu se gubi svaki trag.[104]

Poslije Drugog svjetskog rata pripadnici porodice Alibegović nisu bili politički aktivni. Možda je najveća aktivnost vezana za Dževada Alibegovića, koji je jedno vrijeme bio savjetnik u Skupštini općine Derventa, ali je i on bio više privrednik nego političar, o čemu će biti više riječi u drugom dijelu ove monografije. Članovi porodice su, međutim, bili aktivni u vjerskom životu muslimana. Esad-beg Alibegović je nakon Drugog svjetskog rata dva puta bio predsjednik džematskog odbora Islamske zajednice u Derventi. Za vrijeme njegovog predsjedavanja su popravljene donjo-mahalska i gradska džamija, kao i stan derventskog imama. Godine 1964. izabran je za predsjednika Odbora za uređenje mezarluka I kvarta u Derventi. Tad je drvena ograda mezarluka zamijenjena metalnom. Prilikom izgradnje džamije u Velikoj kod Dervente bio je jedan od aktivnih članova odbora na čijem je otvaranju bio i reis-ul-ulema hadži Sulejman ef. Kemura.

102 Stenografske beleške Senata Kraljevine Jugoslavije.

103 Bilješke Muhameda Bege Gradaščevića.

104 Pismo Derviša Alibegovića iz Zagreba upućeno autoru.

BIOGRAFIJE POJEDINIH PRIPADNIKA PORODICE

ALIBEGOVIĆ

Ali-beg Alibegović (?)

Najveću zagonetku sa stanovišta povijesnih izvora predstavlja Ali-beg Alibegović, o kome postoji više priča nego originalnih historijskih izvora. Pretpostavlja se da je on Rustan-begov brat. Za njega je vezana priča o ubojstvu srpskoga popa Đure Davidovića, o čemu je bilo više govora na početku ove monografije.

738

ПОП ЂУРО ДАВИДОВИЋ

I



рије пет година збио се код Босанскога Кобаша догађај, који је запањио цијелу околицу, јер је био покривен тајном копреном.

Ево тога догађаја.

Млади Ферхад бег Алибеговић из Кобаша поранио једног јесењег јутра и одјашио у своје село **, да буде код побирања трећине од кметова. Његови момци још су синоћ отишли били, да јаве за бегов долазак, те је он сам, без пратилаца, јашио у село.

Два сахата послије Ферхад-бегова одласка од куће дојури пред кућу му његов коњ, оседлан а без јахача, усплахирен и ознојан; стаде хрзати и ногом копати. Дворкиња сађе из куће, пусти коња у двориште и приповједи беговици, жени Ферхадовој, што се збило.

Наслућивале су зло. Беговица, не имајући код куће мушке главе, обуче се и потече кући Саид-бегу Капетановићу, тетку и тутору њена мужа, и исприча му, што се збило.

Саид бег посла свога момка у село **, да види, је ли Ферхад тамо. Момак одјури на коњу, али у селу ** не бјеше Ферхад-бега, а рекоше му, да онамо није ни долазио. Сада он и Ферхадови момци пођоше у потрагу за својим господарем. У вече се један по један враћао без икаква гласа о Ферхад-бегу.

Сјутра дан одоше и некоји рођаци у потрагу, али Ферхад-бегу ни трага ни гласа. Сви су сад за стално држали, да је Ферхад негдје заглавио. Начеоник извијести о овом оружнике, ови котарску област и котарски суд у Прњавору. Оружници су крстарили по околици, пропитивали живо и лукаво; у Кобаш су дошли предстојник и судац, распитивали на све руке о том догађају, али све узаман. Није се могло изнаћи баш ни најмањега трага несталом Ферхад-бегу и тијело његово као да је црна земља прогутала. Убиство се није могло испоставити а још се мање могло посумњати на кога . . .

— — — — — — — — — —

Ове године састао сам се са једним пријатељем својим из Босанскога Кобаша, те, кад смо се наразговарали о којечему, запитам га: да ли се икада ушло у траг несталом Ферхад-бегу Алибеговићу?

— Није, а и не ће никада! — одговори ми пријатељ. — Ферхад је невин погинуо, и то је ваљда виша сила досудила, јер за смрт његова оца платио је главом поп Ђуро Давидовић.

— Који поп Ђуро Давидовић?

— Из Каоца. Зар није теби познато, како је страшно скончао поп Ђуро Давидовић а због убиства Ферхадова оца Али-бега?

— Није.

— То је доста занимљиво, ма да је грозно. Ја ћу ти испричовиједати.

И ево ти, читаоче, на папиру, што ми је мој пријатељ приповиједао о страдању попа Ђура Давидовића.

II

Тамо на оном мјесту више Босанскога Кобаша, гдје цеста, што би те одвела у Каоце, савија мало на десно, имао је Ферхадов отац, Али бег Алибеговић, баш под огранком, што се лагано спушта са Мотајице, своју кућу на чардак а око ње своје земље; за кућом по бријегу простран шљивик и нешто оранице, а пред кућом, преко пута у равници до Саве, оранице за кукурузе; за други усијев нијесу ваљале, јер их некада поплави Сава, када се прелије из свога корита. Овдје је Али бег Алибеговић живио мирно са својом женом Мејримом и синчићем Ферхадом беговски. А кад кажем да је живио беговски, разумје се: није ништа радио; за њега су радили његови кметови у селу ** и давали трећину усијева. Он је уживао добра овога свијета. Проводио је у беспослици, зановетању, зијевању и спавању; ишао би у џамију на молитву, гдјекада у лов и у село, а редовно у чаршију у кафану те ту уз каву и уз чибук сједио би у друштву, гладећи се за ноге, играо »даме« и онда се лагано враћао кући. Ако је у беговском уживању у чем и оскудјевао, ништа то није умањивало његове аристократске надутости.

У очи Ивањ-дана не би Али-бега, као обично, у кавану. Мјесеца с вечера нема а и облаци се показују по ноћи, па је ноћ тамнија и није згодно Али-бегу, када се враћа кући, мислили су неки; »боји се Али бег усташа«, говорили су други.

У то вријеме ускомешали се сељаци у селу В*. Неки силовит зулумћар дошао у кућу Јове Влакнића, који је имао лијепу кћер. У кући на огњишту крај ватре пекли се чађави лонци

Зулумћар, како ступи у кућу, завири у лонце, па кад виђе, да се у једном кува грах, извади кубуру иза паса, опали ју у лонце, лонци се превалише и вариво се расу по огњишту. С поља дотрча домаћин, па када виђе незвана госта, запитаће благо, шта се збило, а зулумћар одврати одурно:

— Спремај за ужину што бољега него што си имао у овијем лонцима, кад си добио оваква госта!

— Биће, биће и бољега! — одговори благо сељак.

Отиђе у двориште, да ухвати печенку, а зулумћар уђе у собу, гдје затече лијепу дјевојку, престрављену. Она, кад виђе Турчина, хтједе да се уклони из собе, али је он запријечи, ухвативши је снажном десницом за руку; он се на њу осмејкивао, дјевојка се на њега мргодила и од њега отимала; он хтједе да ју помилује, а она њега одгурну, хтједе да ју загрли и уста је већ скупио био за пољубац, а она се свом снагом одупре и стаде вриштати и запомагати.

Отац у дворишту зачу вриску у кући, досјети се јаду, наљути се, отрча у кућу и ножем јурну на силеџију, који се сруши рањен на под.

Из овога догађаја мало што се не излеже велико зло. Многом неспоразуму међу Србима, подијељеним по вјерама на политичке групе, били су криви прости зулумћари. Па тако и сада би. Турци, а тада ко је год био мухамедова верозакона звао се Турчин, ма да није знао прозборити ни ријечи турске, љутити на дрзовитост сељака, који је само бранио част своје кћери, смислише да ударе на село В*, да га опљачкају и запале и тим да освете свога друга; али сељаци, надајући се, спремише се договорно на отпор, прихватише се оружја, а неколико их се одметну у хајдуке у чету, која је по Мотајици и по Просари крстарила и силеџијама задавала страха.

О овом се рашчуло на све стране и окрутни бегови, који су са својим кметовима нечовечно поступали, стријепили су, да ће се буна распламтити. Поштени и благи бегови нијесу се имали ничега бојати, јер се кметови никада нису бунили против бегова, својих господара, који су с њима човјечно поступали и по правици узимали од њих оно, што је њихово.

И Али бег није остао код куће за то, што се можда бојао усташа, јер он је био добар својим кметовима, а и усташе бјеху далеко од Кобаша, око кога је било све мирно. Он је остао био код куће, јер му је сестра Фата из Дубочца дошла у госте, па ће с њом да проведе вече у кругу своје породице.

*

У соби за ниским столом сједио је Али бег Алибеговић, Мејрима и Фата, а мали Ферхад је већ спавао; одвечерали су и разговарали, пушећи и пијући каву и лимунаду. Слабо свјетло расвјетљивало је собу. На пољу је било мрачно, јер се облаци витлали око Мотајице. Дворкиња је дријемала у кухињи покрај огњишта, а слуга је уз коњушницу спавао.

На један пут отворише се собна врата и у собу бану човјек, повисок, плећат, преко лица му марама, испод које се мало виђела брада. Како Али бег спази, да је мушка нога крочила у одају, гдје су женске без дуфка сједиле, викну љутито, скачући са земље:

— Крмачо, зар ти не знаш закона и реда?

Непознати гост пренерази се, потече из собе на поље а бег похити за њим. На тријему настаде хрвање; женске се престравише. Зачу се јаук. Мејрима је познала Али-бегов глас.

Обадвије истрчаше са свјећом на тријем, гдје затекоше Али-бега на поду окрвављена. Држао се за лијеву страну, на којој је квасила крв. Био је тешко рањен, те је већ био врло малаксао. Убица је умакао у ноћ, кроз коју се проламала вриска и лелек Мејриме, Фате и дворкиње.

Дође момак сав усплахирен. Отрча у Кобаш брату Али-бегову, Дервиш-бегу и рече му, шта се збило. Док је Дервиш бег приспјео, Али бег је већ испустио душу. Дервиш бег запита Мејриму, како је то било и ко га је убио, а она тужно кроз плач исприча му све како се збило и заврши:

— За цијело је био какав Влах, јер Турчин не би онако улазио. Испод мараме, којом је сакрио лице, видјела му се брада. Ја бих рекла е је то био поп Ђуро из Каоца. Баш је он био, вјере ми!

У том приспједе још неколико рођака Али-беговпх, а кад чуше, како се збила смрт, сви се зачуђено згледаше и узрујаше. Млади Рауф бег Капетановић предложи, да одмах ударе у Каоце на попа Давидовића кућу, али га Дервиш бег умири, говорећи, да у оваком случају треба ствар хладно и разборито просуђивати;

«Stražilovo», br. 47. Novi Sad, 21. novembra 1893.

Almas-beg Alibegović (oko 1849-1888)

Almas-beg je velika zagonetka u historiji porodice Alibegović. Sin je Ali-begov, ali kako je zagonetna sudbina ovoga Ali-bega tako je zagonetna i sudbina njegovih nasljednika i čitavog ovog ogranka porodice Alibegović. Ipak, postoji dio dokumenata nastalih u predvečerje i tokom Drugog svjetskog rata koji omogućavaju da se baci nešto više svjetla na povijest i ovoga dijela porodice.[105] Naime, nakon što je krajem 1934. u Lepenici umro Hamdi-beg Alibegović, sin Almas-begov, Kotarski šerijatski sud u Derventi je početkom 1935. pokrenuo ostavinski postupak, kojom prilikom su razni vjerovnici prijavili svoje tražbine. Među tražiteljima prijavio se i Jan Žukovski tvrdeći da mu je Hamdi-beg bio dužan, te traži isključenje nekih nekretnina iz Hamdi-begove ostavštine radi namirenja duga. Ostavinski sud je utvrdio da Hamdi-beg nema u svom vlasništvu gruntovno ubilježenih nekretnina, te je zatražio od Imamata u Kobašu da ustanovi smrt Hamdi-begovog oca Almas-bega, jer su nekretnine bile na njemu uknjižene, te da sastavi Almas-begovu smrtovnicu i u nju upiše njegove nasljednike. Imamat u Kobašu je na taj zahtjev suda saslušao Abaz-bega Alibegovića iz Kobaša, koji je tvrdio da je Almas-beg prije više od 40 godina jednostavno zagubljen. Na temelju toga sud je sastavio smrtovnicu Almas-bega ustvrdivši da je on umro 1888. i upisao u smrtovnicu njegove nasljednike, sina Ali-bega, koji je umro 1929, i Hamdi-bega, koji je umro 1934. i. čija je smrt potaknula taj sudski postupak. Jedan sudski referent je 1939, u toku ovoga sudskoga spora, izračunao, na temelju iskaza raznih svjedoka, da bi tada Almas-beg, da je živ, imao 90 godina, te je i to bio razlog da ga se proglasi mrtvim, iako je on stvarno „zagubljen“1888, jer nikada nisu pronađeni materijalni dokazi da je umro. Kasnije je taj dio sudskoga spisa osporavan, ali nije osporavana Almas-begova dob. Premda je bilo primjedbi da su u zapisniku u kojem je utvrđivana Almas-begova starost „brojevi godina izpravljani, a što se jasno primjećuje“, te primjedbe u suštini se odnose na to da li su ispoštovani šerijatski načini proglašavanja osobe mrtvom, a ne na Almas-begovu starosnu dob. Iz ovoga se može nedvojbeno zaključiti da je Almas-beg, sin Ali-begov, „nestao“ (tj. umro) 1888, što potvrđuju i neka pisma Rustan-bega Alibegovića iz toga doba. Iza njega su ostali sinovi Ali-beg i Hamdi-beg, a s obzirom da je tada utvrđeno da bi on 1939. mogao imati oko 90 godina, može zaključiti da je Almas-beg rođen oko 1849. godine. Iz toga se, dalje, može zaključiti da je Almas-begov otac, Ali-beg, ubijen krajem šezdesetih

[105] Ovi dokumenti nalaze se u ABiH, VŠS, 223/1942.

ili početkom sedamdesetih godina 19. stoljeća, budući da je novosadska «*Zastava*» o tome pisala 1873. godine. Ako prihvatimo kao tačnu tvrdnju sudskoga referenta koji je izračunao da je Almaz-beg rođen oko 1849, to bi značilo da je Ali-beg rođen negdje između 1829. i 1831. S obzirom da je imao samo jednoga sina, i da je prema predanju u vrijeme ubojstva to dijete bilo malo (Almas-beg je tada mogao imati manje od 17 godina), može se pretpostaviti da je Ali-beg mlađi Rustan-begov brat, ili barem brat koji je bio približno istih godina. Nije nam poznato kakva je dalja sudbina pripadnika ovoga ogranka porodice Alibegović, osim što se može ustvrditi da su u vrijeme sastavljanja Almas-begove smrtovnice uoči Drugog svjetskog rata, iza Ali-bega (koji je umro 1929) maloljetna bila dva sina (Mustafa i Muhamed) i dvije malodobne kćerke (Hedija i Razija), dok su punoljetni bili samo sin Muharem i kćerka Ajiša, koja je bila udata u Drač (Albanija). Vidi se također da su tada živjeli u Banjoj Luci, odakle je bila rodom njihova nena, supruga Almas-begova. S obzirom da je utvrđeno da je nakon Hamdi-begove smrti 1934. ostalo više dugova nego je iznosila aktiva njihovoga imanja, može se zaključiti da je ovaj ogranak porodice već krajem 19. stoljeća materijalno bio upropašten. Naime, utvrđeno je da je iza Hamdi-bega uz aktivu - mali zemljišni posjedi u Bos. Kobašu i Lepenici, čija se vrijednost procjenjivala na ukupno 24.000 dinara, ostalo puno dugova - ukupno 24.131,50 dinara. Kao dugovi zabilježeni su dug od 10.000 dinara nezakonitoj supruzi Mariji Baran iz Lepenice, 1.107,50 dinara Filipu Saviću iz Srpca, 2.000 dinara Rizahu Alibegoviću iz Bos. Kobaša, 1.500 dinara Mili Snjegotini iz Lepenice, 1.040 dinara Stojanu Jejniću iz Lepenice, 3.500 dinara Janu Zukovskom iz Sitneža, te 4.984 dinara ponovo Mili Snjegotini iz Lepenice.

223

Broj 223/1942

Vrhovni šerijatski sud u Sarajevu u ostavinskom predmetu Ahmedbega Alibegovića umrl. Alibega iz Kobaša te preminulih mu sinova Alibega i Hamdibega, a povodom zaključka kotarskog šeriat. suda u Derventi od 28/X 1939. Os 85/1938 i protiv tome zaključku uloženoga rekursa po Jasmi Žukovskoj iz Sitneša, te zaključka spomenutoga suda od 27/II 1942 broj gornji i protiv tome zaključku po istoj uložiteljici uloženoga rekursa, - na svojoj današnjoj sjednici donio je slijedeću

odluku:

Rekursima se daje mjesto, te se oba napadnuta zaključka ukidaju a cijeli postupak, proveden kod kotarskog šeriatskog suda u Derventi u ostavinskom predmetu Ahmedbega Alibegovića poništava, te se dosljedno tome poništavanju ce i upravni postupci iza preminulih Ahmedbegovih sinova Alibega i Hamdibega ukoliko su vodjeni zajedno sa predmetnim postupkom.

Razlozi:

Kotarski šeriat. sud u Derventi pod Os 56/1935. proveo je ostavinski postupak iza preminuloga Hamdibega Alibegovića Ahmedbegova iz Sitneše kotar Prnjavor. U tu ostavinu prijavili su svoje tražbine razni vjerovnici, medju kojima i uložiteljica Jasmina Žukovski sa tražbinom duga i zahtjevom uknjiženja nekih nekretnina iz ove ostavine, jer da ih je kupio od ostavitelja, ili povrata ~~duga~~ kupovine i isplate duga. Ostavinski sud nakon ustanovljenja da preminuli Hamdibeg nema na sebi gruntovno uknjiženih nekretnina zamolnicom je zatražio od imamata u Kobašu, da ustanovi smrt Hamdibegova oca Ahmedbega, jer su nekretnine bile na njemu uknjižene, te da njegovi svjedoci saslušani i u ... njegove nasljednike upiše i sudu dostavi. Imamat u Kobašu je na to preslušao Abazbega Alibegovića, koji je u zapisnik pred imamatom

izjavio: < Pisati doslovno iz Os 56/935-6 >
Nakon toga prvomolbeni sud u nastavku ostavinskog postupka
iza umrlog Hamdibega sastavlja inventar
njegova oca Ahmedbega pod Os 300/1935. i uz pri-
log ostavinskog spisa zamolnicom traži od kotar-
skog šerijatskog suda u Banjoj Luci da pozove
i presluša nasljednike i tuga maloljetnih nas-
ljednika i primi od njih očitovanja u pogledu
nasljedstva, te aktive i pasive ostavine a potom da
spise sa zapisnikom povrati. Kotarski šerijatski
sud je preslušao nasljednike, koji su u zapis-
niku (uz ostalo) izjavili: << pisati iz Os 85/1938. >>
Prvomolbeni sud nakon tako provedenog
postupka donosi napadnuti zaključak od 28/X 1939,
kojim je primio na znanje inventar Ahmedbega
Alibegovića i preminulih mu sinova Alibega i Ham-
dibega, te očitovanja nasljednika i ostavinski nasl-
tar, a ostavinski postupak proglasio dovršenim usta-
novivši nasljednike, te aktivu i pasivu ostavine i
uputivši prijavitelja tražbina na put građanske
parnice odredivši im i rok za podnošenje tužbe. Protiv
tome zaključku žalio se prijavitelj tražbine Jovo
Žunković rekursom na Vrhovni šerijatski sud
tražeći da se napadnuti zaključak u koliko se
odnosi na njegovo isključno potraživanje ukine
odnosno preinači i njegovu zahtjevu u cijelosti
udovolji. Navodi je, da je prvomolbeni sud tužbe
prešao preko njegovog isključnog zahtjeva, i ako je
on uvidom spisa kod kotarskog suda a na temelju
ostaviteljeva priznanja naglasujući, da je pravo-
molbeni sud napadnutim zaključkom proglasio
dio imanje nekretnina iza umrlog Hamdibega
kao „ mahlul ", koje bi imale prijeći državi, a
u tom slučaju da bi njegov zahtjev na prednostne nek-
retnine bio doveden u pitanje, jer on ne bi bio
legitimiran tužiti državu za ispunjenje ugovora.
Zaključkom od 27/II. 1942. prvomolbeni sud je
uloženi rekurs odbio s razloga, što je prekasno
podnesen, a utocitelj se novim rekursom žalio
protiv tome zaključku moleći Vrhovni šerijatski
sud da ovaj zaključak ukine odnosno preinači,
a da prvotni rekurs uzme u razmatranje iz
razloga u istom navedenih.
Uzevši u ocjenu uložene rekurse i raz-
motrivši njima priložene spise te ocijenivši prvo-
molbeni postupak Vrhovni šerijatski sud je ustano-
vio, da vođenje ostavinskog postupka Ahmedbega
Alibegovića i savezno s njime vođenog postupka
iza preminulih mu sinova Alibega i Hamdibega

ne odgovara šerijatskim propisima ni o materijalno pravne ni s formalne strane. Uz to, što Almasbegova smrt nije propisno vođenim šerijatskim postupkom utvrđena već je njegova smrtovnica proizvoljno sastavljena i ako je prvomolbeni sud uvidom u gruntovne knjige ustanovio, da se on vodi kao zaguljen; Uz to još imamat u Kobašu je na zamolnicu prvomolbenoga suda preslušanjem Abazbega Alibegovića također ustanovio, da je Almasbeg zaguljen pa zbog toga nije ni sastavio zadražene smrtovnice, a ~~...~~ i nasljednici su u zapisniku pred kot. šerijat. sudom u Banja-Luci također očitovali, da je Almasbeg zaguljen i da iza njega nije smrtovnica vođena. Uza sve to prvomolbeni sud je primio, da je Almasbeg umro 1888. godine, one godine, kada ga je na tajanstven način nestalo. Iz spisa Os 56/1935.-6 vidi se, da je ~~prvomolbeni sud~~ referent obračunavao starost Almasbegovu i da je utvrdio, da mu je danom donošenja napadnutoga zaključka, to jest godine 1939., moglo biti 90 godina. Ali zapisnik, iz koga je to izvedeno, ne može ~~biti~~ služiti kao valjana podloga za to tim prije, što su brojevi godina u njemu ~~ispravljani~~, a ~~to se~~ jasno primjećuje. Pa i da je pozitivno utvrđeno, da je Almasbegu bilo danom donošenja napadnutoga zaključka 90 godina, to bi tek moglo poslužiti kao podloga, da se započne postupak za njegovo proglašenje mrtvim kao „mefkuda". Ali u tom slučaju važili bi šerijatski propisi o mefkudovom proglašenju mrtvim, a nikako se time ne može utvrđivati „mevt-hakikija", kako to napadnuti zaključak pogrešno poprima, jer se šerijatski propisi o utvrđivanju mevti-hakikije" i oni o „mevt-hukmiji" razlikuju i daju različite posljedice naročito u pogledu nasljeđivanja. A prvomolbeni sud nije vodio propisanoga postupka, da utvrdi Almasbegovu smrt ni na ~~jedan~~ prvi ni na drugi način.

Vođeni ostavinski postupak ocijenjen s formalne strane jest pogrešan i protuzakonit. To se neosporno utvrđuje iz samoga napadnutoga zaključka. Prima se poprima, da je Almasbeg umro 1888. godine i ako to ničim nije utvrđeno. U njega se unose prijavljene tražbine kao pasiva Hadžiselbegove ostavine i ako se o njima nije nikakvo raspravljalo da bi se utvrdilo njihovo stanje i iste likvidnim proglasile. Prijavitelji tražbina se upućuju na redoviti sud građanske pravde i daju im se rokovi za podnošenje tužbi, i ne čekajući posljedica rezultata tih tužbi zaključkom se dokončava ostavinski postupak. Uručavaju se smrtovnice Almasbegova, Alibegova i Hamdibegova i dijeli nasljedstvo

ne odgovara šeriatskim propisima ni s materijalno pravne ni s formalne strane. To s toga, što Almasbegova smrt nije propisno vođenim šeriatskim postupkom utvrđena, već je njegova smrtovnica proizvoljno sastavljena i ako je prvomolbeni sud uvidom u gruntovne knjige ustanovio, da se on vodi kao izgubljen. Uz to još imamat u Kobašu je na zamolnicu prvomolbenoga suda preslušanjem Abazbega Alibegovića također ustanovio, da je Almasbeg izgubljen pa zbog toga nije ni sastavio zakašnjele smrtovnice, a ~~[illegible]~~ i nasljednici su u zapisniku pred kot. šeriat. sudom u Banja Luci također očitovali, da je Almasbeg izgubljen i da iza njega nije smrtovnica vođena. Uza sve to prvomolbeni sud je primio, da je Almasbeg umro 1888. godine, one godine, kada ga je na tajanstven način nestalo. Iz spisa Os 56/1935.-6 vidi se, da je ~~prvomolbeni sud~~ referent obračunavao starost Almasbegovu i da je utvrdio, da mu je danom donošenja najzadnjega zaključka, to jest godine 1939., moglo biti 90 godina. Ali zapisnik, iz koga je to izvedeno, ne može ~~biti~~ služiti kao valjana podloga za to tim prije, što su brojevi godina u njemu ~~[illegible]~~ a ~~[illegible]~~ jasno primjećuje. Pa i da je pozitivno utvrđeno, da je Almasbegu bilo danom donošenja najzadnjega zaključka 90 godina, to bi tek moglo poslužiti kao podloga, da se zametne postupak za njegovo proglašenje mrtvim kao „mefkuda". Ali u tom slučaju važili bi šeriatski propisi o mefkudovom proglašenju mrtvim, a nikako se time ne može utvrđivati „mevti-hakikija", kako to najzadnji zaključak pogrešno prima, jer se šeriatski propisi o utvrđivanju „mevti-hakikije" i oni o „mevti-hukjmiji" razlikuju i daju različite posljedice naročito u pogledu naslijeđivanja. A prvomolbeni sud nije vodio propisanoga postupka, da utvrdi Almasbegovu smrt ni na ~~jedan~~ prvi ni na drugi način.

Vođeni ostavinski postupak ocjenjen s formalne strane jest pogriješan i protupropisan. To se neodvojeno utvrđuje iz samoga najzadnjega zaključka. Njime se prima, da je Almasbeg umro 1888. godine i ako to ničim nije utvrđeno. U njega se unose prijavljene tražbine kao pasiva Hadžialibegove ostavine i ako se o njima nije meritorno raspravljalo da bi se utvrdilo njihovo stanje i iste likvidnim proglasile. Prijavitelji tražbina se upućuju na redoviti sud građanske pravde i daju im se rokovi za podnošenje tužbi, i ne čekajući posljedica rezultata tih tužbi zaključkom se dokončava ostavinski postupak. Poništavaju se smrtovnice Almasbegova, Alibegova i Hamdibegova i dieli nasljedstvo-

na nasljednike „muvekafiju" a isključuje se pri tome
nasljednik Mulo, sin Alimašbegov, kojeg su ostali
nasljednici u zapisniku spomenuli kao nasljednika.
Proglašuju se Hamdibegove mirije nekretnine kao
„mahlul" a ne uzima se u obzir prijaviteljev, ukoci-
teljev zahtjev na isključenje nekretnina, ne uzima se
pri tome u obzir ni šerijatski propis, da za slučaj „mevk-
hukjmije" te nekretnine ne bi ostale „mahlul" jer bi u tom
slučaju Alimašbegovi živi nasljednici (muški) te nekret-
nine naslijedili po muhamedanskom zakonu. Tako, dakle,
vodeći ostavinski postupak osim što je protuzakonit,
on može još da urodi i posljedicom izigravanja
prava prijavitelja svojbina a i štetama po nasljed-
nike.

Rekursima je dato mjesta na temelju § 13
vanparničnog postupka a ostavinski postupak
poništen iz gore navedenih razloga.

O tom se obavješćuje kotarski šerijatski
sud u Derventi te zainteresovana lica i uredi pod
1-11 iz prvomolbenoga zaključka od 28/X 939. Os 85/938.

SJEDNICA Vrh. š. suda od 27/V.1943
Sarajevo 27/V. 1943

Predsj.: Vrh. š. sudac Forta
Izvj.: — " — Mehmedagić
Glas.: vrh. sudac Omerhodžić

Per: Zapisnik Hamdić
Izvornik [illegible]

Kot. šeriat. sudu u Derventi

Izvješćem kot. suda od 6 travnja 1942. Os
85/938 ovamo poslani spisi povraćaju se tome sudu
sa 12 komada ovosudske odluke broj 223/1942
da ih uruči zainteresovanima, a jedan primjerak
zadrži za sebe.

Sarajevo 27/V. 1943

Prepisao 2/VI. 43. [illegible]
[illegible] 5/VI. 43 [illegible]

Šer.OS:85/38 .\.

Z a k l j u č a k

U ostavinskom predmet iza dne 1888 g. preminulog Alibegović Almasbega umrlog Alibegović iz Bos.Kobaša i kasnije umrlog mu 1929 god. sina Alibega, te kasnije umrlog 4/12-1934 g. mu sina Hamdibega iz Bos. Kobaša prima se na znanje smrtovnica, očitovanja nasljedstva, ostavinski nacrt i time se ostavinski postupak ovršenim proglašuje, te će se izdati uručbena isprava. Zakonski nasljednici uplate nasljednu pristojbu i taksu u koliko po zakonu od toga nije oprošteno i takse.

Ostavinski se imetak sastoji:

I. AKTIVA

a/ pokretnine nema

b/ nekretnine

1/1 mulk u z.k.ul.br.	63	k.o.Bos.Kobaš	u A.I.u vrednosti	din.	1.000.-
1/1 mirie u z.k.ul.br.	63	k.o.B.Kobaš	vredno	"	1.000.-
1/1 " "	56	k.o.Lepenica			
1/1 " "	31	" "			
1/1 " "	161	" "	u vrednosti od	din.	24.000.-
1/1 " "	62	" "			

II. ~~XXXXX~~ PASIVA

Duguje ostavina Alibegović Hamdibega i to:

1).nezakonitoj ženi Baran Mariji iz Lepenice	din.	10.000.-
2).Filipu Saviću iz Srpca	"	1.107.50
3).Alibegović Rizahu iz Bos.Kobaša	"	2.000.-
4).Snjegoti Mili izz Lepenice	"	1.500.-
5).Jejić Stojanu iz Lepenice	"	1.040.-
6).Zubovski Jane iz Situeža	"	3.500.-
7).Snjegoti Mili iz Lepenice	"	4.984.-

Zakonski nasljednici gornji dugove nisu priznali i s toga se prijavitelji dugove protiv ostavine Alibegović Hamdibega upućuju na put građanske pravde da nasljednike utuže na priznanje i napplatu te im se podijeljuje rok od mjeseo dana za tužbu u protivnom mulk ostavina Hamdibegova uručiće se njegovim nasljednicima bez obzira na traženje prijavitelja tražbine.

III. Ostavina iza 1888 g.preminulog Almazbega pripada ovim zakonskim nasljednicima:

1).sinu Alibegoviću Alibegu iz Bos.Kobaša sa 1/2 mulka i mirie,

2).sinu Alibegoviću Hamdibegu u Bos.Kobašu sa 1/2 mulka i mirie.

Ostavina iza preminulog 1929 god.Alibegović Alibega pripada ovim zakonskim nasljednicima:

1).sinu Alibegoviću Muharemu i mdb.Mustafi i Muhamedu iz Banja Luke sa po 14/72 mulka i po 1/6 mirie.

2).kćeri Alibegović Ajiši udata Blezović u Draču(Albanija) sa 7/72 mulka i 1/6 mirie,

3).kćeri Alibegović mdb.Hediji i Raziji iz Banja Luke sa po 7/72 mulka i 1/6 mirie,

4).Žena Alibegović Emina sa 9/72 mulka samo.

Ostavina iza 4/12-1934 g.preminolog Alibegović Hamdibega pripada ovim zakonskim nasljednicima i to samo u mulku:

rodjenom bratiću Alibegoviću Muharemu mdb.Mustafi i Muhamedu um.Alibega iz Banja Luke sa po 1/3 dijela u mulku. Malodobnim nasljednicima je tutor mati im Alibegović Emina r.Gušić iz Banja Luke.

Mirie nekretnine i to 1/2 u z.k.ul.br.63 k.o.B.Kobaš i 1/2 u z.k.ul.br.31,56,62 i 161 k.o.Lepenica ostale su u Mahlul, pošto iza umrlog Hamdibega nije ostalo miriskih nasljednika i dosljedno tome ostavinski postupak u pogledu mirie nekretnina koje pripadaju na dio umrlog Hamdibega obustavlja se.

Nezakonita žena preminulog Hamdibega Baran Marija i nezakonita djeca Baran Johfko, Adam, Rudolf, Jovan i Emilija odbijaju se od nasljedstva iz razloga što su rodjena u divljom braku i ne pripadaju vjeri ostavitelja.

./.

Rustan-beg Alibegović (oko 1830 – 23. oktobra 1900)

Najznačajniji pripadnik porodice Alibegović o kojemu postoji sačuvano puno historijskih dokumenata jeste Rustan-beg, rodonačelnik derventskog ogranka porodice. Njegov sin Uzeir-beg Alibegović u pismu od 26. 9. 1900, povodom Rustan-begove smrti, piše da su oni „po očinom ocu Alibegovići", što bi značilo da je Rustan-begov otac Ali-beg. Rođen je oko 1830. u Kobašu, a u Derventu je doselio 1876. godine. Bio je veliki zemljoposjednik, čija je najznačajnija uloga u tome što je, počevši se baviti trgovinom, počeo proces transformacije begovske zemljoposjedničke porodice u modernu građansku porodicu.

Vrlo brzo je izrastao u veoma uspješnog trgovca stekavši veliki ugled u poslovnom svijetu, što se pokazalo u vremenu od 1878. do 1900. godine, jer je njegova aktivnost uglavnom vezana za to doba. U Derventi je izgradio niz poslovnih zgrada (o čemu je već ranije bilo govora u ovoj monografiji), a slovio je i kao čovjek sa jako velikim krugom poslovnih i ličnih prijatelja. Rustan-beg je pripadao onom krugu ljudi koji je vodio jako puno računa o trgovačkoj časti i poštenju, ali je uz to pokazivao i velike ljudske vrline.

Kao poslovan čovjek nije cijenio površnost i neodgovornost. Mogao je razumjeti ukoliko bi se u poslovnim odnosima ispriječile neke objektivne teškoće, pa je nastojao da se to dogovorom prevaziđe, ali ukoliko bi zaključio da se radi o površnom ili špekulantskom odnosu njegovih poslovnih partnera – nastupao je odlučno nastojeći se uvijek pridržavati uobičajenih procedura. Zbog toga je često vodio sudske sporove, u čemu ga je u najvećem broju slučajeva zastupao poznati advokat i njegov prijatelj, Jusuf-beg Filipović, koga je često pozivao kod sebe u goste, kojom prilikom su se znali lijepo odmoriti uz „janje na ražnju."

U pismu 11. januara 1900. Rustan-beg Alibegović piše Pašagi Topčagiću u Žepče o tome kako Pašagin sin Ašir i neki Mujaga iz Maglaja duguju Rustan-begu neki iznos (Rustan-beg ne navodi koji). Veli da im je pisao da dođu kod njega u Derventu, jer je sada Ramazan pa on želi da im smanji dug za 800 do 1000 f „*da u zećat obračunamo stvar je u Šerijatu pošto oni svoga danas nikaka imanja nemaju a i meni nije poznato da što imaju te vas molim piši Aširu da on ili Mujaga odma amo dojde stvar i za me a i za njih dobro*." Veli da ako oni ne mogu doći neka dođe Mahmedalija „*ja ću sa Mehmedalijom svršit i koliko učinimo oni će onda dugovat Mehmed Aliji*

to i vi znate da se može tako učinit a tko šerijata nećuti i nebriga više zna se štaje a ako neće ni Mehmedalija vi znate da se može (nečitko) i drugom dati a onda će Ašir i Mujaga onome dugovat. Čekam odma odgovor.“[106]



Rustan-beg Alibegović, Sisak, oko 1890. godine

U pismu što ga Rustan-beg Alibegović piše Aliji Plićaninu u Banju Luku (pismo je datirano 22. januara 1874, iz Gradiške) piše o dugovima koje Alija ima Rustan-begu. Rustan-beg veli da je već nekoliko puta tražio od Alije da dođe u Gradišku i izmiri dugove, ali on to prešućuje. U nastavku pisma Rustan-beg piše da je zbog Alije već puno „nevaljali“ riječi dobio od svoga brata Derviš-bega. Radilo se o dugu od 17026 groša, pa Rustan-beg traži da dug odmah pošalje, jer „u prvi četvrtak odlazim u Kobaš molim nemojte da tamo dolazim (…).“[107]

106 IAS, Alibegović, k. 5. sv. 1, Rustan-begovo pismo upućeno 11. januara 1900. Pašagi Topčagiću u Žepče.

107 IAS, Alibegović, k. 5, sv. 1.

U jednom pismu upućenom 15. jula 1881. g. dr. Berbiću u Brod može se vidjeti da je izvjesni I. Čelanović (nije baš posve čitljivo ime) zbog nečega namjeravao tužiti Rustan-bega. Rustan-beg veli da se toga ne plaši, jer „skim god sam imao posla od prije 30 godina to danas mogu dokazati s moim knjigama." Dalje veli da „*do danas nikome nije tužio nikada: to mi je pravo plemenstvo i svetlilo. A i Vi gdi god hoćete ako vas prime slobodno nemojte mene žaliti za troškove, u tome sam prav kao zlato za moju čast što se tiče jedne forinte krivo (sic!) ne žalim mog truda za pet godina goniti se na Sudu, a I. Čelanović dobro nek se misli kako će moju čast ispuniti. Dirajući ume napravdi: tudimu neima baš ni kraicare primiti nek se sprema moji troškove platiti*."[108] Boreći se na tržištu nije mu bilo strano da se sukobi i sa rođenim bratom ukoliko je to bilo potrebno. Tako se on, naprimjer, sredinom 1881. konfrontirao sa bratom Derviš-begom, koji mu u to vrijeme nastoji konkurirati obarajući cijene soli u Derventi.[109]

Često je nastupao kao zaštitnik slabih, nemoćnih i bolesnih. Među derventskim begovima koji su 1888. darovali poklone za siromahe u tom kotaru spominju se dvojica Alibegovića: Rustan-beg, koji je darovao 200 oka kukuruza, i hadži Mehmed Alibegović, koji je također darovao 200 oka kukuruza.[110] Kada se sredinom 1881. razbolio sin njegovog poslovnog prijatelja Salomona Markovića, Rustan-beg je prema njemu pokazivao istinsko prijateljstvo, nastojeći na razne načine pomoći u liječenju.[111] Nakon

[108] IAS, Aligovići, k. 1, sveska II, Rustan-begovo pismo upućeno 15. jula 1881. dr. Berbiću u Brod.

[109] IAS, Aligovići, k. 1, sveska II, Rustan-begovo pismo upućeno 7. juna 1881. Rafaelu L. Markoviću u Brod u kojem se žali kako da „ovdi su nam pazari sasvijem slabi, a osobito velika konkurencija nit se more prodati što prodati na haznu nit kupiti. Moi brat vidi se sada otvoreno da je došo konto mene ovdi konkurirati. Zob uzima ispred moje magaze, i kupuje po 34 pare magaze para kupuje (sic!) do u Dubočac dvie doćiće ga do u Dubočac 37 para. So su oborili i Derviš-beg i Đorđe Tasovčev ovdi pod glavne pare". Vidi također Rustan-begovo pismo upućeno 10. juna 1881. firmi Šipuš i drug. u Sisak u kojemu veli kako je u Derventi velika konkurencija „i svi bez hasne radimo. Kupijo sam u Pešti od Banke nekidan kad sam bijo 2000 metara soli kamene i sitne i čim sam ja istu ovdi dobavio Tasovac i Derviš-beg oborili su so pod glavne davati, ali je opet imam hasne na soli makar 3% a oni nemaju ništa, jerbo sam ja sa Kredit bankom na neke uvjete učinio drugojačije što oni još nisu dostigli."

[110] *Sarajevski list*, br, 60, 23.5.1888, str. 3.

[111] O tome svjedoči niz pisama koje je Rustan-beg tokom 1881. pisao svojim poslovnim prijateljima. IAS, Alibegovići, k. 1, sveska II. U jednom pismu upućenom Rafaelu L. Markoviću u Brod 25. maja 1881. Rustan-beg mu javlja da je Rafaelov brat (nečitko ime) došao kod njega „sinoć pješice", s namjerom da tuži Rafaela i da ga Rustan-beg zastupa. Rafaelov brat je noćio kod Rustan-bega, „i još je tu". Rustan-beg mu je obećao da će ga zastupati, „i tako smo pogodili što od Vas izganjamo novca da raspolovimo nas dva i tako mu je kaza g.g. Davo i Rafo da drugog zastupnika netraži osim mene. Ako vi nebi sutra porad njega nekog poslali jaćuga sobom u petak tamo dovesti, jerbo je sišo s pameti nezna ništa ima veliku ipohordiju u glavi. Mi ga ovdi uvijek čuvamo, jerbo drži čakiju (federmeser) otvorenu more sam sebi ta učiniti jerbo u ipohondriji to se dogoditi more. Ja sam ovdi već u sudu prijavio ga ako bi on došo kod

što je sredinom 1899. umro brat njegovog dobrog poslovnog prijatelja Rustan-beg u telegramu izražava saučešće i pokazuje žalost, te dodaje: „Ali šta da činimo. Danas sutra svi moramo onim putem proći samo od velikoga Alaha iskat da budemo svitla obraza onamo otišli drugo nam ništa ne treba."[112] U ovom pismu Rustan-beg je ostavio svjedočanstvo o svojoj životnoj filozofiji pokazujući istodobno svoju privrženost islamu. Iako nije za života obavio hadž, postoje brojna svjedočanstva da je pomagao hadžijama na njihovom putu. Tako je on 29. avgusta 1881. pisao jednom svom prijatelju, gospodinu Leviju u Trst, da tamo stiže grupa od 7 hadžija (u grupi su i hadži Rustan-beg Đonlagić i hadži Mehaga Karabegović). Rustan-beg piše da ih je uputio „vama u kvartiju, pak zato vas molim da i primite, za moi hatar liepo i da i obično poslužite i za njihove bulete da se pobrinete za Aleksandriju izvaditi i kažite od mene pozdrav (…) g. Hadži Rustan-beg Đonlagić i naš muderiz hadži Bilal Efendija dobri su ljudi znam daćete ih primiti liepo."[113] Tek nakon Rustan-begove smrti, njegov sin Uzeir-beg poslao je bedela na hadž.[114]

Rustan-beg je često putovao po Evropi, bilo poslovno, bilo u sastavu raznih delegacija. Iz njegove sačuvane korespondencije vidi se da je sredinom aprila 1881. putovao u Trst, gdje je proveo nekoliko dana, a kada se vratio u Derventu odmah je započeo pripreme za odlazak u Beč u sastavu jedne velike bosanske

suda, da ga odbiju kod mene jerbo je sišo s pameti i da ga upute samnom u Brod, jerbo je sasvijem izvan sebe nezna ništa šta govori i čuvamoga da i odavle neće pobjeći velikaga je pohondrija uzela žao mi je od takoga mladića od jednog da more dobiti takovu muku u glavi." Sa strane pisma Rustan-beg je dodao: „Ovdi mi sumnjamo daje morao na nekakve ženske čini udariti, obnoć mu je teže i nemore da spava i danas upodne je sasvim sišo s pameti: pameću prevrno". U pismu 31. maja 1881. upućenom Rafaelu L. Markoviću u Brod Rustan-beg se vraća na bolest Rafaelovog brata. Rafael je tri puta slao telegrafe Rustan-begu javljajući da njegovom bratu nije dobro, i moleći Rustan-bega da ga odvede u Beč. „Vi znate dabi ja otišo za Vašu volju daje u Ameriku, ali rekao sam Vam da me je prekjučer zaboljelo iz Kobaša kad sam došo u večer nisam mislio iz noći izići živ, trbuh me je bolio i otvor veliki sam imao, danas mi je fala Bogu bolje mlogo, i sve ide bolje dame vidite šta je bilo od mene začudilibise da se nije ovako trefilo otišobi činimi se da u Beču neće biti pomoći nikakve već će gore učiniti. Meni se čini da dobavite Mula Mešića iz Orahovice da mu krv pušta i da ga liječi morebit nešto učinit ali ipak na vašu volju kako vi hoćete." Iz pisma što ga je Rustan-beg uputio Rafaelu 7. juna vidi se da je Rafaelov brat otišao u Beč na liječenje („Ovdi je dolazio Mula Mešić u četvrtak iz Orahove, pak kada je razumijo za vašega brata (...), pak mu je jako žao što ste ga poslali u Beč kaže da bi ga za tri dana povratio na pamet i za osam dana da bi bio sasvim zdrav, kaže da je to njegov poso, ali da hoće dati Bog da se i tamo izliječi").

112 IAS, Alibegovići, k. 5, sv. 1, Rustan-begovo pismo upućeno 5. maja 1899. Danijelu I. Salomu u Trst povodom smrti Danijelovog brata.

113 IAS, Alibegović, k. 1, sv. II.

114 IAS, Alibegovići, k. 6. U pismu upućeno 19. 1. 1901. Danielu I. Salomu u Trst Uzeir-beg piše: „(…) Za moga dobroga oca i vašega prijatelja bedel polazi na Meku sada u iduću sridu ako bogda isti putuje preko Carigrada. Bedela smo vrlo dobroga čojka trefili bedeli hadžije 850 f rodom je iz Gračanice (…)". U pismu od 19. 5. 1901. Uzeir-beg piše Danielu I. Salomu da se sinoć preko Stambola sretno vratio hadžibedel njegovoga oca Rustan-bega Alibegovića.

delegacije. Rustan-begu je Moize Finzi, jedan njegov poslovni prijatelj u Beču, rezervirao sobu u hotelu Goldenes Lamm. Vidi se da je u pitanju trokrevetna soba čija je cijena 8 f dnevno, počevši od 3. maja.

> „Nadam se da je soba dobra biće s nama naš sin i jedan prijatelj iz Kobaša i poćićemo iz Broda 1vog maja. Ako odemo preko Zagreba 3eg tamo dolazimo na Sudbanu u večer, ako pak odemo preko Siska javićuvam morebiti da ćemo 2og tamo biti. (…) I gosp. Daniel I. Salom doći će tamo činiće nam društvo i gosp. Hadži Jusuf-beg Begović odavlen sa sinovima svoim tamo polazi pred društvu. Jasam mu govorio da vam depešira damu uzmete sobu pak neće mislim da će preko gosp. P. Hadži Ristića narediti nevjerujem jerbo treba oko (nečitko) potrošiti.“

U pismu Šipušu i drug u Sisak 30. aprila 1881. Rustan-beg piše da „u ovaj čas polazimo u Brod ja i moi sin Fehim-beg i g. Hadži Jusuf-beg sa njegova dva sina i sutra akobogda iz Broda polazimo za Beč.“ Napominje da mu je g. Finzi uzeo trokrevetnu sobu u Beču u hotelu Goldenes Lamm.

U pismu Danielu I. Salomu 30. aprila 1881. Rustan-beg piše da sutra polazi za Beč sa sinom Fehim-begom, Hadži Jusuf-begom i njegova dva sina. „S nama je g. Petraki efendija i gosp. Mak Despić iz Sarajeva, g. Mustaj-beg Fadilpašić i vaš brat g. Salomon i Kapetanović i ostalo društvo sutra polazimo ovuda. Ako Bog da ja se nadam s vama viditi u Beču.“ Ponovo ističe da mu je Finzi uzeo trokrevetnu sobu u hotelu Goldenes Lamm „u prvom katu“. U svojim pismima Rustan-beg je opisivao putovanje ove delegacije u Beč, te Budim i Peštu. Putovanje je trajalo ukupno 19 dana, jer je delegacija krenula iz Bosne prvog maja, a Rustan-beg se u Derventu vratio 19. maja navečer. Zanimljivo je da je on u tim pismima malo govorio o boravku u Beču, a jako opširno je opisivao boravak u Budimu i Pešti. Rustan-beg 20. maja 1881. piše Danielu I. Salomu u Trst da se sinoć zdravo vratio kući u Derventu. U ovom pismu on se dotiče i svoga putovanja. Ne spominje Beč, nego veli da je u Pešti proveo četiri dana „u velikom veselju i zadovoljstvu i sve smo sasvim proveli u veselju i zadovoljstvu. U Budimu i Pešti na nekim mjestima boljese je dopalo deputaciji negoli u Beču kazali suodma iza carigradskog položaja pak odma Budim i Pešta (…).“ Veli kako tu nisu mogli naći mjesta u hotelu nego su nalazili u Budimpešti privatne sobe.

U pismu 21. maja upućenom Šipuš i drug. u Sisak Rustan-beg žali što nije mogao navratiti u Sisak da mu ispriča kako se proveo u Beču i Pešti.

> „To je bilo veliko veselje nemore se iskazati i mnoštvo svieta što se nije kroz (trista) toliko godina dogodilo. Što sam imao za pozivke pet karti Carskih. (...) Kad smo bili na balu kod Nj. Veličanstva i bilo nas je sedam (nečitko) u dvoru i poslje pol noći išli smo u druge sale carske jesti i piti koliko god tko hoće. Vi znate carski dvor i carsko jelo kako je morete razumjeti i tude sam se sa generalom Filipovićem i jednim drugim poznao i sastao i odma mi je gosp. Filipović kazao da sam još od početka prijatelj bio i s nama je bio moi sin Fehim-beg i bilo je naše deputacije četrest ljudi iz Bosne i Ercegovine."

U pismu I. Stringeru i Petru u Sisak 21. maja 1881. Rustan-beg veli da se prekjučer sretno vratio iz Beča preko Pešte i Vukovara. „*U Pešti sam se četiri dana bavio u punom veselju i zadovoljstvu kao i u Beču*."[115] Sigurno je on još često putovao po Monarhiji. Zabilježeno je da je početkom septembra 1888. proveo 15 dana na putu u Beč i Budimpeštu.[116] Početkom marta 1890. Rustan-beg je opet išao u Peštu, što se vidi iz pisama, jer u to vrijeme prepisku vodi njegov sin Uzeir-beg Alibegović (na putu je bio od 1. marta do 4. marta 1890, a 4. marta je krenuo za Sisak i u Derventu se vratio 7. marta 1890. godine).[117]

Rustan-beg je odjeću i ostale potrebe za svoju kuću nabavljao diljem BiH i ostalih krajeva Austro-Ugarske monarhije. Postoje sačuvana pisma iz kojih se vidi da je garderobu nabavljao u Budimpešti. U pismu od 18. juna 1881. upućenom Jakovu Gruberu i sinovima u Budimpeštu Rustan-beg javlja da je dobio odjeću.

> „Kaput i prsluk more se nositi, trefijoje, čakšire nogavice dugačke tur visok oko pasa tiesne niesam mogo obući do pol trbuha moro sam uzeti ½ aršina čohe te sam ih dao ovdašnjem šnaideru da ih raspori, mora umetati i u širinu i tur nastavljati, sasvijem čakšire hrđavo napravio, šteta što je uradio, ko kad nije imo očiju kad je mjeru uzimo moraću nastavljati i u širinu i u duljinu tur, ali bez valjati neće, neka kaže g. Morizu majstoru da nije napravio dobro, za iste jesam vas prizno f 56."[118]

---

115 IAS, Alibegovići, k. 1, sv. II.

116 IAS, Alibegovići, k. 2, Rustan-begova pisma hadži Ristiću u Beč i sinu Fehim-begu u Kladare od 15. septembra 1888.

117 IAS, Alibegovići, k. 2.

118 IAS, Alibegovići, k. 1, sv. II. Rustan-begovo pismo upućeno 18. juna 1881. Jakovu Gruberu i

Postoje također podaci kako je kućni namještaj nabavljao u Beču. Sačuvano je nekoliko pisama iz prve polovice maja 1891. upućenih Hadži Ristiću u Beč iz kojih se vidi da je Rustan-beg bio naručio jedan krevet iz prijestonice, ali je bio nezadovoljan pa ga je vratio ”jerbo nije za nas brez jedne krajcare da mi ga date nebiga mogo primiti ona bi meni širina pola sobe zatvorila za Boga ja sam vama piso da mi nabavite krevet za mene za jednu osobu dugačko i štogod fino (…) vidili ste u hotelima kreveta gozdeni za jednu osobu ja sam onaki širok krevet bratov prodo za 17 for jerbo ovdi velika širina nije nizakoga (…)”.[119] U pismu od 11. maja 1891. Rustan-beg piše da je dobio Ristićevo pismo iz kojega se vidi da mu je za taj krevet odobrio f 76,95 „fala vam u mojoj kući nitko ne spava na krevetu već sam ja već kad dojdem tamo ako bog da onda ću sobom kupiti tako mi je Gruber njeke godine kupijo u Pešti krevet drveni sa tri jastuka i 1 čaršaf i madrac sa (nečitko, ali nešto kao zlatno?) za f 145 nevalja ništa osobito kratak svakome a nećemi trebati samom nikakav jerbo osto sam sam pod moju bijelu zlaku osirotijosam evo danas misec dana kakomi je supruga umrla sad je bijo ramazan te nismo išli u Brod ovi dana odlazićemo u Brod te ćemo raspitati nebili našli kupca za vašu kuću u Brodu.“[120]

Iz jednog pisma upućenog Jusuf-begu Filipoviću vidi se da je sarađivao sa sarajevskim majstorima. Iz pisma od 2. novembra 1881. saznajemo da je Rustan-beg poštom poslao Jusuf-begu Filipoviću u Sarajevo „jedan mali fenjer, da nam ga date čistiti i mušemu novu drugu metnuti, i nek bude mušema od stare jedan pedo dulja, pak sam onim što sam Vam pre naredijo zajedno morete nam i poštom poslati ili kad vi ovamo pođete sobom oba ponieti (…).“[121] Iz sačuvane Rustan-begove prepiske se također vidi da je nabavljao neke knjige iz Istanbula, ali i da se zanimao za cijene nekretnina u osmanskoj prijestonici. U pismu od 16. aprila 1898. Rustan-beg piše nekom Mahmudu (prezime nije čitko) u Istanbul u kojem ga pita koliko koštaju Tarihi koje mu je ovaj poslao iz Istanbula „jerbo u vašem pismu stoji 45 groša.“ U nastavku pisma Rustan-beg ga pita u vezi s kućom rahmetli Mustaj-bega Čengića koja se tamo prodaje. Kaže da je o tome čitao u novinama, pa moli Mahmuda da se raspita koliko košta kuća, kakva je („je li zidana“), na kakvom je mjestu i

sinovima u Budimpeštu.

119 U pismu od 9. oktobra 1891. Rustan-beg piše Šipuš i comp. da je iz njegovoga pisma vidio “da je krevet naš tamo prispijo štoste platili za njega f 4,50 kr jesmo vas priznali uknjižili kod sebe moretega poslati po ladji Salihu…”

120 IAS, Alibegovići, k. 3,

121 IAS, Alibegovići, k. 1, sv. II. Rustan-begovo pismo upućeno 2. novembra 1881. Jusuf-begu Filipoviću u Sarajevo.

kolika bi se godišnja kirija mogla dobiti za tu kuću.[122]

Koncem 1880-ih godina Rustan-beg je počeo pobolijevati, što se vidi iz njegovih pisama u kojima se žali na bolove u trbuhu. U pismu upućenom 5. septembra 1889. Danielu I. Salomu u Trst piše da je bolestan od kako se vratio iz kupališta u Lipiku: „od velike vrućine nisam se umio čuvati, otvoro sam pendžere u večer pa sam dobijo veliku groznicu 2 (?) pamije ostala bolest u (nečitko) pamije teško disati, pao sam na doktore i kažumi dasam zdrav unutra da nije opasno daće biti dobro ako bogda, ali ipak kažu daje bijo slabiji čovjek od mene da nebi mogo izdržat kako je bilo zašlo, ako bogda biće dobro, danas sam malo izašo u magazu (…).“ U pismu Šipuš i drug od 7. septembra 1889. Rustan-beg veli da je bolestan 15 dana, ali da je već malo bolje, može izaći u dućan, te Šipuša kao starog prijatelja moli „ako meni što bude nemojte moje kuće zaboravljati moj pošteni sin Uzeir-beg on bi sa vama isto radijo kao i ja, ništate nebi pomelo, onbi fala Bogu u dobru stanju osto ali ipak nadam se da će biti dobro kažu doktori da nije opasno sad (…).“ U pismu od 23. septembra 1889. on je pisao Danielu I. Salomu da je bolest malo popustila. „vojni me doktor liči i bašmi kaže danas dasu dva tala bolesti otišla i da je još jedno ostalo.“[123]



Nišan nad mezarom Rustan-begove žene. «On je živi i vječni / Umrla i pokojna / Alija-hanuma / Kćerka Mustafa bega / Alibegović / Žena Rustembegova / Fatiha / Godina 1308/1891»

[122] IAS, Alibegovići, k. 4, sv. 1, Rustan-begovo pismo upućeno 16. aprila 1898. izvjesnom Mahmudu u Istanbul.

[123] IAS, Alibegovići, k. 2.

Ipak, tek od smrti supruge Alijje-hanume Huseinćehajić 11. aprila 1891,[124] Rustan-begovo zdravlje počelo je slabiti, pa od sredine 1891. počinje u pismima sve češće spominjati svoje zdravstvene probleme. Sredinom jula 1891. bio je u češkom kupalištu Karlove Vari (Karlesbad), a od sredine jula do sredine avgusta 1891. bio je u banji u Lipiku.[125] U pismu od 30. oktobra 1891. Rustan-beg piše hadži Hasan eff Bešlagiću u Banju Luku tražeći da mu pošalje berbera Muharema, koji je iz Prijedora, a nalazi se trenutno u Banjoj Luci. „Trebami ovdi da me liči. Imam 2 rane od micine pa me bihuzur čine ako me izliči dobro će za njeg biti ako me ne izliči opet mu neće na praznu biti kod mene." Znatno kasnije, 28. decembra 1891. Rustan-beg je pisao izravno Muharemu berberu Pridorcu u Banju Luku da ga očekuje da dođe u Derventu: „mehlema neimamo i nikakva materijala liva je strana prošla i zarasla srbilo me je osam dana nisam mogo durati i desna me strana dobro boli i radi i sad jedan dan bolje jedan dan gore te vas molimo kako ovo pismo primite odmah poidite amo da ne tražim drugoga majstora kad ste vi počeli treba da vi svršite. Molim odmah poidite."[126] U pismu 31. decembra 1891. Rustan-beg se žali Šipušu u Sisak da je „hrđava zdravlja, više ležim neg hodom bole me one fistoje doktori me šalju na kliniku a neće mi se ići osobito zimno dobi. Liči me jedan turski berber iz Banjeluke livu mi stranu izličijo skoro i za desnu garantira da će izličiti ali me desna žalosno pati kad neradi pa sam izgubijo volju od svega. Ja bi vama došo koji put zimus da sam zdrav". Slično piše Rustan-beg i Danijelu I. Salomu u Trst 13. januara 1892. U ovom pismu veli kako je doktorska komisija bila predložila da ide na kliniku, ali berberin Turčin nije dao da se režu noge jer je garantirao da on može te „fistole" izliječiti. [127] Nije moguće pratiti tok Rustan-begove bolesti od 1892. do 1899. zbog nedostatka građe za to razdoblje. Tek iz Rustan-begovog pisma od 25. novembra 1899. upućenog Šipuš i drug. u Sisak saznajemo da se on vratio kući u Derventu „zdrav (…) izličijo me je jedan hodža u Dubici."[128] Ali, to njegovo oduševljenje nije dugo trajalo. U pismu Ibrahim-begu Ceriću u Dubicu od 17.

[124] IAS, Alibegovići, k. 3, Rustan-begovo pismo Hadži Ristiću u Beč od 11. maja 1891. u kojemu on veli kako „evo danas misec dana kakomi je supruga umrla". Na nišanu Alijja-hanume Alibegović stoji: „On je živi i vječni / Umrla i pokojna / Alija-hanuma / Kćerka Mustafa bega / Alibegović / Žena Rustanbegova / Fatiha / Godina 1308/1891".

[125] IAS, Alibegovići, k. 3, Uzeir-begova pisma raznim trgovačkim partnerima u kojima piše o Rustan-begovom boravku u Karlesbadu i Lipiku, kao i pisma koja je Uzeir-beg pisao Rustan-begu u to doba.

[126] IAS, Alibegovići, k. 3.

[127] IAS, Alibegovići, k. 4.

[128] IAS, Alibegovići, k. 5, sv. 1.

februara 1900. Rustan-beg piše: „Kako sam došo iz Dubice bolujem i danas u trbuhu imam najveću muku što (nejasna riječ nešto kao gjungjuja - ?) uradi od mene neka mu bog plati veliko se patim", a u pismu Danielu I. Salomu od 3. marta 1900. piše da je jako slab, ima bolove u trbuhu i nema nikakva apetita. U pismu Uzeir-begu Đonlagiću u Istanbul Uzeir-beg Alibegović 21. juna 1900. piše da je Rustan-beg još uvijek bolestan, te da ne može ići u Budimpeštu, ali se nada da će ipak biti dobro i nekako uspjeti otići do Budimpešte, jer tamo „ima ilidža a i dobri doktora a i dosta društva iz Bosne i Hercegovine koji su onamo otišli ali čekaćemo šta će učiniti obdašnji doktori." U pismu Danielu I. Salomu od 26. juna 1900. Rustan-beg piše da ima bolest u trbuhu, „a i u nogama veliku slabost izlazim u dućan ali više ležim nagoli sjedim." U pismu od 24. jula 1900. Uzeir-beg Alibegović piše firmi Šipuš i drug. u Sisak da je Rustan-beg još uvijek bolestan, da mu je u posjetu došao Salom iz Trsta, i da su skupa jučer otputovali u Sarajevski kiseljak (u nastavku Uzeir-beg piše kako je „jučer" padala kiša i grad („mlogo tuče") i da je načinjena velika šteta.



Nišan nad mezarom Rustan-begovim. Tarih je teško pročitati

U pismu od 30. jula 1900. Uzeir-beg piše firmi Šipuš i drug da je Rustan-beg još uvijek u Sarajevskom kiseljaku, te da je od njega dobio pismo iz kojega se saznaje da je „u nogama mlogo slabiji kako je onamo otišo". Rustan-beg je u Kiseljaku bio do 4. avgusta 1900, a onda se vratio kući u Derventu.[129] No, ubrzo se vratio u Kiseljak. U pismu od 7. septembra 1900. Rustan-beg Alibegović piše gosp. Šipuš i drug u Sisak o tome kako se vratio iz Kiseljaka gdje je boravio 14 dana "ali nikake fajde za moju bolest. Evo tri nedelje kako

[129] IAS, Alibegovići, k. 5, sv. 1, Brojna pisma Rustan-begova u kojima se govori o njegovoj bolesti.

ležim u krevetu i iz kuće nikako nisam u stanju izaći imao sam veliki otvor 10 dana, a zatim sam dobio veliku slabost u nogama i u čitavu tijelu imamo dva doktora ali nikake pomoći neka mi sam Bog pomogne." Pismom od 11. oktobra 1900. Uzeir-beg piše svome bratu Fehim-begu u Budimpeštu ("hotel Pariz"): „Naš otac od noćas mlogo bolesniji ako vam je moguće dojdi amo." U pismu od 26. septembra 1900. Uzeir-beg obavještava Jusuf-bega Filipovića u Sarajevo da je Rustan-beg umro, i moli Jusuf-bega da se o tome objavi oglas u listu *Bošnjak*, jer je Rustan-beg stari Jusuf-begov prijatelj. Veli da Jusuf-beg zna Rustan-begovu „vridnost, čestitost koliko je vridijo i činijo fukari bez razlike a osobito ehli islamu. On je odprilike nješto preko 70 godina živijo, a 23. ovoga u ponediljak svijet prominio poboljevajući čitavu godinu a 3 mjeseca iz kuće nije izašao (…)."[130]

U pismu od 31. 10. 1900. Uzeir-beg piše Muharem-agi Hercegovcu u Zenicu da uradi nišane za Rustan-bega. Nišani treba da budu veliki, muški, „jedan da bude sa sarukom kamen treba da bude dugi 2 metra i tako i debljina prema duljini kamena neka bude dobra fino uredno pak čim bude gotovo pošalji odma sa željeznicom ili ako bude usput za amo kola a meni piši koliko koštaju nišani."[131]

---

[130] Nije poznato zbog čega, ali vijest o smrti Rustan-begovoj nije objavljena u listu *Bošnjak*.

[131] IAS, Alibegovići, k. 6.

Derviš-beg Alibegović (? – 1886.)

Jedan od poznatijih pripadnika porodice Alibegović jeste i Derviš-beg, Rustan-begov brat. Živio je u Dubočcu sa suprugom Azom Đuherić. Sačuvana su neka pisma koja je on pisao bratu Rustan-begu s konca osmanske vladavine, a Rustan-beg u nekoliko navrata u sačuvanim pismima s početka austrougarske uprave govori i o njemu. Tako već 1879. spominje kako je vlast od Derviš-bega greškom naplatila poreze za njegove posjede u selima Brusnik i Kaoci, gdje je on imao kmetska selišta („Derviš-begu soldati došli pred magazumu, a osobito mislio je da je za ovu godinu nije se bio dobro porazumio)." U to vrijeme braća su često pisali jedan drugom uglavnom vezano za trgovačke poslove, kojima se Rustan-beg bavio mnogo uspješnije nego Derviš-beg. Čak su odnosi između njih dvojice jedno vrijeme bili nešto zategnuti kada je Derviš-beg sredinom 1881. počeo praviti konkurenciju Rustan-begu kupujući zob čak pred Rustan-begovom magazom u Derventi po nešto višoj cijeni, a prodajući so po znatnoj nižoj cijeni. Uz to je Derviš-beg u takvom poslu surađivao s drugim trgovcima, na što Rustan-beg nikako nije gledao sa odobravanjem. Ipak, izleda da to razmimoilaženje između braće nije dugo trajalo. U jednom pismu upućenom Jusuf-begu Filipoviću, Rustan-beg mu prenosi Derviš-begove selame i veli: „ovde je danas bio naš brat Derviš-beg i vama je selam poslo, i pozvo je Vas i mene u Dubočac na janje kad ovamo dođete (…)."[132] Izgleda da su njih dvojica kasnije dobro surađivala u trgovini šljivom.

U jesen 1881. Derviš-beg je kupio 1000 tovara šljive za prodaju u druge dijelove Monarhije. Umro je 1886. i sahranjen u Derventi,[133] a godine 1888. Rustan-beg je za njega poslao bedela na hadž. U pismu upućenom Jusuf-begu Filipoviću u Sarajevo 16. juna 1888. Rustan-beg piše: „Molim vas prijateljski ovo uloženo pismo i ključe kako primite odmah predajte ručno Hađi Muhtiji Ulemanskom Reisu kažite mu od mene Salam, za moga brata Dervišbega dalismo bedemluk bosanskom delili Alemi Zada Seidir Muhamed, pa što se negovi stvari nalaze kod hađi Muhtije nekamu pošalje po Vašim hadžijama u Meću ako bude mogućno a sanduk prazan neka ostane tamo ako nikako ne bude mogućno sad poslati onda iste stvari neka ostanu kod Hađi Muhtije do druge godine, jerbo on nejma sad vremena tamo doći niti čekati ovde on odlazi

132 IAS, Alibegovići, k. 1, sv. II, Rustan-begovo pismo upućeno 2. septembra 1881. Jusuf-begu Filipoviću.

133 Na njegovom nišanu piše: „On je živi i vječni / Onaj koji je pomilovan i kome je oprošteno / Alibegović Dervišbeg / Za njegovu dušu / U ime Allaha / Po jednu Fatihu koja je milost / O braćo po vjeri / Godina 1303/1886".

u ponediljak sa naporom u Triestu da stigne hađije tešanjske i banjalučke. Molim dragi Jusufbeg ovu dobrotu učinite a mislim biće i hađi Muhtiji drago jerbo je njegova Delila brat."

Isti dan (16 juni 1888) Rustan-beg piše Šipuš i drug. u Sisak između ostaloga slijedeće: „(…) nego Vas molim za staro prijateljstvo za moga brata Dervišbega šaljemo bedela kao zastupnika na Meću za brata u ponediljak polazi sa lađom iz Kobaša tamo će doći u ponediljak navečer molim pošaljite vašega mlađega neka ga primi na Agenciji i neka ga odvede kod Toplaka i ujutro željeznicu nekaga ode snjim jerbo on nije nikad putovao tude a ne umije razgovarati hrvatski ni bosanski on je iz Meće bosanskoga Delila brat što prima Hađije bosanske u Meći, Arap je, ime mu je Hađi Seid Muhamed molim učinite tu dobrotu, brat je ostavijo u testamentu da pošaljemo bedela na Meću za njega jerbo je odavno bijo dužan sam a djeca fala bogu imaju novaca tesmo ovo od srca drage volje ćemo da njegovu naredbu izvršimo." Slično pismo Rustan-beg je uputio i Danielu I. Salomu u Trst (u Trst bedel, stiže u utorak).[134]



Nišan nad mezarom Derviš-bega Alibegovića

Derviš-begova supruga Aza nadživjela je svoga muža nekoliko godina, ali ne znamo kada je umrla. U pismu od 30. novembra 1889. Rustan-beg piše kadiji Arif efendiji u Prnjavor slijedeće: „Vaša bivša komšija u Kobašu Dede Đuherića šći Ata što je bila za Ahmet Spahijom umrlaje njekidan u nedilju kod njezine

[134] AS, Alibegovići, k. 2.

sestre hadži Dervišbegovice, pasu mene zamolili dati javim da odeš u Kobaš i da popišeš njezinu ostavštinu, vi znate po zakonu kome njezina ostavština ostaje."[135] Iz ovoga se pisma može zaključiti da je Derviš-begova supruga bila kćerka Dede Đuherića iz Kobaša. Derviš-bega su naslijedili supruga Aza, sinovi Muhamed-beg i Abaz-beg, te kćerke Mućelefa (udata za Osman-bega Muftića u Gračanicu) i Senija (udata za Muharem-bega Mahmutbegovića u Bos. Šamac). Iz kasnijih isplata odšteta za oduzeta kmetska selišta može se zaključiti kako su Derviš-begovi sinovi Muhamed-beg i Abaz-beg uspjeli sačuvati velike zemljišne komplekse. Muhamed-beg nije imao potomaka, dok su Abaz-bega naslijedili sin Ismet, te kćerke Emina i Sidika, ali nam njihova sudbina nije poznata.

135 IAS, Alibegovići, k. 2.

9273

Urudžbena isprava

Kotarski šeriatski sud u Prnjavoru uručuje

ovim ostavštinu iza dne 10/3. 19[illegible] bez oporuke preminulog

Muhameda Alibegovića, umrl. Derviš bega

iz Kobaša

koja se sastoji iz pokretnog imetka kao i iz 19/384 dijelova

I nekretnina u gruntovnom ulošku broj 52

katastralne općine Kobaš upisanih u A mulk,

II. iz 37/144 dijelova mulk nekret. u gr. ul. br. 62 iste kat. općine upisanih u A 1.

III. iz 1/4 dijela mulk. nekret. u gr. ul. broj 250 iste kat. općine upisanih u A 1.

IV. iz 1/2 dijela mulk nekretnina u gr. ul. br. 310. iste kat. općine upisanih u A 1.

V. iz 1/6 dijela miric nekretnina u gr. ul. br. 276 i 305 iste kat. općine upisanih u A 1.

VI. iz 1/2 dijela miric nekretnina u gr. ul. br. 300 iste kat. općine upisanih u A 1.

VII. iz 1/4 dijela mulk nekretnina u gr. ul. br. 4. 30 i 34 kat. općine Dabočac upisanih u A 1. i

VIII. iz 1/4 dijela miric nekretnina u gr. ul. broj 125 iste kat. općine upisanih u A 1.

P. br. 1812. 1917/18 [illegible]

Urudžbena isprava nakon smrti Muhamed-bega Alibegovića, Derviš-begovog sina

na osnovu ostavinske rasprave obavljene dne 26/12 1918.

u vlasništvo kao zakonit im naljedni cima i to ct. p. i mulk nekret.
1. Azi rođ. Duheric udova iza Dervišbega Alibegovića iz Kalaša sa 4/24
2. Hasanbegu Alibegoviću umrl. Dervišbega sa 10/24.
3. Mucelefi rođ. Alibegović udata za Osmanbega Muftića iz Gračanice sa .... 5/24.
4. Zemija rođ. Alibegović udata za Muharembega Mahmutbegovića iz Bos. Šamca sa .... 5/24.

R. misio.

prednavedenoj Azi sve sve. dočim se nasljednicima urucuje tražbina u ime odštete za oduzeta kmetovska selišta u gr. ul. br. 7 kat. općine Brusnik i u gr. ul. br. 108, 119 i 120 kat. općine Loboćac čiji je vlastnik bio ostavitelj pa smislu naređenja § 3. predhodnih odredaba za pripreme agrarne reforme i to u još neodređenoj visini i sa još neoznačenim dijelovima.

Kotarski šeri. sud
Prnjavor dne 15/12 - 920.
šeriatski sudac.
[signature]

ŠERIATSKI SUD ... LO.

Reuf-beg Alibegović (?)

O Reuf-begu Alibegoviću ne postoji puno pisanih informacija. Može se sa sigurnošću tvrditi da nije bio politički aktivan, a njegovi nasljednici se spominju prilikom isplate odšteta za oduzeta kmetska selišta 1918. godine, ali se iz toga može zaključiti kako on, odnosno njegovi nasljednici, nisu uspjeli sačuvati zemljišne posjede, a ne postoje sačuvani podaci koji bi ukazivali na njihovu transformaciju u trgovački sloj. Iz *Urudžbene isprave* nakon smrti Vejsil-bega Alibegovića 21.11.1915, saznajemo da je Reuf-beg, osim tog Vejsil-bega, imao sinove Šemsi-bega, Rizah-bega, Derviš-bega i Safeta (Reuf-bega)[136], te kćerke Mućelefu, Esmu i Hanumicu. Iz zapisnika sa ostavinske rasprave, koja je obavljena 22. decembra 1918, vidi se da je Reuf-begova supruga Derviša rođ. Đuherić, te da su ostala djeca punoljetna osim Safeta, koji se jedini navodi kao maloljetan.

O ovom ogranku porodice ne postoji puno sačuvanih povijesnih izvora, ali je zanimljivo da je danas upravo iz ovoga ogranka živ najstariji pripadnik ove porodice. Riječ je o Šemsudinu Alibegoviću, sinu Reuf-begovom (Safet-begovom), koji je nakon posljednjega rata odselio u Mancester. Šemsudin ima dvije kćerke (Aida, koja također živi u Manchesteru, a jedna kćerka je udata Džinić i živi u Sarajevu). Šemsudinov amidža, Derviš-beg, rođen je u Kobašu, a umro 13.4.1957. godine. Bio je oženjen sa Nurom Jusufbegović. Iz tog braka je imao sinove Fehima, koji je poginuo u partizanskim jedinicama 1945. godine i Nadira, koji još uvijek živi u Kobašu. Ovaj ogranak porodice je karakterističan baš po tome što je Nadir Alibegović jedini Alibegović koji danas živi u Kobašu. Ostali članovi porodice iz ovoga ogranka su odselili (Namik, sin Fuadov, živi u Velikoj Gorici kod Zagreba, a njegov brat Malik u Engleskoj). Na žalost, za povijest ovog ogranka porodice nisam pronašao dovoljno sačuvane arhivske građe, a sami pripadnici porodice nisu bili spremni staviti na raspolaganje svoja saznanja o tome.

[136] Ovaj Safet se spominje i kao Reuf-beg, što bi ukazivalo da je on rođen neposredno poslije ili neposredno prije očeve smrti.

Kotarski šeriatski sud u Prnjavoru

9273

Urudžbena isprava.

Kotarski šeriatski sud u Prnjavoru uručuje ovim ostavštinu iza dne 27/11 1915 bez oporuke preminulog Vejsilbega Alibegovića umrl. Reufbega iz Kobaša

koja se sastoji iz pokretnog imetka kao i iz 49/1872 dijelova

I nekretnina u gruntovnom ulošku broj 62

katastralne općine Kobaš upisanih u A I. mulk

II iz 49/1248 dijelova mulk nekret. u gr. ul. br. 66 iste kat. općine upisanih u Ct 1.

III iz 7/52 dijelova mulk. nekret u gr. ul. br. 177 iste kat. općine upisanih u Ct 1.

IV iz 1/8 dijela mirie nekret. u gr. ul. br. 304 iste kat. općine upisanih u Ct 1.

V iz 1/48 dijela mirie nekret. u gr. ul. br. 304 iste kat. općine upisanih u Ct I.

VI iz 1/8 dijela mirie nekret. u gr. ul. br. 7 102 i 73 kat. općine Kaoci upisanih u Ct 1.

Urudžbena isprava nakon smrti Vejsil-bega, Reuf-begovg sina

na osnovu ostavinske rasprave obavljene dne 8/11/12 .... 191[illegible]

u vlasništvo kao zakonit[im] nasljedni[cima] i to: A mulk [illegible]

1. Derviši rođ. Džuherić udova iza Reufbega Alibegovića iz Kobaša sa .... 11/66 [illegible]

2. Šemsibegu, Rizabegu, Dervišbegu i mld. Reufbegu Alibegoviću sinovi umrl. Reufbega iz Kobaša svakom po .... 10/66 = 40/66

3. Mučellefi, Emni i Hanumici Alibegović kćeri umrl. Reufbega iz Kobaša svakoj po 5/66 15/66

Rj. Omerić

prednavedenoj Derviši rođ. Džuherić udovoj Alibegović ove, dočim se nasljednicima uručuje tražbina u ime [illegible] kmetovsko selište u gr. ul. broj 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 17, 20, 28, 48, 52, 54, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 78, 84, 86, 87, 88, 89, 90, 96, 101, 103, 104, 105, 107, 92, 14 i 51 kat. općine Kobaš i u gr. ul. br. 7 kat. općine Brusnik čiji je vlasnik bio ostavitelj, pa smislu naređenja § 3. prethodnih odredaba za pripremu agrarne reforme i to u još ne određenoj visini i sa još neoznačenim dijelovima.

Kotarski šerijatski sud
Prnjavor dne 15/12-920
šerijatski sudac

Fehim-beg Alibegović (oko 1856. - 18.4.1908)

Fehim-beg je sin Rustan-bega Alibegovića i Alijja-hanume Huseinćehajić. Bio je oženjen s Alijom-Ajišom Gradaščević (umrla u novembru 1918), ali je za njegov porodični život, kao i za njegovu poslovnu i političku aktivnost, vezano niz kontroverzi. Kada je njegov otac Rustan-beg 1876. doselio u Derventu, Fehim-beg je jedno vrijeme živio s ocem, a zatim se vratio i živio u Kobašu, mada je vrlo često boravio u Derventi i po raznim svojim imanjima u Posavini, što se vidi iz pisama koja je dobivao, a bila su adresirana ponekad u Modriču, ponekad u Kladare, ponekad u Kobaš i tako dalje. U početku je imao veliku podršku svoga oca. Čak i kada je samostalno nastupao Fehim-beg se često pozivao na autoritet svoga oca. Vidljivo je to iz pisama koje u prvoj polovici 1881. pisao Jusuf-begu Filipoviću, tražeći da mu se isposluje povratak viška poreza kojega je platio u ranijim godinama. U tom zahtjevu on se uvijek poziva na Rustan-bega, čak moli Jusuf-bega Filipovića da mu odgovori „preko moga oca u Derventi."[137] Sredinom 1881. on je sa ocem putovao i u Beč i Peštu u sastavu jedne brojne bosanske delegacije. Izgleda da u to vrijeme nisu bili najbolji odnosi između Alibegovića i Gradaščevića, jer Uzeir-beg piše 3. maja 1881. pismo Rustan-begu u Beč i veli kako je „Fehim-begova punica prošla kroz Derventu, samo je popila kafu kod Bege Muikića u hannu, mismo je pozivali kod nas, makar ako neće noćiti nek se bar navrati i nije htjela, valjda joj je žao što još i Miloševca neteširi."[138] U to vrijeme Rustan-beg je u svemu podržavao Fehim-bega, zauzimao se za njega u sporovima sa vlastima oko plaćanja poreza, a posebno nakon što je kotarski predstojnik iz Dervente pisao jedno pismo Zemaljskoj vladi u kojemu je optužio Fehim-bega zbog nasilja nad jednim seljakom. Rustan-beg je bio uvjeren da je predstojnik tim optužbama protiv Fehim-bega zapravo napadao samoga Rustan-bega, o čemu opširno piše Jusuf-begu Filipoviću u pismu od 2. septembra 1881. godine. U tom pismu on navodi da je čuo kako je predstojnik u jednom pismu Vladi ocrnio Fehim-bega, koji, prema njegovom mišljenju, nije nizašta kriv, o čemu, bio je uvjeren Rustan-beg, može svjedočiti čitav Kobaš. Prema Rustan-begovoj verziji, radilo se o tome da je Fahim-beg kupio neku zemlju u Kobašu od jednog derventskog bega, nakon čega je jedan seljak pijan došao u kobašku čaršiju i počeo iznenada tući Fehim-bega zbog te zemlje te praviti niz drugih ispada u čaršiji, zbog čega je kotarsko predstojnik optužio Fehim-bega Alibegovića.

137 IAS, Alibegovići, k. 1, sv. II, Fehim-begovo pismo upućeno 4. aprila 1881. Jusuf-begu Filipoviću u Sarajevo.

138 IAS, Alibegovići, k. 1, sv. II, Uzeir-begovo pismo upućeno ocu Rustan-begu u Beč 3. maja 1881.

Rustan-beg je ustao u odbranu svoga sina. Rustan-beg je bio uvjeren da iza tih napada na njegovog sina stoji Jusuf-beg Begović koji nagovara predstojnika da preko Fehim-bega zapravo vrše pritisak na Rustan-bega. „Nemogu meni ništa nego da mi sina u Kobašu sramote.“[139] Međutim, po svemu sudeći Fehim-beg svojim dosta slobodnim načinom života doista bio sklon raznim ekscesnim istupima, u šta će se ubrzo uvjeriti i sam Rustan-beg.



Fehim-beg Alibegović

Koncem 1880-ih godina odnosi između Rustan-bega i Fehim-bega su malo zahladnjeli zbog načina na koji je Fehim-beg vodio svoje imanje, zbog čega je zapao u velike dugove, ali očito i zbog načina njegovog življenja, koji nikako nije bio u skladu sa Rustan-begovim shvatanjem života. O tome svjedoči niz sačuvanih pisama iz 1888. i narednih godina, iz kojih se vidi Rustan-begovo nezadovoljstvo Fehim-begovim načinom života i poslovanja. Iz tih pisama se može iščitati na koji način je Rustan-beg pokušavao utjecati na Fehim-bega, ali i kako se očevo povjerenje postepeno topilo i na kraju preraslo u potpuno razočarenje koje je Rustan-beg doživio u komunikaciji sa sinom. Fehim-beg je ulagao novac u gradnju kuća, ali i u raskošan život. Novac je posuđivao iz Beča i

139 IAS, Alibegovići, k. 1, sv. II, Rustan-begovo pismo Jusuf-begu Filipoviću od 2. septembra 1881. godine.

Budimpešte, ali nije bio u stanju vraćati posuđeni novac, što je dovelo do velikih nesuglasica ne samo sa bankarima nego i sa Rustan-begom, koji je decenijama prije toga sa tim bankarima izuzetno dobro surađivao i razvijao izuzetno dobre poslovne odnose. Rustan-beg je često kritizirao Fehim-bega, ukazivao mu na promašene investicije i upozoravao na nekorektan odnos, ali u tome nije uspio, što je dovelo do izuzetno zategnutih odnosa između njih dvojice. U pismu od 12. marta 1889. Rustanbeg piše P. Hadži Ristiću, od koga je Fehim-beg posuđivao novac, u Beč između ostaloga slijedeće: „Fehim bijo nekidan kod mene pasamga ja ružijo za vas i pitoga kud toliki novac troši tomi neće da kaže većmi odgovara nemojme pitati štoje prošlo gledatćemo od sada da bude što bolje i pametnije."

Uz ove finansijske probleme Fehim-bega je početkom 1889. zadesila i jedna porodična tragedija. U pismu od 23. aprila 1889. Rustan-beg piše Šipuš i drug. u Sisak, između ostaloga, da je „u kobaškoga bega prekučet umrlo 2 (dvoje) za jedan dan, jedno muško od 7 godina, a jedno žensko od 4 godine, kako nas je prije više puta najidio tako u ovome trefu sada nitko mu nije otišo od naše kuće na veliku žalost koliko je kod nas zaslužijo, žao mi je diece a njemu neka Bog da ono što je sam zaslužio." Iako izrijekom ne spominje ime, ali je očito Rustan-beg mislio na Fehim-bega, koga i u nekim drugim pismima također oslovljava samo sa „kobaški beg". Vidi se to i iz pisma od 3. maja 1889. što ga Rustan-beg piše Šipuš i drug. u Sisak u kojemu navodi: „Vidim da Vam je g. Rankel isplatijo račun za bega Kobaškog što mi je drago, fala Bogu Vašoj velikoj poštenoj kući nije vam potrebno neke osobe držati u tefteru koji ne znaju šta je red i karakter i što jim more svašta u torbu stati, neka dobije Rankel kad ja njega nisam mogao izdržati ne more ni Rankel, i kad voli Lelića savjet nego moj neka mu bude (…)."[140]

U pismu upućenom 25. januara 1890. P. Hadži Ristiću u Beč Rustan-beg veli da nije u dobrim odnosima sa sinom Fehim-begom, te ga nije vidio skoro godina dana. Fehim-beg neodgovoran „a prešlo mu je 34 godine (…) da se je iko sina odreko i ja bi njega. Tomo veliki Tasovac u Brodu ima šnjime veliki upliv koi ga je bacijo u dug i rastavio ga od mene. On nije od banke povukao novaca nego od Vlade bosanske povuko je lani f 10.000 na deset godina sa 6% kamata, a da on mene pita on bi danas davo svoje novce na interes a ne bi obteretio svoi dobara, kojim načinom mogu ja njemu govoriti za vaš račun kad je lani on jedno moje pismo vratijo i napiso na koverti da mi pismo povraća i da moja pisma neuvažuje kod njega." Naredne, 1891. godine, Fehim-beg je prolazio

[140] IAS, Alibegovići, k. 2, sv. II.

kroz Derventu sa djecom, ali nije htio navratiti vidjeti oca, koji je u to vrijeme već počeo ozbiljno pobolijevati. U pismu od 17. avgusta 1891. Uzeir-beg piše bratu Fehim-begu u Kladare: „Čulismo danas dasi prošo sa dijicom u selo otac je došo prekjučer iz Lipika pak mu nije pravo što se nisi navratijo ovde jerbo slab je a sa micinama se pati nije se mlogo pomogo u Lipiku."

Zbog svega toga, Rustan-beg je koncem 1891. pokrenuo proceduru da se Fehim-beg proglasi rasipnikom kako bi mu se imenovao tutor. U jednom pismu od 21. oktobra 1891. Rustan-beg piše kadiji u Gradačac o potrebi da se Fehim-begu postavi tutor, jer je on u velikim dugovima, što bi moglo dovesti do propasti ne samo Fehim-begove, nego bi moglo ugroziti i samoga Rustan-bega: „Jasam za njeg potražijo i crno iza nokata davo sam mu po 25 hiljada for. brez interesa za pet godina pa sve gore. Koja je moje Kruškovo polje 10 godina po 1000 for a njemu bacalo po 3500 do 4000 for.". Rustan-beg traži od kadije da se za Fehim-bega odredi tutor, jer bi u tom slučaju on kao tutor mogao nabaviti novac, platiti dugove i opet mu davati po 300 f mjesečno za kućne troškove. I u pismu od 25. oktobra 1891. upućenom H. Ristiću u Beč Rustan-beg se žali na Fehim-bega, koji je toga ljeta bio u Beču pa se zadužio i kod H. Ristića. Rustan-beg veli da misli da je Fehim-beg („moj nesretni sin") dužan ukupno oko 60.000 for. „Za ovai veliki dug nisam znao već u ovo osam dana sve sam dozno sam neznam štaću da radim. Kako je uzrasto te oženijo i mene je raskomotio dosta kako je otišo od mene evo 10 godina" on se jako puno zadužio. „Njegov godišnji dohodak baca 25 neka godina i 30 hiljada for, on se more prodati (…) On ne kupuje zemlje već prodaje. Godine 1886. ja sam njemu dao 25 hiljada for brez interesa za 4 godine te se je izplatilo njegove dugove pa sam mu dao moje selo 66 kuća za hiljadu for godišnje da mi otplaćuje a njemu je isto moje selo bacalo 4000 for a ja to nisam gledo samo nebili se ustanovijo te sam ja primijo moje selo evo dvije godine pa držim za sebe pami baca oko 4000 for a on je držo 10 godina 30 hiljada forinti što me je ogulijo. Ovaki se ljudi tuku iz puške u čelo. Ja njemu kažem što moje to je i njegovo jabi danas milijarder bijo da mi bog pokloni. Ovoga sina što je kod mene (Uzeir-beg, op. H.K.) koji me podupire i koji je čestit i fala mu od srca svako dobro onće akobogda vazda bit dobro s bogom i prijateljima. On (Fehim-beg, op. H.K.) sve od mene krije i meni laže." U nastavku pisma Rustan-beg se žali kako je Fehim-beg „njekidan razvalijo" i njegovu kuću u Kobašu „koja je bila ko sahat nova što smo se svi izrodili u njoj najprve dvi familije bosanske (…)".[141]

[141] IAS, Alibegovići, k. 3

I u pismu upućenom 31. oktobra 1891. Danijelu I. Salomu u Trst, Rustan-beg piše kako je Fehim-beg, „moj kratkoumni i brezpametni sin pao pod veliki dug, a ja nizašto znao nisam dragi eff sve je krijo od mene što smo postigli 45 do 50 hiljada forinti duguje." Rustan-beg piše kako Fehim-begova imanja u Posavini donose godišnji prihod 25-30. hiljada for, a i imanja u Kobašu donesu prihod 2-3 hiljade forinti

> „i opet nejma kraja (…) U septembru uzo je od mene za šenicu a od Posavca za šljive 7000 for i to je prošlo u oktomberu sam neće da kaže kud je otišlo kad je pošo litos u Beč i u Karlesbad dali smo mu mi 500 for na trošak, pa sutradan u Sisku uzeo od g. Šipuša 600 for a dok je bijo u Beču u stvarima i gotovu novcu zadužijo se 4290 for Šipuš mi je javio kao prijatelj Hađi Ristić mi nije htio odmah kazati. Moju kuću veliku novu u Kobašu razvalijo brez mog pitanja što smo u njoj 4 familije živili pa sad zida gospodin drugu dugačka i široka nemore se opisat. Jučer mi telegrafira iz Modriče da mu pošaljem odmah 2000 forinti i ako mu ne pošaljem kaže da će prodati kukuruze poštomu drago i moro sam poslati. Kukuruza ima preko 25 vagona. Kako sam ga oženijo mlogo me je bacijo natrag uputijo je i moje i svoje u početku bijo me je sasvim razkomotijo kad me je Opović pokojni podupro moje selo Kruškovo polje u Posavini kako je od mene izišo držo je 10 godina i meni plaćo po godinu 1000 for nekad 1200 for pa evo dve godine kako sam ja moje selo primijo i pogradijo zgrade baca mi 4000 for neto preko troška. A njemu je više bacalo kad rode šljive. Ali ja to nisam ništa gledo kod njega samo da se ustanovi. Sad mi se nemere na djetinjstvo odbiti."

Piše kako je Fehim-beg udao kćerku Muhibu za Osman-bega Pašića, sin Muhamed-begovog i unuka Ali-paše Fidahića. U nastavku piše da traži da postane tutor Fehim-begu, pa pita Danijela I. Saloma da li bi mu posudio 45 hiljada for, uz kamatu, na 3-4 godine. Plaćao bi u jesen i proljeće, a kao garanciju Rustan-beg bi u gruntovnici založio svoje selo, koje vrijedi 80 do 100 hiljada for, te Fehim-begova tri sela sa 300 kuća koja vrijede pola milijuna for „da je u dobrim rukama davo je jedan grof iz Beča 400 hiljada for ali to se ne smije prodati (…)." U pismu od 7. novembra 1891. Rustan-beg piše Jusuf-begu Filipoviću da je Fehim-beg bio kod oca i da je pristao

potpisati uvjete koje ako prekrši da mu se može imenovati tutor, a da se isplate njegovi dugovi. U pismu od 4. novembra 1891. Rustan-beg piše Hadži Ristiću za sina Fehim-bega da je on „dobra osoba i dobra srca, samo mlogo laže i nije na riči nikad.“ U ovom pismu Rustan-beg od Hadži Ristića traži zajam od 30-35 hiljada forinti da može platiti Fehim-begove dugove, pošto je Fehim-beg pristao da mu otac postane tutor ako još jedanput prekrši uvjete dogovora i počne se zaduživati.

Međutim, Fehim-beg nije prestajao sa rasipničkim načinom života. On je 1893. od bosanskohercegovačkog kreditnog zavoda uzeo zajam od 45.000 for, 1895 još 15.000 for, te kasnije još 17.000 for od Zemaljske banke (ukupno 77.000 for). Posljednji zajam mu je dat „u svrhu namirenja lahkoumnih dugova.“ Ovaj posljednji zajam odobren je Fehim-begu pod uvjetom da se on, kao što je obećao, „odrekne upravljanja svojim imanjem, te da to prepusti svome u Derventi stanujućem otcu Rustan-begu Alibegoviću, i da se više ne zadužuje.“

Broj 152.487
H.D.

1 prilog

Fehimbeg Alibegović veleposjednik iz
bos. Kobaša, kotara Prnjavorskog, uzeo
je godine 1893 od bosansko herzegovač-
kog hipotekarnog kreditnog zavoda
zajam od . . . . . 45.000 for.
nadalje godine 1895 . . . 15.000 for.
a tečajem ove godine od priv.
zemaljske banke opet . . . 17.000 for.
ukupno dakle 77.000 for.
na njegov u kotaru Gradačačkom le-
žeći posjed, u svrhu namirenja lakkoum-
nih dugova.–
Ovaj je pošljednji zajam podijeljen Fehim-
begu pod tim uvjetom, da se on, kaošto
je obećao, odrekne upravljanja svojim
imanjem, te da to prepusti svome u
Dvernti stanujućem otcu Rustanbegu
Alibegoviću, i da se više nezadužuje.
Nu iz priležeg izvješća kotarskog
predstojnika u Prnjavoru proizlazi, da
Fehimbeg nema toliko ćudoredne sna-
ge da se okani rasipništva, stoga što
./.

Vrhovnom šeriatskom sudu
u
Sarajevu

Zaduženja Fehim-bega Alibegovića

opet kod raznih zavoda kredita traži
te se u okolini svog boravišta zadužuje
a u opće lahkoumno raspolaže s vojim
imetkom, pokazuje, da mu bez prikor-
nih sredstava spasenja od material-
ne propasti nema.—
Uslied tih okolnosti nastaje pitanje,
nije li od potrebe, da se Fehimbeg Alibe-
gović proglasi rasipnikom i da nad-
ležni kotarski ured kao šeriatski
sud u tu svrhu preduzme nužne izvi-
de i da ga ako to na temelju povede-
nih izvida po zakonu nagje, pod skrbništvo
stavi.—
Stoga se poziva vrhovni šeriatski
sud, da izvoli u tom pravcu shodne
odredbe učiniti i o uspjehu što
može brže ovamo izvjestiti.—

Sarajevo, dne 2. Januara 1897.

Za poglavara zemaljske vlade:
odjelni predstojnik:

Ali, kotarski predstojnik iz Prnjavora je javljao da Fehim-beg nastavlja sa rasipničkim životom. On je 1895. od gostioničara Pavla Kallaya iz Bos. Kobaša posudio 350 for, od svog vinogradara Andrije Ljutića 250 for, od još jednoga čovjeka iz Prnjavora 300 for, od jednog Jevreja po imenu Goldfinger „koji je u novije doba Fehimbegov pouzdanik" iz Sl. Kobaša više stotina, a vjerovalo se da je Fehim-beg „imao biti dužan i bijeljinskoj štedionici i to na akcepte svojega zeta Osman-bega Pašića iz Bijeljine". Sve je to posljedica činjenice da je Fehim-beg „rasipnik, razmetalac, podvržen strastima koje ga skupo stoje; on drži ljubavnicu jednu ciganku u Kobašu, kojoj najfinija odjela i skupocjene dragocjenosti kupovati običaje; kupuje nadalje nepotrebne stvari i dragocjenosti te ih već za kratko vrijeme, iza kako ih se je zasitio, za 1/3 ili pak i za ¼ kupovne cijene prodaje." Zbog takvoga načina života kotarski predstojnik iz Prnjavora Paulić je u julu 1896. predložio Rustan-begu „da preuzme upravu imetka Fehimbegova u svoje ruke i da plaća Fehimbegu mjesečno neki stanoviti iznos, a ostatak prihoda da upotrebi za podmirenje dugova. Ovo se je utanačilo i dobiva Fehimbeg mjesečno 250 for od oca." Kotarski predstojnik je vjerovao da Fehim-beg od tog dodatka, te od prihoda sa svojih polja u Kobašu (otprilike 600 for godišnje) „koji mu je dohodak Rustan-beg također ostavio" može „otmjeno" živjeti. U izvještaju upućenom Zemaljskoj vladi 17. novembra 1896. kotarski predstojnik veli da se u tome prevario, „jer Fehim-beg pravi iznova dugove i po mojem osvjedočenju je bez spasa izgubljen, ako se čim prije pod kuratel ne stavi. Konačno mi je još napomenuti, da je Fehimbeg ovoga ljeta pokušavao da se jednim većim zajmom, kojega je kod srpske banke u Zagrebu dobiti nastojao, svojih dugova riješi i na taj se način od zemaljske banke oslobodi, jer mu kontrola zemaljske vlade nije poćudna. U pogledu zajma kod srpske banke u Zagrebu dopisivao se Fehimbeg s nekim zagrebačkim odvjetnikom."

Potaknuti ovim zahtjevima kod kotarskoga ureda u Prnjavoru kao šerijatskoga suda saslušavani su svjedoci o tome da li se Fehim-beg Alibegović treba staviti pod skrbništvo. Na saslušanju 1. februara 1897. Ibrahim ef Fazlić, imam iz Kobaša, izjavio je da mu je Fehim-beg pričao kako mu otac Rustan-beg daje mjesečno 300 for i da upravlja njegovim selom „i subaše nametne", ali da ne zna ništa o njegovim dugovima „niti znam da kojoj ženskoj dragocjenosti kupuje", te ističe da misli da mu nije potreban tutor. Isto su izjavili i Mehaga Dizdarević i kobaški načelnik Ahmed-beg Kapetanović.

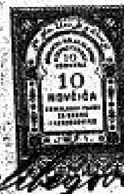
Na zahtjev stranke te uslijed naloga kot. ureda
kao šer. sudca u Prnjavoru od 6. aprila 1897. broj 316 šer.
uputio se podpisani šer. sudac u Kobaš te stavio
sa Ajišom-Alije hanumom Gradaščević udata
Fehimbeg Alibegović sljedeći:

Zapisnik.









Prisutni

Podpisani.

Identičnost Ajiše-Alije hanume Alibegović
bude naj prije po svjedocima Sulejmanbegu Kape-
tanoviću i Resulbegom Alibegoviću, koji oba pod-
pisanimu šer. sudcu poznate jesu, dokazata.-

Ajiša-Alija hanuma upitana, na zahtjev,
što ju ista podpisatog šer. sudca predsebe zvala,
očituje slijedeće.-

Pošto sam dočula, radi se na tome, da bi se
moj suprug radi rasipničstva pod škrbničstvo sta-
vio, te sam i čula da se radi toga stranke
mnoge u tom pogledu saslušalo.-

Ja kao njegova žena morala bi o tome
najprije doznati, ako bi stvar ta istina.-

Sav imetak što moj suprug sada posjeduje,
dobio je od mene, i ja mu da ga u vlastničstvo i pod
upravu dala, i jesam imala u znanje da moj
suprug na taj imetak iz kasse novce posegao
i bila sam time zadovoljna.-

Te novce, što jesu na taj imetak uzajmite,
nijesu lahkoumno potrošene, nego potrošene tim
načinom naj prije jest zasadit vinograd i
potrebite zgrade, te i kuće i druge stanove dielom
novo sagradjene, prikupljene su zemlje u Kobašu,
sagradjene su nova kuća i gospodarstvene
staje u Kladarima, te trošeno je sa udaje
naše kćeri.-

71146

Račun taj jest meni moj suprug sastavio
i evo ga predložim, i molim, da se ieti ako
zatreba po vještacima na istinitost ispita.–
Stoga mislim, da slav. šer. sud uvidjeti može,
da te dugove nisu lahkoumnim načinom
napravise, i ako bi moj suprug lahkoumno
sa svojem imetkom raspolozio, i taki
rasipnik bio, bila bi ja prva, koja bi proti
njemu shodne korake učinila, jerbi onda
i ja pod time trpila i ja mislim, ako sam
ja, koja sam mu sav taj imetak dala, i
upravu njemu povjerovala, da on ujedno
taki rasipnik nije i da to sve potvora i
hasumluk.–

S. P.

p. p.
Ajiša-Alije hanuma Gradaščević
udata Fehimbeg Alibegović
po Omerhodžić

Zaključeno i podpisano

Omerhodžić

Omerhodžić
perovodja

Zapisnik sa pred Šerijatskim sudom:
Izjava Fehim-begove supruge Ajiša Alijja-hanume rođene Gradaščević

Na saslušanjima 30. marta 1897. Salko Hasičić iz Kobaša je izjavio da je čuo da je Rustan-beg tutor Fehim-begov, a da ostalo ništa ne zna, „samo sam čuo po kućama, da u godini 1895 s nekakvom curom iz Kobaša u šumi Motajici nešto posla imao, nu ta stvar bila pred sudom riješita. Samo se govorilo da ga to skupo stalo. To sve bi ali ne mogu dokazati, jer nisam to vidio, nego sam slušao i nije mi više na umu od kojih osoba sam to čuo.“ Ahmed-beg Kapetanović, kobaški načelnik, izjavio je da zna da Rustan-beg daje Fehim-begu 250 for mjesečno, ali da ne zna da li se Fehim-beg nakon toga zaduživao kod koga. Slično je izjavio i Sulejman-beg Kapetanović iz Kobaša, koji je izjavio da je bio prisutan „kada je mu otac binbašu Kallayu i Goldfingeru dug, koji je prije toga napravio, izplatio, te otac sam govorio i Kalaju i Goldfingeru da Fehim-begu ništa bez novca dati nesmiju, jer da se njima platiti neće.“ Sulejman-beg dalje veli da ništa ne zna o tome da li se Fahim-beg nakon toga zaduživao, niti zna da kupuje neke dragocjenosti kakvim ženama i slično. Slično je izjavio i Ibrahim-beg Ljubović, gradonačelnik iz Prnjavora.

Fehim-begova supruga Ajiša-Alijja hanuma Alibegović, rođena Gradaščević, 5. aprila 1897. izjavila je: „Sav imetak što moj suprug sada posjeduje došao je od mene, i ja mu ga u vlasništvo i pod upravu dala, i jesam imala i znanje da moj suprug na taj imetak iz kasse novce potegao i bila sam s time zadovoljna. Te novce što jesu na taj imetak uzajmite, nijesu lahkoumno potrošene, nego potrošene tim načinom najprije jest razraditi vinograd i potrebite zgrade, te i kuće i druge stanove dijelom novosagrađene, prikupljene su zemlje u Kobašu, sagrađene su nova kuća i gospodarstvene staje u Kladarima, te trošeno je za udaje naše kćeri.“ Ona ističe da Fehim-beg nije rasipnik, a u prilogu dostavlja i račun koji joj je Fehim-beg dostavio. U tom računu stoji kako je on potrošio 73.290 for. posuđenih od zemaljske banke: U tom računu je stajalo da je novac potrošen na slijedeći način:

- Kupovina brda Grginac i Kabakovac površine 300 dunuma = 2000 for
- Krčenje i ograđivanje tih brda = 1000 for
- Sađenje 7000 stabala šljive na tim brdima = 7000 for
- Sađenje vinograda na tim brdima (50.000 čokota) = 8000 for
- Kuća za baštovana i podrum = 1000 for
- Pušnica i kuća za dvoranina = 500 for
- Kupovina oranice zv. “Jenjkaš” površine 58 dunuma = 400 for
- Kupovina oranice zv. “Dulju” = 240 for

- Kupovina oranice zv. “Poloj” = 100 for
- Kupovina šljivika kod kuće = 450 for
- Kupovina krave, konja, hintov (?) i kola = 1600 for
- Kuće gdje stanuje i kuhinja = 10.000 for
- Konak, kućarak, štala i šupa = 2000 for
- Okolo svih zgrada sagradio zid od kamena i cigle = 2000 for
- Kupovina pokućstva i kućnih stvari = 4000 for
- Nakite na hanumu što je nabavio = 5000 for
- Trošak za prenos tapije sa hanume na Fehimbega 4000 for
- Za udaju kćerke potrošio 6000 for
- U Posavini, na imanju u selu Kladari, sagradio: kuću i kuhinju, nabavio pokućstvo, sagradio kuću za momka, kuću za dvoranina, 2 magaze za hranu, 2 štale, 2 šupe, 8 pušnica, koševe za kukuruz, gospodarsko oruđe = 18.000 for
- Ukupno 73.290 for

Šerijatski sudac veli da se iz ovoga računa može vidjeti da su „navedeni troškovi u nekoliko suvišni“.[142]

Premda je i sam vrlo često kritizirao Fehim-begovo ponašanje, Rustan-beg je ustajao u njegovu odbranu u situaciji kada je procjenjivao da to više nije u interesu ugleda porodice u cjelini, pogotovo ako tom odbranom nije preuzimao nikakve finansijske obaveze na sebe. Tako on, na primjer, u pismu od 22. avgusta 1899. Zemaljskoj banci u Sarajevo brani svoga sina: „Razumili smo da je gradački gosp. Prestojnik vama piso poradi moga sina Fehimbega da je Fehimbeg lažac i nepošten i tako i da mu se uspostavi tobož tutor jase upravo čudim grofovom onakvom postupku jerbo g. grof nema pravo i nebi smijo nikoga vređat jerbo Fehimbeg je istina vaš dužnik i viste dobro osigurani a Fehim-beg vam sigurno rate u redu isplaćuje i Fehim-beg nema gosp. grofu ništa dužan“[143]

Tada se već Fehim-beg uključio i u politički život sudjelujući u pokretu za vakufsko-mearifsku autonomiju. U pismu od 1. jula 1900. upućenom gosp. Russo i Hajim u Budimpeštu Rustan-beg veli da je tamo „o svom poslu“ otputovao njegov sin Fehim-beg, pa će sigurno navratiti da se upoznaju. Nakon što je nekoliko dana proveo u Budimpešti, Fehim-beg se vratio u Bosnu. Očito

[142] Arhiv Bosne i Hercegovine, Vrhovni šerijatski sud, k. 83, god. 1897, br. 8.

[143] IAS, Alibegovići, k. 5, sv. 1, Rustan-begovo pismo Zemaljskoj banci, 22. avgusta 1899.

već pod jakim opozicionim usmjerenjem Fehim-beg se sukobio sa sucem Nedielskim iz Dervente, protiv koga je čak 23. jula 1900. podnio prijavu Zemaljskoj vladi u Sarajevo. U ovoj prijavi Fehim-beg navodi da je 17. jula u 7 sati navečer sa svojim kočijašem putovao iz Modriče u Derventu, a kada je bio u blizini očeve kuće u Derventi napao ga je tamošnji sudac Nedielski kome je, prema Fehim-begovoj tvrdnji, smetalo to što se morao malo skloniti kako bi kočija mogla proći.

Visoka zemaljska vlado !

Fehim-begovo pismo Zemaljskoj vladi, 23. juli 1900

Fehim-beg navodi da je sudac tom prilikom opsovao kočijašu „tursku mater“ i pokušao ga udariti štapom. U ovoj prijavi Fehim-beg navodi da takvo ponašanje suca smatra uvredom za sve muslimane, ali i uvredom Fehim-begove časti, te ga zbog toga prijavljuje Zemaljskoj vladi, pogotovo što je sudac takve uvrede ponovio i nakon tog incidenta kada je zabranjivao kočijašu da voda Fehim-begove konje ulicom ispred Rustan-begove kuće, ponovo psujući „tursku mater“ tvrdeći da se tim dijelom ne smiju vodati konji, premda je momak kotarskoga predstojnika grofa Rumerskog na istom mjestu držao grofove konje.[144]

Očito se i nakon ovog incidenta Fehim-beg ponovo vratio u Budimpeštu, gdje je ostao duže vremena, jer mu Uzeir-beg 11. oktobra 1900. pismo o očevoj bolesti adresira na „hotel Pariz“ u Budimpešti.

Nakon očeve smrti Fehim-beg je posjede koji su mu nasljeđem pripali prodao bratu Uzeir-begu. U jednom pismu od 6. decembra 1900. Uzeir-beg Alibegović piše Danielu I. Salomu u Trst o tome kako namjerava kupiti dio zemlje koji je pripao Fehim-begu iza Rustan-begove smrti. Veli da Fehim-beg ima dovoljno zemlje, pa ovo namjerava prodati Uzeir-begu, a ovaj moli posudbu od 10.000 f od Daniela I. Saloma, jer bi mu bilo žao da neko drugi kupi taj dio očevine. Tvrdi da on sam to može platiti, ali bi mu bilo malo teže trgovati, pa radije traži posudbu. Nije poznato da li je dobio taj zajam.[145] Nekoliko mjeseci nakon ovoga Uzeir-beg piše Danielu I. Salomu u Beč da mu pošalje „od fijakera prajz korent to za Fehim-bega treba te ako koji izabere kupićemo preko napišite mi kakesu cijene u francima jeli isto“, a u drugom pismu upućenom Salamonu Merkadiću u Brod pita koliko tamošnjoj štedionici duguje njegov brat Fehim-beg.[146] U pismu upućenom Tasovcu i Merkadiću u Brod 1. aprila1901. Uzeir-beg piše da je dobio njihovo pismo iz kojega je vidio da im Fehim-beg Alibegović duguje 7.829,80 k i to na 4 mjenice. Uzeir-beg uzima na sebe otplaćivati Fehim-begove dugove kako budu pristizali.

U pismu od 12. aprila 1901. Uzeir-beg piše Danielu I. Salomu u Beč da je primio „prajz korente od fijakera moj brat Fehim-beg je izabro onaj što ćete viditi na istom papiru je označita ciena a to je 700 f, pak vas molim gledajte što je moguće niže da isti fijaker kupite i kada ga kupiš neka ga isti fabrikant sastavi točkove i spakuje jerbo je frakt jeftiniji kada je zapakovat. Mismo se jednoč

144 IAS, Alibegovići, k. 7.

145 IAS, Alibegovići, k. 6

146 IAS, Alibegovići, k. 6. Uzeir-begova pisma upućena 21. 3. 1901. Danielu I. Salomu u Beč i Salamonu Merkadiću u Brod.

prevarili i platilismo 100 f frakt zato što nismo točkove sastavili i pošaljite isti sa željeznicom ovdi na moje ime a tako i račun ja sam bratu govorijo da bi najbolje bilo da sam tamo ode i dasi izabere on neće negose oslanja na vas." U pismu od 21. aprila Uzeir-beg piše Salomu da je dobio njegovo pismo iz kojega je vidio da je Salom kupio fijaker za Fehim-bega i to za 650 f „i da ćete ga odmah amo poslati što je dobro (…)".

Uzeir-begovo pismo Danielu I. Salomu o kupovini fijakera Fehim-begu, 12. april 1901.

U pismu od 3. maja 1901. Uzeir-beg piše Danielu I. Salomu da je „za poslati mi fijaker prizno sam vas u gotovini k 1300 (...), stvari sam uredu primio a također i fijaker danas došo skojim smo zadovoljni te vam na trudu zafaljujemo.“ Ranije je Uzeir-beg poslao jedno pismo iz koga se vidjelo da je fijaker kupljen za 650 K, pa je moguće da je došlo do promjene cijene. U pismu od 28. jula 1901. upućenom Danielu I. Salomu u Trst, Uzeir-beg piše da mu trebaju neki novci, jer „moj ugovor je sa bratom Fehimbegom da mu imam rečeni novac sada u iduću sridu položit onaj djel što sam od brata kupijo vridi 20.000 f ali on nije tijo potpuno meni tražiti što se tiče isplate vama to je moja briga ako bog da bit će uredu kano i dosada.” U pismu od 1. augusta 1901. Uzeir-beg potvrđuje Danielu I. Salomu da je primio poslatih mu 20.000 kruna. Uzeir-beg je uspio isplatiti Fehim-begu sve obaveze, što se vidi i iz jednog pisma upućenog Pašagi Topčagiću u Zavidoviće, u kojemu Uzeir-beg piše da je nakon očeve smrti morao bratu Fehim-begu njegov dio ostavštine u novcu isplatit.[147] U pismu od 31. avgusta 1902. upućenom Brodskoj štedionici u Brod Uzeir-beg šalje mjenice koje je potpisao Fehim-beg kao dužnik, a Uzeir-beg kao žirant, i moli ih da obračunaju kamate 7% za 4 mjeseca i neka onda pošalju njemu u Derventu. No, uprkos toj činjenici, izgleda da Fehim-begu nije nikada bilo dovoljno sredstava za njegov način života, pa je stalno nešto prigovarao bratu. U pismu upućenom 2. maja 1904. bratu Fehim-begu u Kobaš Uzeir-beg piše da je dobio od Fehim-bega pismo, koje ga je iznenadilo i začudilo. „Zašto me toliko potvaraš i iftiru činiš, zar što sam ti piso kano čovjeku i molio te još za moj novac kažeš mi da sam ti Hasana (?) još od 20 godina nedo mi Bog taj čojk nikada biti a Bog zna da sam ja tebi veći dost nego itko drugi a ko (te podstiče da se tako ponašaš) neka mu Bog plati a što tebi svatko može slagat to ja nisam dužan plaćat a što i otklen taj vjetar duha ja ne znam i neću da znam niti se miješam ni u poso ni u besposlicu nisam kadar ni sebe da kontroliram.“[148] Zbog takvoga načina života Fehim-beg je prodavao i vlastite posjede. U pismu od 23. januara 1907. Uzeir-beg piše bratu Fehim-begu u Kladare da je čuo da je Fehim-beg prodao selo Miloševac i to po 9 forinti za dunum, pa pita da li je to istina.

U aprilu 1908. Fehim-beg je umro, ali njegova smrt, baš kao i čitav život, nije mogla bez kontroverzi. Naime, nakon smrti Fehim-bega Alibegovića pojavila se Alijja Đuherić koja je tužbom od 16. jula 1908. kod Šerijatskog suda u Prnjavoru tražila da se prizna za zakonitu suprugu umrlog Fehim-

[147] IAS, Alibegovići, k. 6, Uzeir-begovo pismo Pašagi Topčagiću u Zavidoviće, 2. maja 1902.

[148] IAS, Alibegovići, K. 7. Uzeir-begovo pismo Fehim-begu, 2. maja 1904.

bega Alibegovića i da joj se u tom smislu doznači dio nasljeđa. Ona je tvrdila da ju je Fehim-beg prije smrti vjenčao. Kao dokaz navodila je da je 17. aprila 1908. radi vjenčanja kod imama isposlovala izum-namu, te da je tu izum-namu šerijatski sud 18. aprila 1908. uvažio i da je vjenčanje obavljeno isti dan. Također je kao dokaz priložila jedan telegram Fehim-bega Alibegovića poslan iz Zagreba 22. marta 1908. Anki Krpan u kojemu on priznaje brak sa Alijom Đuherić. Sud je, međutim, odbacio njen zahtjev.[149]

List *Srpska riječ* je donijela opširan nekrolog o Fehim-begu ističući da je riječ o „velikom posjedniku i jednom od najuglednijih begova pitome Posavine." List navodi da je njegovo imanje bilo u Kobašu, te da je jedan dio svoje beglučke zemlje u Miloševcu poklonio za izgradnju srpske crkve i škole „te je i sam pri udaranju temelja i osvještanju prisustvovao i novo-podignutu crkvu novcem obdario." Fehim-beg je „i prema sirotinji i svojim mnogobrojnim kmetima bio pravedan i darežljiv" mada je početkom austrougarske vladavine „zaveden hrvatskom propagandom Srbima svojim radom počinio neke materijalne štete", ali se kasnije „osvijestio i uvidio kome tim svojim radom koristi, te je promijenio pravac svoga rada, postavši najvećim pobornikom sloge Srba i Muslimana"[150]. Iza sebe je ostavio dva sina (Nadir-bega i Rustan-bega), te dvije kćerke (Muhibu, udatu za Osman-bega Pašića i Atifu, udatu Mehmedagić). Sinovi su živjeli u Prnjavoru i Uzeir-beg im je jedno vrijeme bio tutor.[151]

149 ABH, VŠS, k 27, god. 1909, br. 10.

150 *Srpska riječ*, br. 88, 24.4. (7.5.) 1908.

151 Pismo Derviša Alibegovića upućeno autoru.

Uzeir-beg Alibegović (?)

Uzeir-beg je sin Rustan-bega i Alijje Huseinćehajić. Oženio se sa Sultanijom, rođenom Cerić iz Bosanske Dubice. Rastao je uz oca Rustan-bega, i bio njegov najbliži pomoćnik u trgovačkim poslovima. U vrijeme kada je Rustan-beg bio odsutan iz Dervente, Uzeir-beg ga je zamjenjivao, vodio trgovačku korespondenciju i ostale trgovačke poslove. Iz sačuvane korespondencije vidi se da Rustan-beg nikada nije imao nikakvih primjedbi na Uzeir-bega, nego ga često u svojim pismima oslovljava kao „moj pošteni Uzeir-beg". Rustan-beg ga je zvanično koncem 1891. kod Okružnog suda upisao u trgovački registar kao prokuristu i ovlastio da može u njegovo ime sve potpisivati, o čemu je odmah obavijestio sve sve trgovačke partnere.[152] Nakon očeve smrti Uzeir-beg je naslijedio njegovu trgovačku radnju, a od brata Fehim-bega otkupio je i njegov dio ostavštine, što znači da je uglavnom sve što je ostalo iza Rustan-bega došlo u Uzeir-begovo vlasništvo. Osim toga, Uzeir-beg se pokazao veoma uspješnim trgovcem, a bavio se i politikom te humanitarnim i kulturnim radom, jer je bio aktivan u društvu „Gajret". Zbog svog trgovačkog i općenito poslovnog talenta Uzeir-beg je uspio do kraja austro-ugarske vladavine čak proširiti posjede koje je naslijedio iza svoga oca. Doduše, nisu pronađeni podaci o sudbini posjeda u Kruškovom Polju (a za ta selišta se njemu niti njegovim nasljednicima ne isplaćuje 1918. nikakva odšteta, pa je moguće da ih je Uzeir-beg prodao prije kraja Prvog svjetskog rata)[153], ali se iz ostalih povijesnih izvora vidi da je Uzeir-beg širio trgovačke poslove, kupovao nove trgovačke magaze i zemljišne komplekse. Iz sačuvanih pisama se vidi da je početkom 1901. Uzeir-begu bio dužan neki Huso Zečko iz Žepča, pa je za taj dug Sud donio odluku o rasprodaji Husine imovine. Ne vidi se šta je sve prodato, ali to je za dug kupio Uzeir-beg, i o tome on piše Akif ef. Biseroviću u Travnik tražeći od njega da učini sve što treba da se to i prevede na Uzeir-bega. Vidi se da je tu moralo biti i neke zemlje, jer Uzeir-beg požuruje da se to prevede na njegovo ime „jer zemlju što ima da se da obrađivati jerbo izlazi iz vakta." Kasnije je Uzeir-beg preko svoga zastupnika Derviš-age Avdagića ustupio na obradu to imanje čovjeku po imenu Mošo Musafija (?) za mjesečni najam od

152 IAS, Alibegovići, k. 3, Rustan-begovo pismo upućeno 7. decembra 1891. Danielu I. Salomu, te pisma upućena drugim trgovačkim partnerima.

153 Sredinom 1902. Kruškovo Polje je vjerovatno još uvijek u vlasništvu Uzeir-bega Alibegovića, jer u jednom pismu 26. juna 1902. on piše Hifzi-begu Pašiću u Bijeljinu: „Mogu vam javit da je vaša familija jučer fala Bogu sasvijem uredu i zdravo ovdi došli. Moj Asim i Dervišaga dočekali su u Šamcu i noćili su u Kruškovu polju sve je fala Bogu uredu" (IAS, Alibegovići, k. 6).

5 f. U avgustu 1902. Uzeir-beg se žali da Mošo ne plaća zakupninu na vrijeme. U tom pismu on nudi Moši da mu proda to imanje („imam kupca za to dobro i daje mi isti 800 f ja sam tražijo najniže 1000 f pak ako si ti mušterija kupit volijo bi tebi prodat zato tisi mi odma jerbo nama je napreče").



Uzeir-beg Alibegović

Nakon što je isplatio bratu Fehim-begu za njegovu ostavštinu iza oca, Uzeir-beg je nastavio investirati novac u proširenje trgovačkih poslova. On 9. jula 1902. piše gosp. Russo i Hajam u Budimpeštu u vezi s njihovim magacinom kojega je držao pod kiriju, te veli da za njega taj magacin ne vrijedi više od 5000 kruna, zato što on sam ima dovoljno prostora za svoj rad, a ima i dovoljno placa pred svojom kućom da napravi novi magacin za 5000 kruna, jer su i materijal i majstori sada jeftini, „da vam kažem otvoreno ja ga deržim i vama kiriju plaćam za staro prijateljstvo više nego što mi treba i kada bi ga itko drugi tijo pod kiriju uzeti budite uvjereni dabi ja volio izdati ga (…)". Iz kasnijih pisama se vidi da su Russo i Hajam tražili povećanje kirije na 8000 kruna, ali Uzeir-beg na kraju traži da mu odgovore ako pristaju i dalje izdavati taj magacin za 5000 kruna. Ima pisama iz avgusta 1902. iz kojih se vidi da Russo i Hajam još nisu pristali na cijenu od 5000 kruna. U jednom pismu upućenom 21. novembra 1902. Danielu I. Salomu u Trst, Uzeir-beg veli da mu je Russo pisao da ne pristaje na kiriju od 5000 kruna, ali u pismu od 15.

februara 1903.[154] već javlja da je kupio „oni magazin Daničin za k 5000, koliko god vridi duplo i kolikogod meni treba ipak sad ga nebi kupijo ali Merkadić kada je u Pešti bijo pazarijo za moj račun ima moj 3000 k kod Danice od kukuruza to ću ja još dodati istome k 2000 kada gosp. Merkadić dojde meni magazin predat a sa ovijem vas molim platite za moj račun firmi GOSTAN Saher Nahfolger u Zagrebu k 4337.50 dugujem istom za šećer (…) ja imam 10 vagona zobi te sam sada sa jednom kućom u pogodbi za 10 vagona te ako istom prodam hoću vam poslat novaca a imam i šenice i kukuruza fala bogu dragi efendija ja sam zaslužijo i kod šljivarskog posla preko 3000 kruna a tako sad na kukuruzima 1000 k a fala bogu i kod zobi ima hasne ali kako znate ja sam u velikom trošku iza oca osto dok sam izvršijo njegov vasijet intikalijo sa bratom (...) i još kojekaki drugi troškova dosta ali fala bogu sada je sve svršeno.“ U pismu Danielu I. Salomu od 23. februara 1903. Uzeir-beg piše da je dobro prošao sa tom kupovinom, jer „nisam ni sam kamen što je pod njim podpuno platijo sam plac rahmetli Dervišbega košto je 3000 forinti.“

U pismu Danielu I. Salomu od 25. februara 1903. Uzeir-beg u vezi s ovim magacinom piše da ga je sada kupijo, a „držali smoga mi dosad pod kiriju bijo je najprije moga amidže rahmetli Dervišbega i njega je košto f 12500 ali ja sam za mlogo jeftinije kupijo (…).“

Osim toga, Uzeir-beg je širio i zemljišne posjede koje je naslijedio iza oca Rustan-bega. O tome kako je Uzeir-beg kupio imanje nakon smrti Šemsi-bega Širbegovića tokom 1904. i 1905. već je bilo govora u ovoj monografiji.

[154] IAS, Alibegovići, k. 8.



Sultanija Alibegović, rođena Cerić, Uzeir-begova supruga.
Fotografirao sin Esad- beg, Derventa, avgust, 1932.godine

Sredinom 1881. Uzeir-beg je bio nešto bolestan, zbog čega je morao u banju, što se vidi iz jednog Rustan-begovog pisma upućenog 7. juna 1881. Rafaelu Markoviću u Brod u kome kaže da „Uzeir-beg moi otišoje u petak u Lipik u ilidže slab je na nogama."[155] Krajem te godine Uzeir-beg se po uputama svoga oca Rustan-bega jako eksponirao kao zastupnik grupe Dervenćana koja se zalagala da se obnovi „voda" na mjestu gdje je Sulejman-beg Begović počeo praviti kuću u koju je smjestio i kafanu. Međutim, početkom 1890. Uzeir-beg je obolio od tifusa. U pismu od 29. januara 1890. upućenom Šipuš i drug. u Sisak, Rustan-beg, između ostaloga, piše kako mu je „bila pometnja velika kod kuće bolestan mi je sin Uzeir-beg od tifuza ima deset dana, 48 sahata nije ništa znao za sebe, pak smo danas malo poznali da je preokreno na bolje, pak već šta će biti od danas Božija je volja." Iz pisma saznajemo da su Uzeir-begu dolazili „doktori od ugleda", a već 6. februara 1890. javlja Danielu I. Salomu kako je Uzeir-beg puno bolje „da nije zime mogo bi izići u magazu." U pismu od

[155] IAS, Alibegovići, k. 1, sv. II, Rustan-begovo pismo upućeno 7. juna 1881. Rafaelu Markoviću u Brod.

14. februara 1890. upućenom Alevi Zadeh Hadži Šeh Muhamedu u Sarajevo, Rustan-beg piše kako je Uzeir-begu „lakše fala Bogu, danas je izišo prvi dan u magazu", a četiri dana kasnije, 18. februara 1890., on piše Daniel I. Salomu kako je Uzeir-beg "fala bogu sasvim dobro".[156]

Uzeir-beg je, za razliku od brata Fehim-bega, imao stabilan porodični život, što se, uglavnom, odrazilo i na život njegove djece. Jedna njegova kćerka, Mujesera, početkom 1900. udala se za Sabri-bega Pašića u Bijeljinu. U pismu Danielu I. Salomu 22. marta 1900. Rustan-beg piše da je njegova unuka, kćerka Uzeir-begova, „jučer isprošena i vjenčana za Ibrahim-begova sina Sabri-bega Pašića u Bijeljinu svadba će biti okolo 15 idućeg mjeseca ona kuća je u Bijeljini sa imanjem (...) perva osobito je momak vrlo dobar i mlad 19 godina." U pismu od 23. marta 1900. upućenom opet Danielu I. Salomu Rustan-beg veli da mu je unuka vrlo dobra, a i Sabri-beg Pašić je „sasvijem uredu." U pismu Rustan-beg poručuje od D. Saloma dva ćilima, a „jedan komad ćilima 25 metara da bude široko 60 santima da bude na crno farba malo finija roba nego što sam bijo (nečitko od koga) naredijo otprilike da košta 45 do krajcera ja to trebam za moju kuću na gank (sic?, H.K.) isto molim odma pošaljite."[157] U pismu od 31. marta 1900. bijeljinskom načelniku Avdi-begu Hafizbegoviću Rustan-beg piše da „Vi morete poći na 20og ili na 21og Zulhidžeta, za društvo, to jest svatove kako hoćete onako i činite."

List *Bošnjak* je detaljno opisivao ovu svadbu. Naime, tada su dvojica braće Pašića, Sabri-beg i Hifzi-beg, organizirali veliku svadbu. Sabri-beg se oženio s kćerkom Uzeir-bega Alibegovića iz Dervente, a Hifzi-beg od rahmetli Sulejman-bega Ajanovića iz Bijeljine. Svadbe su bile veličanstvene. Prva je bila 16. aprila i započela je topovskim pucnjima ispred dvora mladoženja odmah iza sabaha. Oko 15. sati 50 fijakera kićenih svatova, predvođenih starim svatom Ali-begom Pašićem, krenulo je ka dvoru Sulejman-bega Ajanovića. Veselje je vladalo naredna dva dana, a 18. aprila je opet 50 fijakera svatova krenulo ka Derventi. Otišli su iz Bijeljine prema Bos. Rači odakle su posebnim parobrodom, „iskićenim bajracima crvenim i žuto crvenim, a na pročelju parobroda lepršao se je zeleni bajrak", krenuli ka Bosanskom Brodu. Bila je to, zapravo, posebna lađa zvana „Kazan". Plovili su Savom, a svijet ih je svugdje pratio; na mjestima su, čak, zbog velikih skupina naroda na obalama, morali

[156] IAS, Alibegović, k. 2, sv. II, Rustan-begova pisma upućena 29.1.1890. Šipuš i drug. u Sisak, 6. 2. i 18. 2. 1890. Danielu I. Salomu u Beč i 14.2. 1890. upućeno Alevi Zadeh Hadži Šeh Muhamedu u Sarajevo.

[157] IAS, Alibegovići, k. 5, sv. 1.

prekidati plovidbu (kao u Brezovom Polju i Brčkom). Prvu su noć noćili u selu Šitar na slavonskoj strani Save (kod Brčkog), a ujutro 19. aprila su krenuli ka Slavonskom Brodu, a odatle u Sijekovac gdje ih je dočekao Fehim-beg Alibegović. Iz Sijekovca su posebnim vozom krenuli ka Derventi. Tu su noćili i 20. aprila krenuli nazad istom maršrutom. Opet ih je narod svugdje dočekivao i ispraćao na obalama Save. Noćili su u Babinoj Gredi, a put nastavili 21. aprila. Kada su prošli Brčko došli su do mjesta Subotište gdje su Omer-beg i Osman-beg Salihbegović priredili ručak za svatove. Veselje u dvoru Pašića u Bijeljini je trajalo sve do 27. aprila. Mladoženje su za vrijeme dok su svatovi bili na putu priredili gozbu za svoje kmetove. „Do 500 kmetova i kmetica iskupilo se je u i ispred dvorova, a lahko je pomisliti kako su se kmeti veselili, kad se zna da su imali jela i pića, koliko im u drob more stajati.“ U petak, 27. aprila održane su trke konja čime je „završila ova veoma sjajna svadba, kakva odavna u Bosni nije bila“.[158]

Koncem 1902. Uzeir-beg je udao i jednu svoju kćerku, kojoj u prepisci ne navodi ime, ali je očito u pitanju Mućelefa, koja se kasnije preudala za nekog doktora iz Grčke i umrla u Beogradu. U pismu 8. septembra 1902. godine Rafaelu I. Merkadiću u Brod, Uzeir-beg piše da je svoju kćerku (“moju ćer”) udao za Edhem-bega Beglerbegovića u Banja Luku. „Momak je verlo fin kuća bogata ima brata mlađeg i majku nema više nikoga u kući.“ Par dana kasnije, 14. septembra, Uzeir-beg ponovo piše Merkadiću o svom zetu, koga veoma hvali. Naglašava da udaje kćerku u Banju Luku u „verlo u dobru i bogatu kuću momak je mlad lijep pošten ima samo jednoga brata i majku zove se Edhem-beg Beglerbegović svatovi će biti koncem ovoga (mjeseca?)“. U pismu upućenom 17. septembra 1902. Avdagi Fočo u Sarajevo Uzeir-beg se zahvaljuje za poslate stvari, te ga moli da mu kupi i pošalje još nekih stvari (između ostalog, riječ je o 1 džezvi i ibriku žutom stambolskom, finim kašikama, fini mlin, i još neke stvari). Neko (Esad-beg Alibegović, koji je ovu građu prodao Arhivu ?) je na margini ovoga pisma napisao jednu bilješku da se možda radi o „dopuni ruha Mujeserina“. Međutim, kako se Mujesera već bila udala za Sabri-bega Pašića, a budući da je Uzeir-beg tih dana udavao drugu kćerku za Edhem-bega Beglerbegovića u Banja Luku, onda se ovdje radi o toj svadbi (ako se uopće ova kupovina odnosi na ruho?). U pismu upućenom Avdagi Fočo 4. oktobra 1902. Uzeir-beg piše da „svatovi su bili i otišli sve je dobro u redu svršeno. Svatovođa bio je Ragib-beg i još bilo je bega aga i efendija 16 a bio je

158 ABH, ZMF, prez. br. 747/1900. (“Bošnjak”, br. 20, 17. maja 1900, str. 3.)

Esad efendija Kulović".[159] Uzeir-beg je o toj svadbi pisao i Danielu I. Salomu u Trst u pismu 11. oktobra 1902, ističući da su svadbi prisustvovali neki od najvećih i najbogatijih begova, aga i efendija, a iz Sarajeva među svatovima su bili Esad-efendija Kulović i Esad-efendija Uzunić.[160]

Uzeir-beg je nastavio surađivati sa svim očevim trgovačkim partnerima, a iz sačuvane prepiske vidi se da je jako puno pažnje posvećivao i uređenju kuće, nabavci i popravci nakita i slično. U pismu Danielu I. Salomu od 28. marta 1901. poslanom u Beč, Uzeir-beg piše da mu šalje poštom jedan paket u kojem se nalazi pet komada zlatnih stvari, i to 1 prsten, 1 ušnjaci, 1 broš, 1 sahat i 1 lanac „te vas molim podajte da se dobro opravi štogod fali i to odmah čim budu stvari gotovo pošaljite mi majstoru preporuči poznate odnosno kamen da dobro i fino utvrdi (…)", a u pismu od 12. aprila 1901. Uzeir-beg pojašnjava Danielu I. Salomu da lanac što mu je poslao na popravku može zamijeniti sa zlatarom za drugi „ne treba da je težak jerbo to je stvar za žene." U pismu od 3. maja 1901. Uzeir-beg piše Danielu I. Salomu da je opremu koju mu je poslao na popravku i za to ga „priznao k 22 f 40, stvari sam uredu primio".[161]

U pismu 4. marta 1902. Uzeir-beg piše jednom zlataru u Brod: „Molim vas pošaljite mi te stvari kojesam vam dao na operaciju jerbo trebajumi nužno odma a ja trebam jedan zlatni lanac što ide što se metne velik i dukati za ženske te ako imate pošaljite ga spoštom sa tima mojim stvarima i to odma i cijenu najnižu javite lanac treba da je dug 70 santimetri." Nije sigurno da li je dobio pozitivan odgovor, jer već 6. marta 1902. u pismu Danielu I. Salomu u Beč piše da je primio njegovo pismo i također „pet veliki dukata uredu i ja sam vas za isto u gotovu prizno K 239 poslo sam vam danas u jednom paketu dva sahata i 3 dukata sa okovom i jedan lanac i jedan muhur pak vas molim te zlatne stvari podajte zlataru neka ih dobro opravi i kupite mi jedan novi lanac zlatni kano taj stari poslati vam iste veličine a muhur mislim da se može ime prijašnje izbrisat i moje na istom izrezat i latinicom i turski napisat odnosno izradit arabski mije od potrebe ja imam držalo od muhura nije nužno novo pravit."[162] U pismu od 12. aprila 1902. Uzeir-beg javlja Danielu I. Salomu u Beč da je primio poslate mu stvari. „Stvari su sve dobro opravite ali okov oko dukata slabo je opravit sigurno nije se moglo dali bi se mogo ovaj okov tamo prodat ja bi u Sarajevu drugi od srebra skovo kako se sada po novoj modi kuje (…)."

159 IAS, Alibegovići, k. 7.

160 IAS, Alibegović, k. 7.

161 IAS, Alibegovići, k. 6.

162 IAS, Alibegovići, k. 6.

U pismu 6. marta 1902. Avdagi Foči Uzeir-beg piše: „Poslo sam vam danas poštom 3 cekina te vas molim dragi Avdaga podajte kujundžiji neka okuje kako se najljepše može u surmi i neka pozlati kujundžija zna kako treba to je za navrat na lancu za ženske ja imam lanac pak ti pošto pogodiš piši mi ja ću vam odma pare poslat ovdi vam u prilogu šaljem odprilike nacrt kako će dukati stajat a rešma kako zna kujundžija kako je najljepše neka namisti.“ Nekoliko mjeseci nakon toga, 5. avgusta 1902, Uzeir-beg ponovo piše Avdagi Fočo u Sarajevo, u kojemu naglašava da mu je poslao poštom “3 velika dukata pak vas molim pazarite iste za mene tamo vi znate koliko treba pride dati pak onda podaj onomu kujundžiji što si i prije nek oknu (?) stavi onaki isti ito molim što prije“. Istoga dana je javljao Danielu i Salomu u Beč da mu je poštom poslao „jedan paket u istom ima zlatne stvari pak vas molim podajte odma neka se oprave dobro.

1 prsten fali mali jedan kamen

1 naušnjak fali mali kamen

1 lanac

1 tabakera za popravit

3 komada zlata prodajte kako se može

molim vas pošaljitemi kampijum (?) od svilenog beza prijateljski vas pozdravljam“.

Kao ugledan trgovac i građanin Dervente Uzeir-beg je, poput svoga oca, često istupao kao zaštitnik slabih i nemoćnih. Također je nastupao kao pobornik pravde. Sredinom 1901. nastupio je kao veliki zaštitnik derventskog imama Smail-ef. kada ga je, prema Uzeir-begovim tvrdnjama, nepravedno napadala jedna grupa nezadovoljnih džematlija u Derventi predvođenih Sulejman-begom Begovićem. Uzeir-beg Alibegović piše 4. maja 1901. Smail-begu Ferizbegoviću u Tešanj:

> „Molim vas podajte našem imamu Smail efediji pismo od vaše strane to jest priporuku na Sabit-efendiju i Nedžib-efendiju u Sarajevu da ga kod Rijaseta priporuče dobro jerbo na njega ovdašnji stari zulumćar bigajri hak usto i još nekoliko magaraca svoj tobož pristaša i subaša podigo a to je Sulejmanbeg Begović u našem Džematu je oko 180 kuća i svibi izginuli za Smail-efendiju zato sevap vam je pomoći i Džematu i Smail efendiji znajte vallahi da bigajri hak hoće da rezil učinu Smail effendiju i da zorom ga

natjeraju da sam na sebe osudu izrekne što se na svitu nije još dogodilo imo bi vam odavle mlogo pisat ali razumićete od Smail efendije pravu istinu."

Iz ovoga vremena je sačuvano jedno nepotpisano i nedatirano pismo upućeno Ulema medžlisu u Sarajevo, u kojem stoji:

„Ja kao džematlija gornje mahale koji sam klanjao za našim imamom rahmetli Derviš-efendijom 50 godina a iza njega isto klanjam za njegovijem sinom Smail efendijom 12 godina koji baš nema nikakva kusura u Imametluku i adabu u svemu je fin i osobito veliki dikat što god je u našem šerijatu trudi se za sve što je dobro sada čujem da je Sulejman-beg Begović udario bigajri hak na rečenog imama i hoće ga baš svojim zulumom da istjera iz džamije i da naš vas Džemat ucvili nisam mogo prisaburiti ovu nepravdu a da vam ne javim te vas molim da nam i nadalje ostavite našeg dragog i dobrog imama budite uvjereni da naš imam ima i kolik dlaku po šerijatu kusura vallahi i billahi nebi za njeg nijednu riječ progovorijo zauzdajući se u Božiji Šerijat i u Vašu pravednost nemislimo drugojačije već da ćete nam i nadalje ostaviti imama Smail-efendiju ako Bogda kada se ova stvar pojde po šerijatu talkik (?) činiti i vi ćete se inšalla sa svim posvidočiti."[163]

S druge strane, nije oklijevao suprotstaviti se onima za koje je smatrao da ne rade svoj posao kako valja. U pismu 16. marta 1902. Uzeir-beg piše svom starom prijatelju Salih-agi Galijaševiću u Tešanj o kadiji Sadikoviću.

„Kako već znate ovdašnji kadija Sadiković dolazi tamo za kadiju u nas je bio kratko vrijeme 4 godine ali kamo sreće da on nije nikada Dervente vidijo to bi bilo za Derventu dobro pak žalim sad što ide u Tešanj jer će steći sudbina Tešanj kao i Derventu nesretna ali ako Bogda nadam se da će mu tude biti grob iskopan i da će dobit pokrućki dekret tude on je ovdje usrane iza sebe ostavijo uspomene kao što je i sam zaratijo je Derventu sa svojim muzevirlukom i namjestio je taraf da ne more biti gore nitko niskim on više klanja nego što treba da mu svijet rekne da je dobar a ne što je dužan klanjat i drago mu je vaz kazat ali i baru (???) kriv kazuje."

[163] IAS, Alibegovići, k. 6.

U nastavku Uzei-beg piše loše o njemu, optužuje ga da laže, da je čak pokvario derventske hodže, mujezine i imame. Rodom je iz Brčkog, ali je i tamo ostavio loše uspomene, pa je bio i u Zvorniku, pa i tamo ostavio loše uspomene. Uzeir-beg piše Salih-agi da će kadija Sadiković i u Tešnju svašta lagati, da će pričati priče o tome kako je bogat, kako ima dobre veze na Vladi, ali mu ne treba vjerovati. I njegova će se žena predstavljati kao najveća hanuma, ali je i ona lošega karaktera.

U pismu 3. maja 1902. Avdagi Fočo u Sarajevu Uzeir-beg se raspituje o moralnom i materijalnom stanju Ibrahim-bega Čengića, sina Ali-pašinog. Razlog za to je u tome što Ibrahim-beg „traži od moga jednog dobrog dosta dževojku“ za ženidbu, pa Uzeir-beg želi prikupiti o njemu informacije i obećava Avdagi Fočo da će sve te informacije ostati tajna.

Uzeir-beg je imao četiri sina: Asim-bega, Esad-bega, Zijad-bega i Rifat- bega i pet kćeri: Mujeseru, Mučelefu (Čefu), Zuhru, Šaćiru i Zumretu. Zijad, Zuhra i Zumreta su umrli kao djeca i sahranjeni na mezarlucima I kvarta u Derventi, gdje su poslije sahranjeni Asim-beg, Esad-beg i Šaćira. Mujesera se udala za Sabri-bega Pašića iz Bijeljine, unuka Ali-paše Fidahića, i u Tursku je iselila prije Prvog svjetskog rata, te promijenila prezime u Fedai. U Turskoj je i umrla, a mezar se nalazi u Adapazaru u Turskoj. Mučelefa se prvo bila udala za Edhem-bega Beglerovića u Banju Luku, a potom za nekog doktora porijeklom iz Grčke. Umrla je u Beogradu. Šaćira se dva puta udavala. U spisima Vrhovnog šerijatskog suda ostalo je zabilježeno da se njezin prvi muž, Muhjudin-beg Šahinpašić iz Odžaka, oženio 1920. sa Šaćirom Alibegović iz Dervente, ali je bila određena prevelika taksa, pa se on žalio zbog toga. Žalba mu je uvažena.[164] Od 1929. do 1935. godine je bila član derventskog ženskog odbora „Gajreta“. Na redovnoj skupštini ženskog odbora održanog 19. juna 1936. godine u Derventi izabrana je za potpredsjednicu.

[164] ABiH, VŠS, k 35, br. 69/1921



Šaćira Alibegović sa svojim prijateljicama na izletu i pred familijarnim automobilom marke Horch



Šaćira Alibegović sa Rizah-begom, Asim-begovim sinom, (sjedi), te Rešadom i Seadom, Esad-begovim sinovima



Mezari članova porodice Alibegović u Bosanskom Kobašu, nastali prije preseljenja dijela porodice u Derventu

Asim-beg Alibegović (1886-1938)

Asim-beg Alibegović, sin Uzeir-begov, rođen je 1886. godine u Derventi. Nije završio nikakve formalne škole, ali je osnovno obrazovanje stekao angažiranjem privatnog učitelja koji ga je podučavao u porodičnoj kući.[165] Od rane mladosti bio je uključen u rad porodične trgovačke firme i vremenom je postao trgovac dostojan svoga oca i djeda Rustan-bega, utemeljitelja trgovačke firme. Osim trgovine bavio se građevinskim poduzetništvom finansirajući izgradnju mnogih građevinskih objekata. Finansirao je podizanje nekih mostova u Derventskom srezu, a finansirao je i podizanje jednog drvenog mosta na rijeci Bosni kod Modriče.



Asim-beg u automobilu. Lijevo - jedno od putovanja u banju, a desno - na putu za Dubrovnik, u to doba neasfaltirnim cestama.

Osim što se bavio trgovačkim poslom i poduzetništvom, bio je i politički veoma aktivan. Njegova politička aktivnost počinje nakon 1918. godine, dakle nakon propasti Habsburške Monarhije i uspostave Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Od tada pa sve do smrti 1938. Asim-beg je bio neumorni politički aktivist. Najprije je, početkom 1919, pristupio Radikalnoj stranci.[166] Početkom 1925. jedan je od 48 potpisnika *Proglasa muslimana Bosne i Hercegovine*, koji je, zapravo, predstavljao poziv muslimanima BiH sa osnivačke skupštine Narodne muslimanske organizacije u Derventi 7. januara 1927, političke organizacije

[165] Asim-beg Alibegovć (1886-1938). Biografija. Prema kazivanju sina Ismeta Alibegovića, Stockholm, februar 1995 (rukopis u posjedu autora). Ovaj dio monografije se najvećim dijelom temelji na ovom sjećanju Ismeta Alibegovića.

[166] Radikalna stranka je okupljala uglavnom Srbe, ali se u jednom broju lokalnih odbora nalazilo i nešto muslimana, koji su uglavnom bili iz reda zemljoposjednika. Radikali su čak i na izbornim listama imali mali broj muslimana (koji su se, doduše, u nacionalnom smislu izjašnjavali kao Srbi). „Ali, broju muslimana koji su se nalazili u lokalnim rukovodstvima ili koji su kandidovani na listama stranke nije ni približno odgovarao broj pristalica. Ponekad su Muslimani – članovi odbora stranke bili skoro usamljeni pojedinci". Tomislav Kraljačić, „Organizovanje i struktura radikalne stranke u Bosni i Hercegovini". *Godišnjak Društva istoričara Bosne i Hercegovine*. Godina XIX 1970-1971, Sarajevo 1973, str. 226.

formirane s ciljem slabljenja utjecaja Jugoslavenske muslimanske organizacije na muslimansko političko opredjeljivanje. Naime, uoči parlamentarnih izbora u februaru 1925. odnosi Radikalne stranke i Jugoslavenske muslimanske organizacije su se veoma zaoštrili, pa su Radikali nastojali angažiranjem pojedinih muslimanskih političara stvoriti novu organizaciju koja bi utjecala na usmjeravanje muslimanske politike ka čvršćoj suradnji sa srpskim političkim strankama. Ova je grupa muslimanskih političara istaknula ciljeve koji su u prvi plan stavljali socijalna pitanja, koja se mogu lakše rješavati uz oslanac na Vladu u Beogradu (isticali su da su glavna muslimanske pitanja – rješavanje problema seoskih ispaša, besplatnog ogrjeva za siromašne seljake, jeftinih kredita za zanatlije i trgovce, školovanje djece na račun države i slično, a ne politička pitanja autonomije Bosne i Hercegovine i slično).[167] Nakon reorganizacije jugoslavenske države i formiranja banovina koncem 1929, Asim-beg je izabran za banskoga vijećnika, a koncem 1931. prvi put je izabran u Senat Narodnog Predstavništva Kraljevine Jugoslavije. Nakon isteka prvog mandata 1934. ponovo je biran u Senat za razdoblje 1934-1938. godine. Smrt ga je zatekla na dužnosti senatora. U porodici je ostalo sjećanje da je jednom prilikom Nikola Uzunović, kada je sastavljao jugoslavensku Vladu, ponudio ministarsko mjesto Asim-begu Alibegoviću, ali je on to odbio pravdajući se time da nije završio fakultet.

Valja još istaknuti da je u vrijeme svog drugog senatorskog mandata jedno vrijeme obavljao dužnost sekretara Senata. Kao senator bio je vrlo aktivan, često je držao govore na zasjedanjima Senata, o čemu je već bilo riječi u ovoj monografiji. Zalagao se za prava muslimanskih posjednika i posebno za razvoj prosvjetnih prilika kako u Derventi tako i na širem prostoru Vrbaske banovine. U tim zahtjevima je nastupao skupa sa dr. Vasom Glušcem, senatorom i direktorom gimnazije u Banjoj Luci, koga Asim-beg u svojim govorima često oslovljava kao „prijatelja". Kao Asim-begove zasluge uglavnom se ističu otvaranje Mješovite građanske škole u Derventi i otvaranje Okružnog suda 1937. godine. Također i izgradnja velikog kamenog mosta preko Ukrine bila je moguća zbog upornog Asim-begovog zalaganja.

Bio je utemeljitelj i donator kulturno-prosvjetnog društva „Gajret" te jedan duži period i predsjednik društva u Derventi. Također je bio predsjednik Odbora za podizanje spomen znamenja profesoru Šukriji Alagiću. Naročito se zalagao da idejno rješenje nišana bude u skladu sa dostojanstvom i ugledom profesora Alagića.

[167] Atif Purivatra, *Jugoslavenska muslimanska organizacija u političkom životu Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca*. Sarajevo 1977, str. 190-192.

Oženio se u 21. godini života sa Eminom, kćerkom Bećir-bega Gradaščevića iz Gradačca. U pismu od 24. decembra 1907. Uzeir-beg piše Danielu I. Salomu: „Sa radostnim srcem javljam Vam da sam moga sina Asimbega oženio od Bećirbega Gradaščevića H. Ibrahimbegovića iz Gradačca. Svatovi će ići po mladu koncem januara. Ovu sam stvar svršio prije 5-6 (dana, H.K.) te Vas molim oprostite mi da Vam nisam odmah javio." U nastavku pisma Uzeir-beg traži od Saloma da mu pošalje svilu da može dati da se kroje i šiju haljine. Traži da cijena svile bude od K 5-7, a može nešto i od jeftinije sorte. Svadba je bila u januaru 1908, jer u pismu Mahmutu Rurkiću, a i nekim drugim dužnicima, Uzeir-beg Alibegović 24. decembra piše da je „ovih dana oženio svoga sina Asimbega iz Gradačca od Bećirbega Gradaščevića", te mu zbog toga trebaju novci i traži od dužnika da isplate svoje dugove. U pismu 26. decembra 1907. Uzeir-beg piše Tasovcu i Merkadiću u Brod da tih dana ima puno posla oko ženidbe sina. U jednom pismu upućenom 28. decembra 1907. Muharem ef. Smaišu u Istanbul, Uzeir-beg javlja da ženi sina Asim-bega od Bećir-bega Gradaščevića, a „svatovi će ići po bajramu".[168] Sigurno je i ova ženidba utjecala da se Asim-beg politički jako angažira. Naime, Bećir-beg Gradaščević je još u austrougarsko doba bio zastupnik u Bosanskom saboru 1910-1914, a i u razdoblju između dva rata isticao se svojim političkim radom, te je vjerovatno i Bećir-begova politička aktivnost još više davala motiva Asim-begu za veći politički angažman.



Mujesera, Asim-begova kćerka, stoji lijevo na fotografiji.
Desno sjedi Šaćira, Asim-begova sestra

[168] IAS. Alibegovići, k. 7.

Nedžmudin Alagić je Asim-bega Alibegovića okarakterizirao kao vrlo uglednu i poštovanu ličnost. „Stalno je nosio pas, a odijela i ostala odjeća odgovarala je najnovijoj evropskoj modi. Njegova elegancija i ophođenja sa ljudima bila su svugdje uočljiva (...). Asim-beg je bio dobar i druželjubiv čovjek. Pomagao je sirotinju i naročito siromašnu i školsku omladinu. Mnogi ljudi u nevolji su se obraćali za savjet, a on je uvijek bio spreman da im pomogne. U društvu je uvijek bio raspoložen, a njegovi prijatelji rado su slušali njegova pričanja, jer je znao vjerno dočarati događaje i zgode iz života".

Umro je 9. oktobra 1938. od karcinoma u 52. godini života i sahranjen na mezarlucima u Gornjoj mahali.

Imao je dva sina: Rizah-bega (umro bez potomstva) i Ismet-bega (1917 – 2004), te kćerku Mujeseru, udatu za Namik-bega Ibrahimpašića u Travnik (umrla 23. maja 1989).

Esad-beg Alibegović (1889 – 1986)

Esad-beg je sin Uzeir-bega i Sultanije rođene Cerić. Rođen je u Derventi 1889. godine. Završio četiri razreda osnovne škole, a kao dječak je počeo raditi u trgovini djeda Rustan-bega. Oženio se s Emirom, kćerkom Derviš-bega Pašića iz Bijeljine. Imao je tri sina: Seada, koji je kasnije postao doktor medicine-internista, Rešada i Dževada, te kćerku Halidu. Osim radom u trgovini i unapređenjem imanja u Raščićima, još se u ranom djetinjstvu bavio kulturno-prosvjetnim, humanitarnim i vjerskim radom. Služio se njemačkim, turskim i arapskim jezikom.


Esad-beg Alibegović

Osim trgovačkim, humanitarnim i vjerskim bavio se i prosvjetnim pitanjima. Bio je dopisnik mnogih novina koje su izlazile u Rijeci (*Novi list*), Sarajevu (*Gajret*), a članke je objavljivao i u zagrebačkim (*Obzor*)[169] i beogradskim novinama.

[169] O jednom njegovom tekstu objavljenom u *Obzoru* 1919, a odnosi se na sudbinu oružja Husein-kapetana Gradaščevića vidi u Husnija Kamberović, *Husein-kapetan Gradaščević (1802-1834). Biografija*. Gradačac 2002, str. 71-72.

Pisao je u *Preporodu* (Sarajevo) i *Derventskom listu*. Skupljao je knjige, novine, časopise, poštanske marke i razglednice. Posjedovao je veliku biblioteku. Svoj prvi članak je objavio 1916. godine. Omiljena tema mu je bio život bosanskih Muslimana. Godine 1924. osnovao je Radio-klub u Derventi. Dobrovoljnim prilozima i članarinom kupljen je radio-aparat u Zagrebu, koji je vjerovatno bio među prvim radio-aparatima u Bosni i Hercegovini.

Jedan je od organizatora mnogih bajramskih priredbi, gdje su sakupljani prilozi za pomoć siromašnim i osiguravana sredstva za rad derventskog Gajreta. Zajedno sa bratom Asim-begom bio je najčešće najveći donator i primjer drugima.

Bio je niz godina predsjednik derventskog „*Gajreta*“ i član Glavnog odbora „*Gajreta*“ iz Sarajeva od 1928. do 1941. godine, kad je to društvo ukinuto. Uoči Drugog svjetskog rata bio je član Upravnog odbora Zemaljske banke u Sarajevu, a 1938. - 1939. godine je bio predsjednik Gradske čitaonice u Derventi.

Pred Drugi svjetski rat je u potpunosti obnovio obiteljsku kuću. U Raščićima, desetak kilometara od Dervente uz rijeku Ukrinu, imao je imanje s desetak raznih objekata (konak - kuću za spavanje, staklenik - poseban objekt sa staklenim prozorima gdje se sjedilo, kuća za poslugu, štale, veliku sušnicu za sušenje šljiva, spremišta za hranu). Na imanju je također bio voćnjak sa šljivama.



Esad-beg Alibegović, Zagreb, pred Drugi svjetski rat

Bio je aktivan u djelovanju društva „*Gajret*“ između dva svjetska rata. Godine 1935. godine je bio predsjednik derventskog odbora za izgradnju *Gajretovog doma* u Sarajevu. Esad-beg i njegov brat Asim-beg su za gradnju doma, koji je završen 1936. godine, dali 6.000 dinara. Osim toga, bio je jedno vrijeme (1935) član Glavnog odbora *Gajreta* i često govorio na *Gajretovim* godišnjim skupštinama. Posebno je važan njegov govor 1937. godine na predkonferenciji za *Gajretovu* Glavnu skupštinu, kada je isticao potrebu za kvalitetnim školama za omladinu i naglašavao nužnost izgradnje *Gajretovih* internata. Smatrao je da školski udžbenici moraju biti jeftiniji jer samo takvi mogu biti pristupačni i siromašnoj djeci. Na predkonferenciji za *Gajretovu* Glavnu skupštinu, koja

se održala 17. jula 1938. godine u Sarajevu, u svom izlaganju Esad-beg se zalagao za:

1. Pomoć muslimanima u Sandžaku, Crnoj Gori i južnoj Srbiji, jer je njihov materijalni status u gorem položaju nego onih u Bosni i Hercegovini.
2. Prikupljanje novčane pomoći za formiranje *Gajretove* garderobe za glumce.
3. Osnivanje *Gajretovog* internata u Derventi, jer ponovnim otvorenjem gimnazije u Derventu je došao veliki broj učenika iz Bosanske Posavine.

Ipak, važniji su njegovi pisani radovi koje je ostavio iza sebe. Vrlo rano je počeo pisati u raznim časopisima, bilo da se radi o raznim događajima iz historije, bilo da je pisao beletrističke radove i svoje utiske sa brojnih putovanja.



Esad-beg Alibegović, prvi red, u svijetlom odijelu sa fesom na glavi i novinama u ruci

Pisao je o raznim zanimljivim događajima iz historije Dervente (naprimjer pisao je o kupovini radio-prijemnika i osnivanju prvog Radio-kluba u Derventi). Godine 1937. napisao je članak „Kemalistička Turska i njezin vođa Gazi Mustafa Kemal Ataturk". Članak je objavljen u nekoliko nastavaka. To je bilo prvi put da je pisao o događajima koji su se dogodili u Osmanskoj carevini nakon balkanskih ratova i Prvog svjetskog rata: „Turska je iz ovih ratova

izašla iscrpljena i oslabljena. Pobjednice I. svjetskog rata su imale svoje trupe u Istanbulu. Napad grčke vojske je u turskom narodu probudio nacionalni ponos i predvođeni mladim pukovnikom Kemalom Mustafom pobijedili su Grke i primorali sile Atlante (Francuska i Engleska) da napuste Tursku. On uvodi niz reformi i proglašava Republiku. Zbog svojih velikih zasluga dobio je ime Ataturk – Otac i spasitelj domovine."

Poput svoga brata Asim-bega, koji je na zasjedanjima Senata u Beogradu, držao govore koje bismo u neku ruku mogli smatrati „antialkoholičarskim", o čemu je već bilo riječi u ovoj monografiji, i Esad-beg raspravljao o raširenosti alkohola u muslimanskim selima oko Dervente i njegove posljedice za razvoj porodice i društva. On alkoholizam naziva „rak-ranom našeg društva".



Slijeva: prvi red, stoje: 1. Esad-beg, 2. Muhamed-beg Pašić, 3. Muhamed-beg Preljubović; drugi red: 1. Emira, supruga Esad-begova, rođ. Pašić, 2. Emina, supruga Muhamed-bega Pašića, rođ. Salihbegović, 3. Zlata, supruga Muhamed-bega Preljubović, rođ. Pašić; treći red: Dževad, sin Esad- begov, Sead, sin Esad-begov, Rešad, sin Esad-begov. Raščići kod Dervente, 1926. godina

Napisao je u *Gajretu* nekoliko nekrologa za nekoliko znamenitih Dervenćana: Smail-Hakija Udžvarlić, direktor gimnazije, nekrolog svome bratu Asim-begu Alibegoviću, zatim nekrolog Hafiz Mehmed efendiji Hadžiagiću, imamu, muallimu i vjeroučitelju u gimnaziji i građanskoj školi u Derventi, šerijatskom sudiji Mustafa efendija Halilović i druge. Pisao je i razna svoja sjećanja na pojedine znamenite ličnosti (Hafiz Ahmed efendija Halepović, imam, mualim i mujezin donjo-mahalske džamije). Pisao je sjećanje i na Abdulah efendiju Čauševića, koji je bio predsjednik Starješinstva Islamske zajednice za Bosnu i Hercegovinu, a pred i u toku Drugog svjetskog rata

bio je šerijatski sudija u Derventi. Pisao je i o hadži hafiz Hamid efendiji Hadžiahmetoviću, imamu i hatibu gornjo-mahalske džamije. Ovo je bio posljednji derventski hafiz. Dervenćani su ga poznavali po nadimku „Hafiz Tešnjak", jer je bio rodom iz Tešnja.

Nakon Drugog svjetskog rata jugoslavenski komunisti su ga uhapsili i optužili da je kao član Uprave Zemaljske banke u Sarajevu „pomagao neprijatelja". Prvooptuženi je bio direktor Banke Aleksandar Poljanić, ali je Esad-beg oslobođen svake krivnje. Na suđenju je utvrđeno da je Esad-beg bio „član uprave [Zemaljske banke] od prije rata i ne spada među one koji bi radi svoje naklonosti prema okupatoru došli do tog položaja (...) Optuženi Alibegović nije kao trgovac sarađivao sa okupatorom, nego je pomagao pristalice NOP-a i štitio njihove porodice koliko je mogao". Sud je utvrdio da se Alibegović tokom rata nije bavio trgovinom „iz razloga da ne bi došao u položaj da posluži okupatoru". Da bi potvrdili „ispravno" ponašanje Esad-bega Alibegovića u vrijeme rata, Sudu su dali izjave „oko 500 lica iz Derventskog sreza, Hrvata, Srba i Muslimana, seljaka, radnika, boraca i njihovih porodica i progonjenih lica. Iz svih ovih izjava utvrđeno je ono što proizilazi iz podataka narodnih vlasti. Konkretno optuženi Alibegović već prvih dana pravilno se politički opredijelio. Prve ustaške mjere, kao rušenje pravoslavnog groblja, optuženi sa uspjehom suzbija. Kad se protjeruju i odvode Srbi i Jevreji prima njihov imetak na čuvanje, da bi ga poslije rata pošteno vratio. U nekoliko slučajeva predaje imetak pobijenih Jevreja daljnjoj preživjeloj rodbini, koja niti optuženog poznaje, niti zna da je ta movina njemu povjerena na čuvanje. Nakon odlaska 44 lica iz Dervente u NOV njihove su porodice pohapšene i odvedene u zloglasni zatvor u Sl. Brodu. Optuženi pokreće akciju da se isti izbave, u čemu uspijeva. Radi toga biva sam više puta hapšen i konačno u godini 1943. osuđen na smrt od strane Kozačko-njemačke komande, od čega se pukim slučajem spasava. Optuženi za vrijeme rata novčano pomaže iseljene Srbe i njihove porodice, koje su ostale u Derventi. Jednom prilikom, kada je jedna grupa logoraša – koji su od gladi naličili na kosture – biva sprovedena iz logora u logor kroz Derventu, optuženi sprema im obilnu večeru i daje im hrane za put. Optuženi pomaže nadalje materijalno i moralno NOV i stara se za porodice boraca, šalje pakete u Jasenovac i zatočenicima u Njemačku. Pomaže Derventske ilegalce, daje im savjete i krije u svojoj kući pored ostalog materijala za šumu i izvještaje koji su se odnosili na rad i kretanje neprijatelja. Za vrijeme rata kao trgovac prodaje robu po umjerenim cijenama, radi čega nije proglašen ni ratnim dobitnikom. Radi ovakvog svog držanja, neposredno

pred ulazak JA u Derventu, dolazi u opasnost da bude likvidiran od ustaša. Po oslobođenju optuženi je biran za pretsjednika Crvenog krsta i Islamske vjerske zajednice".[170]

Poslije Drugog svjetskog rata dva puta je bio predsjednik džematskog odbora Islamske zajednice u Derventi. Za vrijeme njegovog predsjedavanja popravljene su donjo-mahalska i gradska džamija, kao i stan derventskog imama.

Godine 1964. izabran je za predsjednika Odbora za uređenje mezarluka I kvarta. Tad je drvena ograda mezarluka zamijenjena s metalnom.

Prilikom izgradnje džamije u Velikoj kod Dervente bio je jedan od aktivnih članova odbora na čijem je otvaranju bio i reis-ul-ulema hadži Sulejman ef. Kemura.



Jovo Kostic, Ljubica Kostić, Esad-beg Alibegović. Trg Svetog Marka, Venecija, 30.04.1926.

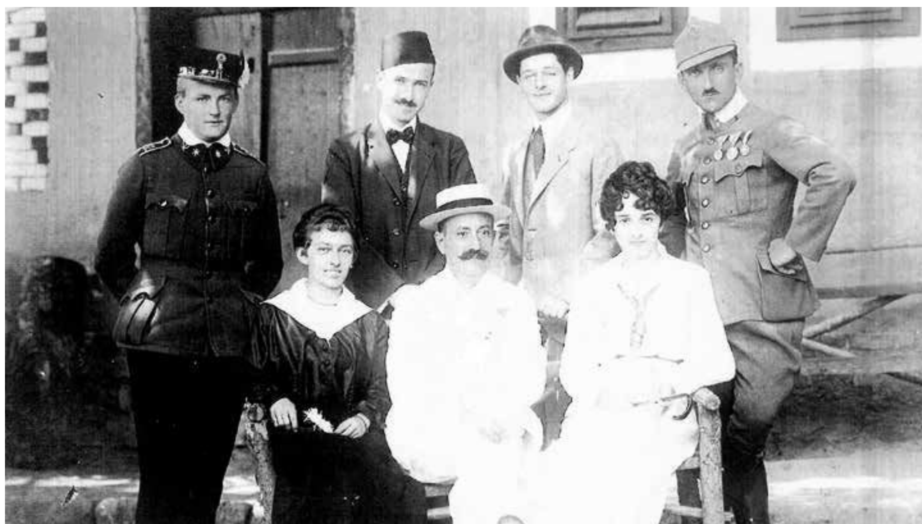
U periodu od 1958. do 1973. godine objavio je u *Glasniku Vrhovnog Islamskog starješinstva* iz Sarajeva niz članaka s temama iz prošlosti i vjerskog života u Derventi. Pisao je i o tadašnjim poteškoćama džematskog odbora kao i o umrlim osobama, koje su bile nosioci vjerskog života u Derventi.

[170] Andrej Rodinis, *Aleksandar Poljanić. Tragom zaplijenjene zbirke*. Sarajevo: Arhiv BiH, 2012, 235-236



Slijeva: Sead Alibegović, sin Esad- begov, Esad- beg Alibegović,
Emira, supruga Esad- bega, rođ. Pašić, Rogaška Slatina, 1926. godine

U Turskoj je bio desetak puta kod djece i unuka svoje sestre Mujesere. Tamo se najčešće sastajao sa iseljenicima iz Bosne i Hercegovine: Sejdom i Ahmedom Sejdagićem iz Bosanskog Kobaša, Miralemom Kapetanovićem iz Bosanskog Kobaša, Faik-begom Džinićem iz Banja Luke i Šefkom Grošićem. Zadnji put je bio u Turskoj u 90. godini života.



Esad-beg Alibegović (stoji drugi s lijeva) sa društvom.
Rogaška Slatina prije Prvog svjetskog rata

Njegova supruga Emira (rođena 1898. god. u Bijeljini – umrla 1957.) bila je predsjednica derventskog ženskog odbora „*Gajret*“ od 1929. do 1935. godine. Ponovo je izabrana za predsjednicu 12. jula 1940. godine. Sahranjena je 1957. na mezarlucima I. kvarta u Derventi, Esad-beg ju je nadživio gotovo 30 godina. Doživio je duboku starost, ali nikada nije klonuo duhom. Iz sačuvanih pisama, koja je slao svojim poznanicima i prijateljima, vidi se njegova briga za ljude. U pismu, upućenom iz svoje kuće u Ulici Braće Porobić br. 4 u Derventi, on 22. oktobra 1982. pita Begu Gradaščevića zašto mu se već duže vremena nije javio. «Danas mi je na um palo da li si možda bolestan, zatim da li je možda netko Te uvrijedio ili intrigirao, budući se uvijek nalazilo ljudi "koji tuđu brigu vode, a svoj kruh jedu".[171] Imao je tri sina: Seada, Rešada i Dževada, te kćerku Halidu, koja je rano umrla kao djevojčica.

[171] Pismo Esad-bega Alibegovića upućeno Begi Gradaščeviću, 22. oktobra 1982. (Privatna arhiva Bege Gradaševića).

Ismet-beg Alibegović (1917 – 2004)



Ismet Alibegović

Ismet Alibegović, rođen 11. novembra 1917. u Derventi. Pohađao višu ekonomsku školu u Beogradu, kasnije se doškolovavao kroz posao u Narodnoj banci Bosne i Hercegovine. Početkom Drugog svjetskog rata kao vojnika Kraljevine Jugoslavije zarobile ga njemačke okupacione trupe. Godinu dana proveo u logoru u Njemačkoj, gdje je služio kao prevodilac, jer se mogao služiti njemačkim i francuskim jezikom. Doživio je da dobije 2002. novčanu odštetu od njemačke vlade za neplaćeni logorski rad.

Poslije Drugog svjetskog rata Ismet je napravio uspješnu karijeru finansijskog stručnjaka. Esad-beg Mulabegović, koji je bio jedan od rijetkih predratnih ekonomista i direktor Narodne banke BiH, zapošljava ga u tadašnjoj Narodnoj banci u Derventi, gdje je Ismet počeo karijeru kao blagajnik, a završava kao direktor. Kasnije mu je nuđen posao u Sarajevu u centrali Narodne banke, ali je Ismet to odbio. Na mjestu direktora ostao dvadeset godina sve do penzioniranja. Izuzetno cijenjen građanin Dervente, jer se nikada nikome nije zamjerio, a svojom jednostavnošću i širinom bio je omiljen od svih građana. Mnogi su to njegovo ponašanje vidjeli kao rezultat porijekla i odgoja od oca Asim-bega i majke Emina-hanume rođene Gradaščević. Niz godina je bio predsjednik derventskog nogometnog kluba *Tekstilac*. Uspio je od svoje plaće u kući fakultetski odškolovati svo troje djece koja su jedno vrijeme istovremeno studirali u periodu od dvije godine.

Bio je oženjen s Džemilom rođenom Bašić (rođena 9. septembra 1925. od majke Hatidže i Vejsila Bašića, porijeklom iz istočne Bosne okolina Čajniča, preselila na Ahiret 16. juna 2008.).



Mezar Ismeta Alibegovića

Umro je 18. aprila 2004. u Stockholmu. Sahranjen je u Derventi u familijarnom krugu mezara Alibegovića, izmedju svoga brata Rizaha i Halide Alibegović, dvogodišnje kćerke njegovog amidže Esad-bega.

Asim Alibegović (1954)


Dr. Asim Alibegović

Asim Alibegović rođen 6. avgusta 1954. u Derventi, sin je Džemile (rođene Bašić) i Ismet-bega Alibegovića. Osnovnu školu i gimnaziju završio u Derventi, a studij medicine na Sveučilištu u Zagrebu 1980. godine. Kao liječnik opće prakse radio do 1987. u Ivanić Gradu kraj Zagreba. Godine 1987. dobiva specijalizaciju kirurgije u Zenici koju završava u Zagrebu 1991. godine. Tokom 1990. u okviru specijalizacije odlazi u Stockholm u Švedsku, kao gostujući naučnik istraživač na Karolinškom institutu Univerzitetske kirurške klinike. Specijalistički ispit iz kirurgije položio u Zagrebu 1991. i iste godine se vratio u Švedsku da nastavi znanstveni rad. Magistrirao 1993. na Karolinškom institutu. Ostaje u Švedskoj zbog rata i radi kao kirurg u više bolnica, 1998. postao je primarius kirurg. Jedna od specijalnosti kojom se bavi je bariatrijska kirurgija tj. kirurgija extremne debljine. Godine 2004. postao je prvi kirurg u južnoj Švedskoj, uključujući i Univerzitetske bolnice u Lundu i Malmö-u, koji je uspio ovladati najtežom laparoskopskom kirurškom tehnikom kojom se bez otvaranja trbušnog zida operiraju ekstremno pretili ljudi sa dvo- ili čak četverostrukom tjelesnom težinom. Kao šef kirurgije gornjeg probavnog trakta od 2002. zaposlen u Kantonalnoj bolnici Växjö.

Asim je tokom dosadašnjeg života pokazao široki interes u sportu, kulturi, humanitarnim i vjerskim aktivnostima. Tokom osnovne škole i gimnazije nastupao je za svoje škole u raznim sportovima. Najveći uspjeh u atletici je postigao pobjedom na 110 m prepone 1972. na takmičenju svih srednjih skola Bosne i Hercegovine i nakon toga ulaskom u juniorsku atletsku reprezentaciju BiH. Godinu dana kasnije je bio proglašen u Banja Luci na istom takmičenju za najbolje fizički pripremljenog sportaša Malih olimpijskih igara za šta je dobio specijalnu medalju. Osim toga, za gimnaziju u Derventi igrao je u odbojkaškom i rukometnom timu i skakao u vis. Bio je proglašen i za naboljeg sportistu gimnazije. Nakon završenog studija bio je liječnik šampionske odbojkaške ženske ekipe *Mladost-Monter* iz Zagreba, a biran je i za liječnika ženske odbojkaške reprezentacije Jugoslavije za Univerzijadu 1985. godine.

U kulturnim aktivnostima se ogledao kao član i dvije godine predsjednik Akademskog pjevačkog zbora „Ivan Goran Kovačić“ na Zagrebačkom sveučilištu. Nastupao sa Akademskim pjevačkim zborom na Dubrovačkim

ljetnim igrama u izvođenju velikih koncertnih djela, a 1975. učestvovao u izvedbi Devete Bethovenove simfonije na dvoru princa od Monaka pred 900 uzvanica iz cijelog svijeta i cijelom familijom Renié. U ovome zboru nastupao je na nekim koncertima kao solista, a honorarno je nastupao i u Simfonijskom zboru Radio-televizije Zagreb.

Nakon diplomiranja kao stalni solista i potpredsjednik bio je aktivan u Liječničkom pjevačkom zboru Zagreb. S tim zborom je snimio ploču na kojoj nastupa kao solo tenor.Tokom 1991. član je Inicijativnog odbora za obnavljanje Kulturnog društva Muslimana *Preporod* u Zagrebu. Tokom rata 1992-1995. bio je član švedskog udruženja *Pustimo Bosnu da živi, Låt Bosnien Leva*, koja je politički lobirala na ukidanju embarga na uvoz oružja u Bosnu, promoviranju demokratije u Bosni i lobiranju na švedskoj političkoj sceni da Švedska zauzme aktivniji stav prema pitanju agresije na Bosnu. Takodjer je bio inicijator osnivanja Föreningen för Fred och Humanitär Hjälp til Bosnien (*Udruženje za mir i humanitarnu pomoć Bosni*) iz Švedske sa sjedištem u Stockholmu, koje je od 1992. do 1995. poslalo u Bosnu i Hercegovinu veliku materijalnu pomoć. „Udruženje je poslalo Bosni i logorima za prihvat bosanskih prognanika materijal u vrijednosti od oko 8 mil. USD. Poslužilo je kao model rada svim kasnijim manjim udruženjima Bosanaca, a cijele dvije godine sva dobrovoljno sakupljena pomoć u Švedskoj išla je preko nas".[172] Također, jedan je od osnivača Bosanske Islamske zajednice u Skandinaviji.

Godine 2013. je započeo suradnju sa Općom bolnicom "Dr Abdulah Nakaš" u Sarajevu na projektu uvođenja laparoskopske kirurgije extremne debljine uz presudnu pomoć i zaslugu tadašnjeg direkora bolnice dr Bakira Nakaša i šefa kirurgije, dr Šukrije Đozića. Tokom tri godine, operirano je 27 extremno gojaznih pacijenata od kojih je najteži imao preko 270 kg. Ni jedan pacijent nije imao komplikacija, a osam ih je napustilo bolnicu isti dan, što je u međunarodnim razmjerima neuobičajen uspjeh. Projekat je kulminirao jednom doktorskom disertacijom (dr Amina Krupalija) koja je postignute rezultate prikazala u svojoj disertaciji.

Iz prvoga braka sa Đurđicom, rođenom Sekulić, ima sina Damira (1980), arhitektu koji živi u Zagrebu, a iz drugog braka sa Samirom, rođenom Hodžić iz Zenice, ima tri kćerke: Almira (1986) - iz Samirinog prvog braka, psihijatar; Jasmina (1992), otorinolaringolog; Lamija (1995), stomatolog i sina Edina (1998), student Medicinskog fakulteta u Zagrebu.

172 Pismo Asima Alibegovića upućeno autoru 20. avgusta 2005.



Na slici s lijeva kćerke dr Almira Begagić, psihijatar, dr. Lamija Alibegović, stomatolog, dr Asim Alibegović, kirurg, sin Edin Alibegović, student medicine i majka Samira Alibegović, apotekar. God. 2017. Zagreb na promociji Jasmine Alibegović.

Meliha Alibegović (1950)

Meliha Alibegović, rođena 25. januara 1950. u Derventi, kao najstarije dijete Džemile i Ismeta Alibegovića. Završila u Beogradu stomatologiju 1979. Iz prvog braka sa Tomom Brkićem ima kćerku Miru (rođenu 1975, završila socionomiju na Stockholmskom Univerzitetu). Meliha radi kao doktor stomatolog u Stockholmu jedno vrijeme privatno, a potom u Stockholmu i Jönköpingu u zubnoj zdravstvenoj službi.

Amira Alibegović (1951)

Amira Alibegovic-Ćatović, rođena 26. jula 1951. u Derventi, od oca Ismeta i majke Džemile Alibegović. Diplomirala medicinu u Beogradu sa 23 godine, kao jedan od najmlađih studenata. Specijalizaciju interne medicine završila u Zagrebu 1981. godine, a potom subspecializaciju iz kardiologije. Radi u Zavodu za bolesti srca i krvnih žila u Zagrebu kao licencirani kardiolog.

Udata za Adnana Ćatovića, redovnog profesora Stomatološkog fakuteta u Zagrebu i člana Hrvatske medicinske akademije. Ima tri kćerke: dvije blizanke, Džana i Dina rođene 1990. i Hana rođena 1994.

Rešad Alibegović (1919-1945.)


Rešad Alibegović,
iz vremena Drugog svjetskog rata

Rešad Alibegović je rođen 1919. godine u Derventi. Sin je Esad-begov. Završio je osnovnu školu u Derventi, a Gimnaziju je pohađao u Banjoj Luci i Bihaću. Za njega je vezana jedna tužna priča koja je ostala upamćena u porodici. Naime, u maloj kućici u dvorištu imali su zatvorenog vučića. Pošto je Rešad bio nemirnog i radoznalog duha, pokušao je pomilovati vučića, ali nije uspio jer mu je odgrizao dio kažiprsta na desnoj ruci.[173] Godine 1943. godine odlazi u partizane. Za kratko vrijeme postaje zapovjednik manje vojne jedinice. Priča se u porodici da je u jednom okršaju zarobio jedan veći broj domobrana, koji su poslije bez suđenja i bez razloga strijeljani. Uspio je zarobiti vojne čizme, koje je morao ustupiti višem zapovjedniku. To je kod njega stvorilo osjećaj nepravednosti i bilo je suprotstavljeno njegovim mladalačkim idealima, pa zbog toga odlazi iz partizana. Jedno vrijeme je bio u Derventi i negdje pred kraj rata odlazi u domobrane.

Kraj Drugog svjetskog rata je dočekao u Derventi. Nakon partizanskog oslobađanja Dervente 19. aprila 1945. godine uhapšen je jedan broj Dervenćana i odveden zatvor u Prnjavor, a među njima je bio i Rešad Alibegović. U istoj zatvorskoj sobi je bio sa Feridom (Fećom) Karabegovićem i Dževadom Lemeševićem iz Dervente. Prema porodičnom pričanju, jedne noći je odveden i od tad mu se gubi svaki trag. U knjizi M. Čička i svećenika Andrije Zirduma „Stradanja Hrvata plehanskog kraja, 1941-1947. godine" u dijelu gdje su nabrojana imena Muslimana (Bošnjaka) iz Dervente spominje se i Rešad. Po autorima, ubijen je od OZN-e u Bosanskom Dubočcu. Po pričanjima mnogih Dervenćana u Bosanskom Dubočcu, općina Derventa, uz samu rijeku Savu postoji nekoliko velikih grobnica.

Esad-begova kćerka Halida je umrla kao dijete od difterije i sahranjena na mezarlucima I kvarta u Derventi.

[173] Pismo Derviša Alibegovića upućeno autoru.

Sead Alibegović (1917-1996)

Sead Alibegović je rođen 12.07.1917. godine u Derventi. Sin je Esad-bega i Emire, rođene Pašić.

Osnovnu školu je završio u Derventi, a srednju realnu Gimnaziju u Banjoj Luci. Medicinski fakultet je završio poslije Drugog svjetskog rata u Zagrebu. Kao liječnik opće prakse radio je u Gradačcu i Bijeljini. Specijalizirao je internu medicinu i radio kao internist na internom odjelu u Bijeljini i u dispanzeru za bubrežne bolesti.

Godine 1973. odlazi u Einbeck u Njemačku gdje ostaje nekoliko godina i radi u privatnoj internističkoj poliklinici za kemodijalizu. Kasnije je preživio lakši moždani udar.

Od 1978. godine radi u Derventi na internom odjelu. Nakon tri godine odlazi u mirovinu.

U martu 1992. godine odlazi u Orebić, a nakon nekoliko godina preselio je u Zagreb.

Oženio se sa Adelom Spahija, rođenom u Karlovcu.

Umro je u Zagrebu 24.12.1996. gdje je i sahranjen.

Dževad Alibegović (1923 – 1981).

Dževad Alibegović je sin Esad-bega i Emire rođene Pašić, a unuk Uzeir-bega i Sultanije. Rođen je u Derventi 1. januara 1923. godine. Osnovnu školu završio je u Derventi, a dva razreda državne Trgovačke akademije u Banjoj Luci. Poslije Drugog svjetskog rata, 1947. godine, u Postojni - Slovenija, za vrijeme služenja vojnog roka, završio je Gimnaziju. Iste godine upisuje se u Zagrebu na Poljoprivredni fakultet. Odslušao je tri semestra i vratio se u Derventu.

Godine 1953. godine se oženio s Rasemom (Sekom) Abdulahefendić iz Dervente, a 1968. se oženio po drugi put sa Ljubom Drakulić iz Dervente.



Dževad Alibegović. Govor ispred glavne zgrade Tvornice obuće Derventa povodom proslave Prvog maja 1968. godine

Godine 1953. bio je blagajnik u ugostiteljskom poduzeću „Motajica“, a poslije šef računovodstva u trgovačkom poduzeću „Bosna“ u Derventi. Dvije godine je bio komercijalni direktor u „Tvornici obuće Derventa“ (TOD) u Derventi, a od 1958. do 1974. glavni direktor. Poslije je bio savjetnik u Skupštini općine.

Godine 1976. odlazi na mjesto komercijalnog direktora u „Mehaniku“ u Derventi, gdje ostaje do 1978. godine, kada odlazi u Vršac na funkciju komercijalnog direktora u tvornicu „Industrija modne obuće“ (IMO) i tu ostaje do svoje smrti 1981. godine.

Sredinom šezdesetih godina bio je počasni predsjednik rukometnog kluba TOD (Tvornica obuće Derventa) koji je bio član Republičke lige Bosne i Hercegovine.

U ono vrijeme bio je direktor s najdužim stažom u obućarskoj industriji. Kad je postao direktor, tvornica je proizvodila grube muške cipele. Za kratko vrijeme su se preorijentirali na modernu žensku cipelu. Na početku njegove direktorske karijere 1958. tvornica je imala stotinjak zaposlenih radnika, stare mašine i prostorije. Izgradnjom i preseljenjem u nove tvorničke hale u industrijskoj zoni oko rijeke Ukrine broj zaposlenih je vrlo brzo porastao na oko 2.100 radnika. Glavni poslovni partneri su bili: „Adidas“ iz Njemačke i „Planika“ iz Kranja. Daljim razvojem veliki broj obuće izvoze preko „Centro tekstila“ iz Beograda na rusko tržište. Imali su razvijenu mrežu svojih trgovina širom Jugoslavije. U Zagrebu su imali tri trgovine. U Derventi, osim jedne trgovine su imali trgovinu obućom II klase u koju su često dolazili kupci iz Slavonskog i Bosanskog Broda, Doboja i Prnjavora. Jednom prilikom se susreo u Derventi i sa Džemalom Bijedićem, koji ga je podržao u njegovom radu.



Slijeva: 1. Dževad Alibegović, 2. Asim Alibegović, 6. Džemila Alibegović, 7. Ismet Alibegović, 8. Esad- beg Alibegović, 9. Amira Alibegović, Derventa,1973. godine

Godine 1959. i 1960. organizirao je kolektivni godišnji odmor na moru u Medveji kod Opatije. Kamp je imao stotinjak šatora i zajedničku kuhinju. To je bio prvi zajednički odlazak većeg broja ljudi iz Dervente na more, što je u to vrijeme bila velika rijetkost. Kamp je bio otvoren za sve ljude iz Dervente, a ne samo za radnike Tvornice. Zbog velikog interesa kampiranje je organizirano u dvije smjene. Godine 1962. Tvornica kupuje u selu Turski Lužani uz rijeku Ukrinu 10 dunuma zemlje, gdje grade jednu od prvih društvenih vikendica,

predviđenu za doček poslovnih partnera. Tu je bila organizirana proslava povodom preseljenja u nove tvorničke hale, gdje se okupilo više stotina gostiju. Često su bile organizirane prvomajske proslave, gdje se okupljao veliki broj radnika.

Sredinom šezdesetih godina u selu Dubočac osnovao je pogon za izradu obuće, koji je, kako neki vjeruju, zbog tadašnje političke volje derventskih političara, ubrzo zatvoren. Tvornica je 1966. dobila nagradu za najlakšu proizvedenu žensku cipelu na svijetu, koja je bila teška 77 grama.



Najlakša cipela na svijetu teška 77. grama proizvedena u Tvornici obuće Derventa u Derventi, 1966. godine. Direktor tvornice je bio Dževad Alibegović. Derventa, 1966.godine

Osvojili su četiri zlatne medalje na međunarodnom sajmu obuće u Beogradu i 6 plaketa na privrednim sajmovima u tadašnjoj Jugoslaviji.

Jedan je od osnivača tvornice cipela „Fortuna“ iz Gračanice.

Cijeli svoj radni vijek posvetio je ekonomiji, dok ga politički rad nije interesirao, te nije bio angažiran ni u kakvim političkim udruženjima.

Godine 1964. je napravio prvu privatnu vikendicu u derventskom kraju uz rijeku Ukrinu. Bio strastveni kamper i ljubitelj prirode.

Od odlikovanja je dobio: Ukazom Predsjednika Federativne Narodne Republike Jugoslavije Josipa Broza Tita od 29. novembra 1959. godine *Orden Rada III reda*; Ukazom Predsjednika Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije Josipa Broza Tita od 25. novembra 1966. godine *Orden Rada sa zlatnim vijencem*; Od općine Derventa dobio je Devetnaestoaprilsku

nagradu grada Dervente. Od tvornice obuće Derventa u maju 1977. godine za dvadeset pet godina rada dobio je *Zlatni lik druga Tita*. Imao je početkom jula 1981. godine prometnu nesreću u Beogradu nakon koje je ubrzo umro (1. augusta 1981. godine). Sahranjen je u Derventi, 03. augusta 1981. godine na mezarlucima I. kvarta.

Nakon njegove smrti derventski novinar i književnik Rajko Skvarica je u „*Glasu komuna*", Doboj, 29. novembra 1982. godine napisao nekrolog sa naslovom „Dževadovo životno djelo". „Iza sebe imao je tad četvrt stoljeća vidnih ostvarenja u obućarskoj industriji Jugoslavije. Najznačajniji po tome bio mu je period od gotovo dvije decenije rukovođenja Tvornicom obuće u Derventi. Ona je u stvari, njegovo životno djelo".

Imao je ukupno petero djece, od kojih ga je četvero nadživjelo. Iz prvog braka je imao tri sina: Derviša, doktor medicine, specijalist oftalmolog; Rešada, doktor medicine, specijalist internista i Vedata, doktor medicine, specijalist patologije; Iz drugog braka imao je dvoje djece: Samira i Jasminku. Jasminka je 1977. kao dijete poginula u prometnoj nesreći u Derventi i sahranjena na mezarlucima I. kvarta u Derventi.

Derviš Alibegović (1953)

Derviš Alibegović je rođen 8. novembra 1953. godine u Derventi, sin je Dževada i Raseme (Seke) Abdulahefendić iz Dervente. U Derventi je završio Osnovnu školu i opću Gimnaziju. Godine 1982. diplomirao je u Zagrebu na Medicinskom fakultetu, a oftamologiju specijalizirao 1989. godine. Od 1982. do 1992. radio je u Medicinskom centru u Derventi. Godine 1991. osniva u Derventi nestranačku organizaciju *Zelenih* i ulazi u Glavni odbor. Za vrijeme rata 1992-1995. bio je u ratnoj bolnici u Derventi do 3. jula 1992. godine. Gubitkom slobodnih dijelova općine Derventa, ratna bolnica se preseljava na slobodnu teritoriju općine Bosanski Brod. U selu Korače u neposrednoj blizini prve borbene linije odbrane 25. jula 1992. godine formira ambulantu, a 10. septembra iste godine zbog nadiranja srpskih snaga prelazi u selo Sijekovac, gdje ostaje do pada Bosanskog Broda. Zatim dolazi u Zagreb i osniva oftamološku ambulantu u Islamskom kulturnom centru, koja je djelovala pri Muslimanskom dobrotvornom društvu „Merhamet", Zagreb - Hrvatska. U dogovoru sa Sulejmanom Alijagićem, (predsjednikom SDA-Derventa) i nastavnikom Enverom Palom formira Muslimansko dobrotvorno društvo „Merhamet" Derventa sa privremenim sjedištem u Zagrebu, gdje je Derviš obavljao dužnost predsjednika. „Merhamet" je u ratnim uvjetima pomoć dijelio porodicama boraca i poginulih i ranjenih iz Dervente. Dobrom organizacijom u ratnoj 1994. i 1995. godini u Zagrebu su napravljeni bajramski paketići koji su prevezeni u selo Domaljevac, slobodni dio općine Bosanski Šamac i podijeljeni svim pripadnicima 103. derventske brigade HVO bez obzira na nacionalnu ili vjersku pripadnost.

Preko humanitarne organizacije *Mercy International* iz Švicarske sa sjedištem u Zagrebu sredinom 1994. godine formirao u selu Domaljevac stomatološku i ambulantu opće medicine za potrebe civilnog stanovništva. Preko iste organizacije su djeca poginulih, ranjenih i boraca koji su se nalazili u Armiji BiH i HVO iz Dervente primali 1994 i 1995. godine mjesečnu novčanu pomoć. Naročito je značajna pomoć koja 1995. godine upućena u Tuzlu za izbjeglice iz Dervente, kao i za one koji su se borili u Armiji BiH.

U nekoliko navrata je u suradnji sa zavičajnim klubovima iz Dervente, koji su se za vrijeme rata nalazili u Njemačkoj uputio novčanu pomoć izbjeglim Dervenćanima u Tuzlu.

Godine 2000. sa 10 Bošnjaka u Zagrebu osniva Udrugu Bošnjaka branitelja domovinskog rata Hrvatske i ulazi u Glavni odbor, a 22. marta 2001. godine u

Zagrebu na Pantovčaku sa članovima Glavnog odbora bio je na prijemu kod Stjepana Mesića, predsjednika Republike Hrvatske.

Godine 2002. osniva sa umirovljenim brigadirom HV Mesudom Šabanovićem i prvim predsjednikom Udruge, Odbor za gradnju Spomen obilježja poginulim braniteljima Bošnjacima domovinskog rata u Hrvatskoj. U ovaj odbor ulaze predstavnici svih bošnjačkih asocijacija u Hrvatskoj kao i predstavnici Islamske zajednice u Hrvatskoj. Na Osnivačkoj skupštini Bošnjačke nacionalne zajednice za Grad Zagreb i Zagrebačku županiju 19. marta 2005. izabran je za člana Izvršnog odbora. Od 2006. godine radi u privatnim očnim poliklinikama u Ivanić Gradu, Sisku i Bjelovaru. Kao stručni konsultant odlazi u očne optike u Kutinu, Novsku, Garešnicu, Grubišno Polje i Daruvar.



Na primanju kod Stjepana Mesića, predsjednika Republike Hrvatske. Članovi Glavnog odbora Udruge Bošnjaka branitelja domovinskog rata Hrvatske. Slijeva: Besim Cerić, Derviš Alibegović, Stjepan Mesić, Mesud Šabanović, predsjednik Udruge i umirovljeni brigadir HV, Abdulah Bećirević, dopredsjednik Udruge i umirovljeni satnik HV, Zagreb, Pantovčak, 22. mart 2001. godine

Godine 1982. oženio se sa Nadeždom (Dadom) Tošić iz Dervente. Ima sina Harisa, rođen 1984. godine u Derventi (diplomiranog ekonomistu na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu) i kćerku Sabinu, rođen 1985. godine u Derventi (student na Pravnom fakultetu u Zagrebu).

Rešad Alibegović (1955)

Rešad Alibegović je rođen 18. augusta 1955. godine u Derventi, sin je Dževada i Rasema (Seke) Abdulahefendić iz Dervente. U Derventi je završio osnovnu školu i opću Gimnaziju. Godine 1981. godine u Zagrebu je diplomirao na Medicinskom fakultetu, a internu medicinu specijalizirao 1990. godine.

Od 1981. do 1992. godine radio je u Medicinskom centru u Derventi. Za vrijeme rata 1992-1995. bio je u ratnoj bolnici u Derventi do 03. jula 1992. godine. Obavljao je dužnost zamjenika načelnika, a prelaskom u Bosanski Brod postaje načelnik ratne bolnice. Početkom septembra 1992. godine i padom Bosanskog Broda odlazi u Zagreb. Krajem 1992. godine odlazi sa porodicom u Austriju u Linz, gdje se nakon dvije godine zapošljava i radi u bolnici u Linzu, gdje i danas živi.

Godine 1986. oženio se sa Tatjanom (Tanjom) Nožica iz Dervente.

Ima kćerku Jasminu, rođ. 1987. godine u Derventi (kardiolog u Insbruku - Austrija) i Nermu rođenu 1990. godine u Derventi (đak srednje škole u Linzu - Austrija).

Vedat Alibegović (1960)

Vedat Alibegović je rođen 30. marta 1960. godine. Sin je Dževada Alibegovića i Raseme rođene Abdulahefendić. Osnovnu školu i gimnaziju završio u Derventi, a studij medicine 1984. na Medicinskom fakultetu u Zagrebu. Od 1984. radio je u Medicinskom centru Derventa kao ljekar opšte prakse. Specijalizaciju iz interne medicine završio u Derventi, Slavonskom Brodu, Doboju i Sarajevu. Godine 1992. zbog ratnih dešavanje iz Dervente preselio u Linz (Gornja Austrija), gdje i sada živi radeći od februara 1993. u bolnici „*Krankenhaus der barmherzigen Schwestern*" Linz kao ljekar opšte prakse. Godine 2002. završio specijalizaciju iz patologije i postao specijalist patolog, a uskoro nakon toga i oberartzt (primarius) na Institutu za kliničku patologiju bolnice u Linzu. Od 2005. radi na dodatnoj subspecijalizaciji iz patološke citologije i hematologije.

Oženjen sa Radmilom Davidović. Ima sina Amara (1987) i kćerku Belmu (1988), đake završnih razreda gimnazije.

Samir Alibegović (1968)

Samir Alibegović je rođen 26. februara 1968. godine u Zagrebu. Sin je Dževada Alibegovića i Ljube rođene Drakulić. Do 1979. živio je u Derventi, nakon čega se seli sa roditeljima u Vršac, gdje je završio osnovnu i srednju školu. Godine 1987. upisao je studij na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu, a 1992. apsolvirao na Ekonomskom fakultetu u Novom Sadu i započeo privatni obrt u Vršcu gdje i danas živi. Oženio se sa Suzanom Živanović, sa kojom ima sina Alena (rođen 2000). Bavi se uvozom automobila.

Izvori i literatura

Izvori:

Arhiv Bosne i Hercegovine

Vrhovni šerijatski sud
Agrarna direkcija
Zajedničko ministarstvo finansija

Historijski arhiv Sarajevo

Alibegovići

Hrvatski državni arhiv, Zagreb

Ministarstvo pravosuđa i bogoštovlja Nezavisne države Hrvatske, Odjel za pravosuđe, Državno povjerenstvo za ispitivanje podrijetla imovine

Novine, časopisi i stenogramske bilješke

Biografski leksikon. Senat, Narodna skupština, Beograd, 1935.
Stražilovo
Sarajevski list
Srpska riječ
Stenografske beleške Senata Kraljevine Jugoslavije, Beograd 1933.
„Zastava“ o Bosni i Hercegovini 1871 – 1873. druga knjiga. Sarajevo 1953.

Literatura

Alagić, Nedžmudin. *Derventa između dva svjetska rata*. Sarajevo 2001.

Alibegović, Esad-beg. „Muslimani bosanske Posavine u borbi za vjersko-prosvjetnu i političku autonomiju Bosne i Hercegovine". *Glasnik Vrhovnog Islamskog Starješinstva u SFRJ*, Sarajevo 1970. godine, broj 11-12.

Bojić, Mehmedalija. Svrgavanje turske vlasti i odbrambeni rat Bosne i Hercegovine protiv austrougarske invazije 1878. godine. *Naučni skup Otpor austrougarskoj okupaciji 1878. godine u Bosni i Hercegovini*. ANUBiH, Posebna izdanja, knjiga XLIII, Odjeljenje društvenih nauka, knjiga 8, Sarajevo 1979.

Defterdarević, Ibrahim beg. Stare listine porodice Resulbegović. *Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini*, IX, Sarajevo 1897.

Donia, Robert J. *Islam pod dvoglavim orlom. Muslimani Bosne i Hercegovine 1878.-1914.* Sarajevo 2000.

Erić, Dr Milivoje. *Agrarna reforma u Jugoslaviji 1918-1941*, Sarajevo 1958.

Filipović, Milenko. *Prilozi etnološkom poznavanju severoistočne Bosne*. ANUBiH. Građa, knjiga XVI, Odjeljenje društvenih nauka, knjiga 12. Sarajevo 1969.

Kamberović, Husnija. *Husein-kapetan Gradaščević (1802-1834). Biografija*. Gradačac 2002.

Kamberović, Husnija. *Begovski zemljišni posjedi u Bosni i Hercegovini od 1878. do 1918. godine*. Zagreb: Hrvatski institut za povijest – Sarajevo: Institut za istoriju, 2003.

Kraljačić, Tomislav. „Organizovanje i struktura radikalne stranke u Bosni i Hercegovini". *Godišnjak Društva istoričara Bosne i Hercegovine*. Godina XIX 1970-1971, Sarajevo 1973.

Kreševljaković, Hamdija. *Kapetanije u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo 1980.

Milosavljević, Svetislav Tisa. *Memoari*. Banjaluka: Udruženje arhivskih radnika Republike Srpske, 2005

Purivatra, Atif. *Jugoslavenska muslimanska organizacija u političkom životu Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca*. Sarajevo 1977.

Rodinis, Andrej. *Aleksandar Poljanić. Tragom zaplijenjene zbirke*. Sarajevo: Arhiv BiH, 2012.

Šabotić, Izet. *Agrarna reforma u Bosni i Hercegovini 1945 – 1948. godine* (doktorska disertacija odbranjena na Filozofskom fakultetu u Tuzli).

Šehić, Nusret. *Autonomni pokret Muslimana za vrijeme austrougarske uprave u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo 1980.

Šljivo, Galib. *Bosna i Hercegovina 1854 - 1860*, Banja Luka 1998.

Thalloczy, L. „A Bonyak-Herczegovinai «beg» czimrol". *Turul*. A Magyar Heraldikai es Genealogiai Tarsasag. Közlönye. Budapest, 1915.

Vasić, Lejla. *Školstvo u Bosni i Hercegovini 1918 – 1929* (neobjavljena doktorska disertacija). Banja Luka: Filozofski fakultet, 2000.

Vojinović, Perko. *Vrbaska banovina u političkom sistemu Kraljevine Jugoslavij*e. Banja Luka: Filozofski fakultet, 1997.

UDRUŽENJE ZA MODERNU HISTORIJU (UMHIS)
Studije za historiju BiH
Knjiga 9

Za izdavača
Vera Katz

DTP i Štamparija
Štamparija Fojnica, d.d.

Za štampariju
Mirsad Mujčić

Sarajevo, 2021.

Rodoslovlje porodice Alibegović

